

UNIVERSAL
LIBRARY

OC_220621

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. **348.945**
361 M
Accession No. **P-G 5058**
Author **Jha, Gangamatra**
Title **Manu = Smṛiti . 1924.**

This book should be returned on or before the date last marked below.

XXXXXXXXXX

~~20 MAY 1996~~ 25 Sep 61 ✓

MANU-SMRTI

NOTES

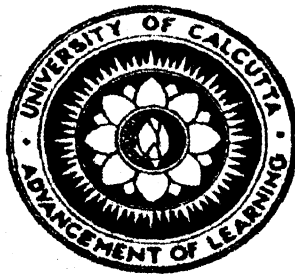
BY

MAHĀMAHOPĀDHYĀYA GAṄGĀNĀTH JHĀ,
M.A., D.LITT.

VICE-CHANCELLOR, UNIVERSITY OF ALLAHABAD

PART I

TEXTUAL

UNIVERSITY OF CALCUTTA

1924

MANU=SMRITI

NOTES

BY

GANGANATHA JHA. MAHAMAHOPADHYAYA, M.A., D. Litt.
Vice-Chancellor, University of Allahabad

Part I

TEXTUAL

Published by the University of Calcutta

1924

Printed by
K. Mitra, at The Indian Press, Ltd.,
Allahabad

Notes

I. Textual

We are not going to discuss in these notes the difference among the various commentators. This has been done by Buhler in his translation of Manu, in the '*Sacred Books of the East*' Series. We shall, however, take note of those cases where Buhler has either misread or mistranslated Medhātithi's views.

Nor are we going to *discuss* the various readings ; as, from the very nature of our work, we are pledged to the readings adopted by Medhātithi. We are, however, going to *note* these readings here. Though this also has been done by Jolly in the notes appended to his edition of the text in *Trubner's Oriental Series*, we have decided to include these, chiefly because it has been thought desirable to bring out prominently the different readings noted by Medhātithi ; and also because Jolly has not noted many rather important readings ; and lastly, because no one has yet noted the readings of Manu's texts as quoted in the *Digests*. This is what we shall try to do here.

As regards the readings of the *Bhāṣya* itself, it would be a sheer waste of time to even note the 'readings.' The Mss. are so hopelessly corrupt that those 'readings' would, in ninety cases out of a hundred, be a mere jumble of meaningless syllables. Yet we have not omitted the more important variations, specially where they are really different readings—not mere corruptions.

The page-references up to Adhyāya VII apply to Gharpure's Edition of Medhātithi's Manubhāṣya ; from Adhyāya VIII onwards they apply to Mandlik's Edition.

Notes not preceded by these references appertain to the Text of Manu ; those preceded by references to Page and Line appertain to the text of Medhātithi.

Discourse I

VERSE I

(1) Several manuscripts, and commentators of the text, begin it with the verse स्वायम्भुवे नमस्कृत्य ब्रह्मणोऽमिततेजसे । मनुप्रणीतान् विविधान् धर्मान्वक्ष्यामि शाश्वतान् । This verse, if genuine, would, according to Buhler (Intro. p. xiii), indicate that ‘some pupil of Bhṛgu recites the work.’ We fail to see the point of this. The verse might very well proceed from Bhṛgu himself.

After verse 2, and before 3 some people have the following two verses—जरायुजाण्डजानां च तथा संस्वेदजोद्भिदाम् । भूतग्रामस्य कृत्स्नस्य उत्पत्तिमप्रलयं तथा ॥ आचाराणां च सर्वेषां कार्याणां च विनिर्णयम् । यथाक्रमं यथायोगं वक्तुमर्हस्यशेषतः ॥ ‘The origin and death of the entire host of creatures, born from wombs and eggs, or from moisture and germinating shoots, rules regarding practices and duties, please to expound in their entirety, in their due order and according to their applicability.’

Burnell notes : ‘Medhātithi says, these laws refer to only the Brāhmans, Ksatriyas and Vaishyas ; not to the Shudras.’ It will be found that this is not what Medhātithi says ; he distinctly declares that the epithet ‘Sarva,’ ‘all,’ has been added for the inclusion of the Shudra also.

Page 4, line 4—for प्रमाणान्तरागोचर read प्रमाणान्तरागोचर as found in N.

Page 4, line 9—for आनुपूर्वी read अनुपूर्वः as in T.

Page 5, lines 3-4—अग्निहोत्रं जुहुयात् is corrupt. The right reading is supplied by N. अग्निहोत्रं जुहुयादयं सहस्रमानव इत्येतया आहवनीयमुपतिष्ठते इति प्रत्यक्ष एव वेदोऽयं होमं विधत्ते एतमेति च तृतीयया प्रत्यक्षस्यैव मन्त्रस्य आहवनीयस्थाने विनियोगः ।

Page 5, lines 19-20—for शब्दागममूलत्वाद् read as follows : शब्दागममूलत्वाच्छब्द एव । उभावपि शब्दादपि.

Page 5, line 14—for अन्यतो वैरूप्यं read अतो द्वैरूप्ये विधानस्य सर्वस्येति पदं as in N.

Page 6, line 17—for वस्तु read यस्तु as in Mand.

VERSE IV

(1) अमितौजा महर्षिभिः—V. L. अमितौजमहर्षिभिः ।

(2) प्रत्युवाचाच्यं—On account of the grammatical anomaly involved in the form अच्यं, which, however, has been explained as standing for आच्यं—Medhātithi has suggested the reading प्रत्युवाचार्ययित्वा तान्

P. 8, l. 8—for सूत्रं read मूलम् as in N.

P. 9, l. 6—for तर्कप्रकार read सर्वप्रकार as in T.

P. 9, l. 15 for कस्य read कस्यचित् as in S.

VERSE VI

(1.) अव्यक्तः—V. L. अव्यक्तम्, in which case the term qualifies 'this' (world). Medhātithi, though adopting the former reading, would prefer the latter.

(2.) महाभूतादिवृत्तौजाः—V. L. महाभूतानुवृत्तौजाः, noted by Medhātithi, who says that the variation does not change the meaning.

P. 9, l. 25—for वृत्ताद्यात्मना read वृत्ताद्यात्मना as in J and S.

VERSE VII

(1.) योऽसावतीन्द्रियग्राहयः—V. L. ०तीन्द्रियोऽग्राहः, which becomes tautological.

(2.) स एष—V. L. स एव.

(3.) सर्वभूतमयः—explained by Medhātithi as सर्वाणि भूतानि मया स्रष्टव्यानीत्येवम्भावितचित्तो भूतात्मा । एवं सम्पन्नः

VERSE VIII

(1.) वीर्यम्—V. L. बीजम्.

(2.) अवाष्टजन्—V. L. अथाक्षिपन्.

P. 11, l. 3.—for स्वं तस्य read स्वस्य as in J, or स्वतः as in M.

VERSE IX

P. 11, l. 13—for नागममिकः read चागमिकः

VERSE X

(1.) नराः—This is the reading adopted by both Medhātithi and Govindarāja; though all others read नाराः Medhātithi explains the prolongation of the vowel in 'ना' in the name नारायण, in several ways.

P. 12, l. 4—for स भवेत् भगवान्नरः read स तावद् भगवान्नरः as in S.

VERSE XI

(1.) नित्यम्—V. L. लोके.

P. 12, l. 13—for नित्यमुक्ता read नित्यमुक्तम् as in J.

P. 12, l. 13—for विरुद्धस्य... उच्यते read सदसदात्मकम् । सत्तासच्च सदसती । ते आत्मा स्वभावो यस्य तदेवमुच्यते । कथम्पुनरेकस्य विरुद्धभावाभावरूप-धर्मद्वयस्य योगः । उच्यते as in S. and N.

P. 12, l. 1 for प्रतिपत्तुणि अभेदात् read प्रतिपत्तुस्वभेदात् as in M, S and A.

P. 12, l. 25—for यथाबुद्धस्य M reads यद्यबुद्धस्य which gives no sense.

P. 13, l. 2—for पिण्डीकार्यं read पिण्डाः कार्याः as in J.

P. 13, l. 8—for मनोह्यवचनीयम् read मनोश्च वचनीयम् as in N.

P. 13, l. 13—for यथेष्टम् read यस्येष्टम् as in J.

P. 13, l. 15—for दधीभवति read द्धीभवति as in J.

P. 13, l. 18—for अर्थशब्दा read पुरुषशब्दा.

VERSE XII

P. 14, l. 3—after उषित्वा read as follows—तदण्डमकरोद् द्विधा । तावता कालेन गर्भः परिपच्यते । तस्मिन्नण्डे स्थितः.....ध्यानवान् । अण्डमपि as in J.

VERSE XIII

(1) ताभ्यां स शकलाभ्यां च—V. L. ताभ्यामण्डकपालाभ्याम्

P. 14, l. 11—for पृथिवी पातालगतता the right reading is पृथिवीपातालगतम्—supplied by Jolly's मनुटीकासंग्रह ।

P. 14, l. 10—for पृथिवीमध्य read पृथिवीं मध्ये as in S.

P. 14, l. 15—for स्वस्माद्गूपाद् read आत्मनः स्वस्वरूपाद् as in M (App).

P. 14, l. 20 for ऽनुरूप read ऽनुस्यूत

VERSE XVI

(1) मात्रासु—V. L. मात्रामिः preferred by Medhātīthi.

P. 15, l. 6—for तद्विकारः read तद्विकारान् as in J.

P. 15, l. 7—the stop after सृष्टिम् should be after चकारात्

VERSE XVII

(1) तानीमानि—V. L. तस्येमानि.

VERSE XIX

P. 16, l. 9—for अथ यावत् read अभ्ययात् as in M (App.)

P. 16, l. 16—for प्रभूरिति read प्रकृतिरिति as in J.

VERSE XX

For आद्याद्यस्य Jolly reads आद्याद्यास्य which is apparently a misprint.

P. 16, l. 24—for च तानि read वचनानि as in M (App.)

P. 16, l. 26 for यदाद्यन्तवत्तस्य read यद्यत आद्यन्तस्य as in M (App.)

P. 17, l. 7—for द्विवचनेन read द्विर्वचनेन to be construed with भवितव्यम्

VERSE XXI

P. 17, l. 21—भाति च वेदे is to be taken as an absolute construction. A and B drop भाति, which is retained in N.

P. 17, l. 30—for यथाशरीरं...निर्ममे read च यथाशरीरं तत्त्वसमुदाय-
रूपमेवं निर्ममे as in N.

VERSE XXII

Both Jolly and Burnell note कर्मात्मानं as a v. l. mentioned by Medhātithi. No mention, however, of any such reading is found in the Mss.

P. 18, l. 4—the right reading is ब्रह्मोपासनास्वनभिरताः

P. 18, l. 12—वेनोस्तुनीतिरित्यादीनां—This is a likely reference to R̥igveda, 8-3-18, where वेनु is the deity addressed.

P. 18, l. 14—for लम्भो read भो as in J.

P. 18, l. 21—for नाच्चादय इतिहास दर्शनाः.....प्रपञ्चः read नाच्चादयः । इतिहासदर्शनाश्रयश्चायं सर्वः सर्गादिप्रपञ्चः as in S.

VERSE XXIII

P. 19, l. 6—for प्रमाणाविरोधी etc. read प्रमाणाविरोधी न मनःपरितोषमाधत्ते as in N.

VERSE XXIV

विभक्तीरुच—V. L. विभक्तिं च (Kalāmādhava, P. 45).

VERSE XXVI

विवेकाय V. L. विवेकार्थं

P. 20, l. 16—for एवं तयो.....न वा read एवं तपो धर्मः तदेव दग्धेनासमर्थेन वा

VERSE XXVII

P. 22, l. 2—for ' त्येतदपि ' read त्येतदस्ति as in S.

VERSE XXIX

P. 22, l. 15—for आचख्ये read अचख्ये as in N.

VERSE XXX

P. 22, l. 26—for सकृदनुग्रहयाम् read सकृदनुग्रहयाम् as in A.
It is अनु that is repeated thrice, not अनु.

P. 23, l. 1—for सर्वो हि स्वकृतावपि read सेवा हि सुकृताऽपि as in A.

VERSE XXXI

P. 23, l. 23—for पशुरूपं read पशून्

VERSE XXXII

तस्यां स—V. L. तस्यां तु

P. 24, l. 2—Jolly wrongly omits तं

VERSE XXXIII

P. 24, l. 7—for तन्मध्ये शुद्धिं read जन्मशुद्धिं as in J.

VERSE XXXIV

सुदुराचरम्—V. L. (a) सुदुष्करम्—(b) सुदुस्तरम् (*Hemadri Dana* p. 242).

आदितः—construed by Medhātithi with तप्त्वा

VERSE XXXVI

मनून्—V. L. मुनीन् ।

VERSE XXXVII

P. 25, l. 2—for कृष्णकरणेन केचित् read केनचिच्छ्रयना as in M.

VERSE XXXVIII

P. 25, l. 10, for मेघोदरं हरयं read मेघोदरहरयम् as in J and M.

P. 25, l. 11—for हिमकणिका सूयमहम्यरच read हिमकणिकाः सूक्ष्म-
रसमरच as in J.

VERSE XL

पतङ्गान्—V. L. पतङ्गं

P. 25, l. 25—for शलभपक्षकादयः read शलभादयः as in J. and M.

VERSE XLI

P. 26, l. 3—for प्रत्ययपरामर्शः read प्रत्ययवमर्शः (as in footnote), or परामर्शः as in J and M (App.)

VERSE XLIII

येषां—V. L. (a) एषां, (b) तेषां.

P. 26, l. 12—for चयनाद्दृष्टांसि read चयनाद्दृष्ट्याद्वा रक्षांसि as in M (App.)

P. 26, l. 13—अप्सरसः—cf. Vālmiki Rāmāyana—अप्सु निर्मथनादेव रसात्तस्माद्वरस्त्रियः । उत्पेतुर्मनुजश्रेष्ठ तस्मादप्सरसोऽभवन्.

VERSE XLIII

मनुष्याश्च—V. L. मानुषाश्च.

VERSE XLIII

मत्स्याश्च कच्छपाः—V. L. मत्स्याः सकच्छपाः

VERSE XLV

यस्यान्यत्किञ्चिदीदृशम्—V. L. ये चान्ये केचिदीदृशाः, suggested by Medhatithi.

उपजायते—V. L. उपजायन्ते, noted by Medhātithi.

P. 27, l. 1—for उपजायन्तेति वा पाठः । ये read उपजायन्त इति पाठे ये.

VERSE XLVI

उद्भिज्जाः स्थावराः—V. L. उद्भिज्जास्तरवः Buhler remarks that he reads तरवः ‘with Medhātithi.’ But there is nothing in Medhātithi to show that he reads तरवः

ओषध्यः—This form, as the Bhāṣya has pointed out, is not right, the right form being ओषधयः; though it seems to justify the other form also.

VERSE XLVII

तु विविधं—V. L. (a) च विविधं, (b) तु विज्ञेयं

—रुद्राण्येव—V. L. रुद्राश्चैव

P. 27, l. 26 भूमेर्वद्धाः—J. reads भूमेर्वद्धयः, which gives better sense.

VERSE XLIX

P. 28, l. 5—निर्वेद.....वत्त,—J. reads निर्वेददुःखास्मिकादियुक्तधर्म-फलमनुभवन्तः; and S. निर्वेददुःखास्मिकादियुक्ताधर्मफलमनुभवन्तः, which is better than J.

P. 28, l. 8 अन्तःसंज्ञा—Read अन्तःसंज्ञेति संज्ञा बुद्धिः as in J, A and N.

VERSE L

नित्यं V. L. नित्ये

P. 28, l. 16—साच्छरीर—Read सात्तच्छरीर as in N.

VERSE LI

एवं सर्वं स—V. L. एवं च सर्वं

P. 28, l. 27—स्वेऽन्तरे is rightly dropped in J.

—l. 28 for स्तब्धा read जष्टा as in J.

P. 29, l. 3—for सर्वग्यापार read सगोप्यापार

—l. 4 कतामृद्व्यः—A reads शतमृद्व्यः

VERSE LII

तदेवं—V. L. तदेदं—adopted by Medhātithi.

निमीलति—V. L. प्रलीयते adopted by Govindarāja and Kul-luka.

P. 29, l. 8—for यदेत read यदित (J) or यदैत

VERSE LIII

कर्मात्मानः—Buhler says, according to Medhātithi this word means—‘who in consequence of their actions became incorporate.’ As a matter of fact, however, this is the explanation that Medhātithi gives of the two-termed phrase कर्मात्मानः शरीरिणः :

P. 29, l. 20—for व्यापाराक्षिःशक्त read व्यापारेऽशक्त as in M.

VERSE LV

तमोऽयं तु—V. L. तमो यदा

P. 30, l. 15—for विन्ध्यवास read विन्ध्यवासि as in M and J.

——l. 17 निरूपयोगि—M and S read तदानीमुपभोगः, which also gives good sense ; but the best reading is निरूपभोग, as is clear from what follows.

VERSE LVI

संसृष्टस्तदा—V. L. संसृष्टौ तदा

P. 30, l. 28—for वाऽत्मानः । सूक्ष्माः read वात्मानः सूक्ष्माः

VERSE LVIII

Cf. in this connection, Bhāṣya, (p. 7, printed text) on verse 4; also Buhler’s Introduction, XV.

P. 31, l. 13—for वित्तं read वित्त as in J and M.

VERSE LIX

सर्वमेवोऽखिलं—V. L. सर्वमेवाखिलं

P. 32, l. 7 for मागमनपरंपर, read मागमपरंपर as in S.

VERSE LXI

महौजसः V. L. ऽमितौजसः

P. 32, l. 22—for तं read तेषां as in J.

VERSE. IXII

श्चोत्तमश्च—V. L. श्रौत्तमिश्च.

VERSE LXIII

P. 33, l. 5,—for सम्पद्यन्ते read पठ्यन्ते as in M (App.)

After verse 63, M adds a half-verse कालप्रमाणं वक्ष्यामि
यथावत्तन्निबोधत.

VERSE LXV

त्रिंशत्कला V. L. त्रिंशत्कलो.

तावतः V. L. तावता

P. 33, l. 15—for तावदिति read तावत इति as in J.

For this method of reckoning time see the Purāṇas ;
specially the Viṣṇu Purāṇa.

P. 33, l. 18—for नैसर्गिकं कम्प read नैसर्गिककम्प as in J.

—l. 19 for कालेनाविहृत it is better to read कालेन व्यक्त as
in J and M (App.)

VERSE LXII

रात्रिः स्वप्नाद्य etc.—According Medhātithi this line is not meant
to be descriptive of the ordinary day and night ; what it means

is that in regions not reached by the sun's rays, what is called 'day' is the period of activity, and the period of repose is called 'night'.

VERSE LVI

कर्मचेष्टासु—V. L. suggested by Medhātithi कर्मचेष्टाभ्यः

VERSE LVIII

P. 34, l. 15—for प्रतिज्ञापनं.....र्थम् read प्रतिज्ञानं प्रकरणान्तरत्वज्ञापनार्थम् as in S.

VERSE LIX

P. 34, l. 23—for तत्रा read यत्रा

VERSE LXX

P. 34, l. 28—for कापायने read कापायेन

P. 35, l. 6—for शतं परिमाणमस्य read तत्परिमाणमस्य as in S.

P. 35, ll. 4 to 9 belong to verse LIX; but all Mss. have it here after LXX.

VERSE LXXI

P. 35, l. 13—for देकस्य read देतस्य

—l. 15 द्वादश.....विग्रहः—Better reading द्वादश सद्विग्रहाणि यस्मिन्निति परिमाणे विग्रहः as in S.; better still.....परिमाणे यस्मिन्निति विग्रहः, as in A.

VERSE LXXIII

तद्वै V. L. एतद्

VERSE LXXIV

P. 36, l. 6—for ततश्च प्रागुक्तम् । महाविति read ततश्च न प्रागुक्तममहानिः, as in N. The प्रागुक्तम् is what has been described under

verses 14-15 above. S, J and M. (App.) read ततश्च प्रागुक्तक्रमहानिः ; under 14-15 मनस् has been described as coming first ; so that if we take मनस् there as standing for *mind*, and here as *mahat*, then there is certainly प्रागुक्तक्रमहानि. But Medhātithi has interpreted 14-15 differently, making it out to mean that *mahat* comes first. Thus, according to this explanation, there would be *no* प्रागुक्तक्रमहानि. Hence the reading of N—न प्रागुक्तक्रमहानिः—is the best.

VERSE LXXV

चोद्यमानं—V. L. नोद्यमानं

P. 36, l. 11—for पुनरुच्यते । ब्रह्मणा read पुनरुच्यते । विकुरुते विशेषतः करोति । ब्रह्मणा as in J and M. (App.)

P. 36, l. 12 for ज्ञोदिता read ज्ञोदिता as in J.

VERSE LXXVI

Medhātithi forces the Sāṅkhya doctrine on Manu, whose words clearly favour the Vaiśeṣika view of the origin of things here described.

P. 36, l. 19—for वायुकर्मणः read वायुकर्म as in S.

VERSE LXXVIII

ज्योतिषश्च—V. L. (a) ज्योतिषस्तु ; (b) ज्योतिषोऽपि

VERSE LXXX

सर्गः संहार—V. L. सर्गसंहार

P. 37, l. 15—for सर्गसंहारवत read सर्गसंहारावत as in J.

P. 37, l. 16—for कौतुकेनाऽपि J and M (App.) read निष्प्रयोजनापि ब्रह्मविद् : This refers to Brahmasutra लोकवत् लीलाकैवल्यम्

VERSE LXXI (?)

नाभर्मैयागमः कश्चित्—V. L. नाभर्मो नागमः कस्मिन्—adopted by Nandana.

प्रतिवर्तते—V. L. उपवर्तते

P. 38, l. 3—for नेङ्गयन्ति..... न्तरितम् read नेङ्गयन्ति न प्रकाशन्ते । तुरीयं वाचं मनुष्या वदन्ति । चतुर्थं भागं वैदिका मनुष्या वदन्ति । एतदुक्तम्भवति । आदौ न वेदवाक्यं किञ्चिदन्तरितम् ।

VERSE LXXXII

P. 38, l. 10—for हेतुत्वेन नोच्यते read हेतुत्वेनानेनोच्यते as in J.

P. 38, l. 17—after यथासंख्यं read सम्बन्धः

VERSE LXXXIII

ह्येषामायुः—V. L. त्वेषां वयो

P. 38, l. 23—for वयो J reads वयोऽवस्था

P. 38, l. 25—for युक्तायां read युक्तायां as in J.

VERSE LXXXIV

P. 39, l. 5—दीर्घसन्नेषु etc. This refers to *Pū. Mimāṃsā-sūtra* 6. 7. 31-40. Cf *Shabara-bhāṣya* on 6. 7. 37: यदि पञ्च पञ्चाशतः त्रिवृतः न संवत्सराः । यदि संवत्सरास्त्रिवृतः न पञ्चपञ्चाशतः तस्माद्विरोधान्यतमद् गौणम् । And between the two words पञ्चपञ्चाशतः and संवत्सराः it is best to take the latter as गौणम् ।

VERSE LXXXV

युगहासानुरूपतः—V. L. (a) तत्तद्धर्मानुरूपतः; (b) युगहासानुरूपतः

P. 39, l. 20—for उक्तस्य M and S read युक्तोऽस्य; J, A and N read युक्तस्य.

The sense demands उक्तस्य

P. 39, l. 23—for मन्वपरि read सिवपरि as in J.

VERSE LXXXVI

ज्ञानमुच्यते—V. L.—ज्ञानमुत्तमम् ।

यज्ञमेवा—V. L. यज्ञमित्या ।

P. 40, l. 4—for विद्वतो read विद्वत्तो as in J and M ;

and for सुसंपादना read सुसंपादता as in J.

After this verse Rāmachandra reads an additional verse—

ब्राह्मं कृतयुगं प्रोक्तं ब्रह्मा तु चतुर्युगं युगम् ।

वैरयो द्वापरमित्याहुः शूद्रः कलियुगः स्मृतः ॥

VERSE LXXXIX

सक्तिश्च—V. L. सक्तिं च (Viramitrodaya, Paribhāṣā, p. 45).

चतुर्यस्य समासतः—V. L. (a) चतुर्यस्य समादिशत् adopted by Parāsharamādhava ; (b) चतुर्यायामकल्पयत् ; (c) चतुर्यस्य समासतः ; (d) चतुर्यायां समासतः ।

VERSE XCI

P. 40, l. 25—for वित्तानुपालनम् J reads वित्तानुपालनम् ।

VERSE XCII

Cf. 5. 132.

VERSE XCIV

वाहाय—V. L. वाहाय

P. 41, l. 16—for बुद्धिस्तु तत्कर्मम् read पितृबुद्धिस्तु यत् क्रियते तत् कर्मम् as in M (App.) For कर्मम् J wrongly reads कर्तव्यम् ।

VERSE XCV

P. 41, l. 25—for देवानुद्दिश्य read विश्वेदेवानुद्दिश्य as in J and M.

VERSE XCVI

P. 42, l. 2—प्राणिनः rightly omitted in J.

—l. 4—for आतपे read आतपं as in J and M.

VERSE XCVII

ब्रह्मवेदिनः—V. L. ब्रह्मवादिनः ।

P. 42, l. 11—after तेषामपि read ब्रह्मवेदिनः as in J.

„ „ For ब्रह्मस्वरूपत्वात्तत्र अक्षय्यानन्दः J reads अक्षयभानन्दः
and M (App.) has ब्रह्मस्वरूपपरिज्ञाने ब्रह्माक्षय्यानन्दः ।

VERSE XCVIII

उत्पत्तिरेव—V. L. उत्पत्तिरेषा ।

P. 42, l. 14—for विशेषे दर्शिते J reads विशेषदर्शने

P. 42, l. 17—for श्रुतिः read स्तुतिः as in M (App.)

After 98 M has three more lines : तेषां न पूजनीयोऽन्यस्त्रिषु लोकेषु
विद्यते । तपोविद्याविशेषेण पूजयन्ति परस्परम् । ब्रह्मविद्यः परंभूतं न किञ्चि-
दिह विद्यते ।

This is also admitted by Nandana.

VERSE C

अद्वेन—V. L. अद्वयेन (Kulluka).

VERSE CI

P. 43, l. 5—for परपाकेन M (App.) reads परपाकः

P. 43, l. 6—for स्वकृत्या read स्वकस्या as in J and M (App.)

——l. 7 for प्रभूतं read प्रभुत्वं as in S and M (App.)

VERSE CII

शेषायामनु—V. L. शेषायां चानु ।

स्वायम्भुवः being the proper name of a particular 'Manu,' it is not right to translate it as Buhler has done.

P. 43, l. 13—for सर्वस्याः...भुतेः read सर्वस्यास्या...स्तुतेः ; J reads सर्वस्या...स्तुतेः and M (App.) सर्वास्यास्य...स्तुतेः ।

VERSE CIII

P. 43, l. 20—राजभोजनाः शालयः—This shows that Medhātithi was the resident of a country where rice was a rare commodity.

P. 43, l. 28—for त्रैवर्णिकाधिकारः M (App.) reads त्रैवर्णिकार्थं ।

VERSE CIV

संसित—V. L. शंसित

P. 44,—l. 6 after दोषैः read पापैः as in M (App.)

VERSE CV

After 105 M has an additional verse.

यथा त्रिवेदाध्ययनं धर्मशास्त्रमिदं तथा ।

अध्वेतस्य ब्राह्मणेन नियतं स्वर्गमिच्छता ॥

VERSE CVI

यशस्यं सततं—V. L. यशस्यमायुष्यं ।

निःश्रेयसं—V. L. नैःश्रेयसं ।

P. 44, l. 19—for विवृद्धिः J reads सिद्धिः ।

VERSE CVII

अखिलेनोक्तो...कर्मणाम्—V. L. अखिलः प्रोक्तो...कर्मणाम् ।

P. 44, l. 27—for योक्तौ read योक्तो as in J.

P. 45, l. 1—for यदि read यत् as in M (App.)

—— l. 2 for गुणपदेन read गुणदोषपदेन as in M (App.), which is more in keeping with the context.

VERSE CIX

भागभवेत्—V. L. भाक् स्मृतः ।

VERSE CXI

P. 46, l. 1—for तत्त्वभावभेदो J reads तत्स्वभावभेदो ।

VERSE CXIII

P. 46, l. 20—for भृत्यादीनां M (App.) reads जात्यादीनां, and J अतादीनां, which latter is better.

VERSE CXIV

P. 46, l. 26—for स्वेतत् read वस्वेतत् as in J.

—— l. 29—for मृत्यादीनां read मृत्यादानादीनां as in J and M (App.)

VERSE CXV

P. 47, l. 4—for देशः read देश्यः as in M and J.

VERSE CXVI

P. 47, l. 6—for क्षत्रिय read क्षत्र as in J.

VERSE CXVIII

पाषण्ड—V. L. (a) पाषण्डि (b) पाखण्ड (c) पाखण्डि

P. 47, l. 20—for आवाह्य० read वाह्य० as in J.

Notes

Discourse II

VERSE I

P. 48, l. 4—for शास्त्र J reads शास्त्रार्थ ।

P. 48, l. 26—प्रवर्तयन्ति; 'प्रवर्तन्ते' would appear to be the right reading. But all mss. read प्रवर्तयन्ति ; the only construction possible is to take 'जनाः' as the nominative understood.

P. 49, l. 1—for 'आत्म...रक्ताः' read आत्मनि भोगोपायास्तेषु रक्ताः as in S.

—— l. 2—for 'तुं समर्था' read 'तुमसमर्था' ।

—— l. 9—for 'चोच्यते' read 'चोद्यते' as in A.

—— l. 14—for 'रागद्वेषः' read 'द्वेषः' as in M.

—— l. 25—for 'स्वप्रहात्' M (App.) and S read स्वमोहात्

VERSE II

'कामता'—V. L. 'कामतः' ।

Burnell regards verses 2—5 to be 'an interpolation.'

P. 50, l. 10—for सिद्धार्थ read सिद्धयर्थ as in J.

—— l. 23—for लाभ S reads लभ

—— l. 27—for यदापि read यदपि ; S reads यद्यपि, but we have had one यद्यपि already in line 26.

—— l. 27—for the विरवजिन्न्याय see *Pu-Mi-Su*, 4, 3, 15-16.

—— l. 28—for तथान्यथा read तस्यान्यथा as in M, S and A. तस्या is another reading.

P. 51, l. 3—न चैवेहास्यकामता ; this is superfluous here.

VERSE III

P. 51, l. 27—for निश्चिनोमि read निश्चिनोति as in M.

P. 52, l. 1—for कारण read करण as in M.

VERSE IV

P. 52, l. 11—for किंचि read क्रिया काचि as in J.

—— l. 13-15—read punctuated thus: चेष्टितं हेतुत्वात् ।
चेष्टितं का.....द्यानमस्ति ॥४॥ अत्र प्रतिविधत्ते—।

VERSE V

श्चेह—V. L. श्चैव

P. 52, l. 20—for श्रुतकारणं read श्रुतकरणं as in A.

P. 53, l. 7—for प्यनुद्यानं read यामनुद्यानं as in S.

VERSE VI

आत्मनस्तुष्टिरेव च—V. L. वेदविस्मृतिशीलता (Aparārka, p. 82.)

Buhler remarks—‘Though the commentators try to find a difference between शील and आचार, it may be that both terms are used here, because in some Dharmasutras, *e.g.* Gautama 1-2, the former, and in some *e.g.* Vasiṣṭha 1—5, the latter, is mentioned.’ But Medhātithi has taken शील as qualifying स्मृति, the compound स्मृतिशीले being taken to mean ‘conscientious’, ‘honest’, ‘disinterested’ recollection.

P. 54, l. 19—देशात्सम्भव read देशासम्भव as in S.

P. 55, l. 27-28—for पुनश्च वेदः कृत्स्न इति read न पुनः कृत्स्नं वेदमिति as in M. S reads न पुनश्च कृत्स्नो वेद इति ।

P. 56, l. 5—for दाथर्वणाणामप्यस्ति read दाथर्वणानामाप्यस्ति

—— l. 22—for प्रामाण्यपरिज्ञाने read प्रमाणं परिज्ञाने as in S.

—— l. 24—for वगम्यं विलङ्घ्येन.....भवति तस्य च, read
वगम्यविलङ्घ्येन .....भवति पुरुषस्य कर्तव्यम् । तस्य च ।

P. 58, l. 2—for ध्येयम् read धेयम् as in M.

—— l. 3—for सोमस्य चाभ्यक्त read सोमस्य वा व्यक्त as in S.

P. 59, l. 3—अन्ये तु etc.—construe thus: अन्ये श्येनादिवाक्यानां.....
निषेधानां च । धर्मोत्पत्तिमरवाभावमाशङ्कमाना अखिलग्रन्थमन्यन्ते

P. 59, l. 28—for वदन्ति J reads वदन्तः, which is better.

P. 60, l. 27—for कर्मतः read कर्तुतः as in M.

—— l. 29—तदुक्तं; this refers to Pu. Mimā. Su 1.3.2.

P. 61, l. 8—for विरोधद्वय read विरोधिद्वय ।

—— l. 10—ऐकाग्रम्यं— *Vide* Gautama III. 35 *et seq.*

—— l. 20—for लिङ्गा read लिङा as in M.

—— l. 21—for लिङ्ग read लिङ् as in M.

P. 62, l. 2—यथा ऽघारे etc. *cf.* Shābara on Pu-Mi-Su. II.2.16
(आघारे) मान्त्रवर्णिको देवताविधिः । ‘इत इन्द्र ऊर्ध्वोऽध्वरो दिवि...इन्द्रवान्
स्वाहा’ इत्याधारमाधारयति । एवमसौ आघारो यद्यस्येन्द्रो देवता ।

P. 62, l. 6—for मूलत्वे read मूलत्वेन as in M.

—— l. 8—तुल्ये श्रौतत्वे etc. Medhātithi accepts Kumārila's
view on this point, not Shābara's.

P. 62, l. 13—for सम्प्रदायाविच्छेद M reads सम्प्रदायविच्छेद ; but in
view of what has gone before in p. 60, l. 20, सम्प्रदायाविच्छेद is the
right reading.

P. 62, l. 20—for प्रकीर्णं read प्रकीर्णे as in M.

P. 63, l. 1—for सिद्धरूप read सिद्धे रूप as in M.

—— l. 1—for क्रिया read रूपा as in M.

—— l. 1—विश्वजित्यधिकारवत्—see Shābara on 6.7.18-19.

—— l. 3—for लिङ्गा read लिङा as in S and A.

—— l. 5—for प्रतिष्ठाः साकांक्षा read प्रतिष्ठासाकाङ्क्षा

—— l. 8—for नास्तस्य read नास्त्यस्य as in S.

P. 64, l. 7—for सर्वाभ्रमधर्मश्च । तैः read सर्वाभ्रमधर्मश्चातः as in S.

—— l. 13—for यदेतत्पराण्यां read यदतत्पराण्यां

—— l. 21—for विप्रतिपाद्येत read विप्रतिपद्येत as in S.

- P. 65, l. 2—for बोधकारणं M reads आप्तबोधकारणम्
 — l. 12—for समर्पयन्तः S reads संसर्पयन्ति
 — l. 14—for प्रियेत्युपलक्षितं read प्रियमस्येत्युपलक्षितं as in S.
 — l. 20—for मूलत्वप्रमा read मूलत्वं प्रमाण्येनैव

VERSE VII

- P. 66, l. 12—for यत्कार्यं read सत्कार्यं ।
 — l. 13—for हेतोः । आगतः read हेतोरागतः ।

VERSE IX

धर्म—V. L. सर्व ।

- P. 67, l. 3—for प्रवर्तेत read प्रवर्तते as in M.
 — l. 8—for अस्ति कस्य read अस्तिकस्य
 — l. 9—for पयुक्ते read प्रयुक्ते as in J and M.

VERSE X

- P. 67, l. 15—for स्यस्त read सस्य
 — l. 15—for यत्कार्यं धर्मप्राप्त्यर्थं तद्धर्मशास्त्रम् A reads तत्कार्य-
 प्राप्त्यर्थं यद्धर्मशास्त्रं, which is better. The sense requires some such
 words as यत् कार्यधर्मशास्त्रार्थं तद्धर्मशास्त्रम् ।

P. 67, l. 28—for किञ्चपि read किञ्चपि ।

- P. 68, l. 2—for वेदस्यस्याद्यः read वेदस्याद्यः as in M.
 — l. 11—for आगमविरुद्धादिरच read आगमविरुद्धश्च, the con-
 struction being सोऽयं पद्यः स्ववचनविरुद्धः आगमविरुद्धश्च ।

P. 68, l. 14—for वृष्टिस्तस्यादौ न भवेत्फलम् read वृष्टिस्तस्या गोमारकः
 फलम् as in the foot note.

— l. 21—सर्वशास्त्राप्रत्ययमेकं कर्मसम्पुपगमः ; this refers to Pu.
 Mi. Su. 2. 4. 8-32.

P. 68, l. 25—for त्वर्थफलं read त्वर्थः फलं

VERSE XI

ते मूले—V. L. (a) तूमे, (b) तदुभयं (Smṛtichandrikā-Saṃskāra, p. 4.)

•अयाद्वि•—V. L. •अयो द्वि (Smṛtichandrikā-Vyāvahāra, p. 4.)

Cf. with this verse, 4. 30, where the हेतुक is decried, and 12. 111 where he is extolled.

P. 69, l. 12—for असत्य S reads असत्या, which gives better sense.

P. 69, l. 14—for शिवस्येत read शिवस्येते as in S.

— l. 15—for किन्नाम वेदे read किंनाम as in J and S.

— l. 16—for किं तयोः read नहि किञ्चित्तयोः as in J.

— l. 17—for शिष्यै read शिष्टै as in S.

— ll. 17-18—for सत्तकार्येभ्यो read स्तिरस्कार्यो as in S and J.

— l. 18—for ह्यभ्यः read ह्यभ्यः as in J.

— l. 20—for यतस्तद्व read यस्तद्व as in S.

— l. 21—for ननु यतस्त read ननु यस्त

— l. 23—the number 11 should come between हेतु कथनं and वेदनिन्दक ।

P. 69, l. 26—for विहितं read विहित as in M.

VERSE XII

P. 70, l. 5—for अयान्द्विजः read अयाद्विजः as in S.

— l. 12—for नैरुक्तं read तैरुक्तं as in S.

VERSE XIII

प्रमाणं—V. L. प्रामाण्यं ।

P. 70, l. 25—for धा आधार read धीङ् आधान, which is in accordance with the धातुपाठ.

P. 70, l. 26—for सक्ताना भवति read सक्तानां न भवति as in J M & S.

P. 70, l. 26—for यथा लक्ष्यं read यथाचर्यं as in S.

P. 71, l. 5—for र्यकाम इष्टकलैषिष read र्यकामा इष्टकलैषिष
—— l. 9—for लक्ष्यते read लभ्यते as in S.

VERSE XIV

P. 72, l. 3—for न वचनात् read वचनात् as in S and J.

VERSE XV

यज्ञ—V. L. होम (Sanskāraratnamālā, p. 605).

P. 72, l. 9—for अनन्तर read समनन्तर as in J.

—— l. 16—for यष्ट्यस्य read द्रव्यस्य as in S.

—— l. 24—for प्रतिकालत्रये..... विरोधः read प्रतिकर्मकालत्रयविधानाच्चास्ति विरोधः

—— l. 25—for सम्भवः । तस्मा read सम्भावात्स्या

—— l. 26—for पीति एवम read पीत्य ।

The difference among याग, दान and होम is thus explained in the Shābarabhāṣya (p. 484)—‘The *relinquishing of one’s proprietary right* is the factor common to all the three; the difference is only this; in याग there is merely verbal relinquishment: the thing offered is not actually taken away by the recipient; in दान the thing is actually made over to the recipient; and in होम the thing offered has got to be thrown into some suitable receptacle (water or fire).

VERSE XVI

Read with this verse, II.66 and X.127.

P. 73, l. 2,—for निवर्तत read निवर्तेत as in J and S.

—— l. 4—for व्याचक्षरे read व्याचक्षिरे as in J and M, or व्याचक्षते as in S.

—— l. 12—for तद्व्यग्रवद्ये read अग्रवद्ये as in S.

—— l. 13—for यथा read यन्था as in F. N.

P. 73, l. 16—for अनुष्ठानं read अर्थानुष्ठानं as in M (App.) and S.

——l. 18—The two 'च' s are superfluous; S rightly omits them.

——l. 26—for ध्ययनं वि read ध्ययनवि as in S.

P. 74, l. 6—नहि मन्त्रा विधिं वदन्ति—"From the very nature of *mantras* it is clear that they cannot be taken as injunctions,—being, as they are, entirely devoid of any kind of injunctive word; also because all *mantras* are found, either syntactically or by direct declaration, or by indirect implication, construed along with other passages which are injunctions; so if the *mantras* themselves were to enjoin another action, there would be two actions enjoined by what is practically only one 'sentence' (Brhatī. on I—II.—31 to 53)"—*Prabhākara Mīmāṃsa*, pp. 125-126.

P. 74, l. 9—for द्योतिषिद्ध read अप्रतिषिद्ध as in M, or द्यप्रतिषिद्ध as in S.

VERSE XVII

प्रचक्षते—V. L. विदुर्बुधाः ।

VERSE XVIII

तस्मि—V. L. अस्मि (Vīramitrodaya Paribhāṣā, p. 55.)

P. 74, l. 20—for बोपाधि S reads चोपाधि; but the former gives better sense.

P. 75, l. 27—for जातीताना read जातीना as in S and M.

P. 75, l. 11—for दिष्टकारणे read दृष्टकारणा as in S.

VERSE XIX

पञ्चाङ्गाः—V. L. पाञ्चाङ्गः

नन्तरः—V. L. नन्तरम् (Smṛtichandrikā Samskāra, p. 17).

Second line—V. L. एवं ब्रह्मविदेशोऽयं ब्रह्मावर्तादनन्तरम् ।

P. 75, l. 17—for चेन्ने read चेन्नं

——l. 17—for समन्त read स्वमन्त as in S.

——l. 18—for कुरुत read कुरु as त, though found in several manuscripts, spoils the metre.

P. 75, l. 21—for नुष्या read नुष्यां as in S.

——l. 22—for यानम read यानाम as in S.

VERSE XXI

मध्य—V. L. मध्यो, which, it may be noted, is more in keeping with Medhātithi's idea that this verse does not explain the proper name मध्यदेश, but only points out the tract of land which is of 'middle' quality.

प्रकीर्तितः—V. L. स कीर्तितः

P. 76, l. 4—for नवधीकृत्वा read नवधीकृत्य (S), which is better.

VERSE XXII

आर्यावर्तं विदुर्बुधाः—V. L. (a) आर्यावर्तं प्रचक्षते (b) आर्यावर्तः प्रकीर्तितः (Aparārka, p. 5).

For a map according to these texts, see Numismata-Orientalia, Pt. I, (new edition.)

VERSE XXIII

यज्ञियो—V. L. याज्ञिको

P. 76, l. 17—for सारङ्गो read साराङ्ग्यो as in S and J.

——l. 26 एतद्धि etc.—This is a quotation from Shābara-bhāṣya (on I.II.26), which says एतद्धि [शक्यते कर्तुमिति] 'क्रियते' इत्युच्यते, न च वर्तमानकालः कश्चिदस्ति (in the case of Vedic declarations which are eternal) अस्मादस्मिन्निर्दिष्टः ['क्रियते' इति].

P. 77, l. 4—for यकभु read यकःभु as in S.

——l. 6—for वैद्या read त्रैविद्या as in S.

——l. 10—for वक्ष्य—read लक्ष्य as in S.

——l. 12—for आक्रमेयुः.....कुर्युः S reads आक्रम्य निवसेयुः
स्वं चैव चावस्थानं कुर्युः ।

P. 77, l. 16—for कृष्ट read कृष्य as in S.

VERSE XXIV

तस्मिन् वा—V. L. कस्मिंश्चित्

P. 77, l. 23—for रेऽप्यधि read रेऽधि as in S, or रेऽवधि as in F. N.

——l. 24—for कक्षपा read कक्ष्या

——l. 28—for सत्त्व... रीत्या । एत read सत्तु...रीत्यैत

P. 78, l. 5—for वचनं लिङ्गम् read वचनलिङ्गम् as in N, the sense being द्विजातय इत्येव 'वचनं लिङ्गं (सूचकं) यस्य' ।

——l. 11—for अर्थं हा read अथ हा as in S.

——l. 14—for वा द्विजातियमा read वायं द्विजातिमा as in S.

——l. 19—for यथा वर्षं...व्यपदिश्यते S reads वर्षाकृते सुभिन्नदुर्भिन्ने
वर्षाभावकृतं दुर्भिन्नं वर्षाकृतत्वेन व्यपदिश्यते, which is better.

——l. 21—for क्षिति अतिनिय read क्षित्यनिय

VERSE XXV

धर्मस्य—V. L. सर्वस्य

वर्णधर्मान्—सर्वधर्मान्

P. 78, l. 27—for विशेषः read शेषः as in S, F. N. and M.

——l. 29—for न वयोविभागा S reads न च विभागोना

P. 79, l. 2—for तदा read यदा as in S.

——l. 5—for उपनयनं धर्मो read उपनयनधर्मो as in S,
M and N.

——l. 5—for वाऽऽश्र read चा श्र

——l. 8—for नेत्येवाव read तत एवाव as in S, or आनन्त्यावाव

VERSE XXVI.

वेकादि०—V. L. वेकाद्यै० (Smṛtichandrikā Samskāra, p. 36).

P. 79, l. 19—for तन्न...कानि read तन्न निषेको निर्वर्तकोऽन्यानि विशेष-जनकानि as in S.

VERSE XXVII

P. 80, l. 4—for तानीदा read तानिदा as in S and J.

P. 80, l. 10 मेखला बध्यते—*Vide* Gautama I.15.

——l. 17—for जन्म S reads जनन

——l. 24—for संस्कार एव निर्वर्त्यः S reads संस्कारा एव निर्वर्त्याः
—for S सति read सति as in S.

——l. 26—for शत्रू read सक्तू as in A.

——l. 27—for पेश्यं read पेशं as in S.

P. 81, l. 4—for दितो read दिता as in S.

VERSE XXVIII

P. 81, l. 21—for चारी read चारि as in S and J.

P. 82, l. 22—for यदुच्येत read यदुच्येत as in S.

——l. 24—for कामनानुष्ठानात् । read काममनुष्ठानं

P. 83, l. 3—for विधिः स्तु read विधिस्तु

P. 83, l. 8—for हापिसं read हाप्यसं

VERSE XXIX

पुसो—V. L. पुसां (Smṛtichandrikā Samskāra, p. 49).

P. 83, l. 21—for सर्वता० read सर्व० as in J, M and S.

——l. 22—for उपाया read उपात्ता as in J, M and S.

——l. 24—for वृत्ते read वृत्ते

—— ” —for वृत्त्यं read वृत्त्यं as in S.

P. 83, l. 26—for प्रतिगृह्य read प्रतिसंगृह्य as in M and S.

—— „ —for अभ्याऽपि...व्यता S reads अभ्या भिन्ना चेति कर्तव्यता

——l. 29—for द्रष्टा read द्रव्या as in S.

P. 84, l. 3—for तदनिबद्ध read तदविरुद्ध as in S.

——l. 7—for कठो S reads काठो

——l. 9—for केऽप्युचुः read कौथुमा

P. 84, l. 20—for न प्रमाणं read प्रमाणं as in S.

——l. 22—for समानपदार्थः read समानः । एष पदार्थः , and
construe this with what follows in the next
line.

——ll. 23-24—यद्ये...धीतं read तदेव स यदधीते यदर्थः शब्दोऽनु-
छातुं तेन स्वाधीतां as in S.

——l. 25—for न तस्य read तस्य as in S.

P. 85, l. 11—for सर्वस्य read सर्वत्र as in S.

——l. 15—for उपदिश्य read उद्दिश्य

——l. 23—for प्राप्तिं read प्राप्तः as in S.

——l. 24—for वाक्यशेषको read वाक्यशेषगतो विशेषको

—— „ —for निर्दिष्टे read निर्दिष्टो as in M and S.

P. 86, l. 1—for द्रव्यत्वं read द्रव्यत्वं

VERSE XXX

वाऽस्य—V. L. वाऽथ—noted by the Madanapārijātā (p. 355).

तिथौ—V. L. ऽहनि

P. 86, l. 13—for तदुक्तं read तदयुक्तम् as in M and S.

——l. 19—for पात read व्यतीपात as in S.

VERSE XXXI

Some manuscripts and commentaries have dropped the
first line of this verse.

मङ्गल्यं—V. L. माङ्गल्यम्—in Parāsharamādhava (Achāra,
page 441 and Aparārka, p. 27).

P. 86, l. 25—for धारविष्यन् S reads धारयन् ।

—— „ —for माङ्गल्य read मङ्गल्य as in J and S.

——l. 27—‘साधुत्वं’ is omitted by S and M.

——l. 28—for समासादायु M reads समासाद्यायुः, which is wrong ; S reads समासाद्यायु, which is better.

P. 87, l. 1—for त्यादेः read त्यादिः as in S.

——l. 5—मत्या is rightly omitted by M and S.

P. 87, l. 6 for मङ्गल्य S rightly reads मङ्गल

——l. 10—for साधनम् read साधनत्वम् as in S.

——l. 14—for तद्येन येन S reads तद्येन

——l. 18—for प्रतिपत्तिः read तत्प्रतिपत्तिः as in S.

—— „ —for दर्श read दर्श

——l. 20—for लार्थ read लार्थ्य as in S.

VERSE XXXII

For the first half the Nirṇayasindhu (p. 178) reads
‘शर्मान्तं ब्राह्मणस्य स्याद् वर्मान्तं क्षत्रियस्य तु’

P. 87, l. 25—for मेते read मन्ते as in J and S.

——l. „ —for शब्दाः read शब्दः as in J.

——l. 28—for शरण्य read शर्मशरण्य as in S.

VERSE XXXIII

सुलोचमक्रूरम्—V. L. च सुखमक्रूरम्—adopted in Viramitrodaya (Achāra, p. 243).

मनोहरम्—V. L. मनोरमम् adopted by Parāsharamādhava (Achāra, p. 441).

मङ्गल्यं—V. L. माङ्गल्यं (Aparārka, p. 27).

P. 88, l. 8—for इत्यधिकं read इति विवचि as in M (App.), J and S.

——l. 10—for कारय read करय as in S.

——l. 11—for तत्तु read न तु as in S.

——l. 16—S reads करी for कारी

——l. 17—क्षयवती rightly omitted in S.

VERSE XXXIV

चतुर्थे मासे—V. L. (a) मासे चतुर्थे; (b) चतुर्थे मासे

यद्वेष्टं—V. L. यद्वेष्टं

‘This is an example of Kuladharmā alluded to in 1.118’
(Burnell).

P. 88, l. 26—Before मङ्गल्यं S adds किञ्चित्

——l. 27—for संस्कार read सर्वसंस्कार as in S.

——l. 28—for इन्द्रभूमिः S reads इन्द्रभूतिः

VERSE XXXV

श्रुतिचोदनात्—V. L. (a) श्रुतिनोदनात्—adopted by Medhātithi;
(b) स्मृतिचोदनात्—as quoted by the Smṛitattva (p. 653).

प्रथमे—V. L. प्रथमा (Smṛtichandrikā Samskāra p. 58).

P. 89, l. 8—for...ते च...प्रकाशयन्ति read, with N and A, ते च
रूपात् चूडाकर्म याजना इति वदृष्टकाम्प्रकाशयन्ति, which construe thus:
यथा याजना इति मन्त्रः स्वरूपादेव अष्टकाम्प्रकाशयति तथैव मन्त्राः स्वरूपादेव चूडा-
कर्माख्यं कर्म प्रकाशयन्ति।

VERSE XXXVI

Hemadri (Kāla, p. 748) reads the verse as—

गर्भाष्टमेषु कुर्वन्ति ब्राह्मणस्योपनायनम् ।

एकादशे च त्रियस्य वैश्यस्य द्वादशे स्मृतम् ॥

P. 89, l. 14—for आरभ्यते read आरभ्य as in S.

—— „ —for शब्दे सा S rightly reads शब्दे न सा

——l. 19—for कुक्ष्यं read न कुक्ष्यं as in S.

——l. 26—for राजशब्दं प्रति प्रकृतित्वं M and F. N. read
राज्यशब्दं; N and S read राजशब्दं प्रकृतिं, which
is right.

VERSE XXXVII

इहार्थिनः—V. L. अर्थार्थिनः (Nirṇayasindhu, p. 184).

P. 90, l. 6—for स्येत...ज्यते—S wrongly reads, एतदप्युपास्त शब्द-
प्रमाणं न्यायमर्थादयैवमुच्यते

——l. 12—for श्रवणपरो S rightly reads श्रवणयोगे

——l. 15—सर्वस्वारे etc. The reading of this passage is corrupt in all the manuscripts. The right reading is यथा सर्वस्वारे
श्रुतस्यार्भवापमानात् पराश्रुः etc.

The 'Sarvasvāra' is a sacrifice laid down as to be performed by one who is desirous of bringing about his own death, with a view to go to heaven without having to die through disease and decay. During the third part of this sacrifice, the 'sacrificer' enters the fire, after having recited the 'Ārbhava—pavamāna' hymn and requested the Brāhmaṇas to finish the remaining details of the sacrifice for him. These latter details are what are referred to in the Bhāṣya. (*Vide* Pu Mi Su. XII 56—57).

P. 90, l. 19—for चेतदा read चेत्येतदा as in S.

——l. 21—for विसंख्या S reads दिःसंख्या

VERSE XXXVII

P. 90, l. 27—for निवृत्ते यथा read निवृत्तेः । यथा as in S.

P. 91, l. 4—for यत्त्वं...विति S reads यत्त्वं कथं वेत्त ब्रह्मबन्धविति

——l. 6—द्रव्यवचनो &c. On the Sutra quoted, the
Siddhāntakaumudī says, ज्ञातेर्ब्रह्मकं द्रव्यं बन्धु ।

VERSE XXXIX

In face of the definition of 'Vrātya' in the present verse, one finds it difficult, until authority is adduced, to believe that it is 'an old term for Aryans not Brāhmanised', as Burnell says.

P. 91, l. 23—for पूर्वेषु च सिद्धमुक्तम् read पूर्वेष्वेव सिद्धम् । उक्तं
as in S.

——l. 23—for विविधः S reads विविधे ।

VERSE XL

This verse has been omitted by Rāghavānanda ; but this may only mean that, while admitting it to be a part of the text, he had nothing to say on it.

सम्बन्धाद्वाचरेत्—In view of the न in the beginning of the verse, this is wrong reading—the right reading is सम्बन्धानाचरेत् ।

ब्राह्मणैः—V. L. (a) ब्राह्मणः—adopted by Parāsharamādhava (Achāra, p. 446);—Vīramitrodaya (Samskāra, p. 349) has ब्राह्मणैः सह—V. L. सदा

P. 91, l. 28—for प्रायश्चित्ते शास्त्रे read प्रायश्चित्तशास्त्रे as in S.

P. 92, l. 2—for प्रतिग्रहान् J wrongly reads प्रतिग्रहाः, though retaining the preceding सम्बन्धान् ; S is more consistent : तन्निमित्ताः सम्बन्धाः.....प्रतिग्रहाः

— l. 3—for धं विदु J reads धंविदु, which is better.

— l. 4—S omits अस्माच्च दोषदर्शनात्

— l. 5—S omits आत्मना

— l. 6—Between प्रतीयते read तथा च ; S has an additional passage—काम्यो ह्ययमाचार्यस्य विधिः । तत्राचार्यमकामयमानो यदि कश्चिन्न प्रवर्तते तदा मायवकेन प्रार्थयितव्यो दक्षिणादिना

VERSE XLI

P. 92, ll. 13—15 for शयकुम्भो.....प्या S reads शयकुम्भोमा-
विकान्य

— l. 16—for स्थानस्थेन S reads स्थानपठितेन

— l. 21—त्रीणि चर्माणि वस्त्राणि—defective reading ; S and N read त्रीणि वस्त्राणि ; neither of these readings is in keeping with the preceding phrase षडनुदेशिनः , which requires the reading त्रीणि चर्माणि त्रीणि वस्त्राणि

— l. 21—for आनुपूर्वं S rightly reads आनुपूर्व्यं

VERSE XLII

शयतान्तवी—V. L. शयतान्तवी ।

P. 93, l. 3—before मौन्या S rightly reads a न ।

P. 93, ll. 6-7—for विकृतेर्विकारः शयतान्तवी प्रकृति । S rightly reads प्रकृतेर्विकारः प्रकृति

— l. 8—S omits the last sentence गृह्य.....एवोकः ।

VERSE XLIII

कर्तव्याः—V. L. कर्तव्या as quoted in Parāsharamādhava (Achāra, p. 447), as also in Madanāparijāta (p. 20), and the Vīramitrodaya (Samskāra, p. 437).

मुआलाभे—V. L. मुआभावे

रमन्तक—V. L. रमातक (Smṛtichandrikā Samskāra, p. 80).

वस्वजैः—V. L. विल्वजैः

P. 93, l. 16—for कौशी read कौश्या as in M.

VERSE XLIV

शयसूत्रमयं V. L. शयसूत्रमयं ।

वृत्तं—V. L. वृत्तं found in all mss. of Medhātithi, except N. The double form वृत्तं spoils the metre.

आविकसूत्रिकम्—V. L. (a) आविकसूत्रिकम् (adopted by Medhātithi who would prefer the form अविकसूत्रिकम्; (b) आविकसूत्रकम्, as quoted in Parāsharamādhava (Achāra, p. 448); (c) आविकमुच्यते (Samskāramayūkha, p. 38).

P. 93, l. 26—for त्रिगुणी.....विधीयते read त्रिगुणीकृतस्वेदमूर्ध्व-
विकर्तनं विधीयते as in S and N.

P. 93, l. 28—for वीताक्यं read वीताक्यां as in S.

P. 94, l. 2—for सोमसेव्या S wrongly reads सामसेव्या

— l. 3—for पञ्चसूत्राभावे read पञ्च । सूत्राभावे

— l. 4—for अविको मेघः S reads अविर्येवः ।

VERSE XLV

अहंन्ति—V. L. अहंति as quoted in the Madanapārijāta, (p. 22).

वाटखादिरौ—वटखादिरौ (Aparārka, p. 57).

पैलबौ—V. L. पैप्पलौ (Sanskāramayūkha, p. 37).

P. 94, l. 8—for शान्तक read शान्तिक

—— l. 10—for दण्डसत्ता S and J read दण्डनीतिः

—— l. 11—for द्रव्नचोक्तं read द्रव्नैवोक्तं as in S.

—— l. 14—for दुग्धर वृष read दुग्धरा वृष as in J and S.

—— l. 15—for यज्ञिया read यज्ञियो which is the reading in Gautama I.1.24.

VERSE XLVI

राज्ञः—V. L. राज्ञां as quoted in Madanapārijāta (p. 22).

केशान्तिको—V. L. (a) केशान्तको ; (b) केशान्तगो

P. 94, L. 18—for काण्ड S rightly reads काष्ठं

VERSE XLVII

नमि—V. L. नामि, as quoted in Parāsharamādhava, (Achāra, p. 438), and in the Vīramitrodaya (Samskāra, p. 436).

प्रतिगृह्य—V. L. परिगृह्य (Aparārka).

VERSE XLVIII

उपस्थाप्य—V. L. अभिवाद्य—as quoted in the Vīramitrodaya, (Samskāra, p. 481); (b)—उपस्थाप्य

P. 95, l. 6—for भास्कर.....स्थेयः। अभि S rightly reads भास्करमादित्यमुपस्थाप्य अभि

—— l. 7—for दित्य.....धान, read दित्यदैवतमग्नैरुपस्थान as in J and S.

VERSE XLIX

- P. 95, l. 15—for रथस्य, F. N. and S read रत्नस्य
 — l. 20—for तथैव S rightly reads यथैव ।
 — l. 25—for समासार्थः read समर्थ as in S.

P. 96, l. 1—for न प्रत्य read भूतप्रत्य as in S.

VERSE L

- या चैन—V. L. या च तां
 नावमानयेत्—V. L. न विमानयेत् (adopted by Medhātithi and
 Aparārka p. 59).
 प्रथमं—V. L. प्रथमां (Smṛtichandrikā Samskāra, p. 109).

VERSE LI

- तु—V. L. अथ as quoted in Parāsharamadhava, (Achāra,
 p. 454).
 भैक्षं—V. L. भैक्ष्यं do. do. do.
 यावदर्थं—V. L. यावदन्नं
 अमायया—V. L. समामुयात् as quoted in the Vīramitrodaya
 (Samskāra p. 486).

- P. 96, l. 15—for तृत्ताय्य read तृत्याय्य as in J.
 — l. 16—for तदन्नं read कदन्नं as in S.
 — l. 17—for अगृहीते S rightly reads गृहीते
 — l. 20—for यत्स्वचिच्छ्रूयते S reads यत्स्वचिद्गृह्ये श्रूयते,
 which is better.

VERSE LII

भुङ्क्तेषु—V. L. (a) भुङ्क्त उ ; (b) इच्छन् इत्यु as quoted in
 Madanapārijāta (p. 35).

श्रियं—V. L. श्रियन् adopted by Medhātithi.
 cf. Mahābhārata, XIII 104. 5012.

After 52 some mss. have an additional verse:

सायम्प्रातर्द्विजातीनामशनं स्मृतिचोदितम् ।
 नानुरागेण तं कुर्यादग्निहोत्रसमो विधिः ॥

P. 96, l. 28—for मुक्ते S reads मुञ्जित

P. 97, l. 5—for तथा कृतं read यथा कृतं as in M and S.

P. 97, l. 5—for प्राण्यङ्गत्वात् S reads प्राण्यङ्गं

—l. 16—वचनानि—Pu. Mi. Sū. 3.5.21 ; it means that 'passages laying down what has not been laid down elsewhere must be taken as independent sentences.'

P. 97 l. 19—गोदोहेन—*Vide*—Pu. Mi. Sū. VIII.1.23'*et seq.*

The use of the milking vessel having been laid down with a view to the special result, in the shape of the obtaining of cattle, it does not become admitted into all the ectypal sacrifices. Similarly with the '*Khādīra*,' which is prescribed with a view to the obtaining of *vigour*.

VERSE LIII

P. 97, l. 24—for यद्यपि S rightly reads यद्यपि

P. 98, l. 1—for श्येति read श्येत्यस्यापि

—l. 7—for चारी धर्मभोजनता read ब्रह्मचारी भोजनधर्मो as in S.

P. 98, l. 11—for वेद्यमाणः S reads पेद्यमाणः

—l. 11—for वादादि read विदादि as in S.

—l. 21—for यदि वा read यद्वा as in S.

VERSE LIV

एतत्—V. L. (a) एतम्; (b) अतम्; (c) इदम् as quoted in Vi-ramitrodaya (Samskāra, p. 486).

सर्वशः—V. L. सर्वदा (noted by Medhātithi).

P. 98, l. 28—for सक्तु read सक्त

P. 99, l. 1—for ध्याने यजन्मम read ध्यायन्मम as in S.

VERSE LV

तद्भुक्तं—V. L. यद्भुक्तं

नाशयेदिदम्—V. L. तुहिनस्मितद् as quoted in the Vīramitrodaya (Samskāra, p. 486).

P. 99, l.—for फलविधौ read फलविधौ as in J and S.

—l. 14—for मुखता नि read मुखतावद् नि as in J and F. N.

—l. 16—for बलश्च J reads बलत्वं च

VERSE LVI

नाद्यादेतत्तथान्तरा—V. L. (a) नाद्याच्चैव तथान्तरा; (b) नाद्याच्चैतदथान्तरा; (c) नाद्याच्चैतत्तथान्तरा adopted by Nandana (d) नाद्यादेनमथान्तरा (Aparārka).

व्रजेत्—V. L. भवेत्, as quoted in Vīramitrodaya (Samskāra, p. 488).

P. 99, l. 20—for शूद्रविषयः F. N. reads तद्विषयः, which is better.

—l. 21—for प्रकल्पं read न प्रकल्प्यं as in S.

—l. 22—for परिपूर्णंस्व read परिपूर्णः स्व

—l. 27—for अनुग्रह S reads अनुपग्रह

VERSE LVII

अस्वर्ग्यं—V. L. अस्वास्थ्यं as quoted in the Vīramitrodaya (Samskāra, p. 488).

P. 100, l. 7—for मूलतानेत्य read मूलतामत्य

—l. —for स्पत्तिज्वरोद् J reads स्पत्तिद्वारोद्

VERSE LVIII

विद्यकाढ—V. L. सर्वकाढ (Āchāramayūkha, p. 27).

P. 100, l. 15—for स्तुत्या वा S and F, N, read स्तुत्या च, which is better.

P. 100, l. 22—for मायातेष्वपि S reads मापक्षेवपि

——l. 23—for ननु चविधानवदेव S reads ननु च विधानादेव

The right reading is ननु चाविधानादेव

P. 100, l. 24—for तयोरित्यव read तयोरथ इत्यवश्यं as in S.

——l—for चाय read चायां as in S.

VERSE LIX

ब्राह्मं तीर्थं—V. L. ब्राह्मतीर्थं

P. 101, l. 5—after अंगुलीनाम् add दैवम् as in J and S.

—— „ —for शब्दस्य S rightly reads शब्देन

—— l. 8—तथा च शंखः—Is this a quotation from *Shankha-Smṛti*? The Smṛti at present known by this name describes these 'tirthas' in the following words, which are totally different from what Medhātithi appears to have quoted. They are—

कायं कनिष्ठिकामूले तीर्थमुक्तम्मनीषिभिः ।

अङ्गुष्ठमूले च तथा प्राजापत्यं विचक्षणैः ॥

अङ्गुल्यग्रे स्मृतं दैवं पित्र्यं तर्जनिमूलके ।

P. 101, l. 9—for पूर्व्याग्र S reads पूर्वेण पर्वण्याग्र, which is the form in which this passage has been quoted in the *Vīramitrodaya* (Āhnika, P. 78).

VERSE LX

त्रिराचामे—V. L. त्रिःप्राशये (Hemādri, Shrāddha, p. 992).

स्नानिचैव स्पृशेत्—V. L. स्नानिचोपस्पृशेत्

Cf. Mahābhārata XIII 104; 39.

P. 101, l. 14—for यान्तर read यादनन्तरं as in S.

VERSE LXI

रद्विहीयेन धर्मवित्—V. L. रदुष्टाभिः धर्मतः (Hemādri, Shrāddha, p. 983).

एकान्ते—V. L. आसीनः—as quoted in the *Vīramitrodaya* (Āhnika, p. 66); but on p. 77 and p. 79, the same work reads एकान्ते

P. 102, l. 2—for नेतरो वि read रेतोवि as in S.

—— l. 10—for दिगर्थ S reads दिगर्थ

—— l. 13—for चिदहः रहःसु S rightly reads चिदहःसु

—— l. 15—for येमाह J and S read येमिदमाह

VERSE LXII

भूमिपः—V. L. भूपतिः as quoted in Parāsharamādhava, (Āchāra, p. 221).

P. 102, l. 25—for अस्य read कस्य as in S.

P. 103, l. 3—for अवश्यप्राप्तौ read अवध्यप्राप्तौ as in M; S reads अवैधप्राप्ता

VERSE LXIII

प्राचीन आचीती—V. L. प्राचीनाचीती

P. 103, l. 11—for विज्ञायते read विज्ञायेत

—— l. 12—for चमनं परिपूर्णमेव (न) स्यात् read चमनं कृतमप्यपरिपूर्ण-
मेव स्यात्

—— l. 15—for निवि' read निदि' as in S.

—— l. 21—for सङ्गस्थापनं read सङ्गःस्थापनं as in J and S.

VERSE LXIV

मन्त्रवत्—V. L. मन्त्रतः, as quoted in the Viramitrodaya (Samskāra, p. 423) and Nirṇayasindhu (p. 190).

P. 103, l. 25—for प्रासन S wrongly reads प्राशन

P. 104, l. 9—for कमण्डलुना । चो read कमण्डलुचो; S reads कमण्डलुचो; A and N read कमण्डलुना चो

—— l. 11—for अङ्गत्वमे S rightly reads अङ्गमे

VERSE LXV

P. 104, l. 17—after ऽधिके S reads अतिरिक्ते

VERSE LXVI

अमन्त्रिका—V. L. (a) अमन्त्रका (Nirṇayasindhu p. 183); (b) अमन्त्रिता (*Madanapārijātā* (66) p. 362)

कार्येयं—V. L. (a) कर्तव्या (b) कार्या च (do).

P. 104, l. 23—for परिपाटी—read परिपाटी

— „ —for पौस्नमेव read पुसामिव

—l. 25—for नतिवृत्तौ read नतिपत्तौ

VERSE XLVII

संस्कारो वैदिकः स्मृतः—V. L. औपनायनिकः स्मृतः as quoted in the *Madanapārijāta* (page 37), and adopted also in the *Mitākṣarā* as referred to in the *Viramitrodaya* (Samskāra, p. 404).

परिक्रिया—V. L. परिक्रिया

P. 105, l.—तदापस्तिवचनं विवाहस्य—This is out of place where it stands ; its right place is after विहितत्वात् in l. 6 below.

—l. 8—for भूद्भवहुम S and J rightly read भूत् । एतदुभ

P. 105, l. 10—for पारिणहय read पारिणाहय which is the form of the word found in Manu 9. 11.

—l. 13 after वृक्तं S rightly adds भवति

— „ —for नयनापत्यं S reads नयनाया. The right reading is नयनापत्या

— „ —for मनुष्यायो S reads मनुष्यस्यो, which gives better sense.

l. 14—for कामचारवाद्भवत् read कामचारः कर्माचमत्

VERSE LXVIII

P. 105, l. 22—for नाभिर्वृत्ते read नासिर्वृत्ते as in S.

— „ प्रकरणेऽपि. &c. This is in accordance with the principle enunciated in Pu. Mī. Sū. 3. 3. 14. See Prābhākara Mimāṃsā, pp. 187-195

VERSE XLIX

P. 106, l. 4—for शौचस्येप्यते read शौचस्य नेप्यते as in S.

— l. 6—for विधीयते read विधीयेत

— „ —for तदवशिष्टं read तदवश्यं as in F. N. S, J and M.

P. 106, l. 9—for वादनादिभिः read वादनादि as in J and S.

VERSE LXX

स्वाचान्तो—V. L. स्वाचान्तो as quoted in the Madanapārijāta (p. 99).

For the second line the Viramitrodaya (Samskāra, p. 523) reads प्राञ्जलिस्तु कृतापोशो लघुवाग्विजितेन्द्रियः

ब्रह्माञ्जलिकृतोऽध्यायो—V. L. कृतब्रह्माञ्जलिरथैव (Samskāraratnamālā, p. 315).

P. 106, l. 15—for रोमादि S reads रोमशादि, which is better.

VERSE LXXI

P. 107, ll. 10, 11—for उपसन्नाः स्माध्ययनायेति S reads उपसन्नोऽस्म्य-
ध्ययनायेति

—l. 17—Before अन्यारम्भणीया read यथा as in S.

—l. 18—for न मासिकप्रयोगारम्भे । न मासिकप्रयोगारम्भे प्रातः प्रातरारभ्य read न मासिकप्रयोगारम्भे प्रातरारभ्य as in S.

—l. 22—for कञ्चुककणं इति read कञ्चुप इव as in S.

VERSE LXXII

येन च V. L.—येन तु (Samskāramayūkha, p. 46).

व्यस्तपाशिना—V. L. विन्यस्तपाशिना—noted by Medhātithi.

P. 108, l. 4—for न कर्तव्य read कर्तव्य as in A.

VERSE LXXIII

अध्येष्यमाणं तु गुरुः—V. L. (a) अध्येष्यमाणस्तु गुरुं, which Buhler remarks, is in keeping with Gautama 1. 46; (b) अध्येष्यमाणस्तु गुरुः—as quoted in Madanpārijāta (p. 100).

अतन्वितः—V. L. (a) अतन्वितः* as quoted in Parāsharamādhava (Āchāra, p. 136); (b) उपस्थितम्—as quoted in Vīramītrodaya (Samskāra, p. 514).

P. 108, l. 9—for अभिलषितः S reads अभिप्रेतः

— „—for आमन्त्रयितव्यः S reads आवेद्यितव्यः

—l. 12—for एवं च तटस्थायते S reads एवं चेदं व्याख्यायते, which is better.

—l. 16—for स्वस्तीति.....सामसु S reads स्वस्तीति यजुस्सु मूयाद् विस्पष्टामिति सामसु, which is better.

VERSE LXXIV

ब्राह्मणः—V. L. ब्राह्मणः—as quoted in Vidhānapārijāta (p. 521).

सर्वदा—V. L. सर्वतः

विशीर्यन्ति—V. L. विशीर्यन्ते—as quoted in Madanapārijāta (p. 99).

P. 109, l. 2—for ओमिति कृतं S rightly reads ओमा कृतं

—l. 3—for ॐ कृतमित्युच्चारितो read ॐ कृतः उच्चारितो as in S.

—l. 7—for तच्च पाकस्य read लब्धपाकस्य as in J and S.

VERSE LXXV

प्राक्कूलान्—V. L. (a) प्राक्कूलान् (b) प्राजसिः as quoted in Vidhānapārijāta (p. 521). Gautama 1. 50 has प्राक्कूलेषु

पर्युपासीतः—V. L. पर्युपासीत—as quoted in Vidhānapārijāta (p. 521) and in Vīramitrodaya (Samskāra, p. 522).

कारमहति—V. L. कर्तुमहति as read in Vidhānapārijāta (p. 521).

पूतः—V. L. पूर्वं as read in Vīramitrodaya (Samskāra, p. 522).

P. 109, L. 11—for कूल S reads चूल

— l. 11—for पूविष्ट S reads rightly पूपविष्ट

— ll. 11-12—अधिश्रीङ्स्थासां &c. Pānini 1. 4. 46. According to the *Vṛtti*, this Sūtra prescribes the use of the *Ātmanepada* with the roots, *shīn*, *sthā* and *ās* ; but in order to meet the case of the term पर्युपासीतः in the text, Medhātithi takes the 'ās' of the Sūtra as standing for ā + ās, and deriving पर्युपासीत as परि + उप् + आ + आस, makes it fall within the purview of the Sūtra.

— l. 14—for दमैः S reads मन्त्रैः which is not right, as all the commentators are agreed in explaining 'पवित्रैः' as दमैः

P. 109, l. 14—for मादितः read पावितः as in S.

— l. 14—for दिष्टु read दिस्तु as in S.

— l. 24—for निवर्तते read निर्वर्तते

— l. 27—Before चातुः S rightly reads क्षयं

VERSE LXXVI

निरहुद्व—V. L. (a) निरहु इव; (b) निरवद्व, (Aparārka, p. 33); (c) निरहुद्व

P. 110, l. 9—for न्युत्पत्ति read उत्पत्ति as in S.

VERSE LXXVII

P. 110, l. 17—for त्रिपदैव S reads त्रिपदा च, which is better.

VERSE LXXVIII

पूर्विकाम्—V. L. पूर्वकम् (Aparārka, p. 50).

वेदवित्—V. L. उभयोः (Aparārka, p. 50).

P. 110, l. 23—for प्रकरणैकवाक्यात् A reads प्रकरणे वाक्यात्, which is better.

—— l. 27—for नित्यस्य read नित्यश्च as in N.

P. 110, l. 29—for ध्ययन्त्वाद्यस्यु read ध्ययन्तास्यु as in S.

P. 111, l. 6—for S भ्येति read S म्वेति as in S.

—— l. 11—for वेदविदि read वेदविदिति as in S.

—— l. 11—प्राप्ते कर्मणि &c.—This is a paraphrase of Kumārila's dictum प्राप्ते कर्मणि नानेको विधातुं शक्यते गुणः ॥

—— l. 14—for नित्यश्चायं S rightly reads नित्यश्च

—— l. 17—for अध्येतुरथैत read अध्येतुः सैत as in S.

—— l. 18—फलानामवगमे;—from what has gone before (p. 110, l. 28), the right reading should be फलानवगमो. S reads फलानुगमो

—— l. 22—for पठ्यमाना S reads अधीयमाना

—— l. 24—after यागादयो read अपि as in S.

P. 111, l. 26—for ताया S reads तथा

VERSE LXXIX

खेचेवा—V. L. खचो वा

Burnell represents Medhātithi as explaining the term 'vahiḥ' as 'on river-island and the like.' As a matter of fact however, the term used by Medhātithi is 'nadi-pulināḍau,' which means 'the sandy-bank of the river' and not 'island.'

In the same note the Doctor renders the well-known saying 'अस्के चेन्मधु विन्देत किमर्थम्पर्वतं वृजेत्' as—'If honey is found in the sun-beam, what use to go to the mountain?';—as if the 'sun-beam' were easier to be got at than the 'mountain!' He has apparently read 'अर्के' ('in the sun') in the place of 'अस्के' (generally mis-spelt as अस्के and explained as 'under the house eaves'), which means 'a much-frequented place',—being derived from the root 'at' 'to go frequently.'

P. 112, l. 15—यानि वा संवेत्ति S reads यानि च सञ्चिनेति न कृता.....; N and A read यानि वा संवेत्ति तत्कृता.....As printed, the passage makes sense if we construe it as यानिवा कृतानि न संवेत्ति

—— l. 18—for च । प्राय read चत् । प्राय as in S.

—— l. 18—for दैवदशप्राप्तो S reads दैवदशसो, which is better.

—— l. 22—for उच्यते read उच्येत

—— l. 27—for ग्रहादौ स्थि read ग्रहदौस्ति as in S.

P. 113, l. 1—for दौर्घ्यादि S rightly reads दौर्घ्यमादि

VERSE LXXX

This verse is read as follows in the *Vīramitrodaya* (Samskāra, p. 429)—एतयर्चाऽपि संयुक्तः काक्षेचक्रिययाऽमुया ।

विप्रचन्निवविद्योनिग्राह्यतां याति साधुषु ॥

गर्ह्यां याति—V. L. (a) ग्रह्यं याति; (b) गर्हणीयो हि

P. 113, l. 7—कीदृशी &c. This question has been omitted in S.

VERSE LXXXI

सावित्री—V. L. गायत्री as quoted in *Madanapārijāta* (p. 71) and also in *Vīramitrodaya* (*Āhnikā*, p. 253), though in the *Samskāraprakāśha*, p. 522, it reads सावित्री

अव्ययाः—V. L. अखिलाः—as read in Vīramitrodaya (Samskāra, p. 522); though the Āhnikaparakāsha reads अव्ययाः

cf. Viṣṇu-purāṇa 55. 15.

विज्ञेयं—V. L. ज्ञेयं च as read in Vīramitrodaya (Āhnikā, p. 253).

VERSE LXXXII

स्वमूर्तिमान्—V. L. च मूर्तिमान् as read in Parāsharamādhava (Āchāra, p. 286).

तांक्षी—V. L. तांक्षी (Samskāraratnamāla, p. 236).

P. 113, l. 26—for न चावृ S reads न चान्नावृ which is better.

VERSE LXXXIII

प्राणायामाः—V. L. प्राणायामः as read in Vīramitrodaya (Āhnikā, p. 321).

P. 114, l. 11—for अन्तर्दानमनुस्मृतिः read सन्तर्दानमनुस्मृतिः as in A.

—— l. 12—for तदादीनि read एतदादीनि. This is part of Āpastamba Su. 1.4.13.9, which reads लोके च भूतिकर्मस्वेतदादीन्येव वाक्यानि स्युर्यथा पुण्याहं स्वस्त्ययनमिति

P. 114, l. 13—उपनिषद्भाष्ये &c. This refers to the comment of Shankarāchārya, which runs thus: अकारेण ब्रह्मणा परमात्मनः प्रतीकभूतेन सर्वावाक् शब्दज्ञातं सन्तृण्या; that is, 'all speech is interspersed with the syllable om, which is the symbol of the Supreme All-pervading Brahman.'

P. 114, ll. 16-17—तस्यच नियमे उच्यते यत्फलं read तस्य च यत्फलं as in J and S.

VERSE LXXXIV

स्वचरं—V. L. (a) नचयं; (b) दुष्करं; read only by Haughton, which, Burnell remarks, is 'unintelligible'; (c) स्वचयं read by Kullūka.

ज्ञेयं—V. L. ज्ञेयं (Vīramitrodaya, Paribhāṣā, p. 79).

ब्रह्म—V. L. ब्रह्मा as read by Nārāyaṇa and Nandana,

P. 114, l. 26—for क्रिया प्र read क्रियाः प्र

P. 115, l. 1—for अथ युक्ता read अत्रोक्ता

—— l. 2—for गायत्र्या S reads गायत्री, also Shābara on 1.4.17. What is here said in regard to Vaishvānara is based upon Pu. Mī. Su. 1.4.17 *et seq.*

VERSE LXXXV

साहजो—V. L. (a) सहजो; (b) सहजं

P. 115, l. 11—for ब्राह्मेण S rightly reads बाह्येन

—— l. 20—for व्यापार read मनोव्यापार as in S.

VERSE LXXXVI.

पाकयज्ञाः—The main classification of Sacrifices is based upon the difference in the substances offered. On this basis they have been classified under the following three heads :

(A) *Iṣṭi*—sacrifices performed by the sacrificer and his wife, helped by four priests,—consisting in offerings of milk, butter, rice, barley and other grains ; the Darshapurṇamāsa is the *archetype* of this class of sacrifices, which has been described in detail in the *Shatapatha Brāhmaṇa*, I and II; and this with the following six are the seven forms of the *Iṣṭi* : *Agnyādhāna* (described in Kātyāyana—Shrautasutra, 4. 179 &c.), *Agnihoṭrā* (described in the Shatapatha, 1.7.1. &c., and Kātyā.—Shrautā-Sū. 4), *Agrayanēṣṭi* (Shatapatha, 4. 2), *Chāturmāsya* (Shrauta Sutra 5), *Pashubandha* (Shrauta Su. 6, and Shatapatha 11.7.1) and *Sautrāmaṇi* (Shatapatha, 11).

These are mentioned by Gautama also.

(B) *Pākyaṇa*—consisting of the offering of cooked substances, not into the consecrated fire, but in the ordinary domestic fire. The 'five great Sacrifices' are the *archetype* of this class, enumerated and described in *Shatapatha Brāhmaṇa* 10.5. The

other six forms of this are—the *Aṣṭakās*, the *Pārvaṇa Shrāddha*, the *Shrāvaṇī*, the *Agrahāyaṇī*, the *Chaitrī* and the *Āshvayujī*.

Though the number of these 'Pākayajña-archetypes' is *five*, the text speaks of four only; and the commentators make this latter number by omitting the *Brāhmayajña* or Vedic Study.

(C) *Somayajña*, consisting of offerings of Soma-juice; the seven forms of this are—*Agniṣṭoma*—which is the archetype, *Ukthya*, *ṣoḍaśin*, *Vājapeya* (Shatapatha 5, Shrautasūtra 14), *Atirātra* and *Āptoryamā*, (Prabhākara-Mimāṃsa, pp. 250-253.)

VERSE LXXXVII

जप्ये—V. L. जपे (Yatidharmasaṅgraha, p. 127).

P. 116—नित्यं—ज्योतिष्टोमादि is not नित्य; they are अनित्य, *not* compulsory; अनित्य is the right reading.

VERSE LXXXVIII

विचरतां—V. L. हि चरतां

P. 116, l. 12—for अग्रवृत्तिः परि read प्रवृत्तिपरि as in S and M.

—— l. 14—for वस्तुशक्त्या S reads स्वरशक्त्या, which is better.

—— l. 15—for वयन्ति । पुरुषापहा read वयन्ति पुरुषम् । तेऽपहा as in J and S.

—— l. 19—for नियन्तेव read यन्तेव as in S.

—— l. 20—for न तदा read तेन तदा० as in S.

—— ll. 20-21—for निष्कृषा read स्वेच्छया

VERSE LXXXIX

मनीषिषः—V. L. विचक्षणाः

P. 116, l. 27—for जानतो नागमिक इति । लोकीरपि हस्यते हस्यतो ये वेदितव्याः read जानन्तो नागमिका इति लोकैरपि हस्यन्ते हस्यतोऽयं वेदितव्यः

VERSE XC

नासिका चैव—V. L. (a) नासिका चेति; (b) नासिकेति च.

पायूपस्थं—V. L. पायूपस्थौ (Aparārka, p. 982).

हस्तपादं—V. L. हस्तपादौ (Aparārka, p. 982).

P. 117, 4—for अवस्त read रजस्त

—— l. 5—for तास्वादि read तास्वादिः as in M.

—— l. 6—for वयववचनः । नाम S and J read वयवनाम,
which is better.

VERSE XCI

परुचैषां—V. L. परुचैव

P. 117, l. 9—for बुद्धेरिन्द्रियाणि M and S read बुद्धीन्द्रियाणि ;
A reads बुद्धीन्द्रियाणि जनकानि । The best reading is बुद्धीन्द्रियाणि
बुद्धेरिन्द्रियाणि

—— l. 10—कार्यकरयानि—omitted by S, but found in J,
M, A and N.

VERSE XCII

P. 117, l. 18—after भवतः S and J add तत्त्वाख्यानमेतत्

VERSE XCIII

नियच्छति—V. L. निगच्छति adopted by Medhātithi.

P. 117, l. 21—for भूतेन दृष्ट read भूतेन दोषं दृष्ट

VERSE XCIV

P. 118, l. 5—for व्रीहियव read व्रीहियवं, which is the reading
of the verse as found in the Mahābhārata.

VERSE XCV

यश्चै—V. L. यश्चै

विशिष्यते—V. L. विधीयते.

P. 118, l. 9—for निगमरलो S rightly reads निगमनरलो

VERSE XCVI

प्रदुष्टानि—V. L. (a) प्रजुष्टानि; (b) प्रदृष्टानि, (c) प्रसक्तानि.

P. 118, l. 16—for न सेवया read नासेवया as in J.

— „ —for अयोच्यते read मयोच्यते as in S.

— ll. 17-18 असंनिहिताश्च... ..नियन्तव्यानीति—all this is rightly omitted in S.

— l. 18—for पूर्वाह्ण—read न पूर्वाह्ण as in S, and in Gautama, p. 46, which is as quoted here.

P. 118, l. 19—for सत्याऽपि सेवया S reads सत्यामपि सेवायां, which is better.

— l. 20—for स्थूषास्नायु read स्थूषं स्नायु as in S, and Manu 676, which is as quoted here.

— l. 22—for कर्तुं read किंतु

— l. 23—for दोषत्वात् प्रदुष्टान्येवप्रवृत्तान्युच्यन्ते read दोषवत्वात् प्रवृत्तान्येव प्रदुष्टान्युच्यन्ते as in S.

— l. 23—for अयमंशस्तत्रतत्र । नि read अयंशस्तत्रतत्रनि as in S.

VERSE XCVII

त्यागश्च—V. L. त्यागाश्च.

Though the Bhāṣya has asserted (p. 116, ll. 11-12) that in Discourse II, up to verse 101, all is mere Arthavāda, yet here it makes a distinction in favour of this verse, which it says has the character of an Injunction.

VERSE XCVIII

P. 119, l. 14—for कुतपद्य S reads कृतं च which is better.

—— l. 17—for ह्यत्यर्थन्तः S reads ह्यत्यर्थे मनः

VERSE XCIX

तेनात्य—V. L. ततोऽस्य

पादा—V. L. पात्रा

Cf. Mahābhārata 5. 32. 1047.

P. 119, ll. 20-21—ननु.....आह—This should precede the verse, as its अवतरण.

VERSE C

वशे कृत्वे—V. L. वशीकृत्वे.

संयम्य च—V. L. (a) सन्धियम्य; (b) सन्निवेश्य

P. 120, l. 2—for विधेहि कृत्ये read विधेयीकृत्ये as in J and S.

—— l. 4—for प्रावरण read प्रावरणाक्षपीडा as in S.

—— „ —for सुकुमारत्वात्प्र read सुकुमारप्र as in S.

—— l. 8—S rightly omits 'तृतीयायोगः'

VERSE CI

सदाऽसीनः—V. L. (a) समासीनः ; (b) सदाऽसीत (adopted by Medhātithi); (c) समासीत

सम्यगृह—V. L. सम्यगर्ह

P. 120, l. 14—for वादाः read वादः as in S.

—— l. 16—for किमप्रधिनिना S rightly reads किमधिनिना

—— l. 25—for उभयत्र read यत्र as in S.

—— „ —for सत्यं read स as in S.

P. 120, l. 27—for सम्भ्याप्राप्त्यर्थं S reads सम्भ्याकाढावाप्त्यर्थं

—— „ —for कर्तव्यः S reads कर्तुः, which gives better sense.

P. 121, l. 1—ओन्नियस्यापि—rightly omitted in S.

—— l. 3—for नामोच्चासावलक्ष्यपौर्वापर्यावधिनिवाऽसोद्गरश्च read नामो-
च्चासौ अलक्ष्यपौर्वापर्यौ रात्रेर्विरामोऽद्गरश्च प्रारम्भः as in S.

—— l. 4—for क्रमयं तु read क्रमयं as in S.

—— l. 10—for नोदना S reads चोदना

—— l. 16—for सीतवेति read सीतेति as in S.

—— l. 25—after उदितहोमिनां S adds प्रदोषहोमिनां

P. 122, l. 3—for श्रुतौ read श्रुता as in S and M.

VERSE CII

P. 122, l. 15—for यदसेवितं read यदनुचितं

P. 122, l. 16—for यदा read यथा as in S.

—— l. 17—for कर्षण्ये read कर्षण्यं as in J.

—— „ —for मेतस्का read मतस्का as in S.

—— l. 15—for कृतारौ S rightly reads कृतारौ

—— l. 20—for भाष्ये read भाष्यं as in S.

VERSE CIII

न तिष्ठति तु—V. L. नेपतिष्ठति as quoted in Viramitrodaya (Āchāra, p. 258.)

P. 122, l. 25—for द्विजातिक read द्विजक as in S.

—— l. 26—for समावता S reads समावचनं

VERSE CIV

अरण्यं—V. L. अपर्याये (Aparārka, p. 70).

नैत्यकं—V. L. (a) नैत्यिकं—as quoted in the Parāsharamādhava (Āchāra, p. 312); (b) नैत्यिकी as quoted in the Madanapārijāta (p. 281).

आश्रितः—V. L. आश्रितः (Aparārka, p. 70).

P. 123, l. 3—for ग्रहणार्थात् J, M and S read प्रकरणात्

—— l. 11—for ध्ययनवि read ध्ययने वि

P. 123, l. 15 for—ध्याय...न प्रसज्येत read, as in S, नाध्ययन-
निषेधस्तत्रैव प्रसज्येत

VERSE CV

नैत्यके—V. L. (a) नित्यके as quoted in Pārāsharamādhava (Āchāra, page 149); also in Madanapārijāta (p. 105); (b) नैत्यिके as read in the same on p. 314.

नानुरोधो—V. L. (a) न विरोधो; (b) न निरोधो—(noted by Medhātithi); (c) न निषेधो as read in Vīramitrodaya (Samskāra, p. 537) (d) निरोधोना (Samskāraratnamālā, p. 338).

रोधोऽस्त्य—V. L. रोधस्त्व as quoted in Madanapārijāta (p. 105).

होममन्त्रेषु चैव हि—V. L. होममन्त्रणेषु च (Samskāraratnamālā, p. 338).

P. 123, l. 18—for येऽप्य read येऽव as in S.

—— l. 19—for अनध्याये read स्वाध्याये

—— l. 22—for मिश्रत्वबुद्धिः read मिश्रत्वात्तद्बुद्धिः

—— l. 25—for स्वाध्यायन read साध्यायाध्ययन

VERSE CVI

ग्रहसूत्रं—V. L. ग्रहमन्त्रं (Aparārka, p. 137).

नैत्यके—V. L. नैत्यिके as read in Madanapārijāta, page 282.

P. 124, l. 7—for तिरनिवृत्तौ read तिनिवृत्तौ

—— l. 9—for याज्यान्त read याज्यान्ते as in S.

VERSE CVII

दधि—V. L. मेधो

P. 124, l. 15—for संयोगः पृ read संयोगपृ, as in Mi. Sū. 4. 394, which is as quoted here.

VERSE CVIII

नाद्—V. L. नै (Smṛtichandrikā Samskāra, p. 118).

भैक्ष्यचर्या—V. L. भैक्ष्यचर्य—as quoted in the Vīramitrodaya (Samskāra, p. 489).

P. 125, l. 15—for उत्तरेषां.....दिति read इतरेषां चैतदविरोधीति which is the form of Gautama's Sūtra.

—— l. 6—for मात्र read मत्र as in S.

VERSE CIX

आसः शक्तो—V. L. आसशाखो (Samskāraratnamālā, p. 312).

सोऽध्याप्या दश—V. L. स्वध्याप्यः स्यात् do. do.

साधुःस्वोऽध्या—V. L. साधुरध्या as quoted in the Vīramitrodaya (Samskāra, p. 517).

P. 125, l. 11 तद्वक्ष्यति—S rightly omits तद्

—— l. 13—for कर्म करणं read कर्मकरणं (compounded).

—— „ —for ज्ञानाद् read ज्ञानदः as in J and S.

—— l. 16—for अर्थशुद्ध read अर्थद

—— „ —for त्रयस्य पुनरुक्तं read त्रयमपुनरुक्तं

—— l. 17—for पूर्वः read पूर्वे as in J.

—— l. 20—for कल्पमिति read कल्पनेति as in S.

VERSE CX

लोक चा—V. L. लोकसा

VERSE CXI

वापि—V. L. वासधि

cf. Mahābhārata, 1. 3.755.

VERSE CXII

वक्तव्या—V. L. (a) वस्तव्या; (b) दातव्या as quoted in Vīrami-
trodaya (p. 523).

शुभं—V. L. (a) उत्तं—as quoted in Vīramitrodaya (Sams-
kāra, p. 515), also in Madanaparijata (p. 103); (b) न्युत्तं
(Samskāraratnamālā, p. 312).

P. 126, l. 16—for—लक्षणा J and S read लक्षय which is
better.

—— l. 21—for द्यूता read व्युता as in J.

—— l. 26—for द्यः read द्यम् as in S.

VERSE CXIII

घोरायां—V. L. कष्टायां as quoted in Madanapārijāta (p. 503),
and in the Vidhānapārijāta (p. 523).

P. 127, l. 3—for जर्जरिततया read जर्जरितया

—— l. 9—for वदन्तीति read वदन्ती as in A.

—— l. 12—for निवृत्तिः read निवृत्तिः as in S.

—— l. 15—for ये तु read अन्ये तु

VERSE CXIV

मेत्याह—V. L. मित्याह

शेवधि—V. L. सेवधि—as quoted in Madanapārijāta (p. 103).

चिह्ने—V. L. चिह्ने

P. 127, l. 23—for करी S reads कारिणी

—— l. 24—for निवृत्तौ read निवृत्तौ as in S.

VERSE CXV

विद्याद्धि—V. L. विद्या नि

नियतं ब्र—V. L. नियतब्र

The Madanapārijāta (p. 103) reads this verse as follows—

यमेवतु शुचिं विद्याद्धियतं ब्रह्मचारिणम् ।

तस्येमां ब्रूहि विप्राय निधिपायाप्रमदिने ॥

VERSE CXVI

P. 128, l. 7—for एवं मप्यह read एवमह as in J and S.

VERSE CXVII

च—V. L. वा (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 97).

आददीत यतो—V. L. यो ददाति यतो as quoted in Vidhānapārijāta (p. 501).

P. 128, l. 15—Between गीत and वादिब्र S has नृत्त्य

—— „ —for यनविशाखि S and J read यनस्य विशाखादि

—— l. 17—for वैदिकम् read वैद्यकम्

—— l. 20—for दयिताऽभिवा read दयिता भवेत् । अभिवा
as in S.

—— l. 22—for योगि S read योगि

VERSE CXVIII

मात्रसारो—V. L. सारमात्रो

VERSE CXIX

P. 129, l. 10—for आसीद्गुरु read आसीत् गुरु as in S.

P. 129, l. 15—for अग्रत्यक्षं प्रतिषेधः S reads प्रत्यक्षमप्रतिषेधः

—— l. 18—for गुरुविषय S rightly reads गुरुद्विष्ट

VERSE CXX

हि—Omitted in the verse as read in Vīramitrodaya (Āchāra, p. 150).

आयति—V. L. आगते (Smṛtichandrikā Samskāra, p. 97).

VERSE CXXI

धर्मो—V. L. (α) प्रज्ञा, as quoted in Vīramitrodaya (Samskāra, p. 460); (b) विद्या as quoted in Vidhānapārijāta (p. 501).

VERSE CXXII

अभिवादयन्—V. L. अभिवादयेत् as quoted in Madanapārijāta (p. 25).

स्वं नाम—V. L. स्वनाम (Aparārka, p. 52).

P. 130, l. 8—for अभिवाद J reads अभिवादन

—— „ —अव्यवहितपूर्वम्—As it stands, this term means *immediately preceding*; the word in the text is *param* which means *succeeding*; and the Bhāṣya itself later on, line 19, puts down the exact formula of the salutation where the same occurs *after* 'अभिवादये.' This अव्यवहितपूर्वं must be explained as 'immediately succeeding'.

P. 130, l. 8—after पूर्वं S rightly adds इमं

—— l. 11—for प्रयोज्य read प्रयुज्य as in S.

—— l. 13—for स्वनाम S reads स्वं नाम

—— l. 19—for श्लोक S rightly reads श्लोकद्वये

VERSE CXXIII

Nandana reads this verse after 126.

P. 131, l. 12—for वमहं S rightly reads स्वमहं

VERSE CXXIV

स्वरूपभावो—V. L. स्वरूपभावे noted by Medhātithi.

भोभाव—V. L. भोःशब्द as read in the Madanapārijāta (p. 26), which notes the other reading also.

P. 131, l. 17—एष refers to what has been said in verse 122.

— l. 18—for करणं प्रयो A and N read करणप्रयो which is easier of construction. तत्रेतिकरण प्रयोगावधारणार्थं एष एवमेव प्रयोक्तव्यः

VERSE CXXV

नाम्नोऽन्ते—V. L. नाम्नोऽन्तः (Aparārka, p. 53).

पूर्वाक्षरः प्लुतः—V. L. (a) पूर्वाक्षरप्लुतः ; (b) पूर्वाक्षरं प्लुतम् suggested by Madanapārijāta (p. 26) ; also referred to in the Vīramitrodaya (Samskāra, p. 452) as adopted by Haradatta.

P. 132, l. 3—for क्षरएव read क्षर इति

--l. 4—for तन्न read तच्च

P. 132, l. 4—for पूर्वस्मिन्वस्मिन् श्लिष्टः A reads पूर्वस्मिन् श्लिष्टः

— l. 6—for स्पृशति सामर्थ्येन read स्मृतिसामर्थ्येन ; A reads स्मृतिः । सामर्थ्येन

— l. 17—स च प्रत्यभिवादे—Pāṇini's Sūtra is अचोऽन्त्यादि टि (1.1.64) which means अचामध्ये योऽन्त्यः स आदिर्यस्य तत् टिसंज्ञं स्यात्. The example cited in the *Siddhāntakaumudī* under sū. प्रत्यभिवादे शब्दे is आयुष्मान् भव देवदत्ता ३, the अ in त्त being regarded as टि, and it has been held to be तदादि ending in itself, on the ground that the letter is its own अवयव. This has been made clear in the *Shabdendushekhara* which says: ननु मार्तण्ड इत्यत्र मार्तण्डास्याच् तकाराकारः, स आदिर्यस्येत्यन्वपदार्थो दुर्लभ इति चेन्न । एकस्मिन्नेव समुदायत्वारोपेण तदवयवत्वारोपेण च तदुपात्तः ।

P. 132, l. 10—after आयुष्मान् S rightly adds भव

VERSE CXXVI

P. 132, l. 15—for नाम्नो read नामो as in S.

VERSE CXXVII

P. 132, l. 26—for विशेषे जि S rightly reads विशेषजि

VERSE CXXVIII

अवाच्यो—V. L. न वाच्यो

P. 133, l. 4—after अवभृथात् S reads स्नानात्

VERSE CXXIX

त्येवं—V. L. त्येव (Smṛtichandrikā Samskāra, p. 101).

च—V. L. वा

असम्बन्धा—V. L. असम्बद्धा as quoted in the Vīramitrodaya (Samskāra, p. 467).

P. 133, l. 18—परं rightly omitted in S.

— l. 17—for आचार्यतायां—S reads आचार्यतायां ; A अकार्यतायां

VERSE CXXX

— l. 27—गौतमीये—Gautama says—ऋत्विक्श्वशुरपितृभ्यमाहु-
लानां तु यवीयसां प्रत्युत्थानं नाभिवाद्याः (6.9), and again विस्रवन्धुकर्मजातिविद्या-
वयांसि मान्यानि परबलीयांसि (6.20).

P. 134, l. 3—for नमभिवाद्य—read नन्नाभिवाद्याः as in A, which is the reading of Gautama (6.9).

VERSE CXXXI

P. 134, l. 8—for पतितवयसः read परिवयसः as in S.

VERSE CXXXII

आहुर्मा—V. L. आहुमा as read in the Vīramitrodaya (Samskāra, p. 458).

सम्बन्धि—V. L. सम्बन्ध as read in the Vīramitrodaya (Samskāra, p. 458).

VERSE CXXXIII

इति—V. L. द्भक्ति (Smṛtichandrikā Samskāra, p. 90).

ताभ्यो—V. L. स्वाभ्यो (do).

P. 135, l. 2—for शैशवास्वात्सल्येन F, N read शैशवाद्वास्तुभ्येन, which is better.

— l. 5—for निवृत्ति read निवृत्ति.

VERSE CXXXIV

अयम्—V. L. अयम्—as quoted in Vīramitrodaya (Samskāra, p. 466).

स्वरूपेनापि—V. L. अरूपेनापि.

P. 135, l. 14—for सान्तभूतो S reads सान्तभूतो.

— „ —for वर्षाणां read वर्षाणि as in S.

— l. 16—for सन्ति S reads वसन्ति

— „ —for तान्यःकरिचत् S reads तावत् यस्मिन्

— l. 19—for तावदयः read तावत् अयः

P. 135, l. 25—for निवर्ति...भितम् read निवर्तितमापेक्षिकमाभितं as in A.

VERSE CXXXV

P. 136, l. 13—for त्यायामि S reads त्यानामि

VERSE CXXXVI

मान्यस्थानानि—V. L. मानस्थानानि as adopted by Medhātithi, who notes the other reading also.

Cf. Gautama 6. 20.

P. 136, l. 19—for (न) विशिष्टता बन्धु read न विशिष्टबन्धुतैव as in S and J.

— l. 22—for सान्ता सोप read साङ्गसोप as in S and J.

P. 137, l. 6—for शास्त्ररूपत्वं भिन्नं read शास्त्ररूपं त्वभिन्नं

P. 136, l. 7—for विद्यन्ते read मिद्यन्ते as in S and M.

—— l. 10—for मभूद् भेदः read 'माभूद्भेदः' as in S.

—— l. 13—for मश्रुतकथं तद्विदितानि read मश्रुतं कथं तद्विदितानि as in A.

—— l. 20—for द्मिद्यते read धिगतः as in S.

P. 137, l. 27—for तरंगुरु read गुस्तरं

P. 138, l. 2—for रूपिणी read गुहणी.

—— „ —for सरीयस्य read सरस्य.

VERSE CXXXVII

सोऽत्रमानार्हः—V. L. (a) स्यात्स मानार्हः ; (b) सोऽपि मानार्हः (Aparārka, p. 159).

P. 138, l. 10 समान्यः S reads तत्सर्वं मान्यम्

—— l. 11—for माहर्तव्यम् read अतीव नादर्तव्यम् as in S.

—— l. 14—for पूर्वतरनया read पूर्वपरतया as in A.

—— l. 17—for विद्यावानाप read विद्यावानप as in S.

—— l. 21—for माने हेतू read माने न हेतू as in S.

—— l. 27—for गुणस्य N reads गुणतो which is better.

—— „ —for बाध्यते read बाध्येत as in S.

VERSE CXXXVIII

P. 139, l. 5—for पथिग्र S reads पथाग्र.

—— l. 12—for बलादिवाक्ये read बलाबलादिवाक्ये as in S.

VERSE CXL

P. 140, l. 9—for सर्वेण सर्वस्वाध्यायविधिरनुष्ठापकः which is the reading of N also, S reads सर्वेण सर्व...कः, which is not right. The sense requires the reading: सर्वस्य सर्वः स्वाध्यायविधेरनुष्ठापकः

—— l. 15—for धेरग्र read धेः ग्र.

VERSE CXLI

वेदस्य—V. L. वे वेदं (Samskāramayūkha, p. 45).

अपि वा—V. L. अथ वा—as quoted in Prāsharamādhava (Āchāra, p. 304).

VERSE CXLII

चान्नेन—V. L. चैवेन—noted by Medhatithi..

VERSE CXLIII

पाकयज्ञान्—V. L. पाकयज्ञम् as quoted in Madanapārijāta (p. 31).

P. 141, l. 5—for चैवेन read चैवेन as in A.

— l. 7 तानि यः करोति should come after निर्देशत एव.

VERSE CXLIV

आवृणोति—V. L. आवृणोति.

Mahābhārata 12. 108. 4010.

P. 141, l. 29—for निष्पन्नमपि ग्रन्थ read निष्पन्नग्रन्थ.

P. 142, l. 3—for अर्थकयौ read अर्थात् कयौ as in S.

VERSE CXLV

P. 142, l. 10—for पितुरिति S rightly read पितनिति.

— l. 12 S has only one 'अतिक्रम्य'.

— l. 17—for दर्शनेनाध्याय the right reading is दर्शनेन नाध्यापकः, as is clear from the context. Even as it is, the construction may be दर्शने नाध्याप.

P. 142, l. 23—for तन्न read कः as in S.

VERSE CXLVI

दात्रो—V. L. पित्रो as read by Nandana and Nārāyaṇa.

ब्रह्मजन्म हि—V. L. ब्रह्मजन्मनि as read in Madanapārijāta (p. 31).

VERSE CXLVII

नावभि—V. L. (α) नावधि, (b) नावपि.

VERSE CXLIX

P. 143, l. 33—for सामानाधिकरण्ये read समानाधिकरणे.

VERSE CL

P. 144, ll. 2-3 तर्ककलाशास्त्रस्य वा यदल्पं वा बहु वा तेन—These words are wrongly printed here; they belong to l. 24, p. 143.

—— l. 5—for मंत्रं read मन्त्र as in M, A and S.

—— „ —for ब्रह्म read ब्राह्म as in S.

P. 144, l. 8—for विधीयते read विधीयन्ते as in S and F, M.

—— l. 9 after 'तद्व्यमिति' S rightly adds यथा

VERSE CLI.

परिगृह्य तान्—V. L. परितोषितान्

VERSE CLIII.

बालम्—V. L. बालः—adopted by Medhātithi.

P. 144, l. 24—for यस्माच्च read न as in S, J and A.

—— l. 27—for बालमि read बाल इ, as from what follows it is clear that बाल इति is the reading adopted by Medhātithi.

P. 145, l. 2 छान्दोग्ये शेषं &c. This story is not found in the 'Chhāndogya' *Upaniṣad*; is it found in the *Bāhmana* of the Sāmaveda—the Sadvimsha or the Tāṇḍya?

VERSE CLIV

विस्तेन न—V. L. वितैर्न च (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 93).

P. 145, l. 7—for न्यापयन्ते, निपयन्ते would be better.

VERSE CLV

ज्यैष्ठ्यं—V. L. श्रैष्ठ्यं

शूद्राणामेव—V. L. (a) शूद्राणाम्नेव (b) शूद्राणां चैव

Cf. Viṣṇupurāṇa 32-18, and Mahābhārata 2.37.1386.

वैश्यानां धान्यधनतः—V. L. धनधान्येन वैश्यानां as read in the Madanapārijāta (p. 32).

VERSE CLVI

बुद्धो भवति—V. L. (a) स्थविरो ज्ञेयो as read by Kūlluka; (b) स्थविरो भवति as read by Nārāyaṇa and Nandana.

VERSE CLVII

नाम विभ्रति—V. L. (a) नामधारकाः, (b) नामधारिणः

P. 145, l. 25. वारणो यः क्रियते क्रकचादिना—J reads दारुमयः क्रियते चक्रवादिना; S reads दारुणायः क्रियते क्रकचादिना, which is best.

VERSE CLVIII

चाफला—V. L. निष्फला

VERSE CLIX

P. 146, l. 10—for याद्यमस्यर्थे S reads यादि अर्थप्राप्तं

— l. 13 रज्ज्वा वेणुवलेन वा—This refers to Manu 8.299, and to Gautama 2.42-44, where we read—शिष्यशिष्टिरवधेन—अशक्तौ—रज्जुवेणुवलाभ्याम् तद्वन्ध्याम्—अन्येन मन् राज्ञा शास्यः

VERSE CLX

वाङ्मनसे—The right form is वाङ्मनसी
वेदान्तोपगतं—V. L. वेदान्ताधिगतं

P. 146, l. 28 न प्राप्नोति—S omits the न

VERSE CLXI

Cf. Mahābhārata, Vidura's advice to Duryodhna—नारुनुदः
स्यान्न नृसंसवादी न हीनतः परमभ्याददीत

VERSE CLXII

P. 147, ll. 19-20 for अधीतास्वर्थमाकाङ्क्षेः read अधीगर्थत्वमाकाङ्क्षेः
and construe thus—अधीगर्थत्वं (as mentioned in Pāṇini's Sutra
2.3.52, अधीगर्थद्वेषां कर्मणि आकाङ्क्षेः (आकाङ्क्षधातोः) आरोप्य &c., &c.

— l. 20—अनर्चितमभोज्यम्—This refers to Gautama
नित्यमभोज्यम् (16.8)... अनर्चितं च (16.21.)

VERSE CLXIII

P. 147, l. 28, after चरति read यस्त्ववमानस्य कर्ता स तेन पापेन
विनश्यति, as in S and A.

VERSE CLXIV

धिगमिकं—V. L. धिगमनं

P. 142, l. 4—for तस्य तेनेति read तस्यानेनेति

VERSE CLXV

नोदितैः—V. L. नोदितैः as quoted in Viramitrodaya (Sams-
kāra, p. 505.)

P. 148, l. 13—for रचोप..भिः read रचोपनिषद्भा..भिः as in J.

P. 148, l. 21—for **अ संस्का** A reads **अ चेत् संस्का**

—— l. 27—for **यद्यप्यनेक** read **यद्यन्येक**

P. 149, l. 3—for **योगादर्यादर्श** read **योगदर्श** as in S.

—— l. 4—for **देकैक** read **त् । अनेक** as in S.

P. 149, l. 16 **ग्रहं सम्मार्ष्टि**—See Mi. Su. 2. 1. 9 *et seq* and 3. 1. 13.

P. 149, l. 17—for **तथा** S rightly reads **यथा**

—— l. 25—for **स्वकाल** A read **सकाल** and S **सकल** which is best.

P. 150, l. 1 S rightly omits **अथ**

—— l. 3—for **लक्षणात्वे** read **लक्षणात्वे** as in A.

—— l. 10—for **कारणे** read **करणे** as in A and S.

—— l. 15 **नचाध्यापन** etc.—**नचाध्ययनमन्तरेणाध्यापनसिद्धिः** would give better sense.

P. 150, l. 22—for **विधिः, विधेः** would be better.

P. 151, l. 16—for **देवनिवृत्त** read **दनिवृत्त** as in S.

—— „ —for **द्ग्रहव** M and F, N read **द्ग्रहणव** N and A **द्ग्रहव**

P. 151, l. 29—for **शब्द उपपद्यते**, S reads **शब्देनोच्यते** which also gives good sense.

P. 152, l. 1 **सत्यपि वेदत्वे** under verse 140 above, Medhātithi has provided a somewhat different explanation of **रहस्य**

VERSE CLXVI

सद्वाभ्यस्येत्—V. L. **समभ्यस्येत्** as quoted in Parāsharamādhava (Āchāra, p. 307).

तपस्तप्यन् द्विजोत्तमः—V. L. (a) तपस्तप्यन् यदि द्विजः; (b) तपस्तप्या द्विजोत्तमः as quoted in Parāsharamādhava (Āchāra, p. 307) (c) तपस्तप्यन् द्विजोत्तमः as quoted in the Viramitrodaya (Samskāra, p. 509).

P. 152, l. 5—for निरोधादिषु वर्तते M (App.) rightly reads निरोधादिषु शास्त्रीयेषु वर्तते

P. 152, l. 6—for तत्तपस्तप्य S reads soundly तपस्तप्य

—— l. 8—for श्लोकार्थवादः S rightly reads श्लोकार्थोऽर्थवादः

VERSE CLXVII

P. 152, l. 18—for त्यागं S reads भङ्गं

P. 152, l. 20—for त्यागेऽप्य S reads त्यागेनाप्य

VERSE CLXVIII

वेदम्—V. L.: वेदान् as quoted in Parāsharamādhava (Āchāra, p. 140); though on p. 49, the same work reads वेदं; and in प्रायश्चित्तप्रकरण again (p. 15) it reads वेदान्

P. 152, l. 24—for वेदस्यैवा—साकल्याशङ्का, A reads वेदस्यैवास्य कल्याशङ्का, and S वेदस्यैवार्थकल्याशङ्का. The right reading is वेदस्यैवासा-कल्याशङ्का

P. 152, l. 25 अगृहीतेऽपि etc. A, M and N read as in Gharpure; the context requires the reading अगृहीते वेदेऽङ्गानामभ्य-यनज्ञाभ्यनुश्रयते

P. 153, l. 1—for तन्निषेधायोगात् A reads तन्निषेधाच्च योगात् S तन्निषेधाच्च योगान्त and N as in Gharpure.

P. 153, l. 6—for पित्रा यः read पित्राऽयं संस्कर्तव्यः as in A; S reads पित्रा संस्कर्तव्य एव

P. 153, l. 22—for तथा ह्यनुकया...भवति, another reading found quoted in Viramitrodaya (Samskāra, p. 335) is तथा ह्यनुकया तच्च निष्पन्नम्भवति

VERSE CLXIX

श्रुतिचोदनात्—V. L. (a) श्रुतिचोदितम् (b) विधिचोदितम्

Hopkins remarks ironically—‘So the *twice*-born has *three* births!’ He forgets however that the third is not meant to be incumbent upon all; it refers to only one who undertakes the performance of a sacrifice.

Cf. Aitareya Brāhmaṇa l. 1.

VERSE CLXXI

नह्यस्मिन्—V. L. नह्यस्य

P. 154, l. 6—for सर्वैर्हिजा read सर्वे द्विजा as in S.

VERSE CLXXII

जायते—V. L. युज्यते

P. 154, ll. 16-17—न ब्रह्माभि etc. Gharpure reads this quotation as it is found in Strenzler’s edition of Gautama; but if this passage in Gautama also contained the causal form अभिम्याहारयेत्, there would be no point in Medhātithi citing it against the view of केचित्. The reading, at least as known to Medhātithi, must be न ब्रह्माभिम्याहरेत्. It is thus found in A, S, J and M.

P. 154, l. 22—for यंकं read यंके as in A.

VERSE CLXXIII

क्रमेण—V. L. तथैव

विधिपूर्वकम्—V. L. विधिपूर्ववत्

VERSE CLXXIV

तत्तदस्य—V. L. (a) तत्तत्तस्य (b) तत्तत्स्यैव

Cf. Viṣṇupurāṇa 27.28.

P. 155, l. 5—for भागं वा...वते S reads भागं कश्चित् कृत्वा ; A, J and N read as in Gharpure.

—— l. 7—for देशेषु A and J reads देशः

—— „ —for प्राशनम् A reads प्राशनम्, which is wrong.

—— l. 10—for कृतत्वात् । अ read प्रकृतत्वाद् आ

VERSE CLXXV

इमांस्तु—V. L. इमांश्च (Aparārka, p. 62).

P. 155, l. 16—for आसीत्किं S reads किं, which is better.

—— l. 19—for वसन् । नियमानाह read वसन्निति नित्यसन्निधानमाह.
S reads वसन्निति नित्यानिधानमाह

—— l. 20—for मध्याय S rightly reads मध्ययन

VERSE CLXXVI

चैव—V. L. कुर्यात् (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 117.)

समिदाधान—V. L. सन्धोपासन

P. 155, l. 26—for यदि.....तदा read यदि पुनः शुचिर्न तदा as in A.

—— l. 27—for परिप्लवते read परिप्लवेत् as in S.

P. 156, l. 7—for सति read असति

——l. 17—for श्यमानं स्वां read श्यमानस्वा as in S.

——l. 21—for वा कृताः करि read चाकृताकरि

——l. 28—for पुस्तक read फलक

VERSE CLXXVII

मधुमांसं च—V. L. मधुमांसानि (Aparārka, p. 62.)

गन्धं मास्यं रसान्—V. L. (a) गन्धं मास्यरसान् (b) गन्धमास्यरसान् (Aparārka, p. 62); (c) गन्धमास्यं रसान् (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 125.)

यानि—V. L. चैव—as read by Parāsharamādhava (Āchāra, p. 456.)

चैव हिं—V. L. चविहिं (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 125.)

P. 157, l. 15—for तस्य प्रति read तस्याप्रति as in S.

—— l. 18—for द्रव्यान्तर्गति read द्रव्यान्तरगत as in N.

—— l. 19—for न्तमसं...उक्ति read स्तरसिनः संस्कृतस्य सक्ति as in S.

—— l. 21—for वक्तव्या read वर्तव्या as in S.

—— l. 22—before प्रतिषेधो S rightly adds पृथक् कृतस्य

—— l. 28—for प्राप्तास्वर read प्राप्ताम्बर as in S.

P. 158, l. 4—for वचांसि read वचांसि

—— l. 9—for पुरुषार्थः प्रति read पुरुषार्थप्रति as in S.

VERSE CLXXVIII

धारयाम्—V. L. धारयो as read in Madanapārijāta (p. 39).

गीतवादनम्—V. L. (a) गीतवादने, (Samskāramayūkha, p. 42);
(b) गीतवादितम् (Aparārka, p. 62).

—— l. 17 after कामो S rightly adds रागः

—— l. 19—for प्रयोगश्च A reads प्रयोगाश्च

VERSE CLXXIX

लम्भ—V. L. लाप quoted by Madanapārijāta (p. 39.)

P. 158, l. 27—for शोभते S reads शोभने

—— l. 29—for प्रयोग्य read अयोग्य

VERSE CLXXXI

अर्चयित्वा मिः—V. L. (a) अर्चयेद्विप्रः as quoted in the Madanapārijāta (P. 39); (b) अर्चयित्वाऽपि (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 127).

पुनर्मांसितृचं—V. L. (a) पुनर्मेतितृचं (b) पुनर्मांसितृचं

P. 159, l. 10—for लोपो नाव S rightly reads लोपेनाव

VERSE CLXXXII

कुम्भं—V. L. कुम्भान् as read by Nandana.

काकुशान्—V. L. (a) कां कुशान् (Aparārka, p. 59); (b) कास्तथा,
(c) काः कुशान्

वदर्थानि—V. L. वदर्थं

P. 159, l. 20—for नैकान्तादि read नैकास्त्रादीति, this being a clear reference to verse CLXXX.

VERSE CLXXXIII

प्रशस्तानां—V. L. प्रसक्तानां as read in Parāsharamādhava (Āchāra, p. 453) and Vīramitrodaya (Samskāra, p. 481).

मैद्यं—V. L. मैद्यं as read in Parāsharamādhava (Āchāra, p. 453) and Vīramitrodaya (Samskāra, p. 481).

कर्मसु—V. L. कर्मणि as read in the Vidhānapārijāta (p. 496).

VERSE CLXXXIV

P. 160, l. 12—for नैव सन्तो read नैव सन्ति निवसन्तो as in S.

VERSE CLXXXV

विचरेत्—V. L. ऽपिचरेत् (Samskāramayūkha, p. 60.)

P. 160, l. 18—for कृतवक read कृतपातक as in S.

VERSE CLXXXVI

दूरा—V. L. पुरा (Samskāramayūkha, p. 43).

विहायसि—V. L. विहायसे

ताभिरग्निम्—V. L. आहितान्निः } as quoted in the Smṛtitattva,

P. 160, l. 27—for विहायस S rightly reads विहायसि

—— l. 28—for प्रकारा read प्राकारा as in N.

VERSE CLXXXVII

P. 161, ll. 3-4—नियम्य...तयोरपि; this is rightly omitted in S and J.

—— l. 4—for अनानुरस्याव्याधितस्य read अनानुरः अन्याधितः सन् as in S.

—— l. 5—for त्वेतदत्र प्रा read त्वेतन्न प्रा

VERSE CLXXXVIII

एकास्त्रादी—V. L. एकास्त्राशी as read by Viramitrodaya (Samskāra, p. 484), also in the Vidhānapārijāta (p. 498).

P. 161, l. 15—after येन, the context requires a न

—— l. 17—for—तस्य S reads तत्र

—— l. 18—for—जीवितः read जीवित as in A and S.

—— l. 22—for—प्रतिशब्दोऽर्थवादः read प्रतीशब्दः । तत्रार्थवादः

VERSE CLXXXIX

व्रतवद्देवदैवत्ये—V. L. (a) व्रते वा वेददैवत्ये as read in the Vidhānapārijāta (p. 498); (b) व्रते वा देवदैवत्ये (Sanskāraratnamālā, p. 291).

अथर्षिवत्—V. L. जमश्वयन् as read in the Vidhānapārijāta, p. 498; (b) अथापि वा (Sanskāraratnamālā, p. 291).

P. 162, l. 1—for तस्य read तच्च as in S.

—— „ —for वृताविरुद्ध read वृत्तविरुद्ध as in F. N.

—— l. 3—for वैष्णवम read वैष्क as in Gautama, 3. 31, which is as quoted here.

P. 162, l. 5—स्वाभ्नातं, rightly omitted in S.

—— l. 15—for विध्यर्थप्रधानः S reads विध्यर्थसम्पादना प्रधानः

P. 126, l. 17—for स्वसम्ब S reads सम्ब

—— l. 27—for न विषयो नहि सम्बन्धः S reads न विषयत्वेन सम्बन्धः, which gives better sense.

P. 163, l. 8—for कर्माख्ये read कर्मभ्यः to be construed as तेषां (पितृणां) शरीरसम्बन्धः कर्मभ्यो जायते

—— l. 8—the words 'प्राधान्यमुपाध्यायाय गान्ददाति' are superfluous.

—— l. 13—after कर्ता S rightly adds पितृषु

—— l. 14—for परस्परकर्मादीनि read परस्य फलदानि

—— l. 15—for दृष्टादृष्टमुपकारं S reads दृष्टादृष्टकलसाधनं

—— l. 17—for प्रैष्यं read प्रैष्य as in S.

See Mī. Sū. 10. 2. 55-56.

—— „ —for सूत्रा read तत्रा as in S.

—— l. 19—for अधिकारा S rightly reads अधिकारो

—— l. 23—for तस्मिन् read यस्मिन् as in S.

—— l. 25—for यावज्जी...क्रियते S reads यावज्जीविको न कर्तुं वैदिक-कर्मफलं परिह्रियते, which gives better sense.

P. 164, l. 3—for आदेष्ट S rightly reads आदे

—— ll. 4-5—for उपदिश्यन्ते read उद्दिश्यन्ते as in S.

—— l. 10—for न च यागो...कारः S. reads योगोन.....; N reads न च यागो न वेदार्थः.....The sense requires some such words as न च आदक्ष यागो यत इदक्ष देवतार्थः स्वाहाकारः

—— l. 11—for विरोस्यते read विरोस्यते as in S and A.

—— l. 15—for न यागो read न यागो पूजा

—— l. 19—for पूजा...स्यात् read पूजाकर्मत्वे हि यागसम्प्रदानता न स्यात् as in N and S.

P. 164, l. 20—for विमिचते S rightly reads भिचते

—— l. 25—for नहि मुद्दिश्य S reads नहि देवतार्थः सिद्धो यमुद्दिश्य; N is somewhat better न हि देवता सिद्धा यामुद्दिश्य

—— l. 26—for च्छागलेया read च्छावलेया

—— l. 27—for नार्थो S rightly reads देवतार्थो

P. 165, ll. 5-6—for नायं...तार्थः read नायं देवताशब्दः सामान्यवचनः

—— l. 8—for तच्चा S rightly reads आ

—— „ —for च्छुचावकाशे read च्छुचौ देशे as in S.

—— l. 10—for शेषाभावे read शेषभावे as in S.

—— l. 11—तानि द्वैधं etc. See Mī. Sū. 2. 1. 6 and 7.

—— l. 12—न्यारयं तु etc. See Mī. Sū. 2. 1. 13.

—— l. 15—for मृदादि तद्दे S reads मृदादिवद्दे

P. 166, l. 1—for शुक्लो read शुक्ले as in S.

—— l. 5—for प्रति read प्रतिपाद्यमानाः as in S.

—— l. 7—for दैवदेवत्य read देवदैवत्य

—— l. 8—for क्रतो...वगति S rightly reads कुतो विशेषावगतिः

—— l. 9—for साहचर्यादिवत् A reads साहचर्यादिति च

—— „ —for यदि च S reads यदि न; the right reading appears to be साहचर्यादिति चेत् यदि न

—— ll. 9-10—for असति...भेदे S reads सति...भेदे; N and A read असति विषयभेदे; the sense requires सति विषयभेदे

VERSE CXC

स्वेवं नैतत्कर्म विधीयते—V. L. स्वेवं नैतत्कर्म प्रचक्षते

P. 166, l. 16 for—धिकारं read धिकारः as in A and S.

VERSE CXCI

चोदितो—V. L. नेदितो adopted by Medhātithi ; also quoted in the Vidhānapārijāta (p. 521) and the Madanapārijāta (p. 100).

प्रचोदितं—V. L. प्रणोदित

यत्न—V. L. योग adopted by Medhātithi ; also quoted in the Vidhānapārijāta (p. 521) and the Mandanapārijāta (P. 100) and Aparārka (p. 64).

P. 166, l. 24—for हूतोऽधीत read हूतोऽधीयीत as in S.

This refers to Gautama, 2. 29—‘आहूताध्यायी’

VERSE CXCH

वीचमाणो—V. L. ईचमाणो

P. 167, l. 5—for श्रोत्रादीन्यपि S reads श्रोत्रादिष्वपि

—— l. 7—for शक्ति (which is the reading of A, S and N also) read सक्ति

—— l. 8—for कपोतः S reads पुटकः

VERSE CXCHH

साध्वाचारः—V. L. स्वाध्यायार्थः as read by Madanapārijāta (p. 100).

सुसंवृतः—V. L. (a) सुसंयतः read by Nārāyaṇa and Kullūka ;
—(b) समाहितः read by Nandana.

अभिमुखं—V. L. अभिमुखो—adopted by Medhātithi.

P. 167, ll. 12-13—for साध्वनिभ्यः ead साधुरनिभ्यः as in J.

—— l. 14—for न कर्तव्यम् S reads परिहरेत्

VERSE CXCV

P. 167, l. 22—for संस्कृत... घटित S reads संस्कृतमाश्रयं दधिशीरादि

P. 167, l. 25—S drops the न before कार्यासादि

—— l. 26—for चर्यात्परोऽपि read चर्यापरेणापि as in A and S and F. N.

—— l. 27—for उत्तिष्ठन्प्रथमं read उत्तिष्ठेत्प्रथमं as in S.

VERSE CXCV

P. 168, l. 8—after मुखः add दिशि

VERSE CXCVI

अभिगच्छन्—V. L. पश्चाद्भावन्

अभिगच्छंस्तु तिष्ठतः—V. L. अभिगच्छेच्च गच्छतः (Aparārka, p. 56).

प्रत्युद्गम्य त्वावृजतः—V. L. (a) प्रत्युद्गमित्वा वृजतः ; (b) प्रत्युद्गम्याथ वृजतः quoted in Madanapārijāta (p. 106).

P. 168, l. 13—for भिमुखः S reads भिमुखं

P. 168, l. 15 पश्चाद्वा वसतस्तथा—This is rightly omitted in J and S.

VERSE CXCVII

स्यैत्य—V. L. (a) स्यैव ; (b) स्पेत्य as read in the Madanapārijāta (p. 106).

निदेशे—V. L. निर्देशे as read in Madanapārijāta (p. 106).

VERSE CXCVIII

नित्यं स्यात्—V. L. सर्वदा (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 120).

चास्य—V. L. चैव

नीचशय्या—V. L. (α) नीचशय्या as read in Vīramitrodaya, Samskāra, p. 491; (b) नीचशय्या (Samskāramayūkha, p. 40).

न वयैष्टासने—V. L. कश्चित्चेष्टाऽसने—as read in Vīramitrodaya (Samskāra, p. 491).

VERSE CXCI

गति—V. L. गति (Samskāramayūkha, p. 40).

गति मा—V. L. गति मा as read in Vīramitrodaya (Samskāra, p. 412).

परोचं—V. L. परोचेय as read in Madanapārijāta (p. 106).

VERSE CCI

परीवादात्सरो भवति—V. L. (α) परिवादात्सरो भवति; (b) परिवादात्सरः स्यात्; (c) परिवादात्सरो हि स्यात्; (d) परिवादात्सूकरः स्यात्; (e) भवेत्सरः परीवादात् (Samskāramayūkha, p. 42).

मत्सरी—V. L. मत्सरः as read by Vīramitrodaya (Samskāra, p. 491).

कृमिर्भवति—V. L. (α) कृमिश्च स्यात्; (b) कृमिश्चैव.

P. 169, l. 14—for पूर्वप्रतिषेधे शे S rightly reads पूर्वप्रतिषेधशे

—— l. 16—for उवघातकः S reads चोपकर्ता च घातकः; the right reading is चोपहर्ता च घातकः as this is a clear reference to Manu 5. 51—अनुमन्ता विशसिता निहन्ता क्रयविक्रयी ।

संस्कर्ता चोपहर्ता च स्वादकारचेति घातकाः ॥

—— l. 17—for कुसुम्याऽनुवर्तते read कुसुम्या वा वर्तते as in N.

VERSE CCI

नार्ययेत्—V. L. नार्ययेत् as read in Vīramitrodaya (Samskāra, p. 461).

क्रुद्धो—V. L. क्रुद्धं. Burnell represents Medhātithi as reading क्रुद्धं; as a matter of fact, however, Medhātithi notes it only as a reading adopted by some people—क्रुद्धमित्यन्ये पठन्ति

P. 170, l. 1—for येन चि read येन केन चि as in S.

VERSE CCIII

प्रतिवाता—V. L. प्रतिवाते

असेभवे—V. L. असम्भवे as read in Madanapārijāta (p. 107).

P. 170, l. 17—for सम्बन्धि बाजानाति read सम्बन्धिना जानाति

VERSE CCIV

प्रस्तरेषु—V. L. अस्तरेषु as read in Vīramitrodaya (Samskāra, p. 462).

P. 170, l. 25—S rightly omits the न after कटः

VERSE CCV

चानिष्ट—V. L. चातिष्ट (Yatidharmasaṅgraha, p. 34).

VERSE CCVI

स्वेतदेव—V. L. स्वेवमेव (Yatidharmasaṅgraha, p. 34).

VERSE CCVII

तथाऽचार्ये—V. L. (a) स्वचार्येषु—noted by Medhātithi; (b) पुचार्येषु—quoted by Vīramitrodaya (Samskāra, p. 462).

P. 171, l. 27—for याचार्ये । आचार्य read चार्येषु । आर्य as in J.

P. 172, l. 1—for यद्वाचार्ये । read यद्वाचार्ये

—— l. 2—for न च सर्वस्मिन् S reads तेन सर्वस्मिन्, which gives better sense.

—— „ —for वंश्यधि read वंश्ययन् as in S.

VERSE CCVIII

P. 172, l. 6—for मन्वापवितरि read मन्वापवितरि,

VERSE CCIX

वस्त्रादनं—V. L. वस्त्रमदनं as quoted in Vidhānapārijāta (p. 495.)

स्त्रापनो—V. L. स्त्रापनो as quoted in Vidhānapārijāta (p. 495).

VERSE CCX

प्रतिपूज्याः—V. L. सम्प्रपूज्याः (Smṛtichandrikā, Samskāra p. 103).

भवादनैः—V. L. भिभाषणैः as read in Parāsharamādhava (Āchāra, p. 300).

सवर्णा गु—V. L. सवर्णगु (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 103).

VERSE CCXI

गान्त्रोत्सादनं—V.L. गान्त्रोद्वर्तन as read in Vīramitrodaya (Samskāra, p. 493).

P. 173, l. 10—for वक्ष्यति यं हेतुं S reads वक्ष्यति च and J वक्ष्यति हेतुम्. The right reading is वक्ष्यति च हेतुम् as in A.

VERSE CCXII

P. 173, l. 16—for न्यायो read कालो as in S and J.

VERSE CCXIII

नरायामिह—V. L. नरायामेव

अतोऽर्थाद्—V. L. अतोऽर्थ

Cf. *Māhabhārata* 13. 48. 38.

P. 173, l. 21—for व्यावर्ते read व्यावनम् as in S and J.

— „ —for उवाच read उवाच

VERSE CCIV

P. 174, l. 2—for सर्वं मुख्यममार्गं read सर्वमुत्पथमार्गं as in S and J.

— l. 5—for स्थिताः read स्थिताः as in S.

VERSE CCXVII

विप्रोष्य—V. L. (a) विप्रत्य; (b) विप्रस्तु (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 104).

VERSE CCXVIII

तथा गुरुगतां—V. L. एवं गुरुतरां (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 139).

बुधि—V. L. बुर्वाधि as quoted in Vīramitrodaya (Samskāra, p. 525.)

P. 174, l. 25—for विध्यर्थता S reads विध्यर्थवादः as in S.

VERSE CCXIX

शिखाजटः—V. L. (a) शिखान्वितः; (b) शिखाजटी (Samskāra-mayūkha, p. 42).

P. 175, l. 3 इतरेतर is rightly omitted in S.

VERSE CCXX

कामचारतः—V. L. कामकारतः as quoted in the Parāshara-mādhava (Prāyashchitta, p. 44).

P. 175, l. 14—for निद्रावगत S rightly reads निद्रावशंगत

—— l. 15 after कुर्यात् read अभिरभाग इतिकर्मप्रवचनीयत्वम् । ततो द्वितीया शयानमिति । इत्थम्भूतं सुप्तमिति लक्ष्यं वा । स्वापकाले यद्युद्येत जपन्नुपवसे-
दिनम् । केचिदाहुः, this long lacuna being supplied by S.

—— l. 23—for पेक्षते reads पेक्ष्यते

P. 175, l. 27—for अथवाक्यम् S reads अथ वाचाकाम

VERSE CCXXI

निष्कृतः—V. L. (a) निर्युक्तः ; (b) निर्युक्तः

P. 176, l. 5—for अदृष्टपाप read अदृष्टं पाप as in S.

VERSE CCXXII

P. 176, l. 9—for चित्ततत्कर्मा विज्ञेयः read चित्तकर्मविज्ञेयः as in S.

VERSE CCXXIII

वाऽस्य—V. L. चास्य —adopted by Medhātithi.

—— l. 17—for कर्मादिना read कर्मादि as in J and S.

—— l. 18-19—for चारजनक read चार्यभृतक as in S.

—— l. 21—for पूर्वः सृष्टिः S rightly reads पूर्वमृष्टिः

—— „ —for राक्षसाद्य read राक्षुपपन्न as in S.

—— l. 22—for जानीतः S rightly reads जानीत

—— l. 25—for तथा विधिपूर्वं च S rightly reads यथाविधिपूर्वकं

—— l. 26—for गुरुगृहादुच्यते read गुरुगृहे चो as in S.

—— l. 27—for समाचार्यं read समाचार्य as in S.

P. 177, l. 2—for एवं तर्हि प्रमाणां यज्ञग्रहणेन read स एव तर्हि प्रमाणां किं स्त्रीग्रहणेन

VERSE CCXXIV

अने एव च—V. L. अने एव वा

शेषः—V. L. शेषान् (Aparārka, p. 158).

P. 177, l. 16—for मुख्यः S reads साक्षात्

—— l. 18—अर्थत is the reading in A, S, N and J also ; but the right reading would be अर्थ

VERSE CCXXV

मन्तव्या—V. L. मन्तव्ये

VERSE CCXXVI

स्वो मूर्तिः—V. L. स्वा मूर्तिः

VERSE CCXXVII

न तस्य—V. L. तस्य नो

P. 178, l. 10—for संवरणयोगः S rightly reads संवर्धकयोगः

—— l. 11—after नमः read न

VERSE CCXXVIII

कुर्या—V. L. कुर्या (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 94).

तेष्वेव—V. L. तेषु हि Do.

P. 178, l. 18—for पुरुषेषु read पुण्ड्रेषु as in S.

VERSE CCXXIX

तैरनभ्यनुज्ञातो—V. L. तैरभ्यननुज्ञातो (Kullūka).

P. 178, ll. 25-26—for यत्नै मनः प्रतिषेधकृतो read यतोऽवमान-
प्रतिषेधःकृतः as in S.

—— ll. 26-27—for व्यापृच्छ्य माता च मर्ते मत्या read मुह्यमानाऽ-
वमन्तव्या as in S.

—— l. 27—for व्याज्ञः S rightly reads त्वदुक्तः

VERSE CCXXXI

पत्यो—V. L. पत्या (Prāyashchittaviveka, p. 128).

नीयस्तु—V. L. नीयेतिनः Do.

For an account of the *three fires*, see Prābhākara Mimāṃsā, pp. 254—256.

VERSE CCXXXII

श्रीलोकान्विजयेत्—V. L. देववद्विचरेत्

VERSE CCXXXIII

यथा चैव—V. L. (a) यथाप्येवं ; (b) यथा त्वेवं

VERSE CCXXXV

P. 180, l. 6—for तदा read तत् as in S.

VERSE CCXXXVI

P. 180, l. 12—तत्रैर्नापयितव्यम् read तत्रनैवानुज्ञां दापयितव्यः as in S.

VERSE CCXXXVIII

ददी—V. L. दधी (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 144).

P. 180, ll. 26—27—for विद्याविभूषिता मंत्रविद्या वा न धर्मोपयोगिनी
S reads विद्याविषयभूता शिविविद्या वा धर्मोपयोगिनी

P. 181, l. 1—for या च शुभा शाश्वती read यास्वशुभा शाश्वती as in S.

—— l. 5—after चाण्डालं S adds जाह्नवं

—— l. 11—for स्त्रीसंस्था S reads स्त्रीकान्तिसंस्था

—— l. 3—for रथमपवादो S reads रथमुपोद्घातो

VERSE CCXXXIX

P. 181, ll. 16—17—for इष्टं न क्रि read इष्टान्तीक्रि as in S:

—— l. 17—for असतस्तदु read असतस्सदु as in S.

—— l. 20—for न द्वेषहने read न त्वेषा ते as in S; न द्वेष्यस्ते is another reading giving good sense.

—— „ —for न्यायात्-न्याय्यः would be better; S reads पूज्यं

—— „ —for सिद्ध read प्रसिद्ध

—— l. 21—for श्रयात्प्राप्यते तथा गृह्यते read श्रयादप्येते यथा गृह्यन्ते as in S.

VERSE CCXL

विविधानि च शिल्पानि—V. L. शिल्पानि चाप्यदृष्टानि

P. 181, l. 24—for शम्बर S reads शबर

—— l. 25—for पटजनक read पटरजन

—— l. 27—for वाक्याद्वा read वाक्यत्वात् as in S.

VERSE CCXLI

अनुग्रज्या च—V. L. (a) अनुग्रज्य तु (Samskāramayūkha, p. 52).

(b) अनुग्रज्यादि (Samskāraratnamālā, p. 325).

आपत्काळे—V. L. आपत्कल्पे noted by Medhātithi.

च शुभ्रूपा—V. L. (a)—तु शुभ्रूपा as read in Vīramitrodaya, Samskāra, p. 513; (b) दिशुभ्रूपा as quoted in the Vidhāna-pārijāta (p. 579).

P. 181, l. 30—for तन्न read त्वन्न as in S.

—— „ —for आपन्न S and J read आपद्

P. 182, l. 4—for तदा ब्राह्मणः read तदा ब्राह्मणात् as in S.

—— l. 7—for तस्याध्यापना read तस्याध्ययना as in S.

—— l. 9—for न चेदं.....मीयते read ततो दण्डमहस्वात् महदेतदकार्यमनुमीयते as in S.

P. 182, l. 10—for पतना.....वेधात् read पतनं तत्संसर्गाच्च ब्रह्मचारिणो-
त्यन्तदुष्टता स्यात् । क्षत्रियवैश्ययोराध्यापकत्वनिवेधात्

VERSE CCXLII

काङ्क्षन् गतिमनुत्तमाम्—V. L. काङ्क्षंस्तु गतिमुत्तमाम् as quoted in
Vīramitrodaya (Samskāra, p. 549).

P. 182, l. 19—for विशेषे S rightly reads विशेषेण

P. 182, l. 21—for विषयो read विषये

—— ll. 25—26—for यतो ननु.....भावा read यतोऽननु वक्तव्यार्था-
भावा

VERSE CCXLIII

(a) The first part is read as follows in Parāsharamādhava (Āchāra, p. 458) यदिवात्यन्तिको वासो रोचेतास्य; (b) in Vidhānapārijāta (p. 504) as—यदिवात्यन्तिकः कालो रोचतेस्य; (c) in Vīramitrodaya (Samskāra, p. 551) as—यदिवात्यन्तिको वासो रोचेतास्मै; (d) .... रोचेतास्य (Samskāramayūkha, p. 62).

VERSE CCXLIV

शुभ्रपते—V. L. शुभ्रपयेत् as read in Vīramitrodaya (Samskāra, page 550).

सद्य शाश्वतम्—V. L. शाश्वतं पदम् as quoted in Vīramitrodaya (Samskāra, p. 550).

P. 183, l. 8—for तिर्यक्येन read तिर्यक्प्रेत as in J and S.

VERSE CCXLV

P. 183, l. 14—for **सर्वं** read **स्य** as in J and S.

VERSE CCXLVI

नहमन्ततः—V. L. (a) **नमासनम्** (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 178); (b) **नमावहन्** (Samskāraratnamālā, p. 368).

शाकं च वासांसि—V. L. **वासांसि शाकं वा**—favoured by Medhātithi and adopted by the Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 178).

माहरन्—V. L. (a) **माहरेत्** noted by Medhātithi and adopted by Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 178; (b) **मावहेत्**—(Samskāraratnamālā, p. 368).

P. 183, l. 30—for **नविव** read **विव** as in S.

— „ —for **पूर्वं सम्बन्धः** read **पूर्वसम्बन्धः** as in N.

— l. 31—**मावहेत्** J and A read **माहरेत्**

P. 184, l. 1—for **दर्शनार्थं** read **प्रदर्शनार्थं** as in S.

— l. 2—for **प्रीतिजनकं** S reads **प्रीतियुक्तं**

— l. 2—for **गन्त्री** S reads **तरी**

— l. 5—for **दद्यान्नावेद्यान्नादिना** read **नचेद्याच्चादिनाऽर्जयेत्**

VERSE CCXLVII

P. 184, l. 11—for **धर्मप्रयासयत्ने** read **धर्मप्रज्ञासम्पन्ने** as in S.

VERSE CCXLVIII

एतेष्वविद्यमानेषु—V. L. **एषु त्वविद्यमानेषु** as read in Parāshara-mādhava (Āchāra, p. 458).

मात्मनः—V. L. **मात्मवान्**

P. 184, l. 15—for यमाद्बृत्त read यमाद् भृत्य

—— l. 17—for तद्वाच.....विहरेत् read यद्वा कदाचिसिष्टेत् कदा-
चिदासीत् चेति विहरेत्

—— l. 18—न्यो—omitted in S.

VERSE CCXLIX

न चेह जा—V L. न चेहा जा

“ Rules in regard to the different rites as limited by caste in still older literature will be found in Vol. X of *Indische Studien* collected by Weber.”—Hopkins.

Discourse III

अर्थिक—V. L. आर्थिक (Viramitrodaya, Samskāra, p. 537).

VERSE I

षट्त्रिंशदादिकम्—V. L. षाट्त्रिंशदादिकम्

चर्य—V. L. कार्य (Madanapārijāta, p. 97).

त्रैवेदिकम्—V. L. (a) त्रैवेद्यक (Madanapārijāta, p. 97); (b) त्रैविद्यक (Viramitrodaya, Samskāra, p. 557 and Aparārka, p. 67).

मेव वा—V. L. मेव च (Madanapārijāta, p. 97).

P. 185, l. 18—for ग्रहयोक्तकालं read ग्रहयानन्तरकालं as in A.

P. 186, l. 5—for स्वतोवृत्त read स्वभावत as in S.

—— l. 6—before स्वर्गादि S adds अथ किं

—— l. 10—for प्रभृति read प्रकृति as in S.

—— l. 11—for संस्कार्यस्वमन्य S rightly reads संस्कार्यं नान्य

—— l. 16—for तथा S reads तत्र, which is better.

—— l. 27—for देश वेत्यादि read देयेत्यादि as in S.

—— ll. 27-29—for अनुष्ठिते.....कारकत्वम् N and A read अनुष्ठिते चास्मिन् विधौ स्वसामर्थ्याद्भवतु ज्योतिष्टोमाद्युपकारकत्वम्, which is better.

P. 187, l. 2—for अथवा S reads यथाऽयं

—— l. 6—for सत्यधिकृ.....कारः read अधिकृतस्याध्ययनं त्याक्ताधी-
तवेदस्याधिकारः

P. 187, l. 10—**आश्रयिन्यायेन**. See Mīmā. Sū. 4. 1. 18, etc. The **संशय** of the **अधिकरण** is—Is the *Sviṣṭakṛt* offering, which consists in the offering of remnants, purely of the nature of a ‘disposal’? or does it bring about some sort of a transcendental result also? The final conclusion is that all such offerings, which are undertaken as sanctificatory rites in honour of a deity, and which have these deities for their ‘आश्रय,’ ‘substratum,’—are actually conducive to transcendental results also.

—— l. 19—for **संस्कारविधित्वेन** S reads **संस्कार्यविधित्वेन**

P. 188, l. 7—for **पेक्षया** read **पेक्षाः** as in S.

—— ll. 11-12 **यद्येतद्.....निवृत्तिः** belongs to next page. the It should not be here.

P. 188, l. 25—Before **चतुर्थो** S adds **तेषां**, which is right.

—— ll. 26-27 **असमाप्त.....व्यपदेशे** (S reading **व्यपदेशः**) is rightly omitted in N and A. This passage occurs again on the next page, which is its right place.

—— l. 28—for **तत्रापि नि** read **तत्रानि** as in S and A.

VERSE II

यथाक्रमम्—V. L. (a) **यथाविधि**; (b) **समाहितः** (Samskāraratnamālā, p. 368).

आवसेत्—V. L. (a) **आविशेत्** (Samskāraratnamālā, p. 368); (b) **आश्रयेत्** (Madnapārijāta, p. 131); (c) **आचरेत्** (Smṛtitattva II, p. 587).

P. 189, l. 19—**आहुर्मर्यादायां वर्तते**—This should come after **धातवः** of the preceding line.

—— l. 24—for **भवति** read **न भवति**

—— l. 26—for **यत्कार्या** read **त्यक्कार्या**

P. 190, l. 2—for त्रिविधौ read त्रिविधेः as in A.

—— l. 4—for दृग्भ्यो धार्यते read दृग्भादिना धार्यते as in S.

—— „ —for दान read पान as in S.

—— l. 12—after स्त्रीनिवृत्तिरेव S reads करणीया । स्त्रीसेवां न विधातव्या

VERSE III

पितुः—V. L. गुरोः

P. 190, l. 21—सान्त्वानिकतया—See 11. 1, where the term सान्त्वानिक is explained by Kullūka as विवाहार्थी

—— l. 27—for उपनयस्य read उपनयनस्य or उपनयने as in S.

P. 191, l. 12—for पूर्वविवाहात् read पूर्वं विवाहात् as in S.

VERSE IV

P. 191, l. 18—for कश्चि read कश्चि as in S.

—— l. 20—for समावृत्तस्य सम्भव read समावृत्तसम्भवेऽपि भव as in S.

—— l. 21—विवाहाङ्गं rightly omitted by S.

P. 192, l. 1—for न चक्षुष read चक्षुष as in A.

—— l. 11—for सलक्षयो S reads सकललक्षयो

—— l. 14—after विवाहोऽपि add अस्यापि as in S.

—— ll. 14-15—for स्त्रीमात्रविषयार्थं S reads स्त्रीमात्रविवक्षायाम् ; A and N read स्त्रीमात्रविषयायाम्

—— l. 20—for नान्यनुतिष्ठ read नान्यननुतिष्ठ as in S.

VERSE V

सा प्रशस्ता द्विजातीनां—V. L. सा द्विजानां प्रशस्ता स्त्री (Gotrapra-
varanibandhakadamba, p. 131).

दारकर्मणि मैथुने—V. L. (a) दारकर्मण्यमैथुनी (adopted by Medhātithi); (b) दारकर्मण्यमैथुने (noted by Medhātithi); (c) दारकर्मण्यमिथुना noted as Mēdhātithi's, V. L. by Jolly; but no such reading is noticed by Medhātithi; (d) दारकर्मणि मैथुने—adopted by Kullūka, and Parāsharamādhava (Āchāra, p. 468).

P. 193, ll. 1-2—for सापिण्ड्यभावः read सपिण्डशब्दः as in S.

—— l. 3—for मातामहीमातामह read मातामहप्रमातामह as in S.

—— l. 4—for सन्ततेर्बान्धवसामीप्यात् A reads सन्ततौबाधरच

—— l. 11—before यतः add तदयुक्तम् as in A.

—— l. 22—for सन्ततिः समा read सन्ततिसमा as in S.

—— „ —for ब्राह्मणराजन्यविषाम् read ब्राह्मणानां न राजन्यविषाम्

—— l. 25—for अपि read पितृ

P. 194, l. 2—after स्मर्यन्ते add यतः सम्भव एव । अत्र कैश्चित्पञ्चमी-सप्तम्यौ नानुज्ञाते सप्तमी पञ्चमी चैव मातृतः पितृतस्तथेति । अन्यैस्तु ऊर्ध्वं सप्तमात्पञ्चमाच्च । तत्र विकल्पलभ्यमाना पञ्चमी न विवाद्या । असम्भवे तु न दोषः, which are wrongly printed as lines 20-23 on p. 200.

—— l. 3—for अन्यतु N reads अन्यत्र

—— l. 6—for ऐतिहासिकेन.....समर्थयन्ते S reads ऐतिहासिकेन दर्शनेन तत्समर्थयन्ति, which is better.

—— l. 11—for स्वाच्च read स्वाक्, which is the right reading, as is clear from what follows.

—— l. 15—for समान read समाने as in S.

—— l. 18—for पितृतः add पञ्चमात्मातृतः as in S.

—— l. 19—for मैथुनी read अमैथुनी, as it is apparently the प्रतीक of the text.

VERSE VI

एतानि—V. L. इमानि as read in Parāsharamādhava (Āchāra, p. 477).

समृद्धानि—V. L. समर्थानि

VERSE VII

श्वित्रिं—V. L. श्वित्र

VERSE VIII

नातिलोमां—V. L. नातिलोम्नी (Aparārka, p. 78).

वाचाटां—V. L. वाचालाम् (Samskāraratnamālā, p. 510).

P. 195, l. 15—for असुवर्णाः J reads कदुवर्णाः; A सुवर्णाः, the former being better.

—— l. 19—J rightly omits कपिल

VERSE IX

न विनीय०—V. L. न च भी (Samskāramayūkha, p. 74).

VERSE X

तनुलोमकेशदशनां—V. L. (a) तनुलोमकेशदन्तां; (b) तनुरोमकेशदशनां (c) तन्वोष्ठाकेशदशनां (d) तनुलोमकेशदशां (Aparārka, p. 78); (e) तनुलोमकेशदतीं (Samskāraratnamālā, p. 509).

तन्वङ्गी—V. L. मृदङ्गी (Samskāramayūkha, p. 74).

चारुभाषिणीम्—V. L. (a) उद्धेवक्षियम् (Aparārka, p. 78); (b) क्षियमुद्धेव (Samskāramayūkha, p. 74).

P. 196, l. 7—for गतिर्यस्याः read गतिः सा यस्याः as in S.

—— „ —for किन्तहयानुपरिभावे S reads किन्तह्यनुपमे, which is better.

—— l. 15—for किर्मध्ये read किमध्ये as in S.

VERSE XI

वापिता—V. L. वैपिता as quoted by Madanapārijāta (p. 131) and indicated by the explanation of Medhātithi.

P. 196, l. 25—for यद्यपि read यदि as in S.

P. 197, l. 4—for एवमस read एवं स

VERSE XII

वराः—V. L. स्वराः—as quoted by Madanapārijāta (p. 143) and also Parāsharamādhava (Āchāra, p. 493).

P. 197, l. 13—for भार्याः.....विवाहस्य N reads भार्याप्रधानत्वे च विवाहस्य

—— l. 14—for अनुवादगतोद्देश्यत्वात् N reads दानयागोद्देश्यत्वात्; अनुद्देश्यगत्वात् of S is the best reading.

—— l. 18—विवक्ष्यते सङ्ख्या—*Vide* Mīmā. Sū. 3.1.13 *et seq.*

—— l. 24—for प्रथमतः कृत read प्रथमतोऽकृत as in J.

—— l. 25—for कृतावपत्यार्थो read अत्यर्थो as in J.

—— l. 26—for वक्ष्यमाणाः.....ज्ञातव्याः read वक्ष्यमाणा असवर्णा .....शास्त्रानुज्ञातव्याः as in A and J.

VERSE XIII

स्मृते—V. L. स्मृता

राज्ञश्च—V. L. राज्ञः स्युः (Parāsharamādhava, Āchāra, p. 494; Aparārka, p. 88).

चाग्रज—V. L. चाग्रयज (Aparārka, p. 88).

राज्ञश्च—V. L. राज्ञः स्युः

P. 198, l. 10—for ब्राह्मणस्य क्रमेण read ब्राह्मणस्य । ब्राह्मणक्रमेण as in A.

VERSE XIV

तिष्ठतोः—V. L. कर्हिंचित्

P. 198, ll. 24-25—for तदिदं.....विकल्पते read तत् इमेऽनुज्ञानं प्रतिषेधश्च स्वरवविरुध्यमाने विकल्पिते as in S and A.

—— l. 27—for गरीयः स्यात् read गरीयसाः

VERSE XV

जाति—V. L. जातिं as quoted in Parāsharamādhava (Āchāra, p. 495).

शुद्धताम्—V. L. शुद्धत्व as quoted in Parāsharamādhava (Āchāra, p. 495).

P. 199, l. 5—for निमित्तत्वा S reads निमित्ता

VERSE XVI

P. 199, l. 11—for तावदर्थं J reads तावदहं

—— l. 12—Before अनुज्ञाय read विवाहं

VERSE XVII

P. 199, l. 20—for सुतोत्पत्तेरित्यत्र read सुतोत्पत्त्येत्यत्र as in N, this being a reference to सुतोत्पत्त्या of Verse 16.

VERSE XVIII

नारनन्ति—V. L. नादन्ति

देवास्तन्—V. L. देवाश्च न

पितृदेवास्तद्—V. L. पितरस्तस्य (Aparārka, p. 88).

P. 200, l. 2—for नैव read नैवम्

VERSE XIX

वृषलीफेनपीतस्य—V. L. वृषलीपीतफेनस्य noted by Medhātithi.

P. 200, l. 13—for पाठान्तरे S reads पाठान्तरं

—— l. 16—for भावितेन read भावि तेन

—— l. 18—for तस्माद्गच्छन्.....तिष्ठति read तस्माद्गच्छन् शुद्धां शुम्भनादिपरिवर्जनेन न किञ्चिच्छाकार्यमुल्लङ्घेत

—— ll. 20-22—These lines belong to Verse 5.

VERSE XX

प्रेत्य चेह—V. L. प्रेत्येह च

P. 200, l. 26—for पुनरेवं read पुनरवं as in J and S.

VERSE XXI

तथाचार्यः—V. L. तथैवाचार्यः—as quoted in Vīramitrodaya (Samskāra, page 846).

ऽधमः—V. L. मतः as read in Parāsharamādhava, Āchāra, p. 483. also in Vidhānapārijāta, p. 758.

P. 201, l. 3—संख्यायाऽष्टौ व्युद्दिष्टानां read संख्यायाऽष्टावित्युद्दिष्टानां as in S.

VERSE XXII

धर्मो—V. L. धर्म्यो as read in Madanapārijāta (p. 155).

VERSE XXIII

वरा—V. L. परा (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 231).

नराक्षसान्—V. L. (a) न राक्षसम्; (b) न राक्षसान् quoted in Parāsharamādhava (Āchāra, p. 87).

VERSE XXIV

स्यैक—V. L. स्यैव (Samskāramayūkha, p. 100).

P. 201, l. 21—for परिणयनविवाह read परिणयनवद्विवाह as in S.

— 1. 22—for निवृत्तिः read निवृत्तिः

VERSE XXV

स्थिता—V. L. स्थिता (Hemādri-Dāna, p. 682).

कदा—V. L. कथं do.

P. 202, l. 1—for तयोर्विवाहौ धर्म्यौ read त्रयो विवाहा धर्म्याः as in S.

— 1. 6—Before राक्षसो S has another न

— „ —for तद्भां read तत्र भां as in S.

VERSE XXVI

पूर्वोदितौ—V. L. (a) पूर्ववेदिनौ as quoted in Madanapārijāta, p. 160 ; (b) पूर्वोदितौ (Hemādri-Dāna, p. 682).

P. 202, l. 19—for निरपेक्षया read निरपेक्षयोः as in F. N., this term qualifying गान्धर्वराक्षसयोः ; but निरपेक्षयां—(qualifying इतरेषां) would be better.

—— l. 22—for कर्तव्याया read कर्तव्यायां as in S and A.

—— l. 23—for तत्रस्थे read तत्रस्थेन as in S.

—— l. 24—for इतराऽपि read तद्वताऽपि

—— l. 26—for गान्धर्वे रूपं read गान्धर्वरूपं as in S.

VERSE XXVII

अर्चयित्वा—V. L. अर्हयित्वा ; adopted by Medhātithi, also by Aparārka (p. 88).

श्रुत—V. L. श्रुति

P. 203, l. 9—for भावादुभ read भावादुभ as in S, J and N.

—— „ —for कार्यः read कार्ये as in S and J.

—— l. 12—for तत्वादस्य read तत्वात् as in S.

—— l. 20—for वाचन read वचन as in S.

—— l. 25—for चैवं धर्मे read चैवन्धर्मे (compounded).

—— l. 29—for प्रकारकाः read प्रकाशकाः as in S.

P. 204, l. 1—Omit मन्त्राः

VERSE XXVIII

अस्मिन्ने कर्म कुर्वन्ति—V. L. कर्म कुर्वन्ति अस्मिन्ने (Hemādri-Dāna p. 684).

P. 204, l. 8—for प्रारब्धे तन्त्रे read प्रारब्धतन्त्रे as in J.

—— „ —for कारिण्य read कारिणे

—— „ —for सुताय read सुताया as in S.

VERSE XXIX

कन्याप्रदानं—V. L. कन्यादानं तु

P. 204, l. 17—for स्त्री गवी read स्त्रीगवी (compounded).

VERSE XXX

V. L. भाष्य च—V. L. भाष्य तु (Hemādri-Dāna, p. 685).

V. L. प्रदान—V. L. दानं स do.

VERSE XXXII

संयोगः—V. L. संसर्गः

ज्ञातिभ्यो—V. L. ज्ञातये (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 229).

मैथुन्यः—V. L. मैथुनः

VERSE XXXIII

कन्याहरणं—V. L. कन्यां हरतो as quoted in Viramītrodaya, Samskāra, p. 856.

P. 205, l. 25—for प्राकारपुरदुर्गादि read प्राकारदुर्गादि as in S.

VERSE XXXIV

प्रमत्तां वा रहो यन्त्रोपगच्छति—V. L. रहरक्ष्य कृत्वा यन्त्रोपनीयते (Hemādri-Dāna, p. 685).

यन्त्रोपगच्छति—V. L. वा यदि गच्छति

कथितः—V. L. प्रथितः

अधमः—V. L. अष्टमः

कथितोऽधमः—V. L. (a) चाष्टमोऽधमः; (b) कथितोऽष्टमः (Aparārka, p. 91); प्रथितोऽष्टमः (Hemādri-Dāna p. 685).

P. 206, l. 12—for वज्रितस्तु—read प्रसङ्गवज्रितस्तु or मन्त्रादिवज्रितस्तु

——— „ —वैशाखे should go in with the next line.

——— l. 13—for च read न च as in M and S.

——— l. 26—for वेद्यभित्तानां S reads वेद्यविशेषाद्याम्, which is clearer.

P. 206, l. 28—for चञ्चते read चञ्जेते

P. 207, l. 2—Before पैशाच add न च as in S.

—— l. 4—for दोषः read दोषाः.

—— ll. 6-7—for संस्क्रियते...वेति read संस्क्रियते ज्ञाताऽज्ञातापि वा सतीति

—— l. 7—After एव add न

—— l. 8—for यस्मा read तस्मा as in S.

—— l. 13—for सर्वविषयप्रतिषेधः read स विषयः प्रतिषेधस्य

—— l. 14—तेषामपि rightly omitted in S.

VERSE XXXV

द्विजाग्र्याणां—V. L. द्विजातीनां

विशिष्यते—V. L. प्रशस्यते, adopted by Smṛititattva II, p. 138.

काम्यया—V. L. कारुण्या

P. 207, l. 26—for नमे पूर्वं read नमःपूर्वं as in S.

P. 208, l. 1 —for कारणं read करणं as in S.

—— l. 3 —for यैव read यैवं as in S.

—— l. 6 —After तु add इतरेतरकाम्यया परस्परैच्छया as in S and J.

—— l. 7 —for न्निरेवे read न्निरेव वे

—— l. 8 —for ब्राह्मणस्य read ब्राह्मणस्य

VERSE XXXVI

सम्यक्—V. L. सर्वं

—— l. 12—for र्थं S reads र्थो

VERSE XXXVII

पूर्वान्परान् कंस्यान्—V. L. पूर्वान्परान् वर्गान् (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 227).

एकविंशकम्—V. L. एकविंशतिम् as quoted in Vīramitrodaya, Samskāra, p. 863).

मोचयेदेनसः—V. L. मोचयत्येनसः (Aparārka, p. 88).

P. 208, l. 22—for तेना गता read तेनानागता as in S.

VERSE XXXVIII

दैवोढाजः—V. L. (α) दैवोढजः adopted in Vīramitrodaya, Samskāra, p. 487 ; (b) दैवोढायाः

आर्षोढाजः—V. L. (α) आर्षोढजः ; (b) आर्षोढायाः

P. 209, l. 3 —for विवाह read पूर्वविवाहा as in S.

VERSE XXXIX

वर्चसिनः—V. L. वर्चस्विनः as read in Parāsharamādhava (Āchāra, p. 487).

P. 209, l. 12—for पूजाख्याति read पूजाख्याती as in S.

—— l. 14—for यावद्यत read यावन् । अत

VERSE XL

धनवन्तो—V. L. बलवन्तो

VERSE XLI

इतरेषु तु शिष्येषु—V. L. (α) इतरेष्ववशिष्येषु (Samskāramayūkha, p. 99) ; (b) इतरेष्वविशिष्येषु ; (c) इतरेषु च शिष्येषु

VERSE XLIV

सदा—V. L. शुचिः (Hemādri—Kāla, p. 724).

तद्वतो—V. L. न ज्ञातौ do. do.

P. 210, l. 16—मायासः read मायसः as in S.

VERSE XLV

P. 210, l. 25—for पतितं read पतिते as in S.

P. 211, l. 23—for अनुदीयमानं read अनुदीयमानं

—— l. 28—for परिसम्पद्यते read सम्पद्यते

P. 212, l. 5 --for श्रुत्यर्था read श्रुतार्था

—— l. 11—Before भोजनं add यद् as in S.

—— ll. 16-17—for कल्पनायाश्च...त्यति read कल्पनायाश्चाशक्यत्वाद्या-
पत्योत्पत्तिः as in F. N.

—— l. 18—परं omitted in S.

——l. 22—for स्वातर्हि read त्वात् ! नहि as in F. N. and S.

P. 213, l. 2—for त्वन्नापेक्ष्यते read त्वन्नाप्यपेक्ष्यते as in S.

VERSE XLVI

सद्विगर्हितैः—V. L. सहगर्हितैः (Samskāraratnamālā, p. 680).

P. 213, l. 18—for संवर्तते J reads प्रवर्तते

VERSE XLVII

तासामाचारचतस्रस्तु—V. L. तासामापञ्चतः सर्वा as read in the
Vidhānapārijāta II, p. 368.

चया—V. L. तथा (Aparārka, p. 104).

शेषास्तु—V. L. शेषाः स्युः adopted in Vīramitrodaya (Āhnika,
p. 559) and Nirṇayasindhu (p. 166) and Aparārka (p. 104).

P. 213, l. 26—for गमने read गमना as in A and S.

VERSE XLIX

क्षिपाः—V. L. क्षिपः (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 40).

शुक्ले—V. L. शुद्धे

समे—V. L. साम्ये—noted by Medhātithi.

P. 214, l. 16—for नमिधो read न् मिधो

—— „ —after केचिद् read अग्ये as in S and J.

—— „ l. 19—for विपर्ययोऽल्पग्रह read विपर्ययोऽग्रह

VERSE LI

P. 215, l. 5—for ग्रहदोषज्ञः read ग्रहणदोषज्ञः

VERSE LII

नारी यानानि—V. L. नारीयानानि

P. 215, l. 12—पूर्वस्यैव शेषः—This should be before स्त्रीनिमित्तानि

VERSE LIII

अल्पोऽप्येवं—V. L. अल्पो वापि as read by Parāsharamādhava (Āchāra, p. 48).

तावानेव स विक्रयः—V. L. (a) विक्रयस्तावदेव सः ; (b) क्रियते तावतैव सः (Samskāraratnamālā, p. 479).

P. 215, l. 22—for अल्पसाधनोऽल्पः S reads अल्पमूल्यसाधनत्वादल्पः

VERSE LIV

च केवलम्—V. L. तु केवलम् (Samskāramayūkha, p. 100).

VERSE LVI

यत्रैतास्तु न पूज्यन्ते—V. L. यत्रैता न प्रपूज्यन्ते as quoted in Vivādaratnākara (p. 417).

VERSES LVII-LXVI

There is no Bhāṣya on these ten verses.

2 Mss. of the Bhāṣya contain the note त्यक्तं रत्नोक्तदशकम्

VERSE LVIII

शपथ्यप्रतिपूजिताः—V. L. संशपथ्यप्रपूजिताः—as read in Vivādaratnākara (p. 417).

VERSE LIX

पूज्या...दनाशनै—V. L. भ्यर्च्या...दनादिभिः as quoted in Parāsharamādhava (Āchāra, p. 506).

सत्कारेषु—V. L. (α) सकूरेषु (Govindarāja); (b) सत्कारेण (Nārāyaṇa and Nandana, and Vivādaratnākara (p. 418).

उत्सवेन—V. L. उत्सवेषु, Vivādaratnākara, p. 418).

VERSE LXIII

दुर्विवा—V. L. दुर्विवा (Smṛtichandrikā, Samskāra, p. 232).

VERSE LXIV

कृष्या राजोपसेवया—V. L. कृष्यारम्भोपसेवया, (Vidhānapārijāta, p. 676).

VERSE LXV

कुलान्याशु विनश्यन्ति—V. L. कुलान्यकुलतां यान्ति (Nārāyaṇa, Nandana and Rāghavānanda, and also Vidhānapārijāta p. 676).

कर्मणां—V. L. कर्मणा (Vīramitrodaya, Samskāra, p. 589).

VERSE LXVI

कर्षन्ति—V. L. वर्षन्ति (Vīramitrodaya, Samskāra, p. 590).

VERSE LXVII

गृहं—V. L. गृहार्थं (Shāntimayūkha, p. 4).

गृही—V. L. द्विजः (Nirṇayasindhu, p. 301).

P. 217, l. 22—for गृहधर्म read गृहयकर्म as in S.

— l. 23—for संकृत S reads सकृत

— l. 24—for दीप्यमान F. N. reads दस्यमान

P. 218, l. 7—for यद्गृह read यद्गृह्य as in S and F. N.

—— l. 10—for किञ्चित् read किञ्चत् as in S.

VERSE LXVIII

बध्यते—V. L. बाध्यते, quoted by Viramitrodaya (Āhnika, p. 389).

P. 218, l. 22—for कुर्यान्न S reads कुर्यात्, omitting न

P. 219, l. 2—for न युक्तं read युक्तम् as in S and A.

—— l. 8—for व्यापरणं read व्यापारणं as in F. N.

VERSE LXIV

P. 219, l. 16—for मेधि read मेध

VERSE LXX

अध्यापनं—V. L. अध्यायनं (Nandana).

P. 219, l. 22—Before अत' add च as in S.

—— l. 25—for दौच । स भीतः read दौच होमहृति । समीतः as in S.

—— l. 27—for मित्रा कृत्स्नमेव च पर्वे read मित्राकृतमेवं च सर्वे as in S.

P. 220, l. 5—for पूजायामिति चोक्तो read पूजायामपि भाक्तो

—— l. 19—for स्मृतिः S reads श्रुतिः

—— l. 20—for यथाऽऽधान read यथाधाम as in S.

—— l. 22—for यद्यपि read यद्यपि

VERSE LXXII

देवतातिथिभृत्यानां—V. L. देवतातिथिभूतानां

पश्यानां—V. L. भूतानां—as read in Viramitrodaya (Āhnika, p. 392).

For the first three quarters Medhātithi notices the reading देवतातिथिभूत्येभ्यः पितृभ्यश्चात्मने तथा । न निर्वपति पशुभ्यः

P. 221, l. 18—for जीयवृत्तिः Stenzler's edition of Gautama reads जीयोऽपि

P. 221, l. 19—for इति च वा read इव वा as in S.

—— l. 20—for भूत्यानां पृथ read भूतानां न पृथ as in A and N.

VERSE LXXIII

ब्राह्मणं—V. L. ब्राह्मं (Aparārka, p. 142).

पञ्चयज्ञान् प्रचक्षते—V. L. पञ्चयज्ञाः प्रकीर्तिताः (Aparārka, p. 142).

VERSE LXXIV

ब्राह्मणं—V. L. ब्राह्मं Nārāyaṇa and Nandana, also Vīramitrodaya, Āhnika, p. 393.

P. 222, l. 6—for मानसे व्यापारे read मानसो व्यापारः as in S.

—— l. 7—for यद्ययं read यद्यप्ययं as in S.

VERSE LXXV

ब्राह्मणं—V. L. ब्राह्मं as read in Vīramitrodaya (Āhnika, p. 392).

P. 222, l. 14—for यदा S reads यदि

—— „ —after पूजा S reads स्य

VERSE LXXVI

P. 222, l. 26—for तच्छ्रुतस्य read तच्छ्रुतम् as in A.

VERSE LXXVII

वायुं समाश्रित्य—V. L. मातरमाश्रित्य

सर्वे जीवन्ति जन्तवः—V. L. वर्तन्ते सर्वजन्तवः

तथा...श्रमाः—V. L. वर्तन्ते गृहिणं तद्वदाश्रित्येतर आश्रमाः
इतराश्रमाः—V. L. सर्वआश्रमाः

VERSE LXXVIII

गृहस्थेनैव—V. L. गृहस्थैरेव adopted by Medhātithi.

ज्येष्ठा—V. L. श्रेष्ठा

गृहम्—V. L. गृही—noted by Medhātithi.

ज्येष्ठाश्रमोगृहम्—V. L. ज्येष्ठोगृहाश्रमी as quoted in Vīramitrodaya (Āhnika, p. 457).

P. 223, l. 11—for उपरि read उप

—— l. 15—for ग्रहयोनारम्भ read ग्रहयोरनारम्भ as in S.

—— l. 16—for भावता read भावना as in S.

—— l. 17—for ब्रह्मचारिणस्त्वार्थ read ब्रह्मचारिणस्त्वार्थ as in A.

VERSE LXXIX

स सन्धार्यः प्रयत्नेन—V. L. स सन्धार्योऽपि यत्नेन

नित्यं—V. L. ज्यन्तं—adopted by Medhātithi.

P. 223, l. 20—after मिच्छता add अत्यन्तं यस्य सुखस्यान्तो नास्ति as in S.

—— l. 22—for शक्यं read शक्यो as in S.

—— l. 24—for दोषेण किमुच्यते read दोषोऽत उच्यते

P. 224, l. 4—for कामेनेतरच्छक्यं read कामेनेत्येतच्छक्यं as in A.

—— l. 8—A omits तावत्

—— „ —after अनुवादः add the sentence तुल्यत्वादयमप्यनुवाद एव, which is printed as Bhāṣya on verse 80.

VERSE LXXXI

चैवे तर्षीः—V. L. चैवेदषी as read in Vīramitrodaya (Āhnika, p. 392).

श्राद्धैश्च—V. L. श्राद्धेन as read in Vīramitrodaya (Āhnika, p. 392) and Madanapārijāta (p. 305).

P. 224, ll. 17-18—for भवति.....व्यते read यद्भवति श्रद्धादरेण पाद्यार्घ्यमाख्यानुलोपनेन तदर्चोव्यते

—— l. 19—after मन्त्रा add न

—— ll. 21-26—Omitted by M and N.

—— l. 22—for नैतदुक्तं read तेनैतदुक्तं as in S.

—— l. 23—for तथा विद्याभ्यासात् read यथाविध्यभ्यस्येत् as in S.

—— l. 25—for नार्चयेत् read अर्चयेत् as in S.

VERSE LXXXII

दद्यात्—V. L. कुर्यात् (Smṛtisāroddhāra, p. 283).

प्रीतिमावहन्—V. L. वृत्तिमाहरन् (Hemādri-Shrāddha, p. 208).

आवहन्—V. L. आहरन् (Aparārka, p. 145).

पितृभ्यः प्रीतिमावहन्—V. L. मासवर्जमदैवतम् (Gadādhara-paddhati-Kāla, p. 372).

VERSE LXXXIII

कञ्चित्—V. L. किञ्चित् (Viramītrodaya, Āhnika, p. 432).

VERSE LXXXIV

P. 225, l. 23—for सर्वार्थनिष्पन्नपाकेन read सार्वार्थे निष्पन्नपाके as in S and F. N.

P. 225, l. 25—for धिकारात् प्र read धिकारप्र as in J, M, A and S.

P. 225, l. 26—for शब्देन S reads शब्दे, which is better.

VERSE LXXXV

विरवेभ्यश्चैव देवेभ्यो—V. L. विरवेषां चैव देवानां

एव च—V. L. एव वा

VERSE LXXXVI

कृतेऽन्ततः—V. L. (a) कृतेऽपि च ; (b) कृते ततः (Vīramitrodaya, Āhnika, p. 402).

P. 226, l. 12—for भुतः read भुतौ as in S.

—— „ —for धिकारमाहुतीनां read अधिकानामाहुतीनां

VERSE LXXXVII

सानुगेभ्यो—V. L. सान्वयेभ्यो

P. 226, l. 21—for प्रतिदिवसम् read प्रतिदिशम्

VERSE LXXXVIII

महद्भ्य इति तु द्वारि—V. L. महद्भ्य इति तद्द्वारि (Vīramitrodaya, Āhnika, p. 402).

हरेत्—V. L. चिपेत्

P. 227, l. 2—निर्देश.....युक्ता read आधारद्वयनिर्देशोगुणवृत्त्या

—— l. 5—for निर्देशो read निर्देशे

VERSE LXXXIX

कुर्यात्—V. L. दद्यात्

P. 227, l. 10—for गृहशयनस्य read गृहस्थशयने

VERSE XC

नक्तं चारिभ्यः—नक्तं चरेभ्यः (Vīramitrodaya, Āhnika, p. 403).

P. 227, l. 21—for कृतो read कृतो

—— „ —for ररेवेति read ररेवमुकमिति as in A and S.

VERSE XCI

- सर्वात्मभूतये—V. L. (a) सर्वात्मभूतये—adopted by Medhātithi;
 (b) सर्वानुभूतये (Vīramitrodaya, Āhnika, p. 403); (c) सर्वानुभूतस्य;
 (d) सर्वविभूतये; (e) सर्वानुभूताय

P. 228, l. 3—for मन्त्र read मात्र

VERSE XCII

निर्वपेत्—V. L. निविपेत् (Smṛtitattva, p. 424 and Aparārka, p. 143, Madanapārijāta, p. 316 and Vīramitrodaya, Āhnika, p. 403).

वायसानां—V. L. वयसां च

P. 228, l. 10—for आदयः read आदिभ्यः as in S.

VERSE XCIII

तेजोमूर्तिः—V. L. तेजोमूर्ति (Kullūka).

गच्छति—V. L. गच्छेत (Vīramitrodaya, Āhnika, p. 403).

P. 228, l. 14—for नुग्रहं read नुग्रहे

— l. 15—for ब्रह्मप्राप्तिः S reads ब्रह्म प्राप्नोति

— l. 22—for स्येवं read स्येतदपि as in S.

VERSE XCIV

P. 229, l. 2—for तस्मादिष्य इति read तस्मादिष्यते इति as in A and N.

VERSE XCV

गुरोः—V. L. गुरौ

विचिबद्गुरोः—V. L. (a) तु यथाविधि; (b) अगुर्यथाविधि; noted by Medhātithi; (c) ओर्यथाविधि, (Nandana) which is not “mentioned by Medhātithi,” as asserted by Buhler.

P. 229, l. 11—for मावच्यो read म । मवाच्यो as in S.

— l. 12—for तत्प्राज्ञः read कः प्राज्ञः

VERSE XCVI

तत्कार्य—V. L. तन्त्रार्थ (Vīramitrodaya, Āhnika, p. 434).

P. 229, l. 20—after ददाति A, N and S add संकृत्य पूजयित्वा

—— ll. 22-23—for पूजापूर्वकमित्यर्थः । न read पूजापूर्वकमित्यर्थत्र

VERSE XCVII

भस्मीभू—V. L. भस्मभू—adopted by Medhātithi, also Vīramitrodaya (Āhnika, p. 434).

VERSE XCVIII

P. 230, l. 16—for पीडादि । जी read पीडादिजी

——,—for संसृज्यते S reads संसृज्यते

Between verses 97 and 98 some manuscripts have the following—

अनर्हंते यद् ददाति न ददाति यदर्हंते ।
 अर्हानर्हपरिज्ञानाद् धनी धर्माच्च हीयते ॥
 काले न्यायागतं पात्रे विधिवत्प्रतिपादितम् ।
 ददाति परमं सौख्यमिहलोके परत्र च ॥
 प्रतिग्रहेण शुद्धेन शक्येण क्रयविक्रयात् ।
 यथाक्रमं द्विजातीनां धनं न्यायादुपागतम् ॥

These are quoted in Hemādri-Dāna, p. 37.

VERSE XCIX

संकृत्य—V. L. संकृत्य adopted by Medhātithi.

Between verses 99 and 100, the Vīramitrodaya (Āhnika p. 441) reads the following two additional verses :

अन्नं हुत्वा विधानेन यत्पुण्यफलमश्नुते ।
 तेन तुल्यं विशिष्टं वा ब्राह्मणे तर्पिते फलम् ॥
 मन्त्रकर्मविपर्यासात् दुरिताद् दुरगतादपि ।
 तत्फलं नश्यते कर्तुरिदं न अद्वया हुतम् ॥

VERSE C

शिलामप्युद्धतो—V. L. (a) शिलोन्द्धौ चरतो (Parāsharamādhava, Āchāra, p. 355); (b) शिलादप्युद्धतो (Vīramitrodaya, Āhnika, p. 441).

P. 231, l. 4—for स दृत्तिसंयमो read सद्दृत्तिसंयमो as in S.

— l. 8—for गृहागारा read गृहयागारात् as in F. N. and S.

— l. 15—for तदति...कृते read तदतिथावनाराधिते विमुखीकृते

— l. 17—for ये मन्यन्ते read ये न मन्यन्ते

VERSE CIV

अज्ञादि—V. L. अज्ञाय (Prāyashchittavivēka, p. 250).

Between verses 104 and 105 some editions have the following additional verse—

परपाकाक्षपुष्टस्य सततं गृहमेधिनः ।

दत्तमिष्टं तपोऽधीतं यस्यान्नं तस्य तद्भवेत् ॥

VERSE CV

गृहमेधिना—V. L. गृहमेधिनाम् (Parāsharamādhava, Āchāra, p. 351).

P. 233, l. 8—for चेद्दि read चेद् द्विः

VERSE CVI

पूजनम्—V. L. भोजनम्

P. 233, l. 15—for धिकरयान्तर read धिकारान्तर

VERSE CVII

वसथी—V. L. वसथे (Parāsharamādhava, Āchāra, p. 354).

VERSE CVIII

निवृत्ते—V. L. निवृत्ते (Samskāraratnamālā, p. 924).

तस्याप्यन्नं—V. L. (a) तस्मै चान्नं; (b) तथाप्यन्नं; (c) तस्मादन्नं; (d) तस्मै दानं; (e) तस्मा अन्नं (Mitākṣarā on 1.103).

VERSE CIX

न भोजनार्थं—V. L. न भोजनार्थं

VERSE CX

न ब्राह्मणस्य त्वत्तिथिः—V. L. ब्राह्मणस्य त्वनत्तिथिः (Parāsharamādhava, Āchāra, p. 354) and Vīramitrodaya, (Āhnika, p. 439).

P. 234, l. 16—for वचनक्रिया read पचनक्रिया, which is as found in Gautama (5.26).

VERSE CXI

भुक्तवत्सु च—V. L. (a) भुक्तवत्सु स; (b) भुक्तवत्स्वपि; (c) भुक्तवत्सूक्त

P. 234, l. 24—for दिष्टः विशेष read दिष्टविशेष

VERSE CXII

प्रयोजयेत्—V. L. प्रकल्पयेत् (Parāsharamādhava; Āchāra, p. 354).

VERSE CXIII

प्रकृत्यान्नं V. L.—सकृत्यान्नं (Parāsharamādhava, Āchāra, p. 354).

P. 235, l. 22—for स्यादन्यो वा read स्यादकृत्या वा

VERSE CXIV

स्वावासिनीः—V. L. सुवासिनीः

कुमारीश्व—V. L. (a) कुमार्यश्व; (b) कुमारश्व (Vīramitrodaya, Āhnika, p. 455).

गर्भिणीः स्त्रियः—V. L. (a) गर्भिणीस्त्रियः; (b) गर्भिणीस्तथा, (Vīramitrodaya, Āhnika, p. 455 and Aparārka, p. 147).

अतिथिभ्योऽग्र एवै—V. L. अतिथिभ्योऽम्बगेवै (adopted by Medhātithi).

एतान्—V. L. एनान् (Apararka, p. 147).

VERSE CXVI

भुक्तवस्त्वथ—V. L. (a) भुक्तवत्सु च ; (b) भुक्तवस्त्वपि ; (c) भुक्तवत्सु तु ;
स्वेषु भृत्येषु—V. L. बन्धुभृत्येषु

P. 236, l. 11—for ज्ञात्यादयः read ज्ञात्यादयः

— l. 13—for नार्थमस्यार्थं read नार्थमिदम् । आद्योऽर्थं as in A.

VERSE CXVII

गृह्याश्च—V. L. आशाश्च (Vīramitrodaya, Āhnika, p. 456).

पूजयित्वा—V. L. भोजयित्वा

P. 236, l. 18—after ततश्च read पूर्वं as in A and F. N.

— l. 19—for एवं...भविष्यति read एवं च भोजयेत्सह भार्यये-
त्येतदप्युपपन्नम्भविष्यति

— l. 20—for तथा read यथा as in S and F. N.

— „ —Before विधानं add न as in S and F. N.

VERSE CXVIII

एतत्—V. L. एव (Vīramitrodaya, Āhnika, p. 457).

P. 237, l. 15—for विध्यन्तरेणाति read विध्यन्तरातिक्रमेण

— ll. 26-33—(Footnote). The whole of this should come in line 16 after स्मृत्यन्तरविरोधात्

But in l. 33, for चैतद्दर्शनम् read चैतद्दर्शनम् as in S.

Between verses 118 and 119 some Mss. have the following additional verse:—

यद्यदिष्टतमं लोके यथास्य दयितं गृहे ।

तत्तद्गुणवते देवं तदेवाद्यमिच्छता ॥

VERSE CXIX

परिसंवत्सरात्—V. L. ततः संवत्सरात् (Vīramitrodaya, Āhnika, p. 454).

संवत्सरान्—V. L. संवत्सरात् adopted by Kullūka and noted by Medhātithi.

राद्युनः—V. L. (a) रागतान्; (b) रोषितान्

P. 238, l. 1—for अर्घ्यायाम् read अर्घ्यायाम्

—— l. 5—for आयुष्यमिति read आयुर्वैद्युतमितिवत् as in S.

—— l. 12—for अर्चाद्वाः read अर्चाद् न

VERSE CXX

उपस्थिते—V. L. उपस्थितौ

P. 238, l. 18—for यज्ञे...रात्र्या read यज्ञे निमित्ते संवत्सरात् प्रागपि प्रा as in S.

—— l. 25—for निर्मिते read निमित्ते as in S.

P. 239, l. 2—for निमन्त्रा read निमन्त्रया as in A.

VERSE CXXI.

This verse has been omitted by Nandana, probably because he had nothing to say on it.

सायंत्वहस्य—V. L. सायमहस्य (Madanapārijāta, p. 315; Aparārka, p. 145).

मन्त्रं बलिं—V. L. मन्त्रबलिं (Madanapārijāta, p. 315).

P. 239, l. 19—for पाकयज्ञियो read पाद्मयज्ञियो as in S and F. N.

P. 240, l. 2—for द्वाप्यैवं read द्वाप्यैवं as in N and A.

—— l. 3—for देशेनशब्द read देशशब्द as in A and S

—— l. 4—for ननु read ननु as in A and S.

—— l. 6—Before यैः add न च as in F. N.

—— l. 10—for यागो read यागे as in S.

P. 240 l. 14—for शब्देर्निषिद्धे read शब्दे निषिद्धे as in F. N. and S.

—— l. 15—for नमस्कारेण...प्रत्याम्नातः read अनुज्ञातोऽस्य नमस्कारो मन्त्र इति नमस्कारेण प्रत्याम्नातः as in A and N.

—— l. 16—for न च...स्थुक्तम् read तत्र च देवताया विनियोगा-
स्तिद्धिरिथुक्तम् ।

—— l. 17—for उक्तं read उच्यते as in A.

VERSE CXXII

चेन्दुक्षये—V.L. श्रन्द्रक्षये (Smṛtitattva, p. 157; Aparārka, p. 418).
पितृवशं—V. L. पिण्डवशं (Samskāraratnamālā, p. 956).

VERSE CXXIII

पितृणां—V. L. पिण्डानां (Gadādhara-paddhati-Kāla, p. 431).
तन्नामिषेण—V. L. तन्नामिषेण

Between verses 123 and 124 some Mss. have the following—

न निर्वपति यः श्राद्धं प्रमीतपितृको द्विजः ।
इन्दुक्षये मासि मासि प्रायश्चिती भवेत् सः ॥

VERSE CXXV

पितृकृत्ये—V. L. पितृकार्ये (Hemādri-Shrāddha, p. 159).
प्रवर्तेत (a) प्रसज्जेत (Shrāddhakriyākaumudī, p. 94); (b)
प्रसज्येत (Madanapārijāta, p. 592).

P. 242, l. 18—for तावद्यज्ञनीयाः read तावन्तो भोजनीयाः as in S.

—— ll. 18-19—अन्नाह...भोजनीयाः—rightly omitted in S, though found in Madanapārijātā, p. 592; Aparārka, p. 430).

VERSE CXXVI

सम्पदः—V. L. सम्पदम् (Nirṇayasindhu, p. 287; Aparārka, p. 463).

विकारम्—V. L. विस्तरे (Gadādhara-paddhati-Kāla, p. 511).

VERSE CXXVII

पिङ्गं—V. L. पिङ्गो

विधुक्षये—V. L. (α) तिथिक्षये (noted by Medhātithi); (b) विधिः क्षये; (approved by Medhātithi and adopted by Govindarāja).

P. 243, l. 8—for क्षये read क्षयः as in S.

— l. 9—for विधुक्षय read विधिः क्षय

— „—for विधि read विधिः

VERSE CXXVIII

P. 243, ll. 20-21—for एवं...महाफलम् read एवं वा । अश्रोत्रियाय दानं निष्फलम् श्रोत्रियायाभिजनविद्यादिगुणरहिताय स्वल्पफलम् अर्हन्तमाय महाफलम् । as in S.

VERSE CXXIX

भोजयेत् is a misprint for भोजयन्

P. 243, l. 24—for भोजयेत् read भोजयन्

VERSE CXXX

P. 244, l. 6—for वेदस्य...पारगः read वेदस्य पारः समाप्तिः तं गतो वेदपारगः as in S.

— l. 10—for ब्राह्मणो यथातिथि read ब्राह्मणोऽतिथि as in S.

VERSE CXXXI

सहजं हि—V. L. सहजाणि (Madanapārijāta, p. 556).

अनृतो—V. L. अनृतं (Madanapārijāta, p. 556).

प्रीतः—V. L. (α) युक्तः (Nārāyaṇa); (b) विप्रः (Nandana).

मन्त्रवित्—V. L. मात्रवित् (Madanapārijāta, p. 556).

P. 244, l. 19—after स्वीकरोति add आत्मसात्करोति

VERSE CXXXII

ज्ञानोत्कृष्टाय देवानि—V. L. (a) ज्ञानोत्कृष्टेषु देवानि (wrongly attributed to Medhātithi by Jolly; (b) ज्ञानोत्कृष्टे प्रदेवानि

P. 244, l. 26—for उत्कृष्टा अधिकाः तेभ्यो read उत्कृष्टोऽधिकस्तस्मै

P. 244, l. 26, p. 245, l. 1—यदर्थं...रयते—This belongs to l. 8 (p. 245) after 'पिण्डः'

P. 245, ll. 3-4 —पाठान्तरं...कव्यम्—all this should go to the end of Bhāṣya on 133, line 18.

VERSE CXXXIII

प्रेतो—V. L. प्रेत्य —noted by Medhātithi.

यावतो—V. L. यावद्धि

ग्रासान्—V. L. पिण्डान् (Aparārka, p. 449)

दीप्तशूल—V. L. दीप्तान्शूल

गुडान्—V. L. हुलान् (Nandana).

P. 245, l. 8—for अयोलगुडः.....पिण्डः read अयोलगुडः आयंसः पिण्डः । यदर्थं श्राद्धमारब्धं स सन्दीप्तान् तप्तायःपिण्डान् यमपुरुषैराश्रयते as in S.

P. 245, l. 12—Before प्राणुयान् add न as in A, S and F. N

—— l. 13—स्यात् rightly omitted in S.

—— l. 16—for पकारालाभः read पकारलाभः as in S.

VERSE CXXXIV

तथापरे—V. L. तथैव च

P. 246, l. 1—for तास्मिन्निष्ठ read तन्निष्ठ as in S.

—— l. 2—for तत्र read एकत्र as in S.

—— „ —for ऽ स्येव read ऽ न्ये च as in S.

—— l. 3—for तेन read येन च as in F. N. and S.

—— l. 7—for अतश्च नाभ read अतरचानाभ as in S.

VERSE CXXXV

हम्यानि तु यथान्यायं—V. L. वेदार्थविस्तु हम्यानि

VERSE CXXXVII

पूजनार्थं—V. L. पूजनार्थाय

P. 246, l. 23—for यद्यस्य read यस्य as in S.

VERSE CXXXVIII

यं विद्यात्—V. L. यो विन्यात्

VERSE CXXXIX

P. 247, l. 16—for उभयोरपि मित्र read उभयोररिमित्र

—— „ —for केवलयोर्ब्राह्मणयोर्भोजनं S reads केवलब्राह्मणभोजन, which is better.

P. 247, ll. 16-17—for प्रायेण.....फलं read प्रेयः पुरुषः कर्ता ब्राह्मणं अस्मिताया मन्त्रोपहितायाः फलम् ।

P. 247, l. 19—for नियत read निपात as in F. N. and S.

—— „ —for प्रायेणापि read प्रेयोऽपि

VERSE CXL

भ्रातृण—V. L. (a) भ्रातृणि ; (b) भ्रातृषु

P. 247, l. 23—for भावायः read भावान् यः

VERSE CXLI

सामिहिता—V. L. याऽमिहिता

VERSE CXLIII

P. 248, l. 25—for जैनः साधु read जनैः साधु as in S.

—— „ —for यैव धर्म्यं विधिति read यैवधर्म्येति as in S.

VERSE CXLIV

आदे—V. L. मास्ये

मुक्तं—V. L. दत्तं

भवति प्रेत्य—V. L. प्रेत्य चेह च

VERSE CXLV

बहुचम्—V. L. ब्राह्मणम् (Nirṇayasindhu, p. 284).

तु—V. L. वा

समाप्तिरुम्—V. L. समाप्तिगम्

P. 249, l. 15—for आध्वर्यवः S reads आध्वर्यवं, which is better.

—— l. 18—after यस्य add स as in S.

—— „ —for—मौक्तिक्यं read मौक्तिक्यं

—— l. 19—तस्य rightly omitted in S.

—— „ —for बाह्वृध्यम् read बहुचम्

—— l. 20—for कार्त्स्न्यात्वि read कार्त्स्न्यंवि

VERSE CXLVI

P. 250, l. 7—for यादानात् read यदानात् as in F. N. and S.

VERSE CXLVII

कल्पः—V. L. पक्षः—(Hemādri-Shrāddha, p. 441.)

P. 250, l. 11—for विंशति read पञ्चविंशति

—— l. 12—for प्रत्याख्याता read प्रख्याता as in S.

VERSE CXLVIII

P. 250, l. 19—for अतिथिमन्ये read अतिथिरन्ये as in J and A.

S and F. N. read अतिथिर्मान्यः

—— l. 20—for शाकः read श्याकः as in S,

VERSE CXLIX

प्राप्ते—V. L. प्राप्तं

P. 250, l. 25—for अग्रे read अन्ये

—— l. 26—कायादिबर्जनार्थं omitted in S, retained in N.

VERSE CL

स्तेनपतितकलीवाः—V. L. स्तेनाः पतिताः क्लीवाः

P. 251, ll. 5-6—for नास्तिकवृत्ति read नास्तिकवृत्तिर्वृत्ति

—— l. 6—for वृत्तिद्वय read वृत्तिपद

—— l. 8—for मनुप्रति read प्रति

VERSE CLI

चानधी—V. L. वानधी

दुर्बालं—V. L. दुर्बलं

पूगान्—V. L. पूर्वान् as read in Parāsharamādhava (Āchāra p. 697), which is apparently a misprint, as under the explanations the work speaks of these men as '*pura-yājākāh*.'

न भोजयेत्—V. L. विवर्जयेत् (Aparārka, p. 450).

P. 251, l. 18—for व्रतस्थमित्यनेन read व्रतस्थमपि दौहित्रमित्यनेन as in S.

—— l. 20—for तस्य च read तस्य as in S.

VERSE CLII

चिकित्सकान्देवलकान्—V. L. चिकित्सका देवलका adopted by Me-dhātithi, also by Madanapārijāta (p. 560).

VERSE CLIII

P. 252, l. 15—for अभियोगवशात् read अभियोगविशेषात् as in S.

VERSE CLIV

P. 252, l. 21—for सम्बन्धविदस्तत read सम्बन्धविद् as in S.

—— l. 23—for केनापि read किनापि as in A.

—— l. 27—for भोज्याः read भोज्यः

—— „ —for रूपसम्पन्न read रूपसम्पन्नः as in S.

—— „ —for सन्निवेश read सन्निवेशसम्पन्नः as in S, which adds after this the phrase मुनिभिर्निषिध्यते

P. 253, l. 2—for ब्रह्मज्ञो read ब्रह्मापि as in F. N. and S.

VERSE CLV

P. 253, l. 8—for अप्रत्यक्षन्यायं च read असत्यामन्यस्यां चाक्ष as in S.

—— l. 11—for विध्यते । तत्र read विध्यतेऽत्र as in A.

VERSE CLVI

पकोयश्च—V. L. पक्षश्चैव

वागुष्टः—V. L. वाग्, दुर्वाक्

P. 253, l. 20—for अर्थवादे read अर्थदाने

—— l. 21—for ह्युत्पन्न read व्युत्पन्न as in F. N. and S.

VERSE CLVII

अकारणो परि—V. L. अकारणपरि (Parāsharamādhava, Āchāra, p. 687).

P. 254, l. 4—for यत्तु read ये तु as in F. N.

—— l. 6—for प्रवर्तते read वर्तते as in S.

—— l. 12—for नावागयं read अवागयं as in A.

VERSE CLIX

कितवो—V. L. (a) केकरो noted by Medhātithi and read by Parāsharamādhava (Āchāra, p. 687); (b) कातरो (also noted by Medhātithi).

अभिज्ञस्तः—V. L. अभिज्ञः (Parāsharamādhava, Āchāra, p. 687.)

दाग्मिको—V. L. जाग्निको

P. 255, l. 4—for विरक्तान् read विमक्तान् as in J.

—— l. 8—for शेद्धा read अद्धा

—— l. 15—for वदति read चरति

—— „ —for पश्यर्थं S reads प्रसारणार्थं

—— l. 17—for वधिरशब्दः रसदः A and N read वधिरसदः, and S and J read विधिरसदः

VERSE CLX

सूतवृत्तिः—V. L. सूतवृत्तिः (Parāsharamādhava, Āchāra, p. 88).

P. 255, l. 25—सूतश्चः should be omitted.

VERSE CLXI

P. 256, l. 9—for द्विषः read द्वेषः as in S.

VERSE CLXII

पोषको यश्च—V. L. पोषिकश्चैव

VERSE CLXIII

भेदको यश्च—V. L. भेदकरश्चैव

वृषारोप—V. L. वृषरोप as read in Parāsharamādhava (Āchāra, p. 688).

VERSE CLXIV

वृषलवृत्तिः—V. L. वृषलपुत्रः noted by Medhātithi and quoted by Parāsharamādhava (Āchāra, p. 688).

P. 256, l. 27—for प्रागुक्त read प्रागुक्तः

VERSE CLXV

श्रीपदी च—V. L. (a) शिल्पजीवी; (b) शिल्पिजीवी, quoted by Parāsharamādhava (Āchāra, p. 688).

VERSE CLXVI

निर्यापकः—V. L. (a) निर्यातकः (Parāsharamādhava, Āchāra, p. 688); (b) निर्हारकः

VERSE CLXVII

द्विजाधमान्—V. L. नराधमान् (Parāsharamādhava, Āchāra, p. 688).

VERSE CLXVIII

ब्राह्मणस्त्व—V. L. ब्राह्मणोऽहं (Shrāddhakriyākaumudī, p. 41).

P. 258, l. 1—for कस्यमिति read किमिति as in A and S.

— l. 3—for अतो ये च वचनेन A reads अतस्ते

— „ —for अन्ये तु read न तु as in S.

VERSE CLXIX

अयङ्कथ—V. L. अयाङ्कथ

हविषि—V. L. कर्मणि

तं—V. L. तत्

VERSE CLXX

P. 258, l. 19—for दत्तं read अन्नं as in F. N.

VERSE CLXXI

कुर्वते यो—V. L. यः करोति (Mitākṣarā, on 1.223).

तु—V. L. स (Aparārka, p. 445).

P. 258, l. 28—for अतरच...गृहयेते read अतरचापाङ्क्ते योऽपि गृह्यते

- P. 259, l. 1—for व्यपेक्षते read व्यपेक्ष्यते as in F. N.
 — 1. 2—for प्रष्टव्यः read द्रष्टव्यः as in S and F. N.
 — 1. 6—for स्वरिते S reads पुरिते
 — 1. 9—for यद्यप्येवम् read यद्येवम् as in F. N. and S.
 — 1. 10—(व्या ३।१।१६४) should be omitted.

VERSE CLXXII

परिविन्दति—V. L. परिविद्यते (Vidhānapārijāta, p. 723).

VERSE CLXXIII

कामतः—V. L. रागतः

P. 260, l. 2—for अपूर्वकारिणां read कर्तव्यकारिणां

Between verses 173 and 174 some Mss. have an additional verse:—

उत्पन्नयोरधर्मेण हव्यकव्ये च नैत्यके ।

यस्तयोरन्नमश्नाति स कुण्डाशी द्विजः स्मृतः ॥

This is quoted in the Prāyashchittavivēka, p. 422.

VERSE CLXXIV

जायेते—V. L. जायते

पत्नौ जीवति—V. L. जीवे भर्तरि (Aparārka, p. 445).

कुण्डः स्यात्—V. L. कुण्डस्तु (Mitākṣarā on 1.222).

P. 260, l. 11—for अपोक्षते read व्युत्पाद्यते as in S and A.

VERSE CLXXV

अपठ्कथो—V. L. अपाठ्कथो

VERSE CLXXVIII

संस्पृशेत्—V. L. संस्पृशति

दानस्य पीतिकम्—V. L. दानसमुद्भवम्

VERSE CLXXX

नष्टे देवलके दक्षमप्रतिष्ठं तु वार्धुषौ—V. L. अप्रतिष्ठं वार्धुषिके नष्टदेवलके भवेत् (Aparārka, p. 454).

VERSE CLXXXI

वाणिजके—V. L. वाणिजिके

द्रव्यं—V. L. द्रव्यं

VERSE CLXXXII

P. 262, l. 6—for यस्मिन्न read येऽस्मिन्न as in A.

VERSE CLXXXIII

पाठ्यते—V. L. पूयते

VERSE CLXXXIV

P. 262, l. 23—After यैर्वैदार्थः add तानि as in S and drop the तानि after कानि

— l. 25—for नेदानीं read येनेदानीं

— ll. 26-27—for सति श्रो...पेक्षम् read श्रोत्रियत्वे विहितम् । न चेह विद्वत्तोपात्ता । न च तथा पङ्क्तिपावनत्वोपपत्तिः । गुणविशेषापेक्षं हि पङ्क्तिपावनत्वस्य गुणापचये युक्तम् । तस्माद्विद्वदभावे केवलश्रोत्रियाय दानार्थमेतत् । असति विदुषि श्रोत्रियाय दानमुत्पद्यमेव, न गौयमित्युक्तम्भवति । बहुवचनं व्यक्त्यपेक्षम् । as in F. N.

VERSE CLXXXV

ब्रह्म—V. L. ब्राह्मण्य (Madanapārijāta, p. 557).

नुसन्तानो—V. L. त्सन्तानो

ज्येष्ठसामग एव च—V. L. (a) छन्दोगो ज्येष्ठसामगः; (b) धर्मविज्ज्येष्ठसामगः (Madanapārijāta, p. 557).

P. 263, ll. 3-4—for त्रियाचिकेतं..... पुरुषउच्यते read त्रियाचिकेताख्यो वेदविभागोऽध्वर्यूणां-पीतोदका जग्धतृया इत्यादिः । तदध्ययनसम्बन्धात् पुरुषोऽत्र त्रियाचिकेत उच्यते । अन्ये च त्रियाचिकेतमधीयानानां व्रतमाप्नोतम् । तेन तथेन चरितः स त्रियाचिकेतः । अत्रापि लक्ष्ययैव पुरुष उच्यते । as in A and S.

VERSE CLXXXVI

P. 263, l. 16—for प्राज्ञया read प्रज्ञया

VERSE CLXXXVII

उपस्थिते—V. L. अवस्थिते (Mitākṣarā on p. 225).

निमन्त्रयेत्—V. L. (α) निमन्त्रयीत् (Hemādri-Shrāddha, p. 1133);

(b) निमन्त्रयेत्तु

यथोदितान्—V. L. तथोदितान्

VERSE CLXXXVIII

नियतात्मा—V. L. (α) संयतात्मा ; (b) निवृत्तात्मा

P. 264, l. 12—Omit योऽसौ

VERSE CLXXXIX

P. 264, l. 23—for वायवोऽनु read वायुवदनु as in S.

— „ —for वायुप्रमा...गच्छति read वायुः प्राणः पुरुषं गच्छन्त-
मनुगच्छति as in S.

VERSE CXC

हव्ये कव्ये—V. L. हव्यकव्ये

हव्ये कव्ये द्विजोत्तमः—V. L. ब्राह्मणो हव्यकव्ययोः (Madanapārijāta, p. 565).

अप्यतिक्रामन्—V. L. यद्यतिक्रामेत् (Madanapārijāta, p. 565).

सूकरः—V. L. शूकरः (Hemādri-Shrāddha, p. 1002).

P. 265, l. 8—for तत्रसत्यां read तत्रासत्यां as in S.

VERSE CXCH

P. 265, l. 23—for परिहरति read परिहरन्ति as in S.

— l. 25—after रूपं add ते च as in S.

— l. 26—for कल्पान्तरेण तेऽप्येते read कल्पान्तरेऽप्येते as in S

VERSE CXCI

उपचर्याः—V. L. परिचर्यन्ते

P. 266, l. 3—for य एते read यत एते

VERSE CXCV

पुत्राः—V. L. एते

P. 266, l. 12—for आत्मीयपितरः read आत्मीयाः पितरः as in F. N.

—— l. 15—for अत read यत as in A.

—— l. 20—for वेदेन read भेदेन न

—— l. 21—for वसिष्ठ read विशिष्ट

—— l. 22—for विधेयत्वे.....धकः read विधेयत्वेन न सन्निधिरस्ति
असन्निहितस्य न चरतिर्वाचकः as in A.

—— l. 25—for यथावर्णं read यथावर्ण as in A and S.

—— l. 26—for तावकत्वे read स्तावकत्वे as in A and S.

P. 267, l. 1—for मावमंस्थाः read मैवमंस्थाः as in A and F. N.

—— „ —for येन read ये as in S.

—— l. 4—Omit ऋषयश्च प्रथितप्रभावा, not found in S.

—— l. 10—for निर्देश read निर्देशे as in S and F. N.

—— l. 17—for मृगुर्गर्ग read भृगुर्गर्ग as in S.

—— l. 18—for न तन्न read तन्न as in A.

—— l. 21—Omit गोत्रस्य, not found in S and A.

P. 268, l. 2—for आदिमत्ता read आदिमता as in S, or आदिपितृ-
नामधेयेन as in A.

VERSE CXCV

सोमसदः—V. L. सोमसुताः (Nārāyaṇa and Nandana).

मारीचा—V. L. मारीच्या

P. 268, l. 15—for कृतकरणीयतया read कृतकरणीया as in A and F. N.

— l. 17—for मसिद्धाः read प्रसिद्धाः as in A and S.

VERSE CXCVI

P. 268, l. 21—for नित्यं read पितृयं as in A and F. N.

VERSE CXCIX

अनग्निदग्धानग्निदग्धान्—V. L. (a) अनग्निदग्धानग्निदग्धान् ; (b) अग्निदग्धानग्निदग्धान् (Kullūka).

बर्हिषदस्तथा—V. L. (a) बर्हिषदोऽपि च ; (b) बर्हिषदोऽपरान् (c) बर्हिषदो-बहुन् (Nārāyaṇa) ; (d) बर्हिषदोऽत्रिजान् (e) बर्हिषदोवहान् (Nandana.)

P. 269, l. 20—for चैवं read वैवं as in S.

After 199 some Mss. have the following additional verse :—

अग्निष्वात्ताहुतैस्तृप्ताःसोमपास्तुतिभिस्तथा ।
पिण्डैर्बर्हिषदः प्रीताः प्रेतसुद्विजभोजने ॥

VERSE CCI

देवमानवाः—V. L. देवदानवाः

चरं स्थाण्वनुपूर्वशः—V. L. स्थावरं च चरिण्यु च

CCII

अथो वा—V. L. (a) अथवा (Madanapārījāta, p. 290); (b) अपि वा (Aparārka, p. 488).

राजता—V. L. रजता (Smṛtisāroddhāra, p. 277).

P. 270, l. 12—for सौवर्णेन read सौवर्णानि as in S.

— l. 16—for तच्च । अ read ना

— „ —for मय्यना read म् । अथाना

— „ —for भवतुवादः read भवतु । अनुवादः

— ll. 17-19—from हृष्ये...रोधेन भवतु should be omitted.

VERSE CCIII

विशिष्यते—V. L. प्रशस्यते

P. 270, l. 26—for सुदिश्यते read सुपदिश्यते as in A and F. N.

VERSE CCIV

नियोजयेत्—V. L. निवेदयेत् (Aparārka, p. 476).

P. 271, l. 3—for आरक्षं तत्प्राप्तं read आरक्षः तत्प्राप्तं as in S and A.

P. 271, l. 4—after शब्दः add रक्षार्थमिव as in S and A.

VERSE CCV

तदीहेत—V. L. समीहेत (Hemādri-Shrāddha, p. 1045).

चिप्रं—V. L. शीघ्रं (Gadādhara-paddhati-Kāla, p. 526).

P. 271, l. 12—for देवानां read दैवानां

VERSE CCVI

शुचिं देशं—V. L. शुचिदेशं (Nirṇayasindhu, p. 268).

P. 271, l. 16—for दैवो.....वृत्तिकेनैव read दैवोपक्रमता प्रावृत्तिकेनैव as in N.

VERSE CCVII

जलतीरेषु—V. L. नदीतीरेषु

P. 272, l. 15—for आद्धेनित्य read आद्धेनात्यन्त as in S A and F. N.

VERSE CCIX

देवपूर्वकम्—V. L. दैवपूर्वकम्, adopted by Medhātithi.

VERSE CCX

तिष्ठानपि—V. L. तिष्ठान्ना

P. 273, l. 12—for तेनहिते प्रा read नहितेऽप्रा as in S and A.

VERSE CCXI

अग्नेःसोमयमाभ्यां—V. L. अग्निसोमयमानां (noted in Hemādri-Shrāddha, p. 1353).

VERSE CCXII

P. 274, l. 1—before प्रोषितेन add तत्र as in A.

— l. 9—before प्राप्नोति add न

— l. 12—for इहत्तु read यदिहि

— l. 14—for धिकारा उच्यन्ते read धिकारः । उच्यते

— l. 19—for भार्याविवाहे read भार्यादिर्दायादिर्वा ।

— l. 23—for न चे.....त्यागोऽस्ति read न चेदग्न्याधानं श्राद्धाङ्गम् ।
तथा सति न तद्वर्गाग्न्योत्पत्तिः श्राद्धं वा वर्तते । न चाप्य-
त्यागोऽस्ति ।

P. 275, l. 6—for ततश्च read न च as in F. N.

— l. 9—for तदा read तथा as in A.

VERSE CCXIII

पुरातनान्—V. L. पुरातनाः—adopted by Medhātithi, who notes the other also.

श्राद्धे देवान्—V. L. श्राद्धदेवान्

P. 275, l. 19—for वेदं read कथमेवं

VERSE CCXIV

हुत्वा—V. L. हुत्वा (Madanapārijāta, p. 601).

आवृत्परिक्रमम्—V. L. (a) आवृत्त्य विक्रमम्; (b) आवृत्परिक्रमः (Madanapārijāta, p. 601).

भुवि—V. L. शनैः—noted by Medhātithi.

VERSE CCXV

समाहितः—V. L. विशेषतः

P. 276, l. 15—for ततः पृथक् चरसाधनीयः read उत पृथक् चरः
साधनीयः; A reads चरसाधनाय

VERSE CCXVI

ततस्तांस्तु—V. L. (a) पितृभ्यस्तु (Parāsharamādhava, Āchāra, p. 754; Aparārka, p. 507); (b) पितृभ्यश्च (Hemādri-Shrāddha, p. 1449).

तांस्तु—V. L. तांस्तौ Smṛtitattva, p. 177).

तेषु दर्भेषु तं हस्तं—V. L. (a) तेषु पिण्डेषु तौ हस्तौ; (b) तेषु पिण्डेषु तं हस्तं (Aparārka, p. 507).

निमृडयात्—V. L. निमृडयात् (Madanapārijāta, p. 601).

भागिनम्—V. L. भागिनौ

P. 277, l. 1—for उत्पन्ना च संक्रामन्ति read उत्पन्नवसम्पर्कात् as in F. N.

VERSE CCXVII

षडङ्गत्वंश्च—V. L. षडङ्गत्वं (Hemādri-Shrāddha, p. 1451).

परावृत्त्य—V. L. परावृत्त्यं

मन्त्रवत्—V. L. मन्त्रवित्

P. 277, ll. 16—17—for यथावाक्यं प्राद्यानासिका read यथाशक्यं प्राद्यानासित्वा as in S.

VERSE CCXVIII

अवजिघ्रेत्—V. L. अवजिघ्रेत् (Aparārka, p. 508).

VERSE CCXIX

स्वल्पिका—V. L. स्वल्पिका (Shrāddhakriyākaumudī, p. 362).

तेनैव—V. L. (a) तानेव (do.); (b) ता एव (Hemādri-Shrāddha, p. 1476).

P. 278, l. 5—for ब्राह्मणोऽयं read ब्राह्मणो यं

——l. 17—for वचनैरेव read वचनम्

VERSE CCXX

श्राद्धं—V. L. श्राद्धे

P. 278, l. 24—for यथा ब्राह्मण read यथा ब्राह्मणा as in A and S.

P. 279, l. 1—for पितृभ्योदितं read पितुरचोदितं

——l. 2—for स्वाम्येदानोत्पजौ read स्वाम्योत्पत्तौ as in A.

——l. 5—for तस्माद्दृष्टा read तस्माद्दृष्टा as in A.

VERSE CCXXI

निवृत्तः स्यात्—V. L. (a) तु वृत्तः स्यात् (Shrāddhakriyākaumudī, p. 353); (b) तु वृत्तस्थः (Madanapārijāta, p. 542).

स नाम—V. L. स्वनाम (Madanapārijāta, p. 542).

P. 279, l. 13—for निवृत्ती S and A read निवृत्ती

VERSE CCXXII

कामं वा समनु—V. L. कामाद्वा तदनु (Shrāddhakriyākaumudī, p. 554).

स्वयमेव—V. L. यद्युक्तस्तत्

समाचरेत्—V. L. तदाचरेत्

P. 279, l. 16—for अनुज्ञात्वाऽपि मातामहम् read अनुज्ञां पितामहात् as in J and F. N.

——l. 17—for एष्व कामं read एष्वकामं as in J.

VERSE CCXXIII

प्रयच्छेत्—V. L. प्रयच्छेत

VERSE CCXXIV

तृपसं—V. L. सुपसं (Aparārka, p. 492).

उपसंगृह्य—V. L. उपसंवृत्य

निक्षिपेत्—V. L. संक्षिपेत्

P. 280, l. 2—for रसवत्यगारादीनां read रसवत्यागारादानीय

—l. 5—for तुभ्यमिदं S reads ऊर्जमिदं

VERSE CCXXV

उभयोर्द्वस्तयोर्मुक्तं—V. L. मुक्तं इत्युभाभ्यां द्वस्ताभ्यां (Gadādhara-paddhati-Kāla, p. 545).

VERSE CCXXVI

प्रयतः—V. L. यत्नतः (Smṛtitattva, p. 229).

पूर्व—V. L. (a) सम्यक् (Smṛtitattva, p. 229; Aparārka, p. 493); (b) विद्वान्, (Shrāddhakriyākaumudī, p. 158).

विन्यसेत्—V. L. विन्यस्य (Gadādhara-paddhati-Kāla, p. 545).

P. 280, l. 19—for एषामेतत् read एषामेव as in S.

VERSE CCXXVII

मूलानि च—V. L. सुरमानि

सुरभीणि—V. L. विविधानि

VERSE CCXXVIII

परिवेषयेत्—V. L. (a) परिवेषयेत् (Smṛtitattva, p. 230); (b) परिवेषयेत् (Gadādhara-paddhati-Kāla, p. 546).

उपनीय तु तत्सर्वं—V. L. (a) उपनीय सर्वमेतत् (Hemādri-Shrāddha, p. 1368); (b) उपनीतं सर्वमेतत्

P. 280, l. 27—for भुज्यधिकरणोपादानमावर्जनम् read भुज्यधिकरण-पात्राणामावर्जनम् as in S.

——l. 28—for अपेक्षितं read आपेक्षिकः as in N.

—— „ —for तेषामन्तिके read तादृशेऽन्तिके as in S and F. N.

Between the two halves of 228, the Smṛtitattva (p. 229) inserts another line—अमिश्रं पानपात्रं च भोक्तुर्दक्षिणतो न्यसेत् ।

VERSE CCXXIX

नास्त्रमापातये—V. L. (a) न चास्त्रम्पातये; (b) न चाश्रु पातये

VERSE CCXXX

अस्त्रं—V. L. (a) अश्रु ; (b) अश्रं

VERSE CCXXXI

ब्रह्मोद्याश्र—V. L. (a) ब्राह्मयाद्याश्च ; (b) ब्रह्माद्याश्च noted by Medhātithi and adopted by Hemādri-Shrāddha, p. 231.

P. 281, l. 23—for सरमाद्रत्य read सरमाकृत्य as in S and A.

—— l. 24—for ब्रह्मोद्यं च read ब्रह्माद्याश्च

VERSE CCXXXII

पित्र्ये—V. L. पैत्र्ये (Hemādri-Shrāddha, p. 1069).

पुराणानि खिलानि—V. L. पुराणान्यखिलानि

VERSE CCXXXIII

भोजयेच्च शनैः शनैः—V. L. भोजयेच्चाशनं शनैः (Hemādri-Shrāddha, p. 1026).

परिचोदयेत्—V. L. परिबोधयेत्

P. 282, l. 7—for परियुक्तेन read परप्रयुक्तेन as in A and S.

— l. 9—for कतिचिद्ग्रासा ग्रहीतव्या ह्येतत्सम्यक् read कति-
चिद्ग्रासान् गृहीत साध्वेतत्सम्यक् as in A.

— l. 11—for मुच्यतै read मुद्ध्यतै

VERSE CCXXXIV

चासनं—V. L. चासने

तिलैश्चावकि—V. L. तिलैश्चावकि

VERSE CCXXXVI

स्तेच—V. L. श्चैव (Parāsharamādhava, Āchāra, p. 748).

P. 283, l. 5—for उच्छिष्टदानत्वात् read उच्छिष्टत्वात् as in S.

— l. 11—for सत्यमपि भया read सत्यमभिनया as in S.

VERSE CCXXXVII

दुष्मा . . त्यन्ने—V. L. दुष्णां . . त्यन्नं

पितरस्तावदभन्ति—V. L. तावदभन्ति पितरो (Smṛtitattva, p. 223).

VERSE CCXXXVIII

P. 283, l. 18—for यत्तु read ये तु as in S.

— l. 20—after हिते add प्राक्सूत्रादेस्तु न निषेधः । नहि तत्र
वेष्टनस्यवहारो लोके, which wrongly appears in l. 22 below.

— l. 22—transpose प्राक् सू (not पि) त्रा...लोके to line 20.

VERSE CCXXXIX

कुक्कुटः स्वा—V. L. वराहश्च

P. 284, l. 1—for श्वस read स्वस as in N.

—— l. 5—for नपुंसकम् read नपुंसकः as in S.

VERSE CCXL

वीक्ष्यते—V. L. वीक्षितम् (Aparārka, p. 472).

कर्मणि—V. L. हविषि

तद्गच्छ—V. L. तद्भव (Shrāddhakriyākaumudī, p. 105).

VERSE CCXLI

वरवर्यजः—V. L. वरजस्तथा (Gadādhara-paddhati-Kāla, p. 521).

P. 284, l. 15—for जडप्रकृतिस्त्वाद् read प्रकृतस्त्वाद् as in S.

—— l. 16—for स्वद्य read स्वाद्य

VERSE CCXLII

पुनः—V. L. ततः (Aparārka, p. 472).

VERSE CCXLIII

उपस्थितम्—V. L. उपागतम् (Aparārka, p. 500).

शक्तिः प्रतिपूजयेत्—V. L. यथाशक्ति प्रपूजयेत्

VERSE CCXLV

विश्वे—V. L. पित्रोः (Mitākṣarā, on p. 239).

P. 285, l. 13—after भागधेयम् add भागपुत्र as in S.

—— l. 15—for स्वतन्त्राः अन्येतु read स्वतन्त्रे तु as in S.

VERSE CCXLVI

विश्वे—V. L. विश्वं (Aparārka, p. 504).

VERSE CCXLVII

आसपिण्ड—V. L. असपिण्ड (as quoted by Medhātithi in the next verse).

संस्थितस्य—V. L. संस्कृतस्य

P. 285, l. 25—for मृतस्या सह पिण्ड read मृतस्यासहपिण्ड

P. 286, l. 9—for पितृपिता read पित्रेपिता

VERSE CCXLVIII

P. 286, l. 14—omit न before सपिण्डी

— ll. 14-15—for पितृनावाहयेत् । तत्र पुनः प्रेतं read पितृ-
नावाहयेत्तत्र पुनः प्रेतं. This verse is quoted in Mitākṣarā (on Yājñā, I. 253-54)—where it is found as follows:—सपिण्डीकरणं
श्राद्धं देवपूर्वं नियोजयेत् पितृनेवाशयेत्तत्र पुनः प्रेतं निर्दिशेत्. But Medhātithi
later on (p. 289, l. 18) criticises the reading न निर्दिशेत् and
adopts च निर्दिशेत्

P. 286, l. 20—for विद्वानुद्दिश्य read बहुनुद्दिश्य

— „ —for वचनं गृहीतं read वचनमनुगृहीतं as in A.

— l. 22—for सर्वदेव read सर्वदैव

— ll. 25-26—यदि.....युक्तं read यदि तावत्सम्मिलितादर्घदानं
तद्युक्तं

P. 287, l. 10—for आदेकर्त read आदेनिकर्त as in A.

— l. 27—for अमावास्यायास्तत्प्राप्तौ read अमावास्याया उत्पत्तौ
as in N and A.

P. 288, l. 16—after निश्चिप्यते add स as in A.

— l. 24—for जैनं read गं तं च

— l. 25—for पूर्वप्रति read पूर्वं प्रति

— l. 26—for चतुर्थः शब्दः read चतुर्थशब्दः as in S.

P. 289, l. 2—for यथाऽयं read यस्यायं as in S.

—— l. 4—for तद्वाक्यं read तद्वाक्यं as in S.

—— l. 23—for यद्यनंतानि read यद्येतानि as in S.

—— „ —for किमयामावास्यायां read किममावास्याया as in A.

P. 290, l. 3—for नाश्रीयते read नाश्रीयते as in A and N.

VERSE CCXLIX

भुक्त्वा—V. L. कृत्वा (Gadādhara-paddhati-Kāla, p. 539).

अवाक्शिराः—V. L. अवाक्मुखाः

VERSE CCL

P. 290, l. 21—for प्रकरणाथश्च read प्रकरणाच्च as in S.

VERSE CCLI

ततः—V. L. पुनः

अभिभो—V. L. अभितो (Medhātithi).

रम्यतां—V. L. गम्यतां (Rāghavānanda).

P. 290, l. 24—for स्रपानं read अगानं

—— l. 26—for यन्त्रययात्रं सृग्यते । सन्निहितं गृह्णाति read यन्त्रययात्रं न सृग्यते सन्निहितं तु गृह्णाति as in A and S.

P. 291, ll. 1-2—for अभि—भो read अभितो

VERSE CCLII

स्वधास्त्रित्येव—V. L. (a) स्वधाहृत्येव ; (b) स्वधेत्येव तु (Medhātithi, Govindarāja, Nandana and Rāghavānanda).

VERSE CCLIII

अनुज्ञातस्ततो—V. L. (a) अनुज्ञातश्च तैः (b) अनुज्ञातस्तु तैः (Aparārka, p. 504)

P. 291, l. 10—for ज्ञातोऽननु read ज्ञातः । अनोऽननु

VERSE CCLIV

स्वदितमित्येव—V. L. स्वदस्वित्येव—noted by Medhātithi.

सुश्रुतम्—V. L. (α) सुश्रुतम्; (b) सुश्रितम्

गोष्ठे तु—V. L. गोष्ठेषु (Shrāddhakriyākaumudī, p. 177).

रुचित—V. L. रोचित

P. 291, l. 15—for स्वादितम्—read स्वदितम्

— „ —for स्वदित read स्वदतु

VERSE CCLV

अपराहस्तथा...तिलाः—V. L. अपराहस्तिला...स्तथा (Hemādri-Shrāddha, p. 1172).

P. 291, l. 21—for यितव्याः । अन्यानि read यितव्यान्येतानि as in S and A.

—l. 22—for पराह्णे अतः read पराह्णे न as in A, S and J.

VERSE CCLVI

दर्भाः पवित्रं—V. L. दर्भः पवित्रं (Nandana).

सर्वशः—V. L. शक्तिः (Nandana).

P. 292, l. 4—for यच्चोक्तं पूर्वोक्तं वा read यच्च पूर्वोक्तं as in S.

VERSE CCLVII

सोमो—V. L. (α) सोमं (Aparārka, p. 500); (b) सोमौ (Aparārka, p. 551).

P. 292, l. 11—for तद्विकारा read तद्विकारा

—l. 15—for महैः read महम्

— „ —drop the किं before द्वन्द्व

—l. 16—for रनाभितस्त्रियोषेण तद् read रनाभिते त्रियोषे एतद् as in S.

VERSE CCLVIII

नियतो वाग्यतः शुचिः—V. L. (a) नियतो वाग्यतः शुचिः; (b) प्रयतोविधिपूर्वकं.

VERSE CCLIX

धेयं—V. L. देयं

After 259 some Mss. have the following verse :—

अन्नं च नो बहु भवेदतिथीरथ लभेमहि ।

वाचिताररथ नः सन्तु मा च वाचिष्म कं चन ॥

This occurs in Bauddhāyana quoted in Nirṇayasindhu (p. 330); others again have this second verse also—

आद्यभुक् पुनररनाति तदहर्षो द्विजाधमः ।

प्रयाति शूकरीं योनिं कृमिर्वा नात्र संशयः ॥

VERSE CCLXI

पुरस्ताद्—V. L. परस्ताद्

सादयन्त्यन्ये—V. L. सादयन्त्येतान् (Gadādhara-paddhati-Kāla, p. 563).

P. 293, l. 10—for पुरस्ताद् read परस्ताद्

— „ —for हविः A, S and J. read केचित्

— l. 11—for नूदितम् read नूदितम्

— l. 12—for पुरस्ताद् read परस्ताद्

VERSE CCLXII

— l. 17—for पतिक्रता read पतिभक्ता

VERSE CCLXIII

प्रजावन्तं सात्त्विकं धार्मिकं तथा—V. L. धार्मिकं च सात्त्विकं च बहुभुतम् (Shrāddhakriyākaumūdī, p. 215).

सूते—V. L. (a) विन्देत्; (b) विद्यात् (Gadādhara-paddhati-Kāla, p. 563).

यशोमेधा—V. L. यशोविद्या (Gadādhara-paddhati-Kāla, p. 563).

तथा—V. L. शुचिम् (Aparārka, p. 550).

VERSE CCLXIV

सङ्कृतं—V. L. शक्तिः (Aparārka, p. 512).

भोजयेत्—V. L. पूजयेत् (Aparārka p. 512).

P. 294, l. 1—for चोच्यते read चोद्यते as in S.

VERSE CCLXV

विप्रा विसर्जिताः—V. L. विप्रविसर्जनम् (Puruṣārthachintāmāṇi, p. 426).

P. 294, l. 7—for तन्न read तन्न as in S.

VERSE CCLXVI

हविर्यश्चिररात्राय—V. L. यद्धविश्चिरकालाय—(Gadādhara-paddhati-Kāla, p. 536).

कल्प्यते—V. L. कल्पते (Aparārka, p. 500).

P. 294, l. 19—for केनचि...नैवै read कल्पते दीर्घकालतृप्तये जायते, केचिदनश्नैव

VERSE CCLXVII

तृप्यन्ति—V. L. प्रीयन्ते (Mitākṣarā on 1. 257); also Parāshara-mādhava, p. 705 and Aparārka, p. 552.

रङ्गि—V. L. रति (Gadādhara-paddhati-Kāla, p. 536).

VERSE CCLXVIII

शाकुनेनाय—V. L. शाकुनेनेह (Parāsharamādhava, p. 705).

VERSE CCLXIX

जाग—V. L. शाश (Gadādhara-paddhati-Kāla, 536).

पार्षतेन च—V. L. (a) पार्षतेनेह—(Parāsharamādhava, p. 706)

(b) पार्षतेनाथ (Hemādri-Shrāddha, p. 586).

वेद्यस्य—V. L. (a) वैद्येयं; (b) वेनस्य

Between verses 269 and 270 some Mss. have the following—अष्टावैद्येयमासेन पार्षतेनाथ सप्त वै (V. L. रौरवेण नवैव तु), which is quoted in Hemādri-Shrāddha, p. 586.

VERSE CCLXX

शशकूर्मयोस्तु मासेन—V. L. (a) शशकूर्मकमासेन ; (b) शशकूर्मस्य मासेन ;
(c) शशकच्छुपमासेन

VERSE CCLXXI

च—V. L. (a) तु ; (b) वा

वार्ध्नी—V. L. वार्ध्नी (Gadādhara-paddhati-Kāla, p. 536).

VERSE CCLXXII

शरकाः—V. L. (a) शरकः (Gadādhara-paddhati-Kāla, p. 536) ;
(b) शरकं

खड्गलोहा—V. L. खड्गलोधा (Gadādhara-paddhati-Kāla, p. 536).

कल्पते—V. L. कल्पन्ते (Shrāddhakriyākaumudī, p. 14).

P. 295, l. 19—for कृष्णो वास्तुकभेदे read कृष्णवास्तुकभेदा as in J.

VERSE CCLXXIII

मधुना मिश्रं—V. L. (a) मधुसम्मिश्रं ; (b) मधुसंयुक्तं (Aparārka, p. 555).

P. 296, l. 7—for इश्य read इष्ट

VERSE CCLXXIV

कुले भूयात्—V. L. (a) कुले जातो ; (b) कुले जायात्

प्राक्छाये—V. L. प्राक्छायां (noted by Medhātithi). This verse is omitted by Govindarāja.

P. 296, l. 17—for यस्तु read ये तु as in S and A.

VERSE CCLXXV

नमः—V. L. नमस्य

VERSE CCLXXVI

प्रशस्ता—V. L. प्रसिद्धा

VERSE CCLXXVII

सर्वान्—V. L. अर्चन्

After verse 227 Nandana and some manuscripts read the following additional verses—which are quoted in *Puruṣārtha-chintāmaṇi* (p. 405),—in *Hemādri-Kāla*, p. 509,—and in *Smṛtisāroddhāra*, p. 193—

कुर्वन् प्रतिपदि श्राद्धं सुरूपां लभते सुतान् ।
 कन्यकास्तु द्वितीयायां तृतीयायां तु वन्दिनः ॥
 पशून् रक्षुर्द्राश्चतुर्थ्यां च पञ्चम्यां शोभनान् सुतान् ।
 षष्ठ्यां धृतं कृषिं चैव सप्तम्यां लभते नरः ॥
 अष्टम्यामपि वाणिज्यं लभते श्राद्धदः सदा ।
 स्यान्नवम्यामेकसुरं दशम्यां चाक्षुरं तथा ॥
 एकादश्यां तथा रूप्यं ब्रह्मवर्चस्विनः सुतान् ।
 द्वादश्यां जातरूपं च रजतं रूप्यमेव च ।
 ज्ञातिश्रेष्ठ्यं त्रयोदश्यां चतुर्दश्याम्पुत्रप्रजाः ।
 प्रीयन्ते पितरश्चास्य ये शस्त्रेण रणे हताः ।
 पक्षाणादिषु निर्दिष्टान् विपुलान् मनसः प्रियान् ।
 श्राद्धदः पञ्चदश्यां तु सर्वान् कामानवाप्नुयात् ॥

VERSE CCLXXX

चैवाचिरोदिते—V. L. चैव तिरोहिते (*Hemādri-Kāla*, p. 486).

P. 298, l. 5—for प्रतिषेधा read प्रतिषेधाद् as in N.

VERSE CCLXXXI

पाञ्चवशिकम्—V. L. (a) पाञ्चवशियम् ; (b) पञ्चवशिकम् (*Aparārka*, p. 420).

VERSE CCLXXXII

पैतृयज्ञियो—V. L. पैतृयज्ञिको adopted by Medhātithi.

लौकिकेनौ—V. L. लौकिकामौ (*Nirṇayasindhu*, p. 111).

द्विजन्मनः V. L. विधीयते (Nirṇayasindhu, p. 111).

P. 298, l. 21—for प्रस्थभोजनो read प्रस्थभोजिने

—— „ —for स्माभिरत्यभुक्तं read स्माभिर्भुक्तं

P. 299, l. 1—for पिण्डपितृयज्ञो read पिण्डपितृयज्ञः पितृयज्ञो as in N and F. N.

—— l. 7—for दार्शं read दर्शं as in S.

VERSE CCLXXXIII

द्विजोत्तमः—V. L. समाहितः

कृत्स्न—V. L. सर्व (Hemādri-Shrāddha, p. 946).

VERSE CCLXXXIV

प्रपितामहांस्त्वधाऽऽदित्यान्—V. L. (a) प्रपितामहानादित्यान्; (b) प्रपिताम-
हांश्चादित्यान्; (c) प्रपितामहांस्त्वादित्यान्

पुरातनी—V. L. सनातनी (Hemādri-Shrāddha, p. 64).

तु—V. L. च (Gadādhara-paddhati-Kāla, p. 562).

P. 299, l. 16—for वस्थाद्या read वस्वाद्या as in A.

VERSE CCLXXXV

वाऽमृत—V. L. चामृत

विद्यसो—V. L. विद्यसं

मुक्तशेषं—V. L. मृत्युशेषं adopted by Medhātithi, who notes
the other reading also.

तु—V. L. स्यात्

वंतथा—V. L. वमथा

P. 299, l. 27—for अन्यत्तु read अन्ये तु as in A and S.

P. 300, l. 2—for स्यापवृ read स्यापवृ as in A and F. N.

VERSE CCLXXXVI

पाञ्चयज्ञिकम्—V. L. पाञ्चयाज्ञिकम्

P. 300, l. 7—for सोपगते...प्रयोजनानि read सः । तौ...प्रयोजनौ

Adhyaya IV

VERSE I

गुरौ द्विजः—V. L. गुरोःकुले (Samskāramayūkha, p. 64).

P. 301, l. 14—for वसेत् read वसन् as in A and S.

VERSE II

अद्रोहेयैव—V. L. अद्रोहेय च (Vidhānapārijāta II, p. 246 ; and Madanapārijāta, p. 215).

P. 301, l. 23—for सामान्यैः read सामान्यस्य as in S.

VERSE IV

जीवेत्—V. L. (a) जीवेत् (Parāsharamādhava, p. 309);
(b) जीवेत्

अपि वा—V. L. जीवेत् (Vidhānapārijāta II, p. 246).

कदाचन—V. L. कथंचन (Parāsharamādhava, p. 309).

P. 301, l. 17—for प्रयोजनं वा read प्रयोजनं च as in S.

—— l. 18—for जीव्यत read जीवितव्यम् as in S.

—— „ —for स्तवनार्थः read सूचनार्थः

VERSE V

भैवं—V. L. प्रोक्तं (Parāsharamādhava, p. 309).

P. 301, l. 26—for मृतमिव read मृतमेव as in S.

P. 302, l. 17—for युक्तिमता read युक्तिमती as in S.

— l. 20—for जात्यादिर्ना read जात्यादिना as in A.

— l. 23—for स्थितिमेतत् S reads निश्चितमेतत्, which is better.

— l. 25—for याजयित्वा read याचित्वा

VERSE VII

कुसूल—V. L. कुशल

धान्यको—V. L. धान्यिको (noted by Medhātithi).

अयहैहिको—V. L. द्वयहैहिको (Nandana).

In place of this verse Vidhānapārijāta II (p. 247) has only one line—कुसूलकुम्भीधान्यो वा अयहिकोऽथ्वस्तनोऽपि वा

P. 303, l. 12—for धान्यक read धान्यिक as in F. N.

— l. 21—Before कुटुम्बस्य add ईहायाम्भवमैहिकम् अयहैहिकी as in S.

VERSE VIII

चैतेषां—V. L. सर्वेषां (Madanapārijāta, p. 216).

अयायान्परः—V. L. यायावरः (Madanapārijāta, p. 216).

P. 305, ll. 3-4—for व्यवस्थामाह । परिग्रहो read व्यवस्था । महा-परिग्रहो as in S and N.

— l. 4—Omit 'ऽप्राप्ते पुत्रो'

VERSE IX

द्वाभ्यामेक—V. L. द्वाभ्यामन्य (Samskāramayūkha, p. 131).

P. 305, l. 10—after पुनस्तापि add प्रकृतानि

— l. 11—for वायिज्याप्याप read वायिज्याप्याप

P. 306, l. 13—for अयायान्पर read यायावर

VERSE X

306, l. 24—for तद्धार read तद्धार as in N.

VERSE XI

वृत्तं—V. L. वृत्तिं

P. 307, l. 15—Before वर्तनार्थे add च as in S.

VERSE XII

सुखार्थी—V. L. सुखार्थं (Aparārka, p. 170).

हि सुखं—V. L. तु सुखं

VERSE XIII

“Nandana places verse 15 immediately after verse 12.”
—*Buhler*.

P. 307, l. 26—for युज्यते read लुप्यते

VERSE XV

विद्यमा—V. L. कल्पमा, adopted by Medhātithi.

यतस्ततः—V. L. समन्ततः

VERSE XVI

प्रसज्येत—V. L. प्रसज्जेत

VERSE XVII

P. 309, l. 6—for लाभा भवन्ति read लाभो भवति as in S.

VERSE XVIII

P. 309, l. 15—for नीयते read जीर्यते as in S.

— „ —for धर्मप्र read धर्मः प्र

— l. 16—for भवितव्यं read भावितव्यं as in A.

VERSE XIX

धन्यानि—V. L. धन्याणि (Vīramitrodaya-Samskāra, p. 509);
but under Āhnika (p. 155) the same work reads धन्यानि
अवेद्यते—V. L. वीद्येत

P. 309, l. 24—Before रुद्धि add ऋचो

VERSE XX

P. 310, l. 3—for हचेरनभि read हचेरभि as in S.

Between verses 19 and 20 some manuscripts have the following additional verse :—

शास्त्रस्य पारं गत्वा तु भूयोभूयस्तदभ्यसेत् ।
तच्छ्राव्यं शबलं कुर्यात् न चाधीत्य त्यजेत्पुनः ॥

VERSE XXI

च सर्वदा—V. L. तथैव च

P. 310, l. 11—for बहानिः read ब्राह्मिः as in A.

— „ —for अतो read न as in A.

— l. 12—for भेदहे read भेदेहे as in A.

— „ —for प्राप्तेन read आमेन as in S.

VERSE XXII

P. 310, l. 16—for व्यापार read व्यापारा as in A and S.

— „ —for देह read वेद

— l. 24—for सङ्गममेव read संयममेव

VERSE XXIII

P. 311, l. 7—for आत्मज्ञाया read आत्मज्ञाया as in A.

VERSE XXIV

पश्यन्तो—V. L. पश्यन्ति

P. 311, l. 17—for तुल्यं read कृतं as in F. N.

— l. 19—for प्रेमिता read मिप्रेता

— l. 25—for ज्ञायते न तत् ज्ञानं वेद read ज्ञायते येन तज्ज्ञानं च न वेष्ट as in S.

VERSE XXV

होत्रं च—होत्रं तु

घुनिशोः—V. L. ऽहर्निशं

P. 312, l. 5—for सिकायां read सिकानां as in A and S.

— l. 8—for प्रतिपत्ति read प्रतिपतत्तृ

— l. 9— do.

— l. 17—for द्विशब्दो read घुशब्दो as in S.

— l. 18—Omit दर्शेन यजेत् ; not in S.

VERSE XXVI

स्वयनादौ ते—V. L. (a) हययनादौ तु ; (b) स्वयनान्ते तु ; (c) हययनस्यान्ते (Aparārka, p. 217) ; (d) स्वयनस्यादौ

P. 313, l. 4—for निमित्तस्योप read निमित्तत्वोप

— l. 5—for प्रवर्त read वर्त

Between the two lines of verse 26 Aparārka has an additional line चतुर्षु चतुर्षु मासेषु चातुर्मास्यादियोगैः

VERSE XXVII

P. 313, l. 26—for यद्यपि read अत्रापि as in A.

— l. 27—for वेद्य read वेद्य as in S.

P. 314, l. 2—for कालतावाऽवगन्तव्या read कालएवावगन्तव्या as in S.

P. 314, l. 7—for यदुक्त read यत् उक्त as in S.

—— l. 8—for एतं read एतान्

VERSE XXIX

शक्तितोऽनर्चितः—V. L. ऽनर्चितः शक्तितो

P. 314, l. 20—for प्रकल्पनाय read प्रकल्पयितु as in S.

VERSE XXX

नार्चयेत्—V. L. वर्जयेत् (Aparārka, p. 170).

VERSE XXXI

गृहमेधिनः—V. L. गृहमागतान् (Nandana).

च वर्जयेत्—V. L. विवर्जयेत्

P. 315, l. 14—for विद्यार्थ...वन्तः read विद्यार्थजिज्ञासानिवृत्ताः as in S.

—— l. 24—for सम्भवेऽपि read सम्भवे सति as in S.

VERSE XXXII

P. 316, l. 3—for तदुक्तं read तदयुक्तं.

VERSE XXXIII

स्नातकः—V. L. ब्राह्मणः (Prāyashchittavivēka, p. 403).

धनमन्विच्छेत्—V. L. धनमन्विच्छन्.

P. 316, l. 24—for शास्त्रान्त read शास्त्रान्तर as in S.

—— l. 26—for दादतं read दादतं as in S.

P. 317, l. 1—for प्रतिषिध्यते read प्रतिषिध्येत् as in A.

—— l. 7—Omit रकैकविंशत्यायोगः—not in S.

—— l. 12—for वृत्ते read निवृत्ते as in S.

—— l. 15—for धनवत्त्वे read धनबहुत्वे as in S.

—— l. 16—for तिथ्य read तिथ्यं as in N.

VERSE XXXIV

शक्तः—V. L. युक्तः (Rāghavānanda).

P. 317, l. 21—for रूपयते read रूपायेत as in N.

—— l. 23—for नेष्यते read नेष्येते as in 23.

VERSE XXXV

शुक्लाम्बरः V. L. शुद्धाम्बरः.

चैव युक्तः—V. L. नित्ययुक्तः.

P. 318, l. 3—for श्रुति read शुद्धि as in S.

—— ll. 4—5—for अजीर्णातिवेदगुरु read अजीर्णानि गुरु as in S.

VERSE XXXVI

P. 318, l. 8—for अस्य read यस्य

—— l. 11—for दिना read दीनां as in S.

—— l. 16—for दशुचिदवस्थानेन दोषः read दशुचित्वस्य नैष दोषः
as in S.

P. 318, l. 17—for तर्हेत read वाच्यार्तः

P. 318, l. 18—for संनिषेध्य read संनिषेश्य

Between verses 36 and 37 some Mss. read the following
additional verse—पाने तथैव संयोगाद्वित्यं मेध्यः कमण्डलुः ।

ब्राह्मणाः सर्वतो मेध्यास्तेषां चैव कमण्डलुः ॥

VERSE XXXVII

नास्तं वान्तं कदाचन—V. L. अस्तं वान्तमपि कश्चित् (Vidhānapārijāta
II, p. 476).

त्यं नास्तं वान्तं—V. L. (a) त्यं नास्तमेतं ; (b) त्यं नास्तं येतं ; (c) त्यं नास्तं
यन्तं ; (d) त्यमस्तं यन्तं (Smṛtichandrikā-Samskāra, p. 124).

नोपसृष्टं—V. L. नोपरक्तं (Viramitrodaya-Samskāra, p. 494).

VERSE XXXVIII

स्वरूप—V. L. स्वं रूप

VERSE XXXIX

प्रदक्षिणानि कुर्वीत—V. L. प्रदक्षिणं प्रकुर्वीत (Aparārka, p. 176).

P. 319, l. 19—for अर्चा read अर्चयिम्

— l. 21—for महाचर्यान् read साहचर्यात् as in S.

VERSE XL

तथा सह—V. L. कदाचन

VERSE XLI

ह्युपगच्छतः—V. L. म्युपगच्छतः (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 562).

बलं—V. L. यशः (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 562).

VERSE XLII

चक्षुः—V. L. चैव.

विवर्जयतः—V. L. विपर्ययतः (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 562).

तेजोबलं—V. L. (a) यशश्चक्षुः ; (b) लक्ष्मीयशः (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 562).

प्रवर्धते—V. L. विवर्धते

युरचैव प्रवर्धते—V. L. युरच परिवर्धते (Hemādri-Kāla, p. 726).

VERSE XLIII

चारन—V. L. वारन (Samskāramayūkha, p. 71).

वा न चासीनां यथासुखम्—V. L. च न यथासुखमास्थिताम्

P. 320, l. 13—for प्रतिषेधद्वय read प्रतिषेधः । द्वय as in A and S.

— l. 15—for पारशेय्या read पारिशेय्या

— l. 22—for गस्वोष्णिङ् read गतोष्णिङ्

P. 321, l. 5—for तेव्वरित्त read तदस्ति

—— l. 9—for पूर्यमाणायां read पूर्यमाणाया

VERSE XLIV

प्रसवन्ती—V. L. (a) प्रसुवन्ती (Aparārka, p. 181) ; (b) प्रसवन्ती
(V. L. noted in Madanapārijāta, p. 123).

तेजःकामो—V. L. श्रेयस्कामो

P. 321, l. 15—for अयन्ती read अयन्ती

—— l. 16—for स्पृहयन्ती read स्पृहयति as in A.

—— „ —for वक्ष्यमाणां read वीक्ष्यमाणां

—— „ —for सर्वासु संस्थाना read सर्वा सुसंस्थाना

—— l. 17—for नेच्छया read नेच्छया.

After verse 45 some Mss. have the following additional
verse :

उपेत्य स्नातको विद्वान् नेच्छेन्नृपां परस्त्रियम् ।

सरहस्यं ससंवादं परस्त्रीषु विवर्जयेत् ॥

VERSE XLVI

Verses 46 and 47 are omitted by Nandana.

कदाचन—V. L. न शाद्बले (Vidhānapārijāta II., p. 153).

P. 321, l. 26—for चित्या read चित्यां

P. 322, l. 1—इति चः प्रेतिषेधः read च इतिप्रतिषेधे as in S.

VERSE XLVII

आसाद्या—V. L. आस्थाय

P. 321, l. 6—for चासने read चासन्ने

—— „ —for तथाऽऽसन्न read तदाऽऽसन्न as in S.

VERSE XLVIII

गाः—V. L. गाम्

कदाचन—V. L. (a) कथंचन; (b) कदाचित् प्र (Madanapārijāta, p. 43).

P. 322, l. 11—for वर्णलो read पर्णलो as in S.

— „ —for वाक्यचक्रे read वायुचक्रे as in S.

The verse printed as 52 in Gharpure's edition should come after 48, as it is found in A, N and S. That this is its right place is shown by the *Bhāṣya* also.

VERSE XLIX (LII of Gharpure's).

प्रत्यग्नि—V. L. प्रत्यग्निं

मोदकद्विजः—V. L. मोदकं द्विजः

प्रतिगु—V. L. (a) प्रतिगुं (b) प्रतिगां

प्रतिवातं—V. L. प्रतिसन्ध्यं

VERSE L

काष्ठलोष्टपन्नृत्यादिना—V. L. काष्ठं पन्नं लोष्टं नृत्यानि च (Aparārka, p. 34 and Vīramitrodaya-Āhnika, p. 25).

VERSE LII

बाध—V. L. बाधा (Kullūka).

P. 322, l. 26—for रात्रिभूतो read रात्रिकृतो as in A and S.

— „ —for हि प्राक्मुखं read दिशा मुखं as in S.

VERSE LIII

P. 323, l. 16—After उल्लिख्य add पादौ

VERSE LIV

एने—V. L. एवं

प्राण्याबाध—V. L. प्राणिवध

VERSE LV

प्रलिखेत्—V. L. विलिखेत्

स्पहरेत्—V. L. प्रहरेत्

VERSE LVI

P. 324, l. 9—for रागादि read गरादि as in S.

VERSE LVII

श्रेयांस—V. L. शयाम

VERSE LVIII

ब्राह्मणानां च सन्निधौ—V. L. देवब्राह्मणसन्निधौ

VERSE LXI

गया—V. L. (a) जना; (b) द्विजा (Smṛtichandrikā-Samskāra, p. 20).

आक्रान्ते—V. L. आकुले

P. 325, l. 14—for निवासतो read निवसन्तो as in A.

VERSE LXII

प्रगे—V. L. प्रातर्

P. 325, l. 21—for ऋतुः read क्रतु

— l. 25—for भांगः read भांगाः as in A and S.

— l. 26—for प्राह्मे read प्राह्मे as in A and S.

P. 326, l. 2—for अस्तसमयमये read अस्तमयसमये as in S.

VERSE LXIII

भक्ष्यान्—V. L. (a) भक्षान्; (b) भक्ष्यम् (c) भक्षम्

P. 326, l. 8—for इतर S and F. N. read दूर, which is better.

VERSE LXIV

विराजयेत्—V. L. (a) विरोधयेत्—adopted by Medhātithi; (b) विचारयेत्; (c) अपिरामयेत्; (d) विरामयेत्; (e) विराजयेत्; (f) विरागयेत्

P. 326, l. 18—for मयं प्रतिषेधाने S reads better मप्रतिषेधः

—— l. 19—for भूमौ बहुनिर्घातः read भूमेर्बाहुनिर्घातः as in S.

—— l. 21—for तुष्य read तुष्टे as in S.

VERSE LXV

P. 327, ll. 1-2—for एतद्गृहादौ read पतद्गृहादौ

VERSE LXVII

चक्षुर्द्व्याधि—V. L. चक्षुर्ग्याधि (Aparārka, p. 173).

P. 327, l. 12—Omit अविनीता अदास्ताः

—— l. 14—for प्रसिद्धम् read प्रतिषिद्धम्

VERSE LXVIII

After verse 68 some Mss. have the additional line—
श्रीकामो वर्जयेद्विष्यं मृण्मये चैव भोजनम्

तुदन्—V. L. क्षिपन्

P. 327, l. 19—for कथंशोभा read ह्यमशोभा as in S.

VERSE LXIX

बाळातपः प्रेतभूमौ—V. L. बाळातपं प्रेतभूमं (Aparārka, p. 183).

VERSE LXX

मृछोष्ठं च मृद्नीयात्—V. L. (a) मृछोष्ठं विमृद्नीयात् ; (b) मृछोष्ठानि मृद्नीयात्

VERSE LXXI

P. 328, l. 18—for अस्तेन read हस्तेन as in A and S.

VERSE LXXII

विगृह्य—V. L. विगृह्यं

कथां—V. L. कथाः

न धारयेत्—V. L. विवर्जयेत्

VERSE LXXIII

वावृतम्—V. L. नावृतम् (Aparārka, p. 184).

VERSE LXXV

सम्बद्धं—V. L. सम्बन्ध

अस्तमिते रवौ—V. L. (a) अस्तमयं प्रति ; (b) अस्तमये रवौ

P. 329, l. 25—Before द्वितीया and कर्मणि as in S.

VERSE LXXVI

नार्द्रपावस्तु संविशेत्—V. L. संविशेन्न कदाचन

VERSE LXXVII

P. 330, l. 10 चौरादैरं read चौरादेर as in S.

— l. 11—for निरूपयं च चिरकाल.....अतएव read निरूपयं च । निरूपयं च चिरकालप्रेषयेन भवतीति अतएव

VERSE LXXVIII

P. 330, l. 16—for भग्नस्य शक read भग्नशकलाणि as in N.

After verse 78 some Mss. contain the following couplet:—

न कृतघ्नैरनुयुक्तैर्न महापातकान्वितैः ।
न वस्युमिर्नाशुचिभिर्नामित्रैश्च कदाचन ॥

VERSE LXXIX

संवसेच्च—V. L. (a) संवसेत्तु ; (b) संविशेत्तु ; (c) संविशेच्च

पुष्कसैः—V. L. (a) पुष्कशैः ; (b) पुष्कसैः ; (c) पुष्कशैः

P. 330, l. 23—for तथा read तस्य

VERSE LXXX

न चास्यो—V. L. न वास्यो

धर्मं—V. L. धर्मान् (Aparārka, p. 220).

Between the two lines of verse 80 some Mss. contain the following—अन्तरा ब्राह्मणं कृत्वा प्रायश्चित्तं समादिशेत् ॥

P. 331, l. 16—for सम्बन्ध read सम्बद्ध

— l. 17—After तदपि add सम्बद्ध as in S.

— „ —for छिद्रमपि read छिद्रमन्नं as in S.

— l. 18—for वृतामृत read वृतानृत

— l. 25—After बहुवचनः add बाहुलकात्

P. 332, l. 1—for प्रतिशेषः read प्रतिषेधः as in A.

— l. 3—for प्राकृतेन read प्राक् कृतेन

— l. 11—for पानापपेक्षिः read पानोपपत्तिः as in N.

— l. 16—for प्रत्ययो न न तत्र read प्रत्ययो न तत्र

P. 333, l. 7—for न चास्ति read ननु चास्ति as in A and S and N.

— l. 10—for प्रतिषेधाधिकृतक्रमा read प्रतिषेधातिक्रमा as in S.

— l. 14—for इदं तु read वदन्तु

— l. 16—for पदार्थानुसारेण न गह read पदार्थानुसरणेन गह as in A.

— „ —for इत्यनेन read इत्यनेना—

— l. 20—for र्थतयाऽन्वित्यत read र्थतया स्तित्यत as in S.

VERSE LXXXI

यश्च—V. L. यस्य

VERSE LXXXII

कण्डूयेत्—V. L. कण्डूयेत

P. 334, l. 5—for ऽपहस्तेन read ऽभ्येन

— l. 6—for तन्न read तच्च

VERSE LXXXIII

शिरस्येतान् विवर्जयेत्—V. L. सदा शिरसि वर्जयेत्

एताम्बिष—V. L. एतानि च (Aparārka, p. 183).

VERSE LXXXIV

P. 334, l. 26—for मारणसंज्ञकपूर्वं read मारणं संज्ञपनपूर्वं

P. 335, l. 1—for भ्वजी read भ्वजो

VERSE LXXXV

वेशो...वेश...—V. L. वेश्या...वेश्या (Govindarāja).

VERSE LXXXVI

After verse 86 some Mss. have an additional couplet :

ततोऽर्धं राजमहिषी राजामात्यपुरोहितम् ।

अर्धेनार्धेन हीनाः स्युः सर्वे ते राजकर्मिणः ॥

VERSE LXXXVII

प्रतिगृह्णाति—V. L. प्रतिगृह्णीयात्

P. 335, l. 9—for अवयुव्यवादेन it would be better to read
अस्युक्तिवादेन

—— l. 12—for श्रुतशीलं read श्रुतशीले

—— „ —श्रुत...स्यादि should come after उच्छ्वासवर्ती

—— l. 14—for श्रवण...वचनः read केवल दुःखश्रवणार्थोऽयं
व्यपदेशविशेष एकवचनः as in S.

VERSE LXXXIX

संघातं—V. L. संघातं (Prāyashchittavivēka, p. 15).

तपनं—V. L. तापनं

प्रतिमूर्तिकम्—V. L. प्रतिमूर्तिकम् (Kullūka).

VERSE XC

अजीषं—V. L. (a) अजीषं ; (b) अजीसे ; (c) अजीसे ; (d) अजीसे
(Aparārka, p. 185).

शास्मर्ली—V. L. शास्मर्लं (Prāyashchittavivēka, p. 15.)

लोहदारकं—V. L. (a) लोहचारकं (Aparārka, p. 185); (b)
लोहान्नरकम् ; (c) लोहभारकम्

VERSE XCII

ब्राह्मे—V. L. ब्राह्मणे (Madanapārijāta, p. 204.)

धर्मायौ —V. L. धर्मायान् (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 206).

क्लेशांश्च तन्मूलान्—V. L. क्लेशं च तन्मूलं

बुध्येत—V. L. चोत्थाय (Āchāramayūkha, p. 4).

P. 336, l. 13—after निरूपयेत् S reads हेतुत्वेन निरूपयेत्

VERSE XCIV

अवामुयुः—V. L. अवाप्नुवन् (Govindarāja and Nandana).

VERSE XCV

युक्तः—V. L. युक्तं (Vidhānapārijāta, p. 512).

मासान्...पञ्चमान्—V. L. मासात्...पञ्चमात् (Madanapārijāta p. 84).

VERSE XCVI

पुण्ये तु च्छन्दसां कुर्यात्—V. L. तिष्ये तु च्छन्दांसि कुर्यात्

द्विजः—V. L. बुधः (Mitākṣarā on 1. 143).

VERSE XCVII

छन्दसां—V. L. विधिवत् (Aparārka, p. 187).

तदेवैक—V. L. तद्वाप्येक (Aparārka p. 187 and Mitākṣarā on 1. 143).

VERSE XCVIII

अत ऊर्ध्वं—V. L. अतः परं (Madanapārijāta, p. 95).

च सर्वाणि—V. L. (a) तु सर्वाणि ; (b) रहस्यं च (Madanapārijāta p. 95).

वेदाङ्गानि च सर्वाणि—V. L. अङ्गानि च रहस्यं च (Puruṣārthachintāmaṇi, p. 298).

VERSE C

P. 338, l. 10—Before यजूंषि add ब्रह्म ब्राह्मणम् । यजुर्वेदे ब्रह्म as in S.

- P. 339, l. 11—for 'युक्कारच मन्त्राः ।' read युक्कारच मन्त्रान्
 ——l. 14—for गुणवतः read गुणयतः as in N, C, S and A.
 —— „ —for तस्मान्नाय read तस्मादाय as in S.

VERSE CII

श्रवे—V. L. श्रावे

VERSE CIII

- वर्षेषु—V. L. वर्षासु (Gadādhara-paddhati-Kāla, p. 194).
 महोष्कानां—V. L. महोष्णानां (Hēmādri-Kāla, p. 761).

VERSE CIV

- एतांस्त्वभ्युदितान्—V. L. (a) एतास्त्वभ्युदितान्—(Vīramitrodaya Samskāra, p. 530); (b) एतान्भ्युदितान्—(Hēmādri-Kāla, p. 74).

VERSE CVI

- शेषे—V. L.—शेषं noted by Medhātithi.
 सज्योतिः स्यादन—V. L. सज्योतिरस्यान (Vīramitrodaya-Samskāra, p. 526).
 निःस्वने—V. L. सम्भवे (Varṣakriyākaumudī, p. 566).

P. 339, l. 27—for वर्षाः read वर्षा

P. 340, l. 1 प्रसिद्धतरं ज्योतिष्टोमादि should come after राज्ञावपि in l. 2.

VERSE CVII

- नैपुण्य—V. L. नैपुण्य (Vīramitrodaya-Samskāra, p. 534).
 सर्वशः—V. L. (a) सर्वदा—(Kullūka); (b) सर्वतः—(Smṛtichandrikā-Samskāra, p. 161).
 गन्धे च—V. L. गन्धेषु (Hēmādri-Kālā, p. 771).

VERSE CVIII

अन्तर्गतशब्दे—V. L. अन्तःशब्दगते (Gadādhara-paddhati-Kāla p. 194).

समवाये—V. L. समवायो

P. 340, l. 14—for समवायो read समवाये

VERSE CIX

भुक्चैव—V. L. भुक्तौ च (Hēmādrī-Kāla, 773).

उदके—V. L. उदये noted by Medhātithi.

विण्मूत्रस्य विसर्जने—V. L. (a) विण्मूत्रे च विसर्जयेत्—(Vīramitrodaya, Samskāra, p. 535); (b) विण्मूत्रे परिवर्जयेत् (Hēmādrī-Kāla, p. 773).

P. 340, l. 22—for आचम...वचन read आचमनार्हाप्रायत्यमात्रवचनः as in A, C and S.

—l. 23—for नान्यत्राध्याये read तान्यत्रानध्याये

VERSE CX

एकोद्दिष्टनिकेतनम्—V. L. एकोद्दिष्टस्य केतनम् (Samskāramayūkha, p. 58).

राज्ञो राहोश्च—राहोरन्यत्र (Hēmādrī-Kāla, p. 756).

VERSE CXI

यावदेकानुद्दिष्टस्य—V. L. यावदेकोद्दिष्टसन्धौ (Hēmādrī-Kāla, p. 756).

गन्धो—V. L. स्नेहो

P. 341, l. 8—for विधौ, विधेः would be better.

VERSE CXII

सूतकाज्ञायमेव—V. L. सूतकान्ने तथैव (Samskāraratnamālā, p. 335).

सूतक—V. L. सूतिका

एव च—V. L. एव वा

VERSE CXIII

रेवचोमपाः—V. L. रभयोरपि (Gadādhara-paddhati-Kāla, p. 195).

वाय—V. L. वाय—noted by Medhātithi.

टकासु—V. L.—टमीषु (Samskāramayūkha, p. 53).

VERSE CXIV

टका—V. L. टमी (Samskāramayūkha p. 53).

VERSE CXV

इंक्तौ च—V. L. त्रिसन्ध्यं (Vīramitrodaya-Samskāra, p. 535).

विरुते—V. L. रुदिते (Gadādhara-paddhati-Kāla, p. 195).

VERSE CXVI

पि वा—V. L. (a) तथा ; (b) पि च (Hēmādri-Kāla, p. 770).

P. 342, l. 17—for निर्मितं read निमित्तं as in A and S.

VERSE CXVII

पाण्यास्यो हि द्विजः स्मृतः—V. L. पाण्यास्याहि द्विजाः स्मृताः—(Hēmādri-Kāla, p. 757).

VERSE CXVIII

उपश्रुते—V. L. उपश्रुते (Vīramitrodaya-Samskāra, p. 531).

वाग्नि—V. L. वाग्नि (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 148).

द्वभुतेषु च—V. L. द्वभुते तथा (do.)

सम्भ्रमे—V. L. सम्भ्रासे—(Vīramitrodaya-Samskāra, p. 531).

VERSE CXIX

चेपयं—V. L. (a) चपयं ; (b) चिपयं (Vīramitrodaya-Samskāra, p. 531).

VERSE CXXI

विवादे—V. L. विवादे

शुक्के—V. L. (a) सूतके—(Vīramitrodaya-Samskāra, p. 535);
(b) सुक्के; (c) सूक्के—(Gadādhara-paddhati-Kāla p. 196); (d) सुक्के;
(e) सुक्के (Samskāramayūkha, p. 56).

VERSE CXXII

वाति वा शृणु—V. L. (a) वातिवायति—(Vīramitrodaya-Samskāra, p. 536); (b) वातिवायति—(Hēmādri-Kāla, p. 774); (c) वाभिवाति वै (Gadādhara-paddhati-Kāla, p. 196).

P. 343, l. 14—for ध्येतव्यमधी महद्भिन्नानु read ध्येतव्यः । अथमह इति तेनानु as in S and A.

— l. 17—for वातस्य read वानः as in S.

— „ —for वात read धातु as in S.

VERSE CXXIII

वृग्यजुषी—V. L. वृग्यजूंषि (Smṛtichandrikā-Samskāra, p. 160).
वाप्यन्त—V. L. चैवान्त (Gadādhara-paddhati-Kāla, p. 196).

VERSE CXXIV

P. 344, l. 14—for ऋग्यजुषः (षोः) प्रति read ऋग्यजुः प्रति as in N.

VERSE CXXV

P. 344, l. 21—Before पठ्यते add न

VERSE CXXVI

नकुलाशुभिः—V. L. नकुलाविषु

VERSE CXXVIII

P. 345, l. 16—for प्रयुज्यमाने read प्रयुज्यमानो as in S.

VERSE CXXIX

सहाजज्ञं—V. L. नवाजज्ञं (Kālavivēka, p. 340).

P. 346, l. 1—for मुन्युक्त read चतुर्मुहूर्तः as in S.

VERSE CXXX

तथा—V. L. अपि—(Mitākṣarā on 1, 152).

VERSE CXXXI

च—V. L. वा

च—V. L. तु

ऽर्ध—V. L. च (Aparārka, p. 193).

VERSE CXXXII

नाधितिष्ठेत्—V. L. (a) नाधितिष्ठेत (Smṛtisāroddhāra, p. 32);
(b) नाधितिष्ठेच्च

मपस्नानं—V. L. (a) मपस्थानं—(Aparārka, p. 183a); (b) मलस्नानं
(Smṛtisāroddhāra, p. 321).

विण्मूत्रे रक्तमेव च—V. L. (a) रक्तंविण्मूत्रमेव च (do.); (b) विण्मूत्रं
रक्तमेव च (Vīramitrodaya-Samskāra, p. 576).

VERSE CXXXIII

सहायं—V. L. सहायान्—(Aparārka, p. 194).

चैव—V. L. नैव—(Vīramitrodaya-Samskāra, p. 576).

P. 347, l. 1—for ग्रहमानादि read गृहगमनादि

—— l. 3—after बोधितम् add क्षियम् as in S.

—— l. 5—Before पुनरेवं add न

VERSE CXXXVI

पुरुषं—V. L. पुरुषान्—(Aparārka, p. 194).

निर्वहेत्—V. L. निर्वहति—(Aparārka, p. 194).

P. 347, l. 18—for इष्टया read इष्टया

VERSE CXXXVII

अभ्विच्छेत्—V. L. आकाच्छेत्

P. 348, l. 1—for गृहस्थि read ग्रहस्थि as in S and A.

VERSE CXXXVIII

P. 348, l. 12—for ननु गर्भिण्या गर्भिणीति read ननु गर्भिण्यामग-
र्भिणीति as in J.

VERSE CXL

मध्यन्दिने स्थिते—V. L. मध्यं गते रवौ (Parāsharamādhava-Āchāra,
p. 523).

कल्पं—V. L. काल्पं (Aparārka, p. 173).

समं गच्छेत्—V. L. च सङ्गच्छेत् (do.)

P. 348, l. 27—Before असहाय add एकः

VERSE CXLI

वयोतिगान्—V. L. वयोऽधिकान्—(Parāsharamādhava-Āchāra,
p. 523).

द्रवियहीनान्—V. L. ग्रम्यविहीनान्

VERSE CXLII

स्वस्थः—V. L. सुस्थः

गयान्—V. L. गयं

P. 349, l. 12—for प्राणि read पाणि

— l. 13—for वोऽग्ने read वोऽग्नेः

VERSE CXLIII

अशुचिः—V. L. शुचिः (Aparārka, p. 231).

VERSE CXLIV

सर्वाण्येव विव—V. L. सर्वाणि परिव

VERSE CXLV

नित्यमग्निमतन्द्रितः—V. L. विविपातो न विद्यते (Aparārka, p. 229).

P. 350, l. 6—विपरीत should be omitted ; not found in S.

VERSE CXLVII

अभ्यसेत्—V. L. जयेत्—adopted by Medhātithi and Aparārka, (p. 69) and Vīramitrodaya (Āhnika, p. 320).

यथाकालं—V. L. यथाकामं

तं ह्यस्याहुः—V. L. (a) तमस्याहुः; (b) तमेवाहु

VERSE CXLVIII

अद्रोहेण च—V. L. अद्रोहेयौव

पौर्वकीम्—V. L. पूर्विकाम्

VERSE CXLIX

पौर्विकीं V. L. पूर्विकाम्

अभ्यस्यते—V. L. अभ्यसते (Aparārka, p. 229).

द्विजः—V. L. पुनः (Aparārka, p. 229).

चाजलं—V. L. (a) सततं; (b) चानन्तं—(Aparārka, p. 229).

आनन्त्यं—V. L. (a) अनन्त—adopted by Medhātithi; (b) अजलं (Aparārka, p. 229); (c) अधिकं (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 320).

P. 351, l. 5—for एकतर—एकान्त better.

VERSE CL

सावित्रान्—V. L. सावित्र्या—(Nandana).

VERSE CLI

उच्छिष्टान्ननिषेकं—V. L. उच्छिष्टान्नं निषेकं च (Vīramitrodaya Āhnika, p. 23).

VERSE CLII

स्नानं—V. L. चैव (Nityāchārapradīpa, p. 290).

P. 352, l. 5—for मैत्रः read मित्रः

Verses 153, 154 and 155 are omitted by Medhātithi.

VERSE CLIV

अभिवादयेद्बृद्धांश्च—V. L. (a) अभिवाद्य च बृद्धांस्तु ; (b) अभिवादयेच्च बृद्धांश्च ; (c) अभिवादयेत् बृद्धांश्च ; (d) अभिवादयेत्तु तान् बृद्धान्—(Vīramitrodaya-Āhnika, p. 149).

VERSE CLV

This verse is read as follows in Madanapārijāta (p. 12).

श्रुतिस्मृत्युदितः सम्यक् साधुमिर्यश्च सेवितः ।
तमाचारं निषेवेत धर्मकामो जितेन्द्रियः ॥

VERSE CLVI

ईप्सिताः प्रजाः—V. L. ईप्सितां प्रजाम्

P. 352, l. 24—for सनैरन्यलक्षणं read सनैरतिं अचञ्चल्यं

VERSE CLVII—CLVIII

सदाचार—V. L. स्यादाचार

यः सदाचार—V. L. सर्वदाचार (Aparārka p. 231).

These two verses have not been commented upon by Medhātithi.

VERSE CLIX

सेवेत यत्नतः—V. L. यत्नेन सेवयेत्—(Apararka, p. 224).

P. 353, l. 6—after स्वीक्रियते, bring in न चानेन...तस्मृते: of ll. 7-9 below.

VERSE CLX

P. 353, l. 16—for प्रसज्यते S reads प्रसज्यते

VERSE CLXI

ऽस्य स्थात्—V. L. ऽप्यस्य—(Parāsharamādhava-Āchāra, p. 524).

VERSE CLXII

ब्राह्मणान् गारुच—V. L. (a) ब्रह्महं गां वा; (b) ब्राह्मणं गारुच—(Apararka, p. 223).

VERSE CLXIII

स्वभं—V. L. दम्भं

P. 354, l. 8—for ध्यवसाये read ध्यवसायो as in A and S.

VERSE CLXV

अवगुयं—V. L. अवगूयं—(Apararka, p. 223).

काम्यया—V. L. काल्पया

VERSE CLXVI

P. 354, l. 12—for दुःखबलाः...पदार्थः read दुःखबहुलाः । तिष्ठतु तावद्दण्डादिः पीडाकरपदार्थः

VERSE CLXVIII

For the second line some Mss. read तावतोऽन्यसहस्राणि तत्कर्ता नरके वसेत् ; also Aparārka (p. 223).

VERSE CLXX

हिंसारतिः—V. L. हिंसावती

VERSE CLXXI

न सीदन्नपि—V. L. सीदन्नपि न (Vīramitrodaya-Paribhāṣā, p. 68).

VERSE CLXXIII

कृतोऽधर्मः—V. L. कृतं कर्म

VERSE CLXXV

आरमेत्—V. L. रमेत्

P. 357, l. 10—After पृष्ठतः add तु

—— l. 12—for पीडनम् read अपीडनम् as in F. N.

VERSE CLXXVI

यौ स्यातां धर्मवर्जितौ—V. L. स्यातां धर्मविवर्जितौ (Aparārka, p. 159).

संकुष्टं—V. L. विकुष्टं

P. 357, l. 20—for न सेवेत read सेवेत as in S.

—— l. 28—for निन्यते S reads भिद्यते

P. 358, l. 1—for गौरव read गोरव as in A.

—— l. 2—for वैद्यत read वैद्यत as in A.

VERSE CLXXVII

यावात्—V. L. गच्छेत् (Nityāchārapradīpa, p. 68).

नृजुः—V. L. तथा

VERSE CLXXVIII

रिष्यति—V. L. (a) दुष्यति (Vidhānapārijāta, p. 695); (b) रिष्यते

VERSE CLXXX

जामी—V. L. यामी

दासवर्गेण—V. L. वा स्ववर्गेण (Vīramitrodaya-Samskāra p. 523).

P. 359, l. 10—for भगिन्याः...नश्च read भगिन्यः सुवासिन्वश्च

VERSE CLXXXI

एतैर्विवादान्—V. L. (a) एतान्विवादान्—(Vīramitrodaya-Samskāra, p. 573); (b) एतैर्विवादं

एतैर्जितैश्च—V. L. (a) एभिर्जितैश्च; (b) एताञ्जित्वा; (c) एतैर्जितश्च (Nirṇayasindhu and Vīramitrodaya-Samskāra, p. 573).

VERSE CLXXXIII

जामयो—V. L. यामयो

VERSE CLXXXIV

स्वका—V. L. स्विका (Vīramitrodaya-Samskāra, p. 574).

VERSE CLXXXV

सहेतासञ्चरः—V. L. सहेतासञ्चरः—noted by Medhātithi.

For the first line Vīramitrodaya (Samskāra, p. 574) reads
—दायास्वादासवर्गस्तु बुहिता कृपयः परः ।

P. 359, l. 28—for बुकम्पा दया read बुकम्प्या

VERSE CLXXXVI

अपि—V. L. तु

दास्य—V. L. तस्य

दास्याशु—V. L. विप्रायां (Dānamayūkha, p. 6).

प्रशाम्यति—V. L. विनश्यति (do.)

VERSE CLXXXVII

P. 360, l. 14—for विज्ञायप्रतिग्रहमन्त्र read विना यत् प्रतिग्रहं सर्वं
as in S.

VERSE CLXXXVIII

प्रतिगृह्यविद्वांस्तु—V. L. (a) अविद्वान् प्रतिगृह्णानो—(Hēmādri-
Dāna, p. 60); (b) अविद्वान् प्रतिगृह्णीयात् (Madanapārijāta, p. 221).

VERSE CXCI

यस्मात्तस्मात्—V. L. यस्मात् कस्मात्—(Hēmādri-Dāna, p. 60).

VERSE CXCH

प्रयच्छेत्—V. L. प्रयच्छेत

पापे—V. L. (a) द्विजे; (b) विभे

P. 361, l. 23—for काम्य read साम्य

— „ —Before पुन add क

— l. 25—for प्रकार read प्रकरय

VERSE CXCHH

ऽप्यर्जितं—V. L. पार्जितं

VERSE CXCHV

प्रतीक्षकौ—V. L. प्रतीक्षकौ

VERSE CXCX

दम्भकः—V. L. (a) दम्भिकः (Aparārka, p. 170 and Mitākṣarā on 1. 130); (b) दाम्भिकः

मिसन्धकः—V. L. (a) तिसन्धकः; (b) मिसन्धिकः (Aparārka, p. 170).

Medhātithi notes that after verse 195 'some people' read the following additional verse—

यस्य धर्मध्वजो नित्यं सुराध्वज इवोच्छ्रितः ।

प्रच्छन्नानि च पापानि वैडालं नाम तद्वतम् ॥

P. 362, l. 20—for स्थापयन्ति read स्थापयति as in A and S.

— l. 24—for मुखाज्जातमिति read अभिमुखे कथितमिति

— l. 25—ईदृशो...ज्ञेयः should come in the next line after षष्ठीसमासः

VERSE CXCVI

निकृत्तिकः—V. L. नैकृत्तिकः (Mitākṣarā on 1. 130 and Aparārka, p. 170).

वकप्रत—V. L. वकवृत्त

वकवृत्तचरोद्विजः—V. L. वकवृत्तिरुदाहृतः (Mitākṣarā on 1. 131 and Aparārka, p. 170).

P. 363, l. 15—for व्रतेन read व्रतानि

VERSE CXCVII

व्रतिनो—V. L. वृत्तिनो

VERSE CXCVIII

दम्भनम्—V. L. लम्भनम् (Aparārka, p. 1229).

VERSE CXCIX

वच—V. L. तद्वच

P. 364, l. 4—for अर्थः स्वा read अर्थस्वा

— l. 7—for तदैत read तदेत

VERSE CC

तिर्यग्योनौ—V. L. (a) तिर्यग्योनिषु ; (b) तिर्यग्योन्वां

P. 364, l. 18—for धारयात् read धारयत्य

VERSE CCI

न स्नायाद्धि—V. L. (a) स्नायान्नैव—(Viramitrodaya-Āhnika, p. 169) ; (b) न स्नायीहि ; (c) न स्नायाच्च

After verse 201, some people add the following :—

उद्धृत्य चतुरः पिण्डान् कामं स्नायीत पञ्च वा ।

(V. L.—सप्तोद्धृत्य ततः पिण्डान् कामं स्नायाच्च पञ्चधा)

उदपानात् स्वयं ग्राह्यं बहिः स्नात्वा न दुष्यति ॥

VERSE CCII

युञ्जान—V. L. युञ्जान

VERSE CCIII

तद्भागेषु—V. L. हृदेषु च—(Aparārka, p. 234).

जवयोषु च—V. L. जवयादिषु (Do.)

P. 365, l. 9—for स्मर्यमाण read अस्मर्यमाण

VERSE CCIV

For the second line some people read यमानेतानकुर्वाणो
नियमान् केवलान् भजेत्

P. 365, l. 17—for नियमाया read नियमवा

—— l. 21—for माचरला read माहारला

Between verses 204 and 205 some manuscripts read the following :—

आवृणोत्यं यमा सत्त्वमहिंसा दममस्पृहा ।

ज्वानम्रसादो माधुर्यमार्जवं च यमा दश ॥

अहिंसा सत्यवचनं ब्रह्मचर्यमकल्पता ।
 अस्तेयमिति पञ्चैते यमाश्चोपव्रतानि च ॥
 शौचमिज्या तपो दानं स्वाध्यायोपस्थनिग्रहौ ।
 व्रतोपवासौ मौनं च स्नानं च नियमा दश ॥
 अक्रोधो गुह्यश्रूषा शौचमाहारलाघवम् ।
 अग्रमादश्च नियमाः पञ्चैवोपव्रतानि च ॥

(This last verse is quoted by Medhātithi).

VERSE CCV

सते—V. L. (a) हुते; (b) कृते—(Vīramitrodaya-Āhnika, p. 494).

कृते—V. L. हुते—(Mitākṣarā on 3. 290).

हृदीनेन—V. L. शूद्रेण (Nārāyana).

VERSE CCVI

अश्लील—V. L. अश्रीक

VERSE CCVII

च न—V. L. तु न

पदा स्पृष्टं—V. L. पादस्पृष्टं

च कामतः—V. L. तु कामतः

VERSE CCVIII

P. 366, l. 25—for मपि । पातकिना read मपि पातकिनाम् ।

VERSE CCIV

विदुषा—V. L. विदुषां—(Kullūka and Prāyashchittavivēka, p. 260).

P. 367, l. 12—For गणसंघा read गणः संघा

VERSE CCX

गायन—V. L. गायक—(Mitākṣarā on 3. 290).

तक्षयो—V. L. तक्षुः (Madanapārijāta, p. 944).

निगडस्य—V. L. (a) निगदस्य; (b) निगडेन (Nandana); (c) निगलस्य;

(d) निगलेन

VERSE CCXI

शुद्धस्योच्छिष्टमेव च—V. L. शुच्छिष्टमगुरोरुक्था—noted by Medhātithi.

P. 368, l. 1—for व्रतिकादिः सोपधो धर्मचरणः read व्रतिकादिभ्य एधो-
ऽधमचरणः as in S.

— l. 11—for ह्यन्यदीयमपि read हं स्वकीयमन्यदीयमपि

VERSE CCXII

सूतिकान्नं—V. L. सूतकान्नं—noted by Medhātithi.

पर्यावाह—V. L. पर्यायाह (Mitākṣarā, on 3. 290).

P. 368, l. 24—for सूत read सूति

Between verses 212 and 213, Viramitrodaya (Āhnika, p. 494) quotes an additional verse:—

समासमाभ्यां विप्राभ्यां विषमं समवेव च ।

पूजातो दीयमानं च न ग्राह्यं देयमेव च ॥

This is explained by it on p. 498.

VERSE CCXIII

नगर्यन्नं—V. L. (a) कदर्यन्नं ; (b) अवार्यन्नं—(Mitākṣarā on 3. 290).

VERSE CCIV

चान्ने—V. L. चैव—(Mitākṣarā, 3. 290).

विक्रयकस्य च—V. L. (a) विक्रयिकस्य च ; (b) विक्रयिष्यस्तथा—
(Mitākṣarā 3. 290); (c) विक्रेयकस्य च (Madanapārijāta, p. 945).

VERSE CCV

वतारकस्य—V. L. (a) वतारकस्य (Kullūka) ; (b) वतरणस्य—(Mitāk-
ṣarā, 3. 290).

वेणस्य—V. L. (a) वैणस्य—(Viramitrodaya-Āhnika, p. 495).
(b) वेणस्य (Madanapārijāta, p. 945).

शक्र—V. L. सोम (Mitākṣarā, 3. 290).

P. 369, l. 17—for वेणु read वेणो as in N.

VERSE CCXVI

शौण्डिकानां—V. L. शौण्डिकाक्षं (Madanapārijāta, p. 945).

चैल—V. L. चेल (Madanapārijāta, p. 945).

P. 369, l. 24—Before वर्तते add यस्य as in S.

VERSE CCXVII

P. 370, l. 2—for नैवं read नैव

—— l. 5—for प्रेतान्नं कृतं read प्रेताङ्गकृतं

VERSE CCXVIII

आदत्ते—V. L. आहन्ति

P. 370, l. 13—for चर्माङ्कुरं read चर्माङ्कुरन्तति

VERSE CCXIX

प्रजा—V. L. प्रजा—(Viramitrodaya-Āhnika, p. 507).

VERSE CCXXI

य एतेऽन्ये स्वभोज्यान्ताः—V. L. (a) य एभ्योऽन्येस्वभोज्यान्ताः; (b) य एतेभ्यो स्वभोज्यान्ताः

For verse 221 some Mss. note the following variant :—

अमृतं ब्राह्मणस्यान्नं क्षत्रियान्नं पयः स्मृतम् ।

वैरवाजमजमिषाङ्गः शूद्रस्य रुधिरं स्मृतम् ॥

VERSE CCXXII

भुङ्क्वातो—V. L. भुञ्जानो (Parāsharamādhava-Prāyashchitta, p. 305).

चपयं अहम्—V. L. तुभ्यं चपेत् (Parāsharamādhava-Prāyashchitta, p. 300).

P. 371, l. 12—for यद्यपि read यदपि as in A and S.

After verse 222 some Mss. have an additional one :—

चन्द्रसूर्यग्रहे नाद्याद्यास्नात्वा तु मुक्तयोः ।
अमुक्तयोस्तु तयोश्चादिष्ट्वाऽपरेऽहनि ॥

VERSE CCXXIII

रात्रि—V. L. रात्र (Prāyashchittavivēka, p. 253).

आदिनो—V. L. अदिनो—noted by Medhātithi and in Vīramitrodaya (Āhnika, p. 490).

VERSE CCXXV

कृद्—V. L. कृध्वं

For the second line the Vīramitrodaya (Āhnika, p. 508) reads—इतमभ्रधानस्य भद्राप्तं विशिष्यते

P. 372, l. 11—after देवा add न

VERSE CCXXVI

अतन्निद्रतः—V. L. प्रयत्नतः (Aparārka, p. 290).

P. 372, l. 21—for चावन्न' read चावन्तः

What are printed by Gharpure as verses 227, 228, 229, are not the verses of Manu. They are verses quoted by Medhātithi from other sources. They form part of the Bhāṣya on 226.

P. 373, l. 1—for दायागतं read तदा तस्मादागतं

— l. 20—Omit शौचातीति, and after अपिदु add वैवातीति as in S.

— l. 25—for सन्न read सन्न

VERSE CCXXVII

नित्यमैष्टिकपौर्णिकम्—V. L. नित्यनैमित्त्यसंज्ञकम् (Parāsharamādhava-
Āchāra, p. 165).

VERSE CCXXVIII

अनसूयता—V. L. अनसूयतः (Aparārka, p. 385).

After verse 225 some Mss. insert the following :—

पात्रभूतोऽपि यो विप्रः प्रतिगृह्य प्रतिग्रहम् ।
असत्सु न नियुञ्जीत देयं तस्मै न किञ्चन ॥
सङ्ख्यं कुरुते यश्च प्रतिगृह्य समन्ततः ।
धर्मार्थं नोपयुञ्जीत न तं तत्करमर्चयेत् ॥

VERSE CCXXIX

चय्य—V. L. चय (Aparārka, p. 385).

P. 374, l. 17—for स्वाज्ञो read स्वादज्ञो

VERSE CCXXX

भूमि—V. L. (a) स्वर्गं (Aparārka, p. 386); (b) सर्वं (Smṛti-
tattva II, p. 364).

VERSE CCXXXI

पुष्टां—V. L. तुष्टां (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 177).

विष्टपम्—V. L. पिष्टपम्

P. 375, l. 7—for ऽनसो विशे read गोविशे as in S.

—— l. 10—for यादीनाम् read यादानम् as in S.

—— l. 11—for मुक्त्वा read मुक्ता as in S.

—— l. 14—before उभयतोमुखी add रोममुख्यानि युगानि

—— l. 15—for स्वर्गः प्राप्यते read स्वर्गं प्रापयति as in S.

—— l. 17—for शिकस्वर्गपुण्यां दत्त्वा read शिकमथ स्वर्गं दत्त्वा

as in S.

VERSE CCXXXII

ब्रह्मसार्ष्टिताम्—V. L. ब्रह्म शाश्वतम्—(Parāsharamādhava-Āchāra, p. 133, and Aparārka, p. 386).

शाश्वतंसौख्यं—V. L. सर्वसौख्यं तु—(Smṛtitattva II, p. 364).

P. 375, l. 24—for तद्भवा read तद्भावः

VERSE CCXXXIV

For the second line Hēmādri-Dāna, p. 17 reads—तेन तेन हि भावेन तन्प्राप्नोति हि पूजितः

This verse is omitted by Nandana.

VERSE CCXXXV

ताडुभौ—V. L. उभौ तौ—(Dānakriyākaumudī, p. 8).

VERSE CCXXXVI

च नानृतम्—V. L. (a) न चानृतम्—(Hēmādri-Dāna, p. 90); (b) न वानृतम्

नातौऽप्यपवदेत्—V. L. नातौ विप्रवदेत्—(Hēmādri-Dāna, p. 90).

VERSE CCXXXVII

च परिकीर्तनात्—V. L. (a) तु परिकीर्तनात् (Hēmādri-Dāna, p. 90); (b) चरति कीर्तनात्

VERSE CCXXXVIII

पुत्रिकाः—V. L. (a) वल्लिकाः; (b) वन्निकाः; (c) वप्रिकाः (Aparārka, p. 232).

VERSE CCXXXIX

पुत्रदारा—V. L. पुत्रदारं (Vīramitrodaya-Paribhāṣā, p. 64).

VERSE CCXL

प्रलीयते—V. L. (a) प्रमीयते; (b) विलीयते—(Aparārka, p. 232).
च—V. L. तु (Viramitrodaya-Paribhāṣā, p. 64).

VERSE CCXLI

उत्सृज्य—V. L. सन्त्यज्य (Aparārka, p. 232).
धर्मस्तमनुगच्छति—V. L. धर्मस्तिष्ठति केवलः

VERSE CCXLII

खशरीरि—V. L. स्वशरीरि, adopted by Medhātithi.
हतकिस्त्रिषम्—V. L. हतदुष्कृतम्

P. 378, l. 13—for शरीरी read स्वशरीरी as in A and S.

VERSE CCXLIV

उत्तमैरुत्तमैः—V. L. उत्तमैरुत्तमो (Viramitrodaya-Saṃskāra, p. 587).
सह—V. L. (a) सदा (do.); (b) इह (Saṃskāraratnamālā, p. 507).

VERSE CCXLV

उत्तमानुत्तमानेव गच्छन्—V. L. उत्तमानुत्तमान्गच्छन्

P. 378, l. 26—for सम्बन्धिनः read सम्बन्धेन

— l. 27—for जातेरनयायस्तां तुल्यतां read जातेरनपायात्तुल्यतां as in S.

VERSE CCXLVI

तथाव्रतः—V. L. (a) तथाव्रतैः; (b) यथाविधि

P. 379, l. 5—for राचारैः read क्रूराक्रचारैः

VERSE CCXLVII

एधोदकं—V. L. गन्धोदकं (Mitākṣarā on 1. 214).

अभ्युद्यतं—V. L. अभ्युद्ध्यतं (Aparārka, p. 406).

मध्वाद्या—V. L. मध्वाज्या (Mitākṣarā on 1. 214), मधुचा
(Parāsharamādhava-Āchāra, p. 190).

सर्वतः—V. L. असतः (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 190).

VERSE CCXLVIII

आहूता—V. L. आहूता (Hēmādrī-Dāna, p. 56).

भ्युद्यतां—V. L. (a) भ्युदितां ; (b) मुद्यतां (Aparārka, p. 407).

अप्रचोदितां—V. L. अप्रवेदितां (Nandana).

ग्राह्यां—V. L. भोज्यां

VERSE CCXLIX

मन्यते—V. L. पश्यते (Aparārka, p. 407).

VERSE CCL

शय्यां गृहान्—V. L. शय्यासनं (Madanapārijāta, p. 220).

गृहान्—V. L. (a) गृहं ; (b) गृह (Prāyashchittavivēka, p. 412).

मणीन्—V. L. (a) मणिं (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 190);
(b) मही—(Hēmādrī-Dāna, p. 56).

धाना—V. L. धान्यं

धाना मत्स्या—V. L. मत्स्या धाना—(Hēmādrī-Dāna, p. 56).

निर्नुदेत्—V. L. (a) निष्कुदेत्—(Aparārka, p. 406); (b) निष्कुदेत्
(Hēmādrī-Dāna, p. 56).

अपः पुष्पं—V. L. (a) पुष्पं पत्रं (Madanapārijāta, p. 220);
(b) पयः पुष्पं—(Hēmādrī-Dāna, p. 56).

VERSE CCLI

सर्वतः—V. L. सर्वथा

VERSE CCLII

अन्विच्छन्—V. L. आकाङ्क्षन्

VERSE CCLIII

अधिकः—V. L. अधिकः

VERSE CCLIV

यथा चोपचरेदेन—V. L. यो यथोपचरेदेन

VERSE CCLV

तांस्तु—V. L. तां तु—adopted by Medhātithi.

VERSE CCLVII

आस्थितः—V. L. आश्रितः

P. 382, l. 21—Before सर्वेषां add न as in M.

VERSE CCLVIII

आत्मनि—V. L. आत्मनः

Adhyaya V

VERSE I

महात्मानं—V. L. महाभागं

P. 384, l. 11—for उत्पत्तिस्तस्य read उत्पत्तिर्यस्य तम् as in S.

— l. 14—for भृष्टा read भ्रष्टा as in S.

— l. 19—for पूर्वं read पूर्वत्र as in S.

— „ —for इदं read इह as in S.

VERSE II

P. 385, l. 5—for पुरा मृत्युर्मरण read पुरापमृत्युना मरण as in S.

VERSE IV

अनभ्यासेन—V. L. अनभ्यासात् (Parāsharamādhava-Prāyashchitta, p. 8).

च!वर्जनात्—V. L. (a) विवर्जनात्; (b) च लङ्घनात् (do.)

P. 385, l. 15—Omit नास्नातक.....स्यम्

VERSE V

पलाण्डुकव—V. L. (a) पलाण्डुकव; (b) पलाण्डुकर (Smṛtitattva, p. 448).

P. 385, l. 24—Omit पादप्रहारेण—not in A and N.

— l. 26—for यतो read अतो

P. 386, l. 2—Before कवकशब्दो add शाके

—— l. 8—for श्रुतेनवृत्तौ N and A read श्रुतेतरनिवृत्तौ

—— l. 10—for केवले.....सृष्टे read केवलेनामेध्यप्रभवत्वेन संसृष्टे
as in S.

VERSE VI

वृश्चन—V. L. दृश्चन (Aparārka, p. 247).

पीयूषं—V. L. पेयूषं

P. 386, l. 17—for सुतस्य read सृतस्य as in S.

—— l. 20—for अनाद्यं यदि तदग्निं read अनाद्यमग्निं as in A.

VERSE VII

पायसापूपमेव च—V. L. पायसापूपशङ्कुलीः

P. 387, l. 8—for तदुक्तम् read तदयुक्तम्

—— l. 23—for पदार्थं read परार्थं

—— „ —for पाक्षी read अपाक्षी

P. 388, l. 3—for अयज्ञे हुतस्य read अयज्ञाहुतस्य

VERSE VIII

ऐकशफं—V. L. एकशफं (Madanapārijāta, p. 929).

P. 388, l. 13—for उद्ग read औद्ग as in S.

—— l. 16—for सायः दुह्यते read सायमप्रदुग्धा प्रातर्दुह्यते

—— l. 19—for तेनैव read एतेनैव

VERSE IX

क्षीर्णीरं चैव—V. L. क्षीर्णीरमथ

माहिषं—V. L. (a) महिषी (Mitākṣarā, on 3.290); (b) महिषीः
(Parāsharamādhava-Āchāra, p. 712).

VERSE X

शुक्तेषु—V. L. शुक्ते तु

P. 389, l. 11—for र्यवादः read पवादः as in A.

— l. 12—for स्वरस read सुरस as in F. N.

VERSE XI

क्रव्यादान्—V. L. क्रव्यादः (Kullūka).

शकुनीन्—V. L. शकुनान् (Kullūka).

शकुनीन् सर्वान्—V. L. शकुनींश्चैव (Smṛtisācoddhāra, p. 298).

टिट्ठिभं च विवर्जयेत्—V. L. (a) टिट्ठिभं परिवर्जयेत्; (b) टिट्ठिभांश्चैव

वर्जयेत्

P. 390, l. 4—for तत्रोभय read न तूभय as in S.

— l. 5—for नाभक्ष्य read न भक्ष्य

— „ —for स्तत्रैव read स्तेनैव as in F. N.

— l. 6—for अश्नीयात् read नाश्नीयात् as in F. N.

VERSE XII

रज्जुदालं—V. L. रज्जुवालं (Kullūka).

शुकसारिके—V. L. शुकसारिकम् (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 540).

P. 390, l. 23—for कस्माद् read कस्माच्च भ

P. 391, l. 2—for न किञ्चि read किञ्चि

— l. 3—for भिन्नकर्तृकश्च read भिन्नकर्तृकत्वे तु or भिन्नकर्तृ-
कयोश्च

— l. 4—for विषयः read विषयम्

VERSE XIII

निमज्जतश्च—V. L. तथा निमज्ज्य (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 540).

सौन—V. L. शौन (Kullūka).

P. 391, l. 13—for तरत् नेच्छा read तरन्नेच्छा as in A.

—— l. 16—for स्त्वयं F. N. reads स्वयं, which is better.

—— l. 17—for नूनं read ननु

—— „ —for त्वसति read ऽसति

—— l. 20—for अनापदि read जालपादादि as in S.

—— „ —for विवक्षते read विवक्षिते

—— l. 23—for बलाका read कुक्कुटा

VERSE IV

P. 392, l. 3—for कोला...दीनां read कोलादीनां as in S.

—— l. 6—for ज्ञायामप्रति read ज्ञाग्रामवासिप्रति as in S.

—— l. 10—for नामिति पक्षि read नामपक्षि as in S.

VERSE XV

P. 392, l. 16—for ये मांसा read गोमांसा as in F. N. and S.

VERSE XVI

सर्वशः—V. L. सर्वदा

राजीवान्...सर्वशः—V. L. राजीवाः सिंहतुण्डाश्च सशस्काश्चैव सर्वशः ।

adopted by Medhātithi and also Mitākṣarā on l. 178.

VERSE XVII

मृगद्विजान्—V. L. मृगान् द्विजान्

P. 393, l. 3—for ज्ञातान्...तान् भक्षे read ज्ञाता...ता भक्ष्ये

VERSE XVIII

शल्यकं—V. L. शल्लकं (Mitākṣarā on l. 177).

पञ्चनखेष्व्वा—V. L. पञ्चनखाना (Smṛtisāroddhāra, p. 299).

P. 393, l. 7—for विष्कादयो read विधादयो as in S.

VERSE XIX

ग्राम—V. L. ग्राम्य (Parāsharamādhava-Prāyashchitta, p. 317).

VEESE XXI

वृत्त्यर्थ—V. L. भृत्यर्थ

पुरा—V. L. तथा (Mitākṣarā on 1. 179).

VERSE XXIV

यद्भवेत्—V. L. सर्वतः (Viramitrodaya-Āhnika, p. 523).

भक्ष्यं भोज्य—V. L. भक्ष्यभोज्य (Smṛtitattva, p. 542).

P. 395, l. 10—for शुक्तस्यापि read शुष्कस्यापि

— „ —for भक्ष्यम् । काले read भक्ष्यकाले

P. 395, l. 13—Before स्नेह read तत्

— l. 19—for नर्थनकत्वं read नर्थकत्वं

VERSE XXV

चिरस्थितमपि त्वाद्यं—V. L. चिरसंस्थितमप्याद्यं (Smṛtitattva, p. 452).

विक्रिया—V. L. (a) विक्रियाः ; (b) विक्रियाम्

पयसः—V. L. पयसां (Smṛtitattva, p. 452).

P. 395, l. 24—for सक्तूपपादि read सक्तूपपादि

VERSE XXVI

P. 396, l. 4—for दिव्य read दिव्य

— l. 9—for केनचिदुच्यते read न किञ्चिदुच्यते

— l. 12—for कारतः स्थितस्य read कारः स्थित एव

— l. 17—for भुज्यते तच्चिदु read भुज्यते तच्चिदु

— l. 19—शुद्ध read शुद्धि

VERSE XXVII

ब्राह्मणानां—V. L. ब्राह्मणस्य

P. 397, ll. 1-2—Omit मांसं क्रियादिना

—— l. 2—for वादाश्चेति निःशेष read वादाश्च शेष

—— l. 8—After तत्र add न

—— l. 9—for गोचरैर्यः स read गोचरः स

—— l. 11—Before भवति add न

—— l. 18—for विशेषेण read अविशेषेण

—— „ —बेधः read बेधे

—— l. 23—for प्रोक्षितं न भक्ष्यये read प्रोक्षितं न भक्ष्ये

—— l. 27—Before कृतं add न

P. 398, l. 3—for भक्ष्याद्यस्त read भक्ष्याय यस्त

—— l. 5—Before कामना read काम्या

—— l. 8—for वृत्ति read प्रवृत्ति as in A and S.

—— l. 13—for निमित्ते अभ्यनुज्ञाते read निमित्तताभ्यनुज्ञाना

as in C.

—— l. 14—for ननु read नतु as in C.

—— l. 26—for दृष्टं ब्राह्म्यु read दिष्टं प्रीत्यु

P. 399, l. 4—for तानां भासतां read तानामासतां

—— „ —for क्रीतानविहि read क्रीताविहि

—— l. 5—for विहितं च read विहितरथ

—— l. 12—for व्रत...मेव read व्रतवदनुज्ञानादनशनमेव as in S.

—— l. 15—for मन्त्रज्ञा read मनश्चक्षा

—— l. 17—ज्ञापितः read ज्ञापितम्.

—— l. 25—for चक्षं देवा read चक्षदेवा

VERSE XXVIII

स्थावरं जङ्गमं—V. L. जङ्गमं स्थावरं

भोजनम्—V. L. भोजने

VERSE XXIX

अप्यदंष्ट्रिणः—V. L. चाप्यदंष्ट्रिणः

VERSE XXXI

P. 400, l. 26—for मांसाशी यतः read मांसाशिनः

— „ —for पुष्ट्यर्थकमांसा read पुष्ट्यर्थं च मांसा as in S.

VERSE XXXII

परोपकृत—V. L. परोपहृत (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 527).

देवान्पितृश्चार्चयित्वा—V. L. अर्चयित्वा पितृन् देवान्—(Prāyashchittavivēka, p. 276).

न दुष्यति—V. L. न दोषभाक्

P. 401, l. 8—for कृत्वा read कृता

— l. 9—for न कर्तव्यम् read कर्तव्यम्

— l. 10—for वाष्टकान् read व देवान्

VERSE XXXIII

जग्ध्वाहथ—V. L. योऽद्याद (Smṛtisāroddhāra, p. 301).

प्रेतस्तैरघते—V. L. प्रेत्य तैरघते (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 531)

ऽवशः—V. L. च सः (do.)

P. 401, l. 19—for निमित्तान्तर read निमित्तान् अन्तर

— „ —for योविधि read सोऽविधि

— l. 22—for धानमाश read धानाश as in S.

— l. 26—for मभाति read मभन्ति

VERSE XXXIV

सृगहन्तुः—V. L. सृगहत्या

VERSE XXXVI

कदाचन—V. L. कथञ्चन

शाश्वतं विधिं—V. L. (a) शाश्वतं धर्मं ; (b) नैतिकं विधिं

P. 402, l. 13—for मांसमद्यान् read मांसमेषामभीत

VERSE XXXVII

कदाचन—V. L. कथञ्चन

P. 402, l. 18—for खण्डिका read चण्डिका as quoted in Vīramitrodaya-Āhnika, p. 539.

—— l. 19—for त्याज्यः read न्याज्यः

—— l. 23—for शिष्टानां read हिंसायां

—— l. 24—for न read तदा

VERSE XXXVIII

कृत्स्नोह—V. L. कृत्स्नेह

VERSE XXXIX

यज्ञस्य—V. L. यज्ञोऽस्य adopted by Medhātithi.

P. 403, l. 10—for यज्ञाङ्गभूते यावृत्तिस्त read यो वधो यज्ञाङ्गभूतस्त

VERSE XL

पुरः—V. L. पुरा (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 538).

P. 403, l. 23—for ऐहलोक read श्लोक as in A, N and C.

P. 404, l. 5—for स्पृष्ट read स्पष्ट as in S.

—— l. 10—for अग्नि read आर

VERSE XLI

यज्ञे—V. L. सोमे (Aparārka, p. 154).

नान्यत्रेत्यब्रवीन्मनुः—V. L. नान्यत्र मनुरब्रवीत्

P. 404, l. 18—for स्वतन्त्र एव च । read स्वतन्त्रः । एवं च as in S.

VERSE XLII

पशुं—V. L. पशून् (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 538).

VERSE XLIII

आत्मवान्—V. L. आत्मने (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 538).

P. 405, l. 11—for तत्कृत read तत्कुत as in A.

—— l. 13—for नाय read ऽनाय

VERSE XLVI

वधक्लेशान्—V. L. (a) परिक्लेशान् ; (b) वधक्लेशं (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 539).

हित—V. L. सुख

सुखमत्यन्तं—V. L. सुखमानन्त्यं

P. 406, l. 7—for वित्ताशनादयः read विशासनादयः

—— l. 8—for वित्ताशन read विशासन

VERSE XLVII

ध्यायति—V. L. ध्यायते (Mitākṣarā on 1. 181).

रतिं—V. L. हतिं (Kullūka).

VERSE XLVIII

विवर्जं—V. L. न भव (Prāyashchittavivēka, p. 279).

P. 406, l. 21—for पदेश read पदेशे

—— l. 23—for हेतूनाम् read हेतुलम्

VERSE XLIX

P. 406, l. 26—for प्रभावः read प्रभवः

VERSE L

प्रियतां याति—V. L. प्रियतामेति

च न—V. L. नोप

VERSE LI

दकश्चेति—V. L. दकश्चाष्ट (Smṛtisāroddhāra, p. 301).

विशसिता—V. L. विनिहन्ता

P. 407, l. 18—for हन्तोच्यते read हन्तेत्युच्यते as in S.

—— l. 27—Before ब्रूमः add तदयुक्मिति

P. 408, l. 2—for यदि read यदपि

—— l. 3—for स एव read चैव

—— „—for मुख्योऽपर read मुख्यो नोपचरन् पर

—— l. 7—for पनयमि read पनयनमि

—— l. 8—for ध्यापक read ध्यापन

—— l. 9—for पयति read पयत्यर्थः

—— l. 10—for योऽनर्था read यो तदर्था

—— l. 11—for इत्यपि read इत्यथ as in A and S.

—— l. 15—for सर्वस्वं दद्यात् read सर्वस्वदानं

—— l. 19—for प्रयोजकस्मृतिशङ्कया च read प्रयोजकौ

—— l. 20—for भेक्षि read भेतक्षि

After this verse some Mss. have the following additional verses :—

अनुमन्ता विशसिता निहन्ता क्रयविक्रयी ।
 घातकाः सर्व एवैते संस्कर्ता षट् उच्यते ॥
 निदेशेनानुमन्ता च विशस्ता शासनास्तथा ।
 हननेन तथा हन्ता धनेन क्रयिकस्तथा ॥
 विक्रयी च धनादानात् संस्कर्ता तत्प्रवर्तनात् ।
 धनेन चोपभोगेन वधभक्ष्या चाप्यथ ॥
 त्रिविधस्तु वधो ज्ञेयो भोक्ता तत्रातिरिच्यते ।
 घातकाः षट् समाख्याता भोक्ता ततस्तु सप्तमः ॥
 तेषाम्पञ्चसकाशास्तु ह्युपभोक्तातिरिच्यते ।
 क्रेतारं व्रजते पादः पादो भोक्तारमृच्छति ॥
 खादकं व्रजते पादः पादः ऋच्छत्यतस्तु यः ।
 यदि स खादको न स्यात् घातको न तथा भवेत् ॥
 खादको घातकः क्रेता ततस्तुल्या न संशयः ॥

VERSE LII

ततोऽन्यो नास्त्यपुण्यकृत्—V. L. (a) न ततोऽन्योस्त्यपुण्यकृत् (Smṛti-sāroddhāra, p. 301); (b) न ततोऽन्योऽस्ति पापकृत्

P. 408, l. 25—for स्त्वर्थे read स्त्वर्थ

VERSE LIII

पुण्यफलं समम्—V. L. पुण्यं समं स्मृतम् (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 533).

P. 409, l. 6—for वर्षे read वर्षे वर्षे

VERSE LV

एतत्—V. L. इति (Vīramitrodaya-Āhnika, p. 531).

मनीषिणः—V. L. विपश्चितः

P. 409, l. 16—for मतिराकां read निराकां

VERSE LVI

P. 409, l. 20—for विषयार्थाः read विधेयार्थाः as in S.

—— l. 21—for न्दार्थाकरैरी read न्दार्थवादैरी as in A, N, and F. N.

—— l. 23—for किञ्चिदशि read किन्तु यद्यशि

VERSE LVIII

सूतके च—V. L. सूतकेषु—(Smṛtitattva II, p. 279).

P. 411, l. 3—for जातानुसा read जानुजातसा

—— l. 4—After स्टीतीय add वर्ष as in S.

—— „ —for—यद्यपि read यदपि

VERSE LIX

अर्वाक् सञ्च—V. L. आ वा सञ्च (Aparārka, p. 893).

वा—V. L. च

VERSE LX

तु—V. L. च—(Nityāchārapradīpa, p. 104).

P. 412, l. 22—for येभ्यः read येभ्यश्चास्य as in S.

—— l. 23—for पूर्वमन्वय read पूर्वान्वय as in S.

—— l. 27—for दान मध्युप read दानमवध्युप

—— „ — for छंर इव read छंस

P. 413, l. 19—for दासीनां read दासानां as in S.

—— l. 23—for राजानौ read राजानो

P. 414, l. 4—for द्वादशाहे नाञ्च read द्वादशाहेनाञ्च

VERSE LXI

विपुयं—V. L. विप्राणां (Hāralatā, p. 15).

Kullūka, Nārāyaṇa and Rāghavānanda have the following two verses in place of Medhātithi's verse 61 :—

यथेदं शावमाशौचं सपिण्डेषु विधीयते ।
जननेऽप्येवमेव स्यान्निपुयं शुद्धिमिच्छताम् ॥
सर्वेषां शावमाशौचं मतापिन्नोस्तु सूतकम् ।
सूतकं मातुरेवस्यानुपस्पृश्य पिता शुचिः ॥

Some Mss. have the following additional verse :—

उभयत्र दशाहानि कुलस्यान्नम् भुज्यते ।
दानं प्रतिग्रहो यज्ञः स्वाध्यायश्च निवर्तते ॥

P. 415, l. 1—for ध्यायादिष्वपाठ read ध्यायादिषु स्यात् । यदि वा पाठ

- l. 2—for शक्येनैव read एकेनैव as in S.
- l. 4—for विरुध्यते read विरुध्येत
- l. 16—for तदेव read तदैवम् as in S.

VERSE LXII

वैजुकादेव सम्ब—V. L. वैजिकादभिसम्ब

VERSE LXIII

शवस्पृशो—V. L. शावस्पृशो

P. 416, l. 10—for तन्न वै read तन्नैव

VERSE LXIV

शिष्यस्तु—V. L. शिष्यस्य

समाचरन्—V. L. समाचरेत् (Mitākṣarā on 3. 24).

समन्तत्र—V. L. समस्तत्र

दशरात्रेण शुध्यति—V. L. दशाहेन विशुध्यति—(Mitākṣarā on 3. 24).

After verse 65 some Mss. have the following additional verses :—

प्राक्संस्कारप्रमीतानां वर्यानामविशेषतः ।
त्रिरात्रात् भवेच्छुद्धिः कन्यास्वहो विधीयते ॥
अदन्तजन्मनः सद्य ज्ञा चूडान्मैशिकी स्मृतम् ।
त्रिरात्रमाहुता देशाद् दशरात्रमतः परम् ॥
परपूर्वासु भार्यासु पुत्रेषु प्रकृतेषु च ।
मातामहे त्रिरात्रं तु एकाहं त्वसपिण्डतः ॥

VERSE LXVI

मुण्डानाम्—V. L. (a) चूडानाम्—(Mitākṣarā on 3. 23); (b) चोळानाम्

विशुद्धिः—V. L. अशुद्धिः (Mitākṣarā on 3. 23).

निर्वृत्तमुण्डकानाम्—V. L. निर्वृत्तचूडकानां (do.)

VERSE LXVII

क्षिपेयुः (Smṛtitattva II, p. 271).

P. 418, l. 3—for एव तेन read एतेन

VERSE LXVIII

न च—V. L. (a) नापि—(Aparārka, p. 870); (b) नास्य—(Mitākṣarā on 3. 2).

क्षपेतश्रयहमेव तु—V. L. (a) क्षिपेत्तत्श्रयहमेव वा ; (b) क्षपेरंस्त्रयमेव च ; (c) क्षिपेयुस्त्रयहमेव च (Smṛtitattva II. p. 271); (d) क्षपयेत्श्रयहमेव तु ; (e) क्षपेयुस्त्रयहमेव च (Kullūka).

After verse 70 some Mss. have the following additional verse :—

परपूर्वासु पुत्रेषु सूतके मृतकेषु च ।
मातामहे त्रिरात्रं स्यादेकाहं तु सपिण्डने ॥

LXXI

P. 419, l. 7—for अदत्ता read दत्ता as in F. N.

—— l. 18—for तदुस्य read तदुपस्य

—— l. 19—for स्पर्शन read स्पर्शना

VERSE LXXII

निमज्जेयुः—V. L. निर्मज्जेयुः

अहम्—V. L. अम्बहम् (Nandana).

P. 419, l. 27—Before प्रतिषेधः add न

—— „ —for डागादौ च तीर्थं read डागादावतीर्थं as in N.

Between verses 73 and 74 some Mss. have the following additional verse :—

मासत्रये त्रिरात्रं स्यात् षण्मासे पक्षिणी तथा ।

अहस्तु नवमाद्वार्क ऊर्ध्वं स्नानेन शुध्यति ॥

VERSE LXXIV

यच्छेषं—V. L. तच्छेषं

P. 420, l. 12—for देशो read विदेशो

—— l. 14—for पेक्षा read पेक्ष्यम् as in S.

—— l. 15—for कल्पेन read कल्पो न as in A

VERSE LXXVIII

चेत्स्यातां—V. L. स्यातां चेत्

यावत्तत्—V. L. यावच्च

P. 421, l. 14—for पातन read पात as in S.

P. 422, l. 3—for मातुल read मातुले as in S.

VERSE LXXIX

रात्रमा—V. L. रात्रं प्रा (Hāralatā, p. 76).

VERSE LXXXI

गुरौ—V. L. अगुरौ (Nandana ; also noted by Medhātithi).

विषये स्थितः—V. L. (a) विषयेषु च ; (b) विषये स्थितिः (Hāralatā, p. 76).

P. 422, l. 10—for रात्रिप्रति read रात्रप्रति

— l. 15—for उपसन्ने read उपसम्पन्ने

VERSE LXXXII

भूमिपः—V.L. चत्रियः

P. 423, l. 2—for वाक्यं read वाक्य

— l. 5—for ननु read न

— l. 8—Before विकल्पन्ते add तानि

— l. 11—for उपक्रान्तं read अपक्रान्तो as in S.

— „ —for विवक्षा यामा read विवक्षायामा

Before verse 82 some Mss. have the following :—

अत्रविद्शुद्धदायादाः स्युरचेद्विप्रस्य बान्धवाः ।
 तेषामशौचं विप्रस्य दशाहास्तुद्धिरिष्यते ॥
 राजन्यवैश्ययोश्चैवं हीनयोनिषु बन्धुषु ।
 स्वमेव शौचं कुर्वीत विशुद्ध्यर्थमिति स्थितिः ॥
 विप्रः शुद्ध्येद्दशाहेन जन्महानौ स्वयोनिषु ।
 षड्भिस्त्रिभिरथैकेन अत्रविद्शुद्धयोनिषु ॥
 सर्वे चाप्तमवर्णास्तु शौचं कुर्युरतन्निद्रताः ।
 तद्वर्णविधिदृष्टेन त्वं तु शौचं स्वयोनिषु ॥

VERSE LXXXIII

P. 424, l. 10—for होमवै read होमावै

VERSE LXXXIV

P. 425, l. 2—for सद्यपि read स्तेनापि as in S.

— l. 6—for शवस्पृष्टिपदेन read केवलस्य शवस्य स्पृष्टिपदेन as in S.

— l. 7—for रैयुंक read रेत्युक्त as in S.

— „ —for पदान्त read पदान्तर as in S.

VERSE LXXXV

गामालभ्याकमीक्ष्य वा—V. L. गां स्पृष्ट्वा वीक्ष्य वा रविम् (Mitākṣarā on 3.30 ; Madanapārijāta, p. 25).

ईक्ष्य—V. L. पृक्ष्य

P. 425, l. 24—for विकल्पेते read विकल्प्येते as in A.

VERSE LXXXVII

त्रिरात्रेणैव शुध्यति—V.L. त्रिरात्रमशुचिर्भवेत् (Aparārka, p. 876 and Mitākṣarā on 3.5).

कृत्वा—V.L. (α) दत्त्वा (Samskāraratnamālā, p. 285); (b) कुर्यात् (Gadādharaṣaṣṭhī-Kāla, p. 313).

VERSE LXXXVIII

निवर्ततेतोदकक्रिया—V. L. निवापो न विधीयते (Smṛtisāroddhāra, p. 217).

P. 426, l. 14—for संसर्गेण read संसर्गे न as in S.

— l. 16—for तदुक्तम् read तदयुक्तम्

— l. 17—for निर्देशाच्च read निर्देशात् as in C.

P. 427, l. 1—for नुज्ञानं read नुज्ञातं

— l. 14—for घादयति read घातयति

— l. 16—for प्रपतनम् read प्रपतनैश्चेष्टताम्

P. 428, l. 1—for सम्बन्धि read सर्वाधि

— l. 2—for येकेचन read येन

— l. 18—for शास्त्रं read न शास्त्रं

VERSE LXXXIX

P. 429, l. 7—Before कथिहिन् add यत्र as in S.

P. 429, l. 11—for तादर्थ्यताना read तादर्थ्याना as in S.

—— l. 12—for गुणभावात् read गुणीभावः as in S.

—— l. 20—for ब्राह्मणादिभिः read ब्राह्मणहने

—— „ —for तद्वेषा read तद्वेषा

—— l. 22—for लभ्यते read न लभते

P. 430, l. 8—for विवक्षयानातन्त्रं read विवक्षायामतन्त्रम् as in S and F. N.

—— l. 10—for सम्बध्यते । एते read सम्बद्धा तत्र ते as in S.

—— l. 18—for यद्यर्थ read यज्यर्थ

—— „ —for प्रमाद्या read प्रमाद्य

—— „ —for विधिविदिति read विधिं वदन्ति

—— l. 22—for निवृत्तिदिति read निवृत्तेति as in C.

—— l. 23—for यथातु read यथा च

—— l. 25—for निवृत्त read निवृत्ता

VERSE XC

प्रेतान्—V.L. प्रेतम् (Nirṇayasindhu, p. 391).

न व्रतेन—V. L. व्रतेन न (Samskāraratnamālā, p. 394).

VERSE XCI

यथायोगं—V.L. (a) यथासङ्ख्यं ; (b) यथायोग्यं (Smṛtisāroddhāra, p. 216).

यथायोगं हि जन्मनः—V.L. (a) यथावर्णं द्विजातयः (Aparārka, p. 170);
(b) यथासङ्ख्यं द्विजातयः (Nirṇayasindhu, p. 414).

VERSE XCII

P. 431, l. 26—for क्यथाऽनु read क्यथा नु as in A.

VERSE XCIII

माहारिमके—V. L. (a) महम्मके ; (b) महात्मके

चात्रका—V.L. (a) चात्रका (adopted by Burnell, but 'unauthorised' says Hopkins); (b) तत्र का (adopted by Parāshara-mādhava-Āchāra, p. 616).

P. 432, l. 10—for समेषु read आश्रमेषु as in S.

VERSE XCIV

दिम्ब—V. L. दिम्भ (Kullūka).

VERSE XCV

वपुः—V. L. मूर्ति

VERSE XCVI

लोकेभ्यः प्रभवाप्ययौ (Medhātithi)—V.L. (a) लोकेभ्यः प्रभवाप्ययम् (Kullūka); (b) लोकेशप्रभवाप्ययम् ; (c) लोकेशप्रभवोदययम् (Nandana); (d) लोकेशप्रभवेऽप्ययम् ; (e) लोकेशप्रभवेऽप्ययः (mentioned by Nārāyaṇa); (f) लोकेशप्रभवाप्ययौ (Wrongly attributed by Buhler to Medhātithi).

VERSE XCVIII

वाहनायुधम्—V. L. वाहनायुधैः (Nirṇayasindhu, p. 427).

शुध्यत्यपः—V. L. शुध्येदपः (Shuddhi-Kaumudī, p. 154).

रश्मीन्वा—V. L. (a) रश्मींश्च (b) रश्मिं वा (Shuddhi-Kaumudī, p. 154).

VERSE CI

अनदक्षन्—V. L. अनक्षन् (Gadādhara-paddhati-Kāla, p. 320).

चेत्त—V. L. चैत्त (do).

VERSE CII

च—V. L. वा (Smṛtisāroddhāra p. 220).

सचैलं—V. L. (a) सचैलः (Mitākṣarā, 3.26); (b) सचेलः (Hārālatā, p. 86 ; (c) सचेलं

After verse 102 some Mss. have the following couplet :

अपरं चेत्परो वर्यो अपरे वा परो यदि ।
अशौचे संस्पृशेत्स्नेहात् तस्य शौचेन शुध्यति ॥

VERSE CIII

नाथयेत्—V. L. हारयेत् (Mitākṣarā on 3.2) Madanapārijāta, p. 395).

VERSE CIV

निराहारो—V. L. ग्न्यनाहारो (Smṛtisāroddhāra, p. 249).

वार्युपाजनम्—V. L. वासनाजनम् (do).

VERSE CV

शौचानां—V. L. वर्यानां

योऽर्थे—V. L. योऽन्तः (Smṛtisāroddhāra, p. 249).

VERSE CVI

तपसावेदविस्तमाः—V. L. नदी वेगेन शुध्यति (Shuddhi-Kaumudī, p. 360).

VERSE CVII

द्विजोत्तमः—V. L. द्विजोत्तमाः (Smṛtisāroddhāra, p. 249).

P. 435, l. 13—for नद्यः read नद्याः

—— „ —for वेगगतायाः read वेगं गतायाः

—— l. 14—Before यथा add न as in S.

VERSE CVIII

P. 435, l. 27—for करणम् read करणत्वम्

P. 436, ll. 1—3 वावाऽनु.....सा तु—should be transposed to line below, after शुध्यन्ती

P. 436 l. 10—for वदिति S reads वदन्ति

VERSE CIX

P. 436, l. 16—for प्रधानता read प्रधानतया

VERSE CX

P. 436, l. 22—for भस्मन read भस्मनेति

— l. 25—for सपारुष्यं read पारुष्यं

— l. 27—for लोक read लोकत

— „ —for नैकसामान्यमात्रं लोकाज्जायते read नैवम् ।
सामान्यमात्रं लोकाज्जायते

P. 437, l. 2—for जनया read नानया

— l. 3—for विशेषः read विशेषं

— l. 14—for शुद्धेपात्रं read शुद्धपात्र

— l. 18—for मूलं read सिद्धेत्वर्थे as in S.

— l. 19—for धर्ममेव read धर्मविषयमेव as in S.

P. 438, l. 2—Before विभाग add किन्तु

— l. 4—for कवस्त्वं...ज्ञाप्येत read न चैकवस्त्वंशे स्वत्वं ज्ञाप्येत

— l. 6—for परिगृहा read परिग्रहा

— l. 8—for भजेर read विभजेर

— l. 12—for शुद्धि read अशुद्धि

VERSE CXI

P. 438, l. 26—for धावनादिष्टकादिभिः read धानापृथुकादिभिः

P. 439, l. 7—for स्वाकार read स्वाकर

— l. 8—for चहोनातीतानां read दाहोनीतानां

P. 439, l. 9—for स्वर्गा read वर्गा

—— l. 10—for स्फोटनादि read स्फटिकादि as in S.

VERSE CXII

अपामग्ने—V. L. (a) अग्नेश्चापां; (b) अग्नेरपां

स्वयोन्यैव—V. L. सयोन्यैव—noted by Medhātithi.

गुणवत्तरः—V. L. बलवत्तरः

VERSE CXIII

कांस्यरैत्यानां—V. L. (a) कांस्यरौप्याणां; (b) कांस्यरूप्याणां; (c) कांस्यरूपाणां

त्रपुणः—V. L. त्रपुषः (Mitākṣarā, 1.190).

सीस—V. L. शीश (Shuddhi-Kaumudī, p. 305).

VERSE CXIV

उत्पवनं—V. L. (a) उक्तावनं; (b) उत्प्लवनं (Smṛtitattva; II, p. 297),
(c) आप्लवनं

P. 440, ll. 24-25—for खट्वाशय्यायादीनां read खट्वादीनां as in S.

VERSE CXV

After verse 115 some Mss. insert :

कमण्डलूनां च तथा विप्राणां ब्रह्मचारिणाम् ।

हुतेऽग्नौ ब्राह्मणस्यापि तत्त्वतः श्रूयते श्रुतिः ॥

VERSE CXVI

After verse 116 some Mss. insert the following :—

त्र्यहकृतशौचानां तु वायसी शुद्धिरिष्यते ।

पर्युष्याद्भूषणाद्वा मन्त्रिणामतिघावनात् ॥

VERSE CXVII

शौचं—V. L. एव (Shuddhi-Kaumudī, p. 310).

P. 441, l. 19—for पर्यवस्यतोऽपि read प्रजाकृतस्यापि

VERSE CXVIII

चेल—V.L. चेल

VERSE CXIX

ऊचैः—V. L. माचैः (Parāsharamādhava-Prāyashchitta, p. 138).

P. 442, l. 19—for मिश्रेण न read मिश्रितेन as in A.

VERSE CXX

उदकेन वा—V. L. उदकेन च (Aparārka p. 260).

P. 442, l. 26—for कलक S reads कल्प

VERSE CXXI

नृणकाष्ठं—V. L. नृणकाष्ठानि

पलालं—V. L. पलाशं (Nityāchārāpradīpa, p. 100).

उपाजनै—V. L. उल्लेखयौ

P. 443, l. 6—for विकारणां read विकाराणां

— l. 7—for गिनां S reads 'गिना'

What appears as verse 123 in Kullūka (Buhler and Burnell)—मधैर्मूत्रैः etc. is, according to Medhātithi and Govindarāja, not Manu's text; both quote it as from Vashīṣṭha (3-59). For छीवनैः पूयशोणितैः Aparārka, (p. 262) reads श्लेष्म-पूयाशुशोणितैः.

VERSE CXXII

सम्मार्जनोपाजनेन—V.L. सम्मार्जनेनाजनेन

VERSE CXXIII

मृत्प्रक्षेपेण शुष्यति—V.L. मृत्क्षेपेण विशुष्यति (Madanapārijāta, p. 458).

P. 444, l. 3—for कृतशु read प्रकृत्याशु

—— l. 6—for अर्वाकतस्य जन्ति read अर्वाक् तु तत् त्यजन्ति as in A.

VERSE CXXIV

ध्याक्तात्—V.L. ध्याक्तो (Aparārka, p. 36 ; Madanapārijāta, p. 47; Parāsharamādhava-Āchāra, p. 217).

गन्धो लेपः—V.L. गन्धलेपः (Madanapārijāta, p. 47).

वादेयं—V. L. (a) देयं स्यात् (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 217); (b) चादेयं

VERSE CXXV

P. 445, l. 11—for दुष्ट read दष्ट

—— l. 24—for तत्पृश्य read तत् । स्पृश्य

VERSE CXXVI

वैतृष्ण्यं यासु गो—V. L. वितृष्ण्या यत्र गौ (Kṛtyasārasamuchchaya, p. 87).

P. 446, l. 3—for स्वर्गतो read संसर्गतो

VERSE CXXVII

पण्यं (Medhātithi and Madanapārijāta, p. 468)—V. L. पण्ये (Kullūka).

मैत्र्यं—V. L. मैत्रं (Smṛtisāroddhāra, p. 250).

P. 446, l. 18—for एवं.....तत्र read यश्चोक्तं एवैवोपप.....तत्र

—— l. 26—After संभाष्यते add मेध्यतया शुचित्वमाह

VERSE CXXVIII

P. 447, l. 3—Omit here भेतयाऽशुचित्वमाह

After verse 128 some Mss. insert the following:—

शुचिरग्निः शुचिर्वायुः प्रवृत्तो हि बहिश्चरः ।
जलं शुचि विविक्तस्थं पन्था सञ्चरणे शुचिः ॥

VERSE CXXIX

हतस्यान्यैश्च—V. L. हतस्यापि च (Shrāddhakaumudī, p. 356).
चण्डालाद्यैश्च—V. L. चण्डालैश्चैव

VERSE CXXX

मलारव्युताः—V. L. व्युता मलाः (Kṛtyasārasamuchchaya, p. 85).
अधस्तानि—V. L. अधस्थानि (Madanapārijāta, p. 50).

P. 447, l. 21—for न्द्रियाणि read न्द्रियाणां

— l. 22—After मेभ्यानि add इति

VERSE CXXXI

P. 448, l. 5.—Transpose तथा...नाप to line 2 above, after भवन्ति, and in its place add मक्षिकाग्रहणं in l. 5.

VERSE CXXXII

P. 448, l. 20—for तेषामेव read तेषाम्मते as in N.

VERSE CXXXIII

मूत्र—V. L. मूत्रं (Aparārka, p. 271).

प्राणकर्णविद्—V. L. कर्णविण्मूत्राः (Aparārka, p. 271 and Mitākṣarā on 1. 191).

VERSE CXXXIV

तिलस्तथैकत्र करे दश—V. L. तिलो दश वामकरे तथा (Nityāchāra-pradīpa, p. 255).

तथैकत्र—V. L. (a) तत्रैकत्र; (b) तथैकस्मिन्; (c) तथा वाम (Aparārka, p. 36).

शुद्धिमभीप्सता—V. L. शौचोपपादिकाः (Madanapārijāta, p. 46)

P. 449, l. 6—for भेदे read भेदो as in S.

— „ —for स्थानाध्वान्येत्यादि read स्थानादित्यादि as in A.

VERSE CXXXV

गृहस्थानां...ब्रह्मचारिणाम्—V. L. गृहस्थस्य...ब्रह्मचारिणः (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 215).

त्रिगुणं स्याद्ब्रह्मस्थानां—V. L. ब्रह्मप्रस्थस्य त्रिगुणं (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 215 and Madanapārijāta, p. 47).

स्यात्—V. L. तु

तु चतुर्गुणम्—V. L. तद्वचतुर्गुणम् (Shrāddhakaumudī, p. 336).

P. 449, l. 10—for मृद्वार्यदे read मृद्वार्यादे as in N.

VERSE CXXXVI

पाण्याचान्त—V. L. खान्याचान्त (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 223).

For the second half Parāsharamādhava (Āchāra, p. 223) reads पीत्वाऽपोऽध्येष्यमाणश्च वेदमग्निं च सर्वदा

मूत्रं पु—V. L. मूत्रपु

P. 449, l. 14—for मूत्रो...न्वात् read आचामेदयवा...न्वान् as in C and S.

— l. 18—for ऽन्यतोवा read ध्येयतो वा as in A.

VERSE CXXXVII

For the second line Aparārka (p. 40) and Madanapārijāta, (p. 50) read खानि चोपस्पृशेदङ्गिरास्मानं शिर एव च

त्रिराचामेत्—V. L. त्रिःप्राशयेत् (Hēmādri-Shrāddha, p. 992).

द्विःप्रमृज्यात्—V. L. द्विरुन्मृज्यात् (do.)

कीशद्वस्तु—V. L. (a) कीशद्वं तु ; (b) कीशद्वौ च ; (c) कीशद्वोऽपि

P. 449, l. 27—for स्पर्शं read स्पर्श

After verses 138 some Mss. insert the following :—

अजाश्वं मुखतोऽमेध्यं गावोऽमेध्याश्च पृष्ठतः ।
 ब्राह्मणाः पादतो मेध्याः क्षियोऽमेध्याश्च सर्वतः ॥
 गौरमेध्या मुखे प्रोक्ता अजाऽमेध्या ततः स्मृता ।
 गोः पुरीषं च मूत्रं च मेध्यमित्यब्रवीन्मनुः ॥

VERSE CXXXVIII

द्विष्टं च—V. L. द्विष्टस्य (Smṛtitattva, p. 111).

वैरय—V. L. अयं (Vidhānapārijāta, II, p. 318).

VERSE CXXXIX

ऽङ्गं न पन्ति याः—V. L. (a) ऽङ्गे पतन्ति याः (Kullūka and Rāghavānanda); (b) अङ्गं न यान्ति याः (Hēmādri-Shrāddha, p. 972).

विष्टितम्—V. L. विष्टितम् (Shrāddhakaumudī, p. 353).

P. 450, l. 10—for व्योक्ता read व्योक्त्वा

— l. 13—for मुखजा read मक्षिका as in N and C.

After verse 139 some Mss. insert the following :—

दन्तवहन्तलग्नेषु जिह्वास्पर्शेषु चेन्न तु ।
 परिच्युतेषु तत्स्थानास्त्रिगिरन्नेव तच्छुचिः ॥

Others have the following two verses—

अजाश्वं मुखतो मेध्यं गावो मेध्याश्च पृष्ठतः ।
 ब्राह्मणाः पादतो मेध्याः क्षियो मेध्याश्च सर्वतः ॥
 गौरमेध्या मुखे प्रोक्ता अजामेध्या ततः स्मृता ।
 गोः पुरीषं च मूत्रं च मेध्यमित्यब्रवीन्मनुः ॥

VERSE CXL

आचाम—V. L. आचम (Hēmādri-Shrāddha, p. 972).

भौमिकैस्ते—V. L. भूमिगास्ते (Nityāchārapradīpa, p. 281).

VERSE CXLI

P. 451, l. 15—for तस्यैवाह शुद्धिः read तच्छौचाशुद्धिः

After verse 141 some Mss. add the following :—

अनृतौ तु मृदा शौचं कार्यं मूत्रपुरीषवत् ।
अतौ तु गर्भशक्त्वात् स्नानं मैथुनिनः स्मृतम् ॥

VERSE CXLII

आचामेदेव—V. L. आचामेच्चैव (Viramitrodaya-Āhnika, p. 199).

P. 452, l. 7—for मपवादः read मनुवादः

After verse 142 some Mss. have the following :—

अनृतौ तु मृदा शौचं कार्यं मूत्रपुरीषवत् ।
अतौ तु गर्भं शक्त्वा स्नानं मैथुनिनः स्मृतम् ॥

VERSE CXLIII

निष्ठीव्योक्त्वानृतानि च—V. L. (a) छीवित्वोक्त्वाऽनृतं वचः (Mitākṣarā on 1. 196 and Viramitrodaya-Samskāra, p. 523); (b) निष्ठीव्योक्त्वानृतं वचः (Viramitrodaya-Āhnika, p. 115 and Parāsharamādhava-Āchāra, p. 224). But in Prāyashchitta (p. 423) the reading is as in Medhātithi.

पीत्वाऽपोध्येव्यमाद्यश्च—V. L. रथ्यां स्मशानं चाक्रम्य (Parāsharamādhava, Āchāra, p. 224).

P. 452, l. 13—for स्नाना read स्वप्ना

VERSE CXLIV

धर्मान्—V. L. धर्म

VERSE CXLV

P. 452, ll. 27-28 should be transposed to p. 453 after line 2.

VERSE CXLVI

For the second half, Parāsharamādhava (Prāyashchitta, p. 286) reads पुत्रस्य स्वाविरे भावे न स्त्री स्वातन्त्र्यमर्हति

न भजेत् स्त्री स्वतन्त्रताम्—V. L. न भजेत स्वतन्त्रताम्

P. 453, l. 5—Transpose लसपि...कर्तव्यम् to line 3, after verse 147. This, along with the two lines transposed from p. 452, is the Bhāṣya on 146.

VERSE CXLVII

For the second half, Madanapārijāta (p. 192) reads एतेषां विरहेण स्त्री गहिता स्यात्कुलद्वये

VERSE CXLVIII

कार्येषु—V. L. कार्येषु (Madanapārijāta, p. 192).

P. 453, l. 10—for तये इति read तयेति.

— l. 13—for अन्नः सं० read अन्नस्य

VERSE CXLIX

प्येनां—V. L. (a) वैनां (Varṣakriyākaumudī, p. 579); प्येनां (Smṛtichandrikā-Samskāra, p. 223).

नुमते—V. L. (a) नुमतः (do.); (b) नुमतौ (do.)

P. 453, l. 26—for तदैव read सदैव as in S and A.

— „ —for स्वामिकार read स्वाम्यकार

VERSE CL

यज्ञस्वासां—V. L. यज्ञस्वासां.

विवाहेषु—V. L. विवाहे तु.

स्वाम्यकारणम्—V. L. (a) स्वाम्यकारकम्; (b) स्वामिकारकम्

P. 454, l. 6—for पतेः । प्रजापतेर्देवता read पतेर्देवता as in S.

VERSE CLI

P. 454, l. 14—for सर्वत्रैवा read सर्वत्रैव

After verse 151 some Mss. add the following:—

दानप्रभृति या तु स्याद्यावदायुः पतिव्रता ।
मर्तुलोकं न त्यजति यथैवाकम्प्यती तथा ॥

VERSE CLII

उपचार्यः—V. L. (a) पूजनीयः; (b) उपचार्यः (Madanapārijāta, p. 193); (c) उपचारैः (Samskāraratnamālā, p. 675).

After verse 152 some Mss. add the following:—

पत्नौ जीवति या तु स्त्री उपवासं व्रतं चरेत्—[V. L. स्यादुपोष्य व्रतचारिणी ।]
आयुष्यं हरते मर्तुर्नरकं चैव गच्छति ॥

VERSE CLIII

यज्ञो—V. L. धर्मो (Gadādhara-paddhati-Kāla, p. 52).

पतिं शुश्रूषते—V. L. (a) पतिः संसेव्यते (Madanapārijāta, p. 193);
(b) पतिं संसेवते (Vidhānapārijāta, II, p. 729).

पोषितम्—V. L. पोषणम् (Madanapārijāta, p. 193).

येन—V. L. (a) यस्तु (Aparārka, p. 102); (b) या तु (Vidhānapārijāta II, p. 729).

पतिं शुश्रूषते येन—V. L. शुश्रूषयति भर्तारं (Samskāraratnamālā, p. 675).

VERSE CLIV

P. 455, l. 11—for चाशक्य read वाशक्य as in S.

VERSE CLV

P. 455, l. 16—After तदपि add न

—— l. 17—for तथैव read यथैव

—— l. 20—for विरोधोऽयं read विरोधेऽयं as in C and A.

P. 456, l. 1—for प्रजोपोऽयं read प्रजोपोऽयं as in A and S.

VERSE CLVI

P. 456, l. 6—for तत्कृतं read श्रुतं as in A and C.

VERSE CLVII

कुमार—V. L. कौमार (Mitākṣarā on 2. 127).

P. 456, l. 16—for चतुर्विंशत्या read च गुर्विंशत्या

—— l. 20—for संख्या read संख्या as in S.

VERSE CLVIII

गच्छति—V. L. गच्छेद् (Madanapārijāta, p. 198).

VERSE CLIX

अतिवर्तते—V. L. अतिलब्धयेद् (Parāsharamādhava-Prāyashchitta, p. 30).

परलोका—V. L. पतिबोका

VERSE CLX

प्रजाऽस्तीह—V. L. प्रजा स्तीयां

VERSE CLXI

वकुष्टं—V. L. पकुष्टं (Parāsharamādhava-Prāyashchitta, p. 30).

या निषेवते—V. L. योपसेवते (do.)

विन्द्येव—V. L. विन्द्येह

सा भवेद्भोके—V. L. लोके भवति (do.)

P. 457, l. 10—This is *text*, verse (162). For प्राप्नोति V. L. चाप्नोति। What is printed as verse 163 should be omitted as merely repeating what has gone before.

Verses 163 and 164 should come before line 12.

VERSE CLXII

निम्ना—V. L. निम्ना (Varṣakriyākaumudī, p. 579).

VERSE CLXIII

देहसंयता—V. L. कायसंयता (Vivādaratnākara, p. 436); (b) कायकर्मभिः (Varṣakriyākaumudī, p. 579).

चोच्यते—V. L. वृग्यते (Varṣakriyākaumudī, p. 579).

भर्तृलोकं—V. L. (a) पतिलोकं; (b) भर्तृलोकान् (Varṣakriyākau-mudī, p. 579).

Verses 163 and 164 are repeated in 9. 29 and 30.

VERSE CLXVI

P. 458, l. 4—for वानप्रस्थ read वानप्रस्थे

„ —for स्याप्रति read स्यापिप्रति as in N and C.

VERSE CLXVII

हापयेत्—V. L. हापयन्

कृतदारो गृहे—V. L. गृहेषु ब्राह्मणो

Discourse VI

Some Mss. have the following additional verse in the beginning :—

अतःपरं प्रवक्ष्यामि धर्मं वैखानसाश्रमम् ।
पुत्रेषु भार्यां निश्चिप्य वनं गच्छेत्सहैव वा ॥

VERSE II

वापस्यं—V. L. वाऽपस्यं (Mitākṣarā on 3. 45).

VERSE III

वनं—V. L. वने

VERSE IV

समादाय—V. L. समानीय

वाप्ति—V. L. वाय

निष्क्रम्य—V. L. निःसृत्य

VERSE V

एतान्—V. L. एतैः (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 528).

VERSE VI

चीरं वा—V. L. चीरं च

सायं स्नायात्प्रगेऽथवा—V. L. मार्गं वा वाचंमेव वा

नकायि च—V. L. नकास्तथा

VERSE VII

यद्भक्षः—V. L. यद्भक्ष्यं (Kullūka).

भिर्वा—V. L. भैक्ष्यं

गतम्—V. L. गतान् (Mitākṣarā on 3. 46).

P. 468, l. 1—for यदेवं read यदेव

— 1. 5—for वक्ष्यति read पश्यति

VERSE VIII

For the first three quarters some Mss. read as follows :

स्वाध्यायशीलो बित्त्यं स्याद्दान्तो मैत्रः समाहितः ।

त्यक्तद्वन्द्वोऽनिशं दाता—(this quarter being adopted by Govindarāja).

P. 461, l. 13—for पराधीनोऽपि read अपराधतोऽपि as in F. N.

VERSE IX

पूर्वं—V. L. पूर्व (Aparārka, p. 941).

पौर्यमासं च योगतः—V. L. (α) पौर्यमासं प्रयोगतः (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 528); (b) पूर्यमासं च शक्तिः (Aparārka, p. 941).

दर्श—V. L. दार्श (Mitākṣarā on 3. 45).

योगतः—V. L. शक्तिः (do.)

P. 461, l. 23—for धानादिना read धानाद् as in N.

P. 462, l. 19—for अग्नीस्वात्मनि read अग्नीनात्मनि

P. 463, l. 2—for सहामिभिर्बन S reads सहामिवन

VERSE X

For the first half some Mss. read as follows :—

नक्षत्रेष्टिं तथा दशपौर्यमासानि चाहरेत् ।

दर्शयेत्—V. L. शृणुयेत् (Kullūka).

प्रयत्न—V. L. प्रायत्नं (Aparārka, p. 941).

तुरायत्नं—V. L. (a) नारायत्नं; (b) उत्तरायत्नं (wrongly attributed by Buhler to Kullūka, who actually reads तुरायत्नं; it is adopted, however, by Aparārka, p. 914 and Parāsharamādhava-Āchāra, p. 528).

वाङ्मयायनमेव—V. L. दक्षिणायनमेव (Govindarāja).

VERSE XI

वासन्तशार—V. L. वासन्तैः शार (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 528).

विश्विदक्षिणं पृथक्—V. L. निर्वपेद्विश्विपूर्वकं (do.)

VERSE XII

तु—V. L. च

P. 463, l. 24—After लवणं add न

VERSE XIII

स्थलजौदक—V. L. स्थूलजौदक (Aparārka, p. 924).

नद्यात्—V. L. नन्यान् (Aparārka, p. 924).

VERSE XIV

मधुमांसं च—V. L. मधुमांसाणि (Aparārka, p. 942 and Parāsharamādhava-Āchāra, p. 529).

श्लेष्मातक—V. L. श्लेष्मान्तक

VERSE XVI

उत्सृष्टमपि—V. L. (a) उत्सृष्टमपि; (b) उत्सृष्टमपि (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 529).

पुष्पाणि—V. L. मूलानि (Kullūka).

न्यातौऽपि—V. L. न्याहीनि (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 529).

P. 464, l. 16—for महाराज read माहाराज

VERSE XVII

कोऽपि वा—V. L. कस्तथा

VERSE XVIII

वण्मासनिचयो—V. L. वण्माससङ्ख्यो वा (Aparārka, p. 942).

प्रचालको—V. L. प्रचालितो (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 529).

वा स्यात् (second line)—वाऽपि (do.)

VERSE XIX

वान्ने—V. L. (a) चान्ने ; (b) यावं (Aparārka, p. 943).

स्याद्वा—V. L. यद्वा (Mitākṣarā, 3. 50).

VERSE XXII

स्थानासनाभ्यां—V. L. स्थानासनैर्वा (Aparārka, p. 943).

VERSE XXIII

काशिकः—V. L. (a) काशकः ; (b) काशगः

P. 466, l. 4—for शाऽऽश्रयो read श आश्रयो यस्मिन्देशे

VERSE XXIV

उपस्पृशन्—V. L. उपस्पृशेत् (Aparārka, p. 944).

तर्पयेत्—V. L. तर्पयन्

VERSE XXV

अग्नीनात्मनि—V. L. (a) अग्नीरचात्मनि ; (b) अग्नीस्वात्मनि (Aparārka, p. 944) ; (c) अग्नीन्स्वात्मनि (Mitākṣarā on 3. 54).

VERSE XXVI

P. 466, l. 23 for तदुःखा read दुःखा as in A.

VERSE XXVII

तापसेष्वेव—V. L. तापसेषु च (Aparārka, p. 945).

आहरेत्—V. L. आचरेत् (Aparārka, p. 945).

VERSE XXIX

निषदीः—V. L. निषदः (Aparārka, p. 943).

संसिद्धये—V. L. संशुद्धये

P. 467, l. 14—for वा read या as in S.

VERSE XXX

शुद्धये—V. L. सिद्धये

VERSE XXXI

तावास्थाय—V. L. (a) तामास्थाय (Aparārka, p. 945); (b) तां चास्थाय (Hēmādri-Shrāddha, p. 1660).

आनिपातात्—V. L. आतिपातात् (Hēmādri-Shrāddha, p. 1660).

युक्ती वार्यनिलाशनः—V. L. ब्रह्मलोके महीयते (do.)

VERSE XXXII

ब्रह्मलोके महीयते—V. L. ब्रह्मभूयाय कल्पते (Nirṇāyasindhu, p. 398).

P. 468, l. 9—for ननु...कं read न च तद्युक्तम्

—— l. 13—for वासो read कामो

VERSE XXXIII

च—V. L. तु (Parāsharamādhava, p. 532).

त्यक्त्वा सङ्गान्—V. L. त्यक्तसङ्गः

P. 469, l. 22—for सीस्त्वृती read सी तृती as in S.

—— l. 27—for न वचनार्हः read वचनार्हः as in N.

VERSE XXXV

For the second line Vidhānapārijāta (II, p. 373) reads
अनपाकृत्य ताम्येव मोक्षमिच्छन् ब्रजत्यधः ।

विवेशयेत्—V. L. विवोजयेत्

VERSE XXXVI

P. 470, l. 16—for वा जायते read वाञ्जायते as in F. N.

— l. 21—for न तु read तेन तु as in A.

— l. 26—After कर्म add यः

P. 471, l. 6—for मदाऽ read यदा as in A and S.

VERSE XXXVII

वेदान्—V. L. वेदं

तथा प्रजाम्—V. L. (a) तथा प्रजाः; (b) तथात्मजान्; (c) तथा सुताम्;
(d) तथा सुतान्

VERSE XXXVIII

सार्धवेदसः—V. L. सर्ववेदस (Kullūka and Parāsharamādhava-
Āchāra, p. 538).

P. 471, l. 17—for पशुग्रंथा read पशुग्रांथः, ग्रंथा

— l. 22—for नावर्षा read नावर्ष्य as in N.

VERSE XXXIX

ब्रह्मवादिनः—V. L. ब्रह्मवेदिनः (Yatidharmasaṅgraha, p. 20).

VERSE XLI

P. 472, l. 10—After समुपोवेषु add उपहृतेषु as in N.

VERSE XLII

सिद्ध्यर्थमसहायवान्—V. L. (α) सिद्धार्थः ससहायवान् ;

सिद्ध०—V. L. सिद्धि (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 557).

P. 472, l. 16—for एकरामता read एकारामता as in A.

— l. 19—for ऽवधिहेतु read वन्धहेतु as in A and F. N.

— „ —for संपत्स्यते A reads सम्पश्यते, which is better.

VERSE XLIII

ऽसंचयिको—V. L. (α) ऽसंकुको (noted by Medhātithi); (b) ऽशंकुको ; (c) ऽसंकुतको ; (d) ऽसन्वयको (Aparārka, p. 953).

P. 472, l. 25—for गार्हस्थ्य read गार्ह as in A.

P. 473, l. 2—for तु सङ्ग read त्वसङ्ग as in (what reference?)

VERSE XLIV

चैल०—V. L. चेल० (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 569).

Between verses 44 and 45 some Mss. have the following additional couplets—

त्रैलोक्यान् हैमन्तिकान् मासानष्टौ मिश्रविंशक्रमेत् (V. L. मिश्राविदां ग्रसेत्)
दयार्थं सर्वभूतानां वर्षास्वेकत्र संवसेत् ॥

(This verse is quoted in Aparārka, p. 953).

नासूर्यं हि त्रैलोक्यार्गं नारदं भूमिमाक्रमेत् ।
परिपूताभिरद्भिस्तु कार्यं कुर्वीत निरुधः ।

VERSE XLV

निर्देशं—V. L. (α) निर्देशं (Kullūka and Parāsharamādhava-Āchāra, p. 559); (b) निदेशं

VERSE XLVI

वाचं—V. L. वाचां (Aparārka, p. 953).

VERSE XLVIII

न वाचमनृतं वदेत्—V. L. न वाचं समुदीरयेत् (Aparārka, p. 954).
After verse 48 some Mss. have the following :—

सत्यां वाचमहिंसां च वदेदनपकारिणीम् ।
कल्कापेतामपरुषामनृशं साममैथुनाम् ॥

VERSE XLIX

निरामिषः—V. L. (a) निराश्रयः ; (b) निरेषयः (Aparārka, p. 954) ; (c) निरामयः (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 569).

VERSE L

चोत्पात—V. L. चोत्पत्ति (Yatidharmasaṅgraha, p. 86).

P. 474, l. 25—for गृहादौ read ग्रहादौ as in N.

VERSE LI

वाऽन्यै—V. L. चान्यै

उपसंभजेत्—V. L. उपसंविशेत्

VERSE LII

कृत्—V. L. कृत (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 569).

कुसुम्भवान्—V. L. कुटुम्भवान्

VERSE LIII

स्युर्भिन्नयानि—V. L. स्युरग्रयानि

VERSE LV

मैत्रं—V. L. मित्रं (Mitākṣarā, on 3. 59).

प्रसज्येत—V. L. प्रसज्येत (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 562).

न प्रसज्येत—V. L. प्रसज्येत तु (Mitākṣarā on 359; Madana-pārijāta, p. 375).

व्यपिस—V. L. व्यतिस Mitākṣara, on 3.59).

सउज्जति—V. L. (a) सउज्जते (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 562); (b) मउज्जति (Madanapārijāta, p. 375).

VERSE LVI

मुक्तवउज्जने—V. L. मुक्तवर्जिते (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 562).

VERSE LVII

अलाभे—V. L. नरागी

लाभे चैव—V. L. लाभश्चैव (Aparārka, p. 963).

P. 476, l. 3—for मूल.....गृहीतैः read फलमूलोदकादिभिरप्यनन्य-परिगृहीतैः as in S.

VERSE LVIII

Second line.—V. L. अभिपूजितलाभास्तु (V. L. लाभैश्च) मित्रां यत्नेन वर्जयेत्

VERSE LXI

P. 476, l. 23—for परिणामस्य read परिणामस्य as in N and F. N.

VERSE LXII

संयोगं च—V. L. सम्प्रयोगं (Aparārka, p. 968).

P. 476, l. 6—for शत्रु.....दिभिः read शत्रुसङ्ग्रामादिभिः

VERSE LXIII

सम्भवम्—V. L. सम्भवः (Aparārka, p. 968).

वास्मात्—V. L. वास्मात्

P. 475, l. 19—for उपरि read उपि as in S.

—— l. 22—for समु read स इ

VERSE LXIV

(This verse is omitted in some Mss.)

सुखसंयोगमवयम्—V. L. सुखमवयमेव च (Yatidharmasaṅgraha, p. 35).

VERSE LXV

चाम्बवेचेत—V. L. चाप्यवेचेत

चैवोपपत्तिं—V. L. च समुत्पत्तिं ।

Nandana omits verse 65.

VERSE LXVI

भूषितोऽपि—V. L. दूषितोऽपि (Kullūka, Nandana and Rāghavānanda).

रतः—V. L. वसन् (Mitākṣara on 3. 65).

P. 478, l. 16—for त्यागे न read त्यागेन

VERSE LXVIII

जन्तूनां—V. L. भूतानां (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 570).

चैव—V. L. (a) नैव ; (b) पीह

VERSE LXIX

P. 479, l. 3—for शुद्धये read शुद्ध्यये

After verse 69 some Mss. have the following additional couplet:—

ग्रेष्महैमन्तिकान् मासानष्टौ प्रायेण पर्यटेत् ।
दयार्थं सर्वभूतानां वर्षास्वेकत्र संवसेत् ॥

It is quoted as Manu's in Aparārka, p. 954.

VERSE LXXI

विग्रहात्—V. L. संयमात् (Vidhānapārijāta, II, p. 176).

VERSE LXXII

P. 479, l. 26—for योनुवा read यानुवा

P. 480, l. 7—for शमयमादिभिन्नियमाद्वि read यमनियमस्थानाद्वि
as in N.

— l. 9—for शौर्यादयः read सौन्दर्यादयः as in N.

— l. 11—for प्रल read प्रयल

— l. 15—for धारणतया read धारणकृतया

— l. 20—for रहितं read सहितं as in S and F, N.

— l. 26—for योरनारम्भ read योरारम्भ

P. 481, l. 1—for विषय read विषये

— „ —for उपघाते read उपघातेषु

VERSE LXXIII

P. 481, l. 24—for नैवंपरवान्यः read नैवं परमात्मनोऽन्यः as in A.

P. 482, l. 1—for रनपावृतादि read रनपायामृतादि as in A.

VERSE LXXIV

कर्मभिर्न विवध्यते—V. L. कर्मणा न स वध्यते (Yatidharmasaṅgraha,
p. 42).

VERSE LXXV

तत्पदम्—V. L. तत्परम् (Nārāyaṇa and Nandana).

P. 482, l. 72—for येषां read तेषां as in A.

— l. 15—for सम्पन्नेन read सम्पन्नेऽन्यत्

P. 483, l. 6—for औषधेन read औषधे

VERSE LXXVI

स्नायुयुतं—V. L. स्नायुबद्धं (Yatidharmasaṅgraha, p. 91).

दुर्गन्धि—V. L. दुर्गन्धं (do).

P. 483, l. 17—for सूतकान नान्य read स्वेदजादीनामन्य as in S and F. N.

VERSE LXXVII

P. 483, l. 26—for वेक्ष्यम । ल्य read वेक्ष्य ल्य

—— l. 27—for स्तृप्तता शरीरेण read स्तृप्त्या शरीरेण

VERSE LXXVIII

P. 484, l. 7—for प्राप्तिपूर्वकस्य read प्राप्तविवेकस्य

—— l. 8—for कृच्छ्रपूर्वं read कृच्छ्रम् । पूर्वं

VERSE LXXIX

विसृज्य—V. L. विमृश्य

P. 484, l. 13—after कर्तुं add यन्ममायमग्रियं करोति तन्ममैव as in S and F. N.

VERSE LXXX

P. 484, l. 19—for स्पृहा कार्याऽभि read स्पृहाकार्याभि

VERSE LXXXI

त्यक्त्वा सङ्गान्—V. L. त्यक्तसङ्गान्

द्वन्द्ववि—V. L. द्वन्द्वैर्वि

VERSE LXXXII

P. 485, l. 9—for तयोः read स्वयोः as in S and F. N.

—— l. 18—for अन्नक्रि.....गुहः read स न क्रियाफलमुपाश्रुते as in A.

P. 485 l. 21—for पुष्पते read युष्पते as in S.

P. 486, l. 10—Omit द्वान्द्वोक्त, which is not in A.

VERSE LXXXIII

आध्यात्मिकं—V. L. अध्यात्मिकं

P. 486, l. 18—for विधायकं read विधायक as in A.

—— l. 19—for मयुरभमवमहं भवमहं रुद्रेभिः read मयुरभमहं रुद्रेभिः as in A.

VERSE LXXXIV

P. 486, l. 25—for अध्ययनवि read अध्ययनं वि as in A.

—— l. 26—for जापकानं read जापकानाम् as in A.

P. 487, l. 1—for शास्त्रादवगतात्मतत्त्वानव read शास्त्रादनव as in S.

—— l. 6—for प्रेक्षणीय....आत्म read प्रक्षणीयरागादिकोषा ज्ञानात्म

VERSE LXXXVII

P. 488, l. 3—for गृहस्था read गृहे स्था

VERSE LXXXIX

सर्वेषा—V. L. चतुर्णा (Vīramitrodaya-Samskāra, p. 563).

वेदभृति—V. L. वेदस्मृति (Vīramitrodaya-Samskāra, p. 563).

P. 488, l. 12—for चैतान्द्विविधाने read चैतस्मिन् विधाने as in A and S.

—— l. 25—for क्षीमाप्रगमनं read क्षीमात्रे न गमनं

—— l. 26—for युक्तेव read युक्तेरेव as in F. N.

P. 489, l. 3—for इत्येत.....केनांशेन read इत्येतदधिकृता विवाह-प्रयुक्तिचिन्ता तु केनांशेन as in A and C and F. N.

—— l. 6—for सत्यपि वेदस्या read सत्यव्यवैधस्या as in F. N.

—— l. 21—for विहिरो read विहतो

—— l. 23—for भवत्तमा read भवत्तमा as in F. N.

VERSE XC

नदीनदाः—V. L. नदीदयाः (Vīramitrodaya-Saṃskāra, p. 563).

VERSE XCI

लक्ष्यको—V. L. लक्ष्यिको

VERSE XCII

धीः—V. L. ह्रीः (Nārāyaṇa, Nandana and Smṛtichandrikā-Saṃskāra, p. 13).

P. 490, l. 26—for पौनदक्त read पौनरुक्त्य as in S.

VERSE XCIII

दशलक्ष्यानि धर्मस्य—V. L. (a) दशलक्ष्यकं धर्मं । (b) दशलक्ष्यिकं धर्मं ; (c) दश विद्वानि धर्मस्य

VERSE XCIV

For the last three quarters of this verse, *Aparārka* (p. 972) reads—वेऽधीरग्निजातयः । अधीत्य चानुवर्तन्ते ते यान्ति परमां गतिम् ॥

वेदान्तं—V. L. वेदान्तान्

श्रुत्वा—V. L. सेव्य

P. 491, l. 16—अजीर्णं read जीर्णं

VERSE XCV

अभ्यस्य—V. L. अभ्यस्यन् (Govindarāja, Nārāyaṇa and Nandana; also noted by Medhātithi).

After verse 95 some Mss. have the following additional couplet :—

संन्यस्य सर्वकर्माणि वेदमेकं न संन्यसेत् ।
वेदसंन्यासनाश्रुमस्तस्माद्देवं न संन्यसेत् ॥

VERSE XCVII

राज्ञां धर्म—V. L. (a) राजधर्मान्; (b) राज्ञां धर्मान्

Discourse VII

VERSE II

विदुते—V. L. ऽमिदुते (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 15).

सर्वस्य—V. L. धर्मस्य

रक्षार्थमस्य—V. L. चक्षुर्धर्मस्य (attributed to Medhātithi by Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 16).

P. 493, l. 18—for तत्कृतः read तत्र भुतः as in F. N.

— l. 22—for तद्वतिदेशो read तद्वदितरो as in S.

VERSE IV

निष्कृष्य—V. L. (a) निर्हृत्य (Kullūka); (b) आहृत्य (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 5).

इन्द्रानिल—V. L. चन्द्रानिल—(Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 5).

चन्द्रविसे—V. L. इन्द्रविसे

Ditto.

VERSE V

एषां—V. L. एष (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 5).

अभिभ—V. L. अतिभ (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 15).

मात्राभ्यः—V. L. मात्राभिः (noted in do).

VERSE VI

एष—V. L. एष (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 392).

VERSE VII

स चेन्द्रः स्वप्नभावतः—V. L. स महेन्द्रः स्वभावतः (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 392).

VERSE VIII

P. 494, l. 27—for ञष्टे read षष्टे

VERSE IX

P. 495, l. 3—for प्रायो read यो as in F. N.

— l. 4—for न्तिको read न्तिकवर्ती as in S.

— „ —for सर्पिं सर्पे as in S.

VERSE X

कार्यं सोऽवेक्ष्य—V. L. कार्याण्यवेक्ष्य (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 18), which notes the other reading also.

सोऽवेक्ष्य—V. L. चावेक्ष्य

VERSE XI

पद्मा श्रीः—V. L. पद्माऽऽस्ते (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 392).

च वसति—V. L. संवसति

VERSE XIII

धर्मं यमिष्टेषु—V. L. धर्मममीष्टेषु (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 392).

स ऽवस्येत्—V. L. सत्यवस्येत् Ditto.

चाप्यमिष्टेषु—V. L. चाप्यमिष्टेषु

तं धर्मं—V. L. तद्धर्मं (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 393).

VERSE XIV

तदर्थं—V. L. तत्कार्यं (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 393).

मात्मजम्—V. L. मात्मनः (do.)

P. 496, l. 20—for माक्ष्यो read माक्ष्यो

VERSE XV

चलन्ति च—V. L. चलन्ति ते

कल्पन्ते—V. L. कल्पने

P. 497, l. 1—for स्वाङ्गारी read स्वाङ्गारी

VERSE XVI

तं देश—V. L. तद्देश (Vivādachintāmaṇi, 261).

तत्त्वतः—V. L. धर्मतः

वर्ति—V. L. वृत्ति (Vivādachintāmaṇi, p. 261).

P. 497, l. 8—मनुबन्धमनुज्ञान्नापरि read मनुबन्धं परि

VERSE XVII

स्मृतः—V. L. कृतः (Vivādaratnākara, p. 646).

VERSE XVIII

एवामि—V. L. एव हि (Vivādachintāmaṇi, p. 261).

VERSE XIX

स घृतः—V. L. (a) सुघृतः (Vivādachintāmaṇi, p. 261); (b) संघृतः ; (c) स्वघृतः (Vivādaratnākara, p. 647).

VERSE XX

शूले मत्स्यानिवापक्ष्यन्—V. L. जले मत्स्यानिवाहिंस्युः (noted by Kullūka).

शूले—V. L. जले.

अपक्ष्यन्—V. L. आहिंस्युः

P. 498, l. 7—for शूलपाक्रियन्ते read शूलाक्रियन्ते

VERSE XXI

श्वावशिष्टान्—V. L. श्वा च शिष्टान् (Vivādaratnākara, p. 648)

VERSE XXII

शुचिर्नरः—V. L. नरः शुचिः (Vivādachintāmaṇi, p. 263).

VERSE XXIII

रक्षांसि पतंगोरगाः—V. L. पिशाचोरगराक्षसाः (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 286), but on p. 292 the same work has the other reading.

देवदानवगन्धर्वा रक्षांसि—V. L. देवदानवरक्षांसि गन्धर्वा

P. 499, l. 10—for नीपोऽपि नीचोऽपि would be better.

VERSE XXV

दण्डः—V. L. धर्मः (Vivādaratnākara, p. 646).

न मुह्यन्ति—V. L. विवर्धन्ते Do.

VERSE XXVI

P. 500, l. 2—for विद्याशक्त read विद्याशक्ती

VERSE XXVII

कामाग्धो—V. L. कामात्मा (Vivādaratnākara, p. 647)

निहन्यते—V. L. निपात्यते

VERSE XXVIII

विचक्षितं—V. L. विचक्षितो

VERSE XXIX

मुनीन्—V. L. ऋषीन् (noted in Vivādaratnākara, p. 647, footnote).

VERSE XXX

लोऽसहायेन—V. L. असहायेन (Vivādaratnākara, p. 647).

सक्तेन—V. L. ऋक्येडु (Do.)

VERSE XXXI

प्रणेतुं शक्यते दण्डः—V. L. (a) दण्डः प्रणयितुं शक्यः (Vivādachin-tāmaṇi, p. 262) ; (b) दण्डः प्रणेतुं शक्यस्तु ; (c) दण्डः प्रणयितुं शक्तः (Vivādaratnākara, p. 647).

ससहायेन—V. L. सुसहायेन (Vivādaratnākara, p. 647).

P. 501, l. 15—for भक्त्यनु read भक्तानु as in F. N.

VERSE XXXII

न्यायवृत्तः—V. L. न्यायवृत्तिः (noted by Medhātithi).

भृशदण्डः—V. L. भृशदण्डः (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 121).

P. 501, l. 22—for प्रवृत्तिः read प्रवृत्तो as in N.

— „ —for न्याययोगाद्वृत्तन्यायः read न्याययोगाद्वृत्तः न्यायवृत्तः

— l. 24—for उपेक्षणीयम् read अपेक्षणीयम् as in N and S.

P. 502, l. 2—कार्ये प्रधानं read कार्यप्रधानः

VERSE XXXIII

शिलोन्धेनापि—V. L. शिलोन्ध्यादपि

VERSE XXXV

स्वे स्वे धर्मे निविष्टानां—V. L. स्वेषु धर्मेषु निष्ठानां

P. 502, l. 16—for क्षिप्यते read श्लिष्यते

— „ —for मित्रादि read पित्रादि as in S.

— l. 20—for विज्ञायन्ते read विज्ञेया

VERSE XXXVI

तत्तद्गोऽहं प्रवक्ष्यामि—V. L. तद्गोऽहं सम्प्रवक्ष्यामि

VERSE XXXIX

P. 503, l. 22—for वस्य read अस्य as in S.

VERSE XL

नष्टा—V. L. अष्टा (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 119).

सपरिग्रहाः—V. L. सपरिच्छदाः (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 119).

वनस्था अपि—V. L. (a) वनस्थाश्चापि; (b) वनस्थाश्चैव (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 119).

VERSE XLI

वेनो—V. L. वेणो.

सुदाः पैजवनश्चैव—V. L. (a) सुदासो यवनश्चैव (Kullūka); (b) सुदासः पैजवनश्च (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 119).

पैजवन—V. L. वैजवन (Nandana).

VERSE XLIII

आत्मविद्यां—V. L. आत्मविद्भ्यो (Mitākṣarā on l. 310 and Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 118).

विद्यात्—V. L. विद्यां (noted by Medhātithi).

शाश्वतीम्—V. L. तद्दिदः (Mitākṣarā on l. 310 and Madana-pārijāta, p. 222 and Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 118).

P. 504, l. 19—for सद्योप read राज्योप

—— l. 21—for त्रय read त्रयं

VERSE XLIV

जितेन्द्रियो हि—V. L. जितेन्द्रियस्तु

VERSE XLV

क्रोधजानि च—V. L. क्रोधजानि तु

VERSE XLVI

क्रोधजेस्वात्मनैव तु—V. L. क्रोधजे स्वात्मनैव तु (Parāsharamādhava-
Āchāra, p. 413).

VERSE XLVII

दिवास्त्रमः—V. L. दिवास्त्रापः (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 147).

परिवादः—V. L. परीवादः (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 413).

वृथाव्या च—V. L. (a) वृथाटाव्या (do.); (b) वृथात्यागः (Vīrami-
trodaya-Lakṣaṇa, p. 198); (c) वृथाघातः (Mitākṣarā on 1. 310).

सचो—V. L. सचः (Mitākṣarā on 1. 310).

P. 506, l. 9—दित्राणाम्—V. L. दित्राणि as in S.

VERSE XLVIII

वाग्दण्डजं च पारुष्यं—V. L. वाग्दण्डजनपारुष्यं

P. 506, l. 16—for करावरोधो read कारावरोधो

— ll. 17-18—सर्वसाधा...व्यावृत्तिः should come after हरणं
वा in l. 19.

— l. 18—for गुणिनां read गुणानां as in N and S.

VERSE XLIX

तज्जावेतानुभौ गणौ—V. L. (a) तज्जौ ह्येताभुभौ गुणौ ; (b) तज्जौ-
ह्येतौ गुणाभुभौ ; (c) त्याज्या ह्येतौ गणाभुभौ (Parāsharamādhava-
Āchāra, p. 413); (d) तज्जयेताभुभौ गणौ (Vīramitrodaya-Rājanīti,
p. 148).

VERSE LI

दूषणे—V. L. दूषणम् (Mitākṣarā on 1. 308).

सदा—V. L. तथा

VERSE LII

पूर्वपूर्व—V. L. पूर्वपूर्व (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 148).

आत्मवान्—V. L. आत्मनः (Nandana and Vīramitrodaya-
Rājanīti, p. 148).

P. 507, l. 18—for विषंभवति read विषीभवति as in N.

P. 508, l. 1.—for कावे लङ्गः परिचयः read कावे लङ्गपरिचयः as in S.

— l. 5—for विनाशादिश read विनाशादश

VERSE LIII

व्यसन्यधोधो—V. L. व्यसन्यधो हि (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 414).

P. 508, l. 19—for पानादीनामाशङ्क्यचेति read पानादीनामशङ्कं वेति

VERSE LIV

कुलोद्गतान्—कुलोद्भवान् (Mitākṣarā on l. 311).

चाष्टौ—V. L. चाष्टौ (Mitākṣarā on l. 311 and Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 177).

कुर्वीत सुपरीक्षितान्—V. L. प्रकुर्वीत परीक्षितान् (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 405 and Kullūka).

परीक्षितान्—V. L. परीक्षकान् (Nandana).

P. 509, l. 1—for नेनाहाः read नेनाह as in N.

— l. 7—for स्वल्पकार्ये read स्वल्पकार्ये

— l. 8—for सर्वं मन्त्रि read सर्वमन्त्रि

— l. 9—for दधिचिसः read दधिचिसः

— „ —for दुपदे read वपदे

— l. 10—for ऐकैकमास्य read ऐकैकमास्य

— l. 11—for भवत read भवते

— „ —for इत्याख्या read प्रत्याख्या

— „ —for जिकान्तः read जिका अन्तः

— l. 13—for प्रमाद read प्रवाद

— l. 14—for प्रमाद read प्रवाद

— l. 21—for बुद्धिभेदो N reads शुद्धिभेदो

VERSE LV

किं तु—V. L. (a) किमु (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 177) ;
(b) किं तु

VERSE LVI

सामान्यं सन्धिविग्रहम्—V. L. सामादीन् सन्धिविग्रहान् (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 405).

P. 510, l. 9—for प्रति कर्म read प्रतिकर्म

— ll. 14-16—for तस्मादायुध read तस्यादायुध

— l. 15—for मुक्तदण्डः read शुक्तदण्ड

— l. 16—for देवतासमं read देवताश्रम

— l. 17—for अक्षितानां N reads उक्षितानां, which is better.

VERSE LVII

आत्मनः—V. L. आत्मने

P. 510, l. 26—for त्यतीकं read त्यनीकं as in S.

VERSE LVIII

बाङ्गुण्यसंयुक्तम्—V. L. सामान्यसंयुतम् (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 406).

मन्त्रयेत् परमं V. L. मन्त्रयीत परं (Nītimayūkha, p. 53).

VERSE LIX

समाचरेत्—V. L. समारमेत् (Kullūka and Parāsharamādhava-Āchāra, p. 406).

P. 511, l. 5—Before सह add तेन as in S.

VERSE LX

इत् नमास्यान्—V. L. इत् न् सामास्यान् (Nītimayūkha, p. 53).

अक्षिप्तान्—V. L. कुलीङ्गस्तान् (noted by Nārāyaṇa).

सम्पगर्थ—V. L. आप्तागर्थ (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 185).

VERSE LXI

निर्वर्तत—V. L. निवर्तत (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 185).

P. 511, ll. 13-14—for भय.....साह read भयसन्निधावसादहे
तावप्युत्साह

VERSE LXII

तेषामर्थे—V. L. तेषाम्मध्ये (Nītimayūkha, p. 53).

अन्तर्निवेशने—V. L. अन्तरवेशमनि (Aparārka, p. 581).

VERSE LXIII

विशारदम्—V. L. कोविदम् (Vīramitrodaya-Samskāra, p. 225).

चेष्टज्ञं—V. L. चेष्टाज्ञं (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 188).

P. 512, l. 3—for राज्ञे read राज्ञो as in S.

—— l. 5—for आकारशरीर read आकारः शरीर

—— l. 8—for शुचि read शुचिः

After verse 63 some Mss. have the following additional
verses :

सन्धिविग्रहकालज्ञान् समर्थानायतिष्ठमान्
परैरहार्यान् वृद्धांश्च धर्मतः कामतोऽर्थतः ।
समाहर्तुं प्रकुर्वीत सर्वशास्त्रविपश्चितः ।
कुलीनान् वृत्तिसम्पन्नान् निपुणान् कोशवृद्धये ॥
आयस्ययस्य कुशलान् गणितज्ञानलोलुपान् ।
नियोजयेद्धर्मनिष्ठान् सम्यक्कार्यार्थचिन्तकान् ॥
कर्मणि चातिकुशलान् लिपिज्ञानायतिष्ठमान् ।
सर्वविश्वासिनः सत्यान् सर्वकार्येषु निश्चितान् ॥
अकृताशास्तथा भर्तुः कालज्ञांश्च प्रसजिनः ॥
कार्यकामोपधाशुद्धान् बाह्याभ्यन्तरचारिणः ।
कुर्यादासन्नकार्येषु गृहसंरक्षणेषु च ॥

VERSE LXV

च दूते—V. L. तु दूते

P. 512, 15—उक्त...प्रयो read उक्तानां दूतगुणानां सम्पादनप्रयत्ने
प्रयो as in S.

VERSE LXVI

कृत एव हि—V. L. कृत एव च

मिच्छन्ते येन मानवाः—V. L. (a) मिच्छते येन मानवः; (b) मिच्छन्ते येन बान्धवाः (Govindarāja); (c) येन मिच्छेत बान्धवः (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 188); (d) मिच्छन्ते येन वान वा (Rāghavānanda).

VERSE LXVIII

तस्वेन—V. L. यत्नेन

VERSE LXIX

अनाविलम्—V. L. अनाकुलम्

आवसेत्—V. L. आविशेत्

VERSE LXX

धनुर्दुर्गं—V. L. धन्वदुर्गं

वार्षमेव वा—V. L. (a) वार्षमेव च; (b) वार्षमेव च (Mitākṣarā on 1. 320).

समाश्रित्य वसेत्—V. L. (a) समाश्रित्यावसेत् (Nītimayūkha, p. 64); (b) समावृत्त्यावसेत् (Mitākṣarā on 1. 320).

VERSE LXXI

एषां हि—V. L. एतेषां (Nītimayūkha, p. 65).

सर्वेण—V. L. सर्वेषां (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 203).

प्रयत्नेन—V. L. प्रकारेण

विशिष्यते—V. L. प्रशस्यते

VERSE LXXII

प्लराः—मृषाः (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 202).

VERSE LXXIV

तस्माद्दुर्गं—V. L. तस्माद्दुर्गाणि

विधीयते—V. L. (a) विशिष्यते (Rāghavānanda); (b) च कारयेत्; (c) समाभयेत् (Nītimayūkha, p. 65).

VERSE LXXV

तस्यात्—V. L. तद्मात् (N) (Vīramitrodaya-Lakṣaṇa, p. 238).

नेदकेन च—V. L. नेदकेचनैः (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 204 ; Parāsharamādhava-Āchāra, p. 407).

VERSE LXXVI

सुपयां—V. L. सु पर्यां (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 407).

सर्वतुङ्कं—V. L. सर्वतुङ्गं, noted by Medhātithi.

VERSE LXXVII

गुणान्विताम्—V. L. समन्विताम् (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 407).

P. 515, l. 10—for वचनकरणा read वचनाचरणा as in S.

VERSE LXXVIII

चत्विजः—V. L. चत्विजम् (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 407).

तेऽस्य—V. L. तस्य

P. 515. l. 13—for देशे न read देशेन

VERSE LXXIX

चमार्थं—V. L. चकार्थं (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 407).

VERSE LXXX

स्याच्चान्नायपरो—V. L. स्यादाश्रयपरो (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 187).

P. 516, l. 3—for कशादे read करदे

VERSE LXXXII

सिधीयते—V. L. विधीयते

P. 516, l. 16—for वक्ष्यमा read वक्ष्यमा

VERSE LXXXIII

ब्राह्मणोऽव चयो—V. L. (a) ब्राह्मणोऽवचयो ; (b) ब्राह्मणोऽवचलो

VERSE LXXXIV

स्कन्दति—V. L. स्कन्दते

व्यवते—V. L. व्यवते (Kullūka).

VERSE LXXXV

आचार्ये शतसाहस्रे—V. L. (a) सहस्रगुणमाचार्ये (Aparārka, p. 286);
(b) सहस्रं श्रोत्रिये दानं ; (c) प्राधीते शतसाहस्रं (Kullūka); (d) श्रोत्रिये
शतसाहस्रं (Nandana).

P. 517, l. 24—for दक्तं read यत्तुक्तं

VERSE LXXXVI

तथैव च—V. L. तथापि च (Aparārka, p. 303).

दानस्य फलमश्नुते—V. L. दानस्यावाप्यते फलम् (Aparārka, p. 303).

P. 518, l. 18—for भावःप्रसाद read भावप्रसाद

— l. 19—for प्रत्येति read प्रेत्येति, which is the प्रतीक for प्रेत्य in 86.

What is printed by Gharpure as verse 87 is in reality only a verse quoted and explained in the *Bhāṣya* in the manner of several other quotations; it does not form part of the *text* of Manu, as is clear from the term प्रेत्येति (in line 19), which is the *pratīka* of the last quarter of verse 86.

The numbering of the verses therefore will not henceforth, tally with that in Gharpure's edition.

VERSE LXXXVII

पालयन् प्रजाः—V. L. समरे परैः (Viramitrodaya-Rājanīti, p. 405).

Between verses 86 and 87 some Mss. have the following :—

एष एव परो धर्मः कृत्स्नो राज्ञ उदाहृतः ।
जित्वा धनानि सङ्ग्रामाद् द्विजेभ्यः प्रतिपादयेत् ॥
देशकालविधानेन द्रव्यं श्रद्धासमन्वितम् ।
पात्रे प्रदीयते यत्तु तद् धर्मस्य प्रसाधनम् ॥

VERSE LXXXVIII

चैव पालनम्—V. L. परिपालनम्

राज्ञां—V. L. राज्ञः (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 413).

VERSE LXXXIX

P. 519, l. 11—Omit यथा

—— „ —for तपरेत्यस्य read तपयेत्यस्य

P. 519, l. 25—for क्रियन्ते read क्रीयन्ते or हियन्ते

P. 520, l. 1—for समाख्या नितता read समाख्यानियता

—— l. 4—for स्वतस्य read स्वतन्त्रस्य as in N.

—— „ —प्रजार्ये युद्धे प्रायत्यागो धर्मयैव should be transposed to l. 3, after अन्नोच्यते

VERSE XCI

कृताञ्जलिम्—V. L. पुटाञ्जलिम्

न मुक्तदेशं नासीनं—V. L. न मुक्तदेशमासीनं (Viramitrodaya-Rājanīti, p. 406).

P. 521, l. 6—for स्वाश्रितो read स्वामाश्रितो

VERSE XCII

भग्नं—V. L. भग्नं, noted by Medhātithi.

VERSE XCIII

व्यसनप्राप्तं—V. L. व्यसनं प्राप्तं (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 406).

P. 521, l. 19—for प्रतिषेधापेक्षः read प्रतिषेधपक्षे as in S.

— l. 20—for प्रतिषेधात् read प्रतिषेधः as in S.

VERSE XCIV

भर्तुर्व्यद्दुष्कृतं किञ्चित्—V. L. यत्किञ्चिद्दुष्कृतं भर्तुः (Nītimayūkha, p. 80).

P. 521, l. 25—for किञ्चन परावृत्तहते नेयं read किञ्च न परावृत्तहतेनेयं

P. 522, l. 1—Drop the stop after दर्शयति

VERSE XCV

यच्छास्य—V. L. यदस्य (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 408).

VERSE XLVI

P. 522, l. 15—for तथा...मिति read तथा च हीना धनं प्राप्य तदनं ममार्धमिति as in F. N., S and N.

Between verses 96 and 97 some Mss. insert the following:—

भृत्येभ्यो विभजेदर्धान्नैकः सर्वहरो भवेत् ।

नाममात्रेण तुष्येत क्षत्रेण पृथिवीपतिः ॥

VERSE XCVII

राज्ञश्च—V. L. (a) राज्ञे च ; (b) राज्ञस्तु

VERSE XCIX

रक्षेत्प्रयत्नतः—V. L. (a) रक्षेत्प्रयत्नतः (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 413 and Viramitrodaya-Rājanīti, p. 131); (b) रक्षेत प्रयत्नतः; (c) रक्षेदपेक्षया

VERSE C

सम्यगनु—V. L. नित्यमनु (Viramitrodaya-Rājanīti, p. 131).
नित्यं कु—V. L. सम्यक् कु (Do.)

VERSE CI

पात्रेषु निक्षिपेत्—V. L. (a) पात्रे निवेदयेत्; (b) दानेन निक्षिपेत्; (c) तीर्थेषु निक्षिपेत्

VERSE CII

संवृतसंबार्यो—V. L. (a) संवृतसञ्चारो; (b) संवृतसम्भार्यो

VERSE CIV

नित्यं सुसंवृतः—V. L. (a) नित्यं स्वसंवृतः; (b) नित्यमतन्द्रितः

P. 524, l. 16—for सुवधवर्गः read भीतवर्गः as in N.

— l. 17—for भीतवर्गः read सुवधवर्गः as in N.

Between verses 104 and 105 some Mss. insert the following :—

न विश्वसेद्विश्वस्ते विश्वस्ते नाति विश्वसेत् ।
विश्वासाद्भयमुत्पन्नं मूलादपि निकृन्तति ॥

VERSE CVI

सिंहवत् पराक्रमेत्—V. L. पराक्रमेत् सिंहवत्

P. 525, l. 5—for मन्वानो read मत्वा न as in S.

VERSE CVII

वशं—V. L. वशे

VERSE CVIII

तिष्ठेयुरुपायैः—V. L. तिष्ठन्ते सामाचैः

दण्डेनैव—V. L. दण्डेनाभि (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 404).

VERSE CIX

राज्ञाभि—V. L. राज्याभि (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 279).

VERSE CX

तथा रक्षेन्नुपो राज्यं—V. L. तथा रक्षन् हि राज्ञांश्च

P. 526, l. 4 for यावन्तस्तेषां सुहृद् read यावत्सुहृद् as in F. N.

VERSE CXI

कशं—V. L. कर्षं (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 409).

वेद्यया—V. L. वेद्यया

राज्यात्—V. L. स्वाम्यात् (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 254).

VERSE CXIII

P. 526, l. 19—for रक्षति धनं read रक्षाविधानं as in N and S.

VERSE CXIV

मधिष्ठितम्—V. L. मवस्थितम् (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 254).

सङ्ग्रहम्—V. L. गुप्तये (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 254).

P. 526, l. 24—for अधिकारि read अधिकारी as in S.

VERSE CXV

दशग्रामपतिं—V. L. दशग्रामाधिपं (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 428).

VERSE CXVI

विंशतीशिने—V. L. विंशतीशिनम्

VERSE CXIX

कुलानि च—V. L. कुलानि तु

P. 527, l. 14—for सर्वे read ग्रामं or एवं

VERSE CXX

पृथक्कार्याणि—V. L. (a) प्रतिपन्नानि ; (b) पृथक्कायानि (noted in Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 249).

VERSE CXXII

सर्वानेव सदा—V. L. सर्वानायुक्तान् (Vīramitrodaya—Rājanīti, p. 250).

सम्यग्ग्राह्येषु तच्चरैः—V. L. सम्यगरूपतया चरैः

VERSE CXXIII

राज्ञो हि—V. L. राज्ञेषु (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 253 and Vivādaratnākara, p. 367).

P. 528, l. 3—for सम्य read असम्य

VERSE CXXIV

मेव—V. L. मेवं (Vivādaratnākara, p. 367).

VERSE CXXV

राजकर्मसु—V. L. राजा कर्मसु (Vīramitrodaya-Rājanīti, pp. 251-252).

P. 528, l. 16—for स्वल्पे तद् read स्वल्पेत्येतद् as in N.

VERSE CXXVI

कुट्ट—V. L. कुम्भ (Shuddhikaumudī, p. 140).

वेतनम्—V. L. भक्तकम्

धान्यद्रोणश्च—V. L. धान्यद्रोणस्तु

VERSE CXXVII

योगचेमं—V. L. योगं चेमं (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 404).

वणिजः—V. L. वणिगिभः (noted by Viramitrodaya-Rājanīti, p. 260).

P. 528, l. 26—for मूलम् read मूल्यम् as in N and S.

VERSE CXXVIII

दन्त्यायं—V. L. दन्त्ययं (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 404).

P. 529, l. 10—for मूलाद्येदो read मूलच्छेदो as in N.

VERSE CXXIX

तथावेक्ष्य—V. L. तथावीक्ष्य (Viramitrodaya-Rājanīti, p. 260).

P. 529, l. 13—परिमाणा read परिमाण

VERSE CXXX

पञ्चाशद्भाग—V. L. पञ्चाशो भाग adopted by Medhātithi, who notes the other reading also.

VERSE CXXXI

द्रुमांसमधु—V. L. द्रुमाणां मधु

गन्धौषधिरसानां—V. L. गन्धासवरसानां

P. 529, l. 22—for द्रुमश read द्रुम

VERSE CXXXII

वैदलस्य—V. L. वैद्यस्य (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 261).

VERSE CXXXIII

न च बुधाऽस्य संसीदेत्—V. L. न च गच्छेद्विषादं च

VERSE CXXXIV

For the second line some Mss read :

तस्य सीदति तद्राष्ट्रं दुर्भिक्षव्याधिपीडितम्—so quoted also in Mitākṣarā on 3. 44.

अचिरयौव—V. L. अचिरादेव (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 408).

VERSE CXXXV

प्रकटयेत्—V. L. च कल्पयेत्

चैनं—V. L. त्वैनं

संरक्षेत्सर्वतश्चैनं—V. L. भवेम्यश्च तथा रक्षेत्

VERSE CXXXVI

संरक्षय—V. L. स रक्षय (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 141).

VERSE CXXXVIII

आत्मोपजीविनः—V. L. अल्पजीविनः

VERSE CXXXIX

पीडयेत्—नाशयेत् (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 275).

VERSE CXL

तीक्ष्णरश्मौ न मृदुरश्च स्यात्—V. L. न तीक्ष्णो न मृदुश्च स्यात्

P. 531, l. 2—for प्रेतम् read प्रेतः as in S.

VERSE CXLI

प्राज्ञं—V. L. गाम्तं

कुलोद्गतम्—V. L. कुलोद्भवम्

VERSE CXLIII

मृतः स न तु—V. L. (a) मृतः स न स; (b) मृतः स न च; (c) मृतः स स न; (d) मृतस्तु न स; (e) मृतः स नहि (Vivādaratnākara, p. 294).

VERSE CXLV

हुत्वाऽग्निर्ब्राह्मणांश्चाप्यं—V. L. (a) हुत्वाग्निर्ब्राह्मणानप्यं; (b) हुत्वाऽग्निं ब्राह्मणांश्चाप्यं; (c) हुत्वाऽग्नीन् ब्राह्मणांश्चाप्यं (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 409).

प्रविशेत्स—V. L. (a) प्रविशेत; (b) प्रविशेत्च (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 409).

VERSE CXLVI

स्थितः—V. L. स्थिताः

VERSE CXLVII

समारुह्य—V. L. उपारुह्य

रहोगतः—V. L. रहोगतम्

मन्त्रयेदविभावितः—V. L. मन्त्रयेताविभावितः (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 410).

VERSE CXLVIII

ऽपसारयेद्—V. L. प्रसेधयेद् (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 309).

म्लोच्छ—V. L. क्लोव (noted in do.)

VERSE CXLIX

वयोऽतिगान्—V. L. वयोऽधिकान्

VERSE CLI

एव वा—V. L. एव च (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 410).

दिनेऽर्चरात्रौ—V. L. दिने च रात्रौ (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 317).

VERSE CLIII

सम्प्रेषणं—V. L. स्य प्रेषणं (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 410).

अन्तःपुरप्रचारं—V. L. अन्तःपुरप्रजानां (do.); (b) अन्तःपुरप्रधानं (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 159).

Some Mss. have the following verses after 153 :

वने वनेचराः कार्या ग्रामे ग्रामीणकादयः (V. L. श्रमणाटविकादयः) ।

परप्रवृत्तिज्ञानार्थं शीघ्राचार [V. L. शीघ्राश्चार] परम्पराः ॥

परस्य चैते बोद्धव्यास्तारशौरेव तारशाः ।

चारसञ्चारिणः संस्था शठाश्च (V. L. गूढाश्च) गूढसंज्ञिताः ॥

VERSE CLV

प्रयत्नतः—V. L. विशेषतः

P. 535, l. 19—for समर्थनसंह read समर्थः न संह

VERSE CLVIII

Before verse 158 some Mss. have the following additional verse :

विप्रकृष्टे ऽध्वनीयञ्च [V. L. ऽध्वन्यनानार्ते] उदासीनो बलान्वितः ।

स खिलो मण्डलार्थस्तु [V. L. विजिगीषु मण्डलार्थी] यस्मिन् ज्ञेयः स
मध्यमः ॥

VERSE CLIX

नयेन च—V. L. नयेन वा

P. 536, l. 10—for चोक्तौ read चोक्तं as in S.

VERSE CLX

वड्गुणाश्चित्तयेत्—V. L. वाड्गुण्यं चित्तयेत्

VERSE CLXI

सग्धिं विग्रहमेव च—V. L. सन्ध्याय च विगृह्य च

VERSE CLXII

सग्धिन्नु—V. L. सन्धिञ्च

राजा विग्रहमेव च—V. L. द्वैधं संश्रयमेव च

VERSE CLXIV

मिन्नस्य—V. L. मिन्नेण, noted by Medhātithi.

उपकृते—V. L. अपकृते, noted by Medhātithi.

VERSE CLXVII

चैव—V. L. वापि (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 326).

कार्यार्थसिद्धये—V. L. कार्यस्य सिद्धये (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 326).

VERSE CLXVIII

व्यपदेशश्च—V. L. व्यपदेशार्थं (Kullūka; also noted by Medhātithi).

P. 538, l. 13—for अर्थपीडा read अर्थः पीडा

VERSE CLXIX

वग०—V. L. जिग (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 326).

चाख्यकां—V. L. चाधिकं

VERSE CLXX

प्रकृष्टा—V. L. प्रकृष्टा

तथा—V. L. तदा

कुर्वीत—V. L. मन्येत (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 327).

VERSE CLXXI

बायाद्विपु—V. L. बायाद्वरीन् (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 327).

P. 539, l. 3—for पोष N reads तोष

VERSE CLXXII

अरीन्—V. L. (a) अरिम्; (b) रिपन् (Vīramitrodaya-Rājanīti).

VERSE CLXXIII

सर्वथा—V. L. सर्वदा

P. 539, l. 13—for वस्थान read वस्थापन

—— l. 14—for भावः read भावात् as in S.

—— „ —after प्रागुक्तार्थः add बलीयानेव हि व्यसने बलं द्विधा करोतीति इत्यते, which is wrongly printed on p. 540, ll. 1-2.

VERSE CLXXIV

गमनीयतमो—V. L. गमनाय समो

P. 539, l. 18—for नाक्यते read नाशक्यते

VERSE CLXXV

प्रकृतीनां च—V. L. प्रकृतीनां तु

उपसेवेत तं निरयं—V. L. उपसेवेत सततं

VERSE CLXXVI

सुयुद्धं—V. L. स युद्धं (Govindarāja).

निर्विशङ्कः—V. L. (a) निर्वितर्कः (Nītimayūkha, p. 58);

(b) निर्विकल्पः

P. 540, ll. 1-2—Omit बलीया.....इत्यते

—— l. 3—for तानि कीर्त read तानुकीर्त

—— l. 9—for चङ्काकः read चङ्कः

VERSE CLXXVIII

P. 540, l. 22—for मान्यमा read मानानामा

VERSE CLXXIX

P. 541, l. 4—Omit विमृश्यकारीति as in N.

— ll. 6-7—for कार्यमेव.....समाप्तो, S reads कार्यशेषमेव पूज्यते तत्परिसमाप्ते, which is better.

— l. 11—दिङ्नाममुक्तम् should be transferred to l. 8 after इष्ट इति ।

VERSE CLXXX

तथा सर्वं स विद्वद्भ्याम्—V. L. तथा प्रवचनमातिष्ठेत्

VERSE CLXXXII

मासि—V. L. मासे (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 400).

वाऽय—V. L. वाऽपि

मासौ—V. L. मासं (Smṛtitattva, p. 713).

P. 541, l. 3—for कामश्च read कालश्च

VERSE CLXXXIII

अभ्येष्टवपि तु कालेषु—V. L. अभ्येष्टवप्यृतुकालेषु (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 401).

रिपोः—V. L. रिपौ

P. 541, l. 9—for व्यसनपरस्य read व्यसनं परस्य

VERSE CLXXXV

कल्पेन—V. L. मार्गेण

प्रति—V. L. शनैः (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 401).

P. 543, l. 3—for कृत्स्नं read कृच्छ्रम् as in N.

VERSE CLXXXVI

स हि कष्टतरो रियुः— V. L. तच्चिकृष्टतरो रियु

VERSE CLXXXVII

गरुडेन—V. L. गारुडेन (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 400).

तन्मार्गं—V. L. तन्मार्गं

P. 543, l. 25—for योजजापे read योजनापे

VERSE CLXXXVIII

पाशेन—V. L. पाशेन (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 400).

निविशेत—V. L. निवसेत (Ditto).

यतश्च भयमाशङ्केत—V. L. आशङ्केत भयं यस्मात्; (b) यतो हि भयमाशङ्केत; (c) यतः शङ्केत स भयं (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 400).

सदा—V. L. तथा (Parāsharamādhava-Āchārā, p. 402).

P. 544, l. 4—for सम्पन्न read सम्पन्न as in N.

VERSE CLXXXIX

यतश्च भयमाशङ्केत—V. L. (a) आशङ्केत यतो भीतिः; (b) भय यतो वा शङ्केत (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 400).

VERSE CXC

कृतसंज्ञान् समन्ततः— V. L. शतशङ्कयस्मिततः (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 401).

P. 544, l. 18—After संज्ञा add सम्बोधनाय as in N.

— l. 20—for तव्यमित्यादि read तव्यमेवं गन्तव्यमित्यादि as in N.

VERSE CXCI

For the first line Vīramitrodaya (Rājanīti, p. 405) reads:

युध्येत स्यन्दनारवेन समेऽनूपोद्धते द्विपैः ।

त्यक्ते—V. L. तथा

VERSE CXCI

कुरुचेन्नान्—V. L. (a) कौरुचेन्नान् (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 405); (b) कौरचेन्नान्

पञ्चालान्—V. L. पाञ्चालान् (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 402).

अग्रानी—V. L. उग्रानी (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 405).

P. 545, l. 28—for ऽमी कथिताः read ऽनीकस्थिताः as in N.

— „ —for ह्यदेशा read न्यदेशा as in N.

— „ —for रवस read रवास as in N.

VERSE CXCV

तांश्च भृशं परीक्षयेत्—V. L. (a) तांश्च सर्वान् परीक्षयेत्; (b) भृशं तांश्च परीक्षयेत्; (c) तांश्च सम्यक् परीक्षयेत् (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 402); (d) भृशातींश्च परीक्षयेत् (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 405).

P. 546, l. 5—for स्वबले read स्रबले as in N.

P. 546, l. 13—for शतचेष्टां read चेष्टां as in N.

VERSE CXCVI

तथा—V. L. (a) बलम्; (b) अपि (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 402).

P. 546, l. 25—for जलाशय read जलाशय

VERSE CXCVII

For the second line Smṛtitattva (p. 742) reads : युक्ते दैवे च बुडयेत जयप्रेप्सुर्न्यपेतमीः ।

बुधेतैव—V. L. बुधेचैव (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 402).

P. 547, l. 5—for कुलीनाः read तत्कुलीनाः as in N and S.

—l. 9—for षष्टः स्व read षष्टस्व

VERSE CXCVIII

साध्ना दानेन भेदेन—V. L. साध्ना भेदेन दण्डेन

For the second line some Mss. read—

विशुक्तं प्रयतेतारिं विजेतुं सहसानतम्

P. 547, l. 13—for महाभन read सहासन as in S.

— l. 14—for दानविधा read दानं विधा

VERSE CC

असम्भवे—V. L. परिहये (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 404); Smṛtitattva, p. 742).

सम्पन्नो—V. L. (a) संयत्तो (Parāsharamādhava, p. 403); (b) संयुक्तो

रिपून्—V. L. रिपुं (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 403).

VERSE CCI

परिहारार्थं—V. L. परिहारांश्च (Kullūka and Parāsharamādhava-Āchāra, p. 403).

VERSE CCII

सर्वेषां तु—V. L. (a) सर्वेषाञ्च; (b) सर्वेण तु

समासेन—V. L. सममेव (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 410).

समयक्रियाम्—V. L. समधिक्रियाम्

VERSE CCIII

धर्म्यान्—V. L. धर्मान् (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 410).

यथोदितान्—V. L. नियोजयेन्

VERSE CCIV

कालयुक्तं—V. L. काले युक्तं (Kullūka).

VERSE CCV

P. 549, l. 13—for वस्योर्व read वस्योर्व

—— l. 15—Omit सर्व

—— l. 23—for कर्मलभ read कर्मफलं लभ as in N.

—— „ —कुणयो should be transferred to l. 22 after

पङ्गवाद्यः

—— l. 24—for दक्षारचा read दक्षाश्च as in S.

—— l. 25—for दिनाश विनाश विनि read दिगमाशविनि as in N.

—— l. 26—for देशाःसु read देशाः सु as in S.

P. 550, l. 1—for विचि read ऽविचि as in N.

—— l. 3—for पापं न read पापं च as in N.

—— „ —for प्रवृत्तिः read निवृत्तिः as in N.

—— l. 7—for मारभ्या read मालभ्या as in N.

—— „ —for वै बलवानिति read चैव न चास्ति न as in N.

—— l. 10—for पदेशो भवति read पदेशा भवन्ति as in N.

—— l. 15—for नाशनस्तदैव यापयति read नाग्निस्तदैवापयति

—— l. 18—for अपरिज्ञात्...काले read अपरिज्ञातस्वरूपकाल-
निमित्तगमकत्वात् । जन्मान्तरकृतप्रयत्ननिर्माणं दैवमेव
स्वरूपं कस्मिन् काले as in N.

—— l. 23—for तदैवं read तेन दैवं as in N.

What are printed in Gharpure as verses 206 to 209 on p. 551 are not the text of Manu, but stray texts quoted and explained by Medhātithi in course of his comment on verse 205.

P. 551, l. 7—for तदयुक्तं read यदुक्तं

—— „ —for दैवे च read दैवेन

—— l. 10—for स्यन्तगुणदै read पञ्चगुणो दै as in N.

—— l. 17—for सर्वस्य read पूर्वस्य as in N.

VERSE CCVI

भूमिं वा—V. L. भूमिं च

For the first three pādas Vīramitrodaya (Rājanīti, p. 323) reads as follows—प्राज्ञं कुलीनं दातारं शूरं दक्षं तथैव च कृतज्ञं शक्तिमन्तं च ।

VERSE CCXI

करुणवेदिता—V. L. कारुण्यवेदिता

VERSE CCXII

चेम्यां—V. L. चेमां (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 412).

अविचारयन्—V. L. अवधारयन्

P. 512, l. 19—for भरया read करुणा

VERSE CCXIII

आपदर्थे—V. L. आपदर्थं (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 413).

दारान् रक्षेत्—V. L. दारा रक्षया (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 413).

सततं—V. L. (a) सर्वतो (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 413); (b) सर्वदा; (c) तु तथा

P. 532, l. 2—for तत्त्वमुक्तं read दत्तमुक्तं

VERSE CCXIV

सृजेत्—V. L. नयेत् (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 413).

VERSE CCXV

मुपेयं—V. L. मुपायं (Nītimayūkha, p. 50).

प्रयतेतार्थसिद्धये—V. L. (a) साधयेत्कार्यमात्मनः, noted by Medhātithi; (b) प्रयतेतात्मसिद्धये (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 413).

VERSE CCXVI

विशेत्—V. L. व्रजेत् (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 160).

P. 554, l. 6—for पूर्वं स्नाना read पूर्वस्थाना as in N.

— „ —for विशेषार्थायं read विशेषार्थ

VERSE CCXVII

उदकैः—V. L. अगदैः (Kullūka).

शोभयेत्—V. L. (a) योजयेत् (Kullūka); (b) नेजयेत् (Govindarāja, Nārāyaṇa and Nandana; also Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 161).

नियतो—V. L. प्रपतो (Govindarāja and Rāghavānanda).

VERSE CCXIX

स्पृशेयुः सुसमाहिताः—V. L. संस्पृशेयुः समाहिताः (Nītimayūkha, p. 51).

शुद्धाः—V. L. युक्ताः (Nītimayūkha, p. 51).

स्त्रियश्चैनं—V. L. स्त्रियश्चैव (Nītimayūkha, p. 51).

For the second line some Mss. read :—

वेषाभरणसंयुक्ताः संस्पृशेयुः समाहिताः, also Vīramitrodaya (Rājanīti, p. 161).

VERSE CCXX

यानशय्यासनाशने—V. L. (a) यानशय्यासनादिषु; (b) यानशय्यासनेषु च; (c) पानशय्यासनासने (Nītimayūkha, p. 51).

VERSE CCXXI

ऽन्तःपुरे—V. L. ऽन्तापुरैः

यथाकालं—V. L. यथाकामं (Mitākṣarā on 1. 328; Madana-pārijāta, p. 224).

VERSE CCXXII

पुनर्जन्म—V. L. पृथक् जन्म (Nītimayūkha, p. 51).

शस्त्रा—V. L. वस्त्रा (do.)

नश्च सम्य—V. L. तस्तथाप (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 167).

VERSE CCXXIV

भोजनार्थं च—V. L. भोजनार्थं तु

स्वम्यत्—V. L. सम्यक् (Nītimayūkha, p. 53).

स्त्रीवृत्तोऽन्तःपुरं पुनः—V. L. (a) स्त्रीभिरन्तःपुरं सह (Mitākṣarā on 1. 329) ; (b) स्त्रीभिरन्तःपुरं पुनः (Nītimayūkha, p. 53).

र्थं च—V. L. र्थं तु (Nītimayūkha, p. 53).

P. 555, l. 27—for चारिभिः read चारिकाभिः

—— 1. 28—for परिवृताभिरन्तः read परितोऽन्तः

VERSE CCXXV

संविशेत्—V. L. संविशेच्च (Nītimayūkha, p. 53).

उत्तिष्ठेच्च गतक्लमः—V. L. उत्तिष्ठेद्विगतक्लमः

VERSE CCXXVI

विधानमातिष्ठेत्—V. L. वृत्तं समातिष्ठेत् (Mitākṣarā on 1. 330).

सर्वमेतत्—V. L. (a) सर्वमेवेदं ; (b) सर्वमेवैतत् (Mitākṣarā on 1. 330).

भृत्येषु विनियोजयेत्—V. L. मन्त्रिमुख्ये निवेशयेत् (Mitākṣarā on 1. 330 and Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 169).

Discourse VIII

Henceforward the page-references are to the edition of Manusmṛti with six commentaries, by V. N. Mandlik.

VERSE I

P. 869, l. 8—for बाध्यमाना read बाध्यमानता

—— l. 11—for धनदश्च read दण्डश्च as in S and F. N.

—— „ —Omit व्यवहारादयो

—— l. 16—for विशेषेष्ट्या read विशेषेणेत्या

VERSE II

P. 870, l. 3—for तपस्विवद् read तपस्वि

—— l. 7—for परिजने read पराजिता as in N

—— „ —for वित्तं read चित्तं

P. 871, l. 1—for मुखोप...वेष्टे read मुखोपसर्पणार्थं उद्धतवेष्टे as in N.

—— l. 4—for दर्शनाप read दर्शनोप as in N and S.

—— l. 8—for मात्रं फलं read मात्रफलं as in S.

—— ll. 9-10—for तारचस्यु read नाश्वस्यु as in N.

—— l. 10—for वदद्भिः read वदन्त as in N.

—— l. 11—for बान्धवादि read बान्धवाहि

—— l. 15—Before त्रैविध्यो add अधिष्ठतः

VERSE III

निबद्धानि—V. I. व्यवहारान् (Parāsharamādhava-Vyavaharā, p. 18).

P. 872, l. 5—for नचपरी read नत्परी as in N.

—— l. 6—for देशभेदाश्रय read देशभेदादाश्रय

—— l. 12—for स्यस्यासृत्तैर्मृग read स्यसृक्तातैर्मृग

—— l. 14—for नियता read इयता as in N.

—— l. 15—for संभवे तन्मूला read यात्वसम्भवतन्मूला as in G.

—— l. 19—for प्रत्ययिता read प्रत्ययितता as in N.

—— l. 20—for लक्षितोऽपि read लक्षणेपि as in S and N.

P. 873, l. 7—for योगास्या read योगात् स्या

—— l. 9—for पश्चाद्भूयते read पश्चाद् भूते

—— l. 14—for नान्नास्येव read तदास्येव

—— l. 18—for बलोपाधि read बलोपधि

—— l. 19—for वेदयेन्नास्य read वेदयेतास्य as in N.

—— l. 20—for याश्च...स्मी read ए श्वस्ते सर्वं दातास्मी

—— l. 21—for न्यायकायकान्तर read न्यायकान्तर as in S and N.

—— l. 23—for भिचरित्वादना read भिचारित्वादना

—— l. 24—for सिध्येन्न read सिध्येत्

P. 874, l. 1—for स्थितिरहंत्वं read स्थितिर्हन्तुं

—— l. 3—for शोदयं read शोदयं

—— l. 7—for क्षेत्र्यैः सह यो read क्षेत्र्यसहायो as in G.

P. 874, l. 10—for हरति. read हरेत् as in N.

—— l. 15—for स्मृतिः कारण read स्मृतिकारणं as in S and N.

—— l. 19—for विद्वानि read विरुद्वानि

—— l. 21—for सक्ता read षक्ता

Between verses 3 and 4 some Mss. have the following additional verse :—

हिंसां यः कुरुते कश्चिद्देयं वा न प्रयच्छति
स्थाने ते द्वे विवादस्य भिन्नोऽष्टादशधा पुनः ।

VERSE IV

P. 875, V. L. 5—for पेयते कृते यसह read पेताहते यद्वा सह as in N.

VERSE V

दण्डवाचिके—V. L. दण्डवाचके

VERSE VII

स्त्रीपुंसयोः—V. L. स्त्रीपुंसयोः—(Vivādachintāmaṇi, p. 1).

आह्वय एव V. L. (a) आह्वयमेव; (b) आह्वानमेव (Aparārka, p. 596).

विभागः—V. L. (a) विवादः (Smṛtisāroddhāra, p. 325); (b) विचारः (Kṛtyakalpataru).

VERSE VIII

“Nandana omits this verse”—Buhler.

चरतां—V. L. वदतां

कार्यविनिर्णयम्—V. L. कार्ये विनिर्णयम् (Aparārka, p. 596).

P. 877, l. 4—for ताननु...प्रवर्तिता read तामनुपालयेत् यावि-
दानीन्तनैः प्रवर्तिता as in N and S.

VERSE IX

नियुज्याद्विद्वांस—V. L. नियोज्यो विद्वान् स्यात्—suggested by Me-
dhātithi.

P. 877, l. 5—Omit अष्टादश...परायणम्, which is a description of the विद्वांस ब्राह्मणं added by the scribe from some other source.

— l. 6—for पादिका read पातिका

— l. 10—for वचति read वक्षति

— „ —for श्रप्रकृतो read रचाधिकृतो

— l. 11—for नियुजित स्वराज्यतो read नियुजित । स्वराज्यन्तो

VERSE X

प्रविश्य—V. L. उपविश्य

अग्र्याम्—V. L. इमाम् (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 21).

VERSE XI

राजश्च प्रकृतो—(a) राजश्चाधिकृतो ; (b) राजः प्रतिकृतो (Smṛtitattva II, p. 199).

P. 878, l. 7—for प्रकृतोन्तर read प्रकृतोनन्तर

“This verse is omitted by Nandana”—says Burnell. This is not right.

VERSE XII

न कृन्तन्ति—V. L. निकृन्तन्ति

विद्वास्तत्र—V. L. विद्वांसोऽत्र

VERSE XIII

सभा वा न प्रवेष्टव्या—V. L. (a) सभा वा न प्रवेष्टव्यं (Rāghavānanda);
(b) सभायां न प्रवेष्टव्यम्

P. 879, l. 2—for शास्त्रान्याविरुधं read शास्त्रान्यायविरुधं

VERSE XIV

प्रेक्ष्यमाणानां—V. L. प्रेक्षमाणानां

P. 880, l. 1—for धर्मशास्त्र read धर्मःशास्त्र as in S.

—— „ —for वेदधर्मेण read वेदधर्मेण

—— l. 3—for न्यते read न्यन्ते as in N.

VERSE XV

मा नो—V. L. मा वो (Nandana).

P. 880, l. 5—for नोऽर्थतत्सहायो राजा वा S reads नोऽर्थं हन्तीत्यर्थः ।
प्रत्यर्थी तत्सहायो राजा वा

—— l. 6—for मिथ्यारयः read मथ्यादयः

—— „ —for जानानः read जानता

VERSE XVI

हथलम्—V. L. (a) त्वलम् ; (b) लयम्

P. 881, l. 1—for वादी read दर्शी as in S and F.

VERSE XVII

P. 881, l. 7—for जीवनं read जीवन्तं as in S.

—— l. 8—for मनिष read मा निष as in N.

—— „ —for दर्शननुपेक्षा कर्तव्या read दर्शनमुपेक्षा वा कर्तव्या
as in N.

—— l. 9—for न्यश्येन्यन्ते read नश्यन्त्येते as in I. O.

VERSE XVIII

धर्मस्य—V. L. गच्छति (Mitākṣarā on 2. 305).

साक्षिणमृच्छति—V. L. गच्छति साक्षिणः (Parāsharamādhava-
Vyavahāra, p. 15).

- P. 882, l. 2—for स्यामो...तस्यायं read स्याम यतस्तस्यापं as in S.
 ——— l. 3—for निषेधादुत्प read निषेधातिक्रमादुत्प as in S.
 ——— l. 4—for यदि read यदि वा as in S.
 ——— „ —for धिक्कृतो मिथ्या चरितेनज्ञा read धिक्कृतैर्मिथ्या चरितैर्ज्ञा
 as in S.
 ——— „ —for न गृहीते read निगृहीते as in N.

VERSE XIX

यत्र—V. L. यदि (Aparārka, p. 604).

P. 882, l. 8—for दर्शनोपेक्षण...र्थं read दर्शनोपलक्षण...र्था

VERSE XX

- P. 883, ll. 2-3—Omit नच सर्वत्र...ब्रूयुः, not found in S.
 ——— ll. 5-6—for प्राप्स्यतस्य read प्राप्तस्य
 ——— l. 8—for पूर्वश्लो...शेष read पूर्वश्लोकार्धः प्रतिषेधशेष
 ——— l. 11—for स्तत्रापि read खयोऽपि

VERSE XXI

Aparārka (p. 60) transposes यद्गः and राजः

VERSE XXII

- P. 884, l. 3—for विवादनिर्णये तु read विवादनिर्णये as in S.
 ——— l. 6—for संकटेतु read संकटेषु as in S.

VERSE XXIII

आरभेत्—V. L. आचरेत्

- P. 885, l. 1—for धर्मप्रधानं read धर्मःप्रधानो as in S.
 ——— l. 2—for प्रधानं ज्ञेय read प्रधानमाभयेत् as in S.

VERSE XXIV

P. 885, l. 8—for धर्मावपि read धर्माधर्मावपि

— 1. 10—for ये.....भवन्ति read सर्वेषां तुल्यपीडा भवति as in S.

VERSE XXV

वाहयैः—V. L. वाक्यैः (Kṛtyakalpataru).

स्वर—V. L. मुख (Govindarāja).

P. 886, l. 1—Omit तथा चेदमाह—not in N or S.

— 1. 3—for प्रवेशा read सभाप्रवेशा

VERSE XXVI

गृह्यते—V. L. ज्ञायते

P. 887, l. 1—for तथाहि लोके should precede verse 26.

— 1. 3—for आस्यविशेषादिः read आस्यशेषादिः

VERSE XXVII

दायादिकं—V. L. (a) दायागतं (Vivādaratnākara, p. 598); (b) दायागतं (Vivādachintāmaṇi, p. 244).

यावत्चातीत—V. L. यावद्वातीत (Vivādaratnākara, p. 598).

P. 887, l. 6—After बालधने add राज्ञा

— 1. 7—for अतोऽन्यस्मि read अतोऽस्मिन्न

— 1. 8—After दोष्य add तदिदं

— 1. 9—After शैशवः add अतिक्रान्तबालभावः । अयं च विकल्पो यो गृहशैशवो भवति तदर्थमतीतशैशव इत्युच्यते । अस्तु व्रतकः स विदुसेषि शैशवे as in S and F. N.

VERSE XXVIII

वशापुत्रासु—V. L. वञ्ज्यापुत्रासु

P. 888, l. 5—for तासां च तदु read तासामेतदु as in S.

— „ —After स्त्रीणां add शील as in S.

— l. 9—for वशासु read वेशासु as in S.

— l. 11—for व्यभिचारे S reads व्यभिचाररतानां, which is better.

— l. 13—After विहितम् add एवमेवविधिं कुर्याद्योषित्सु पतिता-
स्वपि वस्त्राज्जपानं देयं च वसेयुरच गृहाम्तिके, which is a quotation in the
Bhāṣya, and not a verse of the text as printed.

— l. 15—for भेदेन read तेन as in S.

— „ —for धनद्रव्य read धनं द्रव्य as in S.

— „ —for द्रष्टव्यतया read द्रष्टव्यः तया

— l. 16—for द्वाकासर्प read द्वाभिसोऽसर्प as in G.

— l. 17—for हिंसार्थघ्नी read हिंसाऽर्थघ्नी

P. 889, l. 1—for रेव read रेवं

— „ —for अघिवे read आघिवे

— l. 2—for तत्तु read न तु as in N and S.

— „ —for मत्या read मस्या

— l. 3—for रिच्छदात् विभू read रिच्छदा । भू

VERSE XXIX

तद्धरेयुः स्ववान्धवाः—V. L. हरेयुर्बान्धवा धनम्

P. 889, l. 6—After स्वामिन् इति add अचौरशङ्कया as in S.

— ll. 7-8—for छेत्तव्यं.....मिति read तत्तदेव हरेत्तस्य प्रत्या-

देशाय पार्श्वं इति, which is the form of Manu, 8. 334, which
the Bhāṣya is, apparently quoting.

— l. 8—for तद्विषतो read तद्विशेषता

VERSE XXX

अपढं अपढात्—V. L. अढं.....अढात् (Madanapārijāta, p. 226).

रिक्तं—V. L. द्रव्यं (Aparārka, p. 778; Vyavahāramayūkha, p. 87).

परेण—V. L. परतो (Aparārka, p. 778).

P. 890, l. 2—Omit स्वां

— „ —After स्थापयितव्यं add पटहघोषणे न वा कस्य किं हारित-
मिति प्रकाशयितव्यं as in S.

— l. 7—for पारमाहुः read पहारमाहुः

— l. 8—for तदयं read तैरयं

— l. 9—for परकीयस्य read परकीयं

— „ —for वस्त्रादिवहुज्यमाना read वस्त्रादि च भुज्यमानं

— l. 10—for जपमुद्रादेस्तु read गजतुरगादेस्तु as in S.

— „ —for तस्माद्यथा श्रुता read तस्माच्च यथाश्रुता

VERSE XXXI

न्योऽप्यो—V. L. नियोऽप्यो

संवाच—V. L. संवेच (Nandana).

VERSE XXXII

अवेदयानो नष्टस्य—V. L. (a) अवेदयन् प्रणष्टस्य (Nandana);

(b) अवेदयंस्तु नष्टस्य (Vivādaratnākara, p. 347).

देशं कालं—V. L. देशकालौ (Nandana and Rāghavānanda).

वर्णं रूपं प्रमाणं—V. L. वर्णरूपप्रमाणं

P. 891, l. 6—for स्पष्टं read नष्टस्य as in S.

VERSE XXXIII

P. 892, l. 1—for शिष्टानामेव read शिष्टानामेव as in S.

VERSE XXXIV

घातयेत्—V. L. ताडयेत् (Vivādaratnākara, p. 347).

VERSE XXXV

ममायमिति—V. L. ममेदमिति

मानवः—V. L. (a) हेतुना; (b) हेतुतः (Vivādaratnākara, p. 642).

द्वादशमेव वा—V. L. द्वादशमेव च (Vyavahāramayūkha, p. 88).

दण्ड्यः—V. L. दाप्यः (Vivādaratnākara, p. 642).

सङ्ग्रहया—V. L. सङ्ख्याया

P. 893, l. 5—for चेति read वेति as in S.

— „ -- for सोन्यत्रादी read सोऽसत्यवादी

— l. 6—for मिधान read निधान

— l. 7—After अवसादं add न

— l. 9—for मात्रामस्याऽर्था read मात्रा मष्टमामस्यार्था as in N.

VERSE XXXVII

निधिम्—V. L. धनम्

P. 894, l. 1—Omit यदा after निधिं

— p. 3—for विज्ञातः read विज्ञातस्वामिकस्तस्मिन् विद्वद्ब्राह्मणदृष्टेऽप्यस्येव राज्ञो भागः यतो वक्ष्यति निधीनां तु पुराणानामिति as in S.

After verse 37 some Mss. have the following additional couplet—

ब्राह्मणस्तु निधिं लब्ध्वा क्षिप्रं राज्ञे निवेदयेत् ।

तेन दत्तं तु भुञ्जीत स्तेनः स्यादनिवेदयन् ॥

VERSE XXXVIII

प्रवेशयेत्—V. L. (a) विनिश्चिपेत् (Nandana); (b) निवेशयेत् (Rāghavānanda).

P. 894, l. 4—Before कोश add यो राज्ञा स्वयं निधिरधिगतः
तस्मान्निधेरथं ब्राह्मणेभ्यो दाननियमो राज्ञः as in S.

VERSE XXXIX

निधीनां तु—V. L. निधीनां हि (Rāghavānanda and Nandana).

P. 895, l. 2—for गैरिकादिकादिधा read गैरिकादिधा

— l. 6—for प्रभू read प्रभु

VERSE XL

चौरैर्हृतं—V. L. (a) चौराहृतं; (b) चौरहृतं—both noted by
Medhātithi, who does *not* read चौरैर्हृतम्—as Buhler says.

P. 895, l. 8—for चौरैभ्य read चौरैर्यत् स्वं as in S.

— l. 11—for न तदीयं read तेन तदीयं as in S.

VERSE XLI

जातिज्ञानपदान्धर्मान्—V. L. जातिधर्माञ्ज्ञानपदान्

धर्मवित्—V. L. शाश्वतान्

प्रतिपादयेत्—V. L. (a) परिपालयेत् (Rāghavānanda); (b) प्रतिपा-
लयेत्

P. 896, l. 1—for किञ्च read केचित् as in S.

— l. 2—for व्यपदेशौ read व्यपदेश्यै as in N.

— „ —for क्रोशन्तीत्यत्र read क्रोशन्तीतिवत्

— l. 6—After चैतत् add देशधर्माणाम् । यथा जातिर्निर्त्या एवं
as in S.

— „ —for दृष्टार्थ...दयः read दृष्टार्था गोप्रचारोदकरक्षणादयः as
in S.

— l. 7—for प्राभया read प्रामीया as in N.

— l. 8—After जानपदा add जातिज्ञानपदाः as in S.

P. 896, l. 2—for देशबन्धस्य read देशसम्बन्धस्य

—— l. 9—for शेषणावशि read शेषणविशि

—— l. 11—for एतेना read तेना as in N and S.

—— „ —for नहि read ते हि as in N and S.

—— l. 12—Before निवारणीयः add न

—— l. 13—for विरोधाद्विरोधो read विरोधो as in S.

—— l. 16—for वयिक्कुरु read वयिक्कारु

—— l. 17—for विंद्यादयः read रिकादयः

—— l. 18—for भो न्यूनो read भोऽस्तु न्यूनो as in N.

—— l. 22—for—भूतो वास एव read भूता वा त एव as in N.

—— „ —for कार्यात्तद read कार्याः । तद as in N.

—— „ —for सामायिकधर्मा read सामवायिकत्वादधर्मा as in N.

—— ll. 22-23—for चोभयसंबन्ध्यति read न चायं संविद्वयति as in N.

VERSE XLII

लोकस्य—V. L. लोकेऽस्मिन् (Nandana).

कर्मण्यवस्थिताः—V. L. धर्मे व्यवस्थिताः (Nandana).

VERSE XLIII

नाप्यस्य पुरुषः—V. L. (a) नान्यस्य कस्यचित् ; (b) वाऽप्यस्य पुरुषः (Mitākṣarā on 2-5).

न च प्रापित—V. L. न चा प्रापित (noted in Bālabhāṭṭi on 2-5).

प्रसेदर्थ—V. L. प्रसेतार्थ (Mitākṣarā on 2-5 and Aparārka, p. 605).

P. 897, l. 5—for तावदनपराङ् read तवेदमपराङ् as in N.

—— „ —for निर्वात read निर्यात as in N.

P. 897, l. 9—for राज्ये read स्वराज्ये

— l. 10—for दस्याप read दशचाप

P. 898, l. 1—for करयादाना read ऋयादाना

VERSE XLIV

P. 898, l. 5—for देवग read द्दवग

— „ —for तदुपक्रोधान्यतु read तदुत क्रोधाद्यतु

— „ —for वृथा read विद्धं

— l. 6—for क्रान्त read क्रान्तं

— l. 7—for कृतिष्यव read प्रतिष्यव as in N and S.

VERSE XLV

साक्षिणम्—V. L. साक्षिणः

रूपं च कालं च—V. L. कालं च रूपं च

अर्थ—V. L. धर्म (Kṛtyakalpataru).

P. 899, l. 6—for सत्येन read सभ्येन as in N.

— „ —for अर्थगुरु read अथ गुरु as in N.

— l. 9—for सत्कविल्लघुभवतीति read स कचिल्लघुभवतीति as in N.

—l. 10—for स्वभावतो read स्वभावः तस्य

VERSE XLVI

अविरुद्धं—V. L. अनुरूपं (Govindarāja).

P. 900, l. 5—for तस्माच्चनाद read तस्माच्चनाद as in N.

— l. 10—for निमित्तस्वभा read निमित्तस्वभा

— l. 11—for कस्वादप्येवं read कस्वात् ! अथाप्येवं

— l. 12—for न कस्य read कस्य as in N.

VERSE XLVII

अधमर्णाद्विभावितम्—V. L. अधमर्णविभावितम् (Vivādaratnākara, p. 76).

चोदितः :—V. L. नेदितः

P. 900 l. 18—for विर्यं read विर्यां

P. 901, l. 1—for त्यक्ता read युक्ता

P. 901, l. 2—for सत्वस्य read स्वत्वस्या as in S.

VERSE XLVIII

मर्णिकः—V. L. मर्णकः (Vivādaratnākara, p. 67).

मर्णिकम्—V. L. मर्णकम् (do.)

P. 901, l. 9—for ग्रहः read संग्रहः as in N and S.

— l. 10—for तरावपि read तरोपि

— l. 12—for न्धिनो read न्धिनौ

— l. 13—for याम read यास

VERSE XLIX

धर्म्येण—V. L. धर्म्येण (Vivādaratnākara, p. 67).

बलेन च—V. L. बलेन वा (Rāghavānanda and Nandana).

P. 902, l. 2—for विःश्वस read निस्त्वः स

VERSE L

मर्णिकात्—V. L. मर्णकात् (Vivādaratnākara, p. 74).

VERSE LI

अर्थेऽपश्यमाने तु—V. L. (a) अर्थे विवदमाने तु ; (b) अर्थे न धारयामीति;
(c) अर्थेऽपद्विषयायं तु

कारणेन—V. L. करणेन (Kullūka).

After verse 5 some Mss. have the following additional verse—यत्र तस्यात् कृतं यत्र करणं च न विद्यते ।
न चोपलभपूर्वोक्तस्तत्र दैवी क्रिया भवेत् ॥

P. 903, l. 6—for धनदण्ड read धनं दण्ड

VERSE LII

देशं—V. L. (a) देशं (Kullūka) ; (b) दिशं

अभियोक्ता दिशेत्—V. L. अभियुक्तो दिशेत्—noted by Medhātithi.

करणं वान्यदुद्दिशेत्—V. L. (a) कारणं वान्यदुद्दिशेत्

(b) करणं वा समुद्दिशेत्

(c) कारणं वा समुद्दिशेत्

(d) करणं च स्वमुद्दिशेत्

(e) करणं चान्यदुद्दिशेत्

P. 904, l. 3—for देशउत्तम read देशे देहयुत्तम as in S.

—— l. 4—for लापोपलापोधर्मेण read लापोधर्मेण

—— „ —for भियुक्तो read भियोक्ता

—— „ —for त्तमर्णाय read त्तमर्णो

VERSE LIII

अदेशं—V. L. (a) अदेशं (Kullūka) ; (b) अदेयं (Nandana).

पङ्कते च—V. L. पङ्कवीत

P. 905, l. 2—for मियद्वैतनं read मियद्वैतेन as in N.

—— „ —for भव येन read भवं योऽनेन as in N.

—— „ —for दिष्टं read दिष्टः

—— l. 3—for देशसा read देशाः सा as in N.

VERSE LIV

देशं—V. L. देशं (Kullūka.)

वस्त्वपभावति—V. L. वस्त्ववभावति, adopted by Medhātithi.

P. 906, l. 2—for पदिशत्यस्य read पदिश्येत्यस्य as in S and N.

—— l. 6—for पदेश्याप read पदिश्योप

VERSE LV

असम्भाष्ये—V. L. असम्भाष्ये (Nandana).

देशे सम्भाषिते मिथः—V. L. देशेसम्भाषितेन च

नेच्छेत्—V. L. नेच्छेत्

P. 906, l. 9—for पुत्रमान्याद्य read पुरामात्याद्य as in N.

VERSE LVI

P. 907, l. 8—for प्रतिभावयेदिति read प्रतिभाक्षयादिति as S and N.

—— l. 9—कारेण नाव read कारेणाव

—— l. 11—for इदमेषामवधा read इदमेषमे धा as in N.

—— l. 17—for वक्तुरका read वक्तुम् अका

—— ll. 17-18—for पितृप read पूर्वप

—— l. 19—for परमपरात्पुन्यात् read अपरमाराधुयात्

—— „ —for न चात्र स्मृत्यादयोनुक्त read न चात्रास्मृत्यादयो

नुत्तर

—— l. 20—for व्यपहार read व्यपहार

P. 908, l. 5—for क्रमेपि read क्रमोपि

VERSE LVII

ज्ञातारः सन्तिमेत्यु—V. L. सन्ति ज्ञातार इत्यु (Kṛtyakalpataru).

ज्ञातारः—V. L. साक्षिणः (Kullūka).

ज्ञातारः सन्तिमेत्युक्त्वा—V. L. सन्ति ज्ञातार इत्युक्त्वा (Nandana).

कारणैरेतैः—V. L. हेतुनाऽनेन (Nandana).

तमपि—V. L. तमिति

P. 908, l. 8—for तामिति read तानिति

P. 908 l. 10—for तथैव विवक्षितार्थक read यथैव विपक्षवाचक

—— „ —for प्रमाणावृत्त्या read प्रमाणाप्रवृत्त्या

—— ll. 10-11—पराजय...भावानिश्चय read पराजय एवं स्वपक्षसाध-
नाभावादप्यभावनिश्चयः

—— l. 12—for इतिशब्दप्र read इतिशब्दः प्र

—— l. 14—for चारणाः read चारिणः

—— l. 15—for न तत्र read तत्र as in S.

VERSE LVIII

अभियोक्तान्—V. L. अभियोगेन (Kṛtyakalpataru).

बन्धो—V. L. बन्ध्यो, favoured by Medhātithi.

P. 909, l. 1—for किञ्चन read राजान्तिकं राज

VERSE LIX

यावन्निहू वीतार्थ—V. L. यावन्न ब्रवीतार्थ

दमम्—V. L. धनम्

P. 910, l. 1—for देश read दश

—— l. 2—for राख्यमिति read राख्येयमिति

—— „ —for मानछल read मानरछल

—— „ —for दण्ड्य read दण्ड्यः

—— l. 4—for याचति read यावति

—— „ —Before द्विगुणं add तद्

VERSE LX

P. 910, l. 9—for तेस्त्य read तैस्त्य

VERSE LXII

अर्थुक्ताः—V. L. अर्थज्ञाः (Aparārka, p. 665).

P. 911, l. 5—for अभिभवन्ति read अपिभवन्ति.

— l. 9—for भावार्थ read भवार्थ as in I. O.

P. 912, l. 1—for चम्रं read चम्राद्वा

— l. 3—for तत्संबदेक्षतानयैति read तत्संबादकान्तराभावे नापैति

— l. 4—for द्वंसंब read धंसम्ब

— „ —for प्रतिश्रूयन्ते read प्रतिप्रसूयन्ते

— l. 5—for मृता read नृता

VERSE LXIII

कार्येषु—V. L. साक्ष्येषु (Nandana).

विपरीतान्—V. L. विपरीते

P. 912, l. 9—Omit सर्वकार्येष्वित्यर्थः

— l. 11—for लक्षणाः read लक्षणात्

— l. 12—for विषयेऽन्ये read विधायान्यं

— l. 16—for न भाव read तदभाव

VERSE LXIV

P. 913, l. 2—for वशिताः read वशतः

— ll. 2-3—for संनिहित...शक्यते read सन्निहितवचनत्वाच्चित्तम-
नुवर्तितुं न शक्यते

VERSE LXV

न लिङ्गस्थो—V. L. (a) न गृहस्थो ; (b) विलिङ्गस्थो (Parāśharamā-
dhava-Vyavahāra, p. 66).

च सङ्गविवर्जितः—V. L. सङ्गेभ्यो विनिर्गतः

P. 914, l. 1—for व्यवहारकृता read व्यवहार्यत्वेन

— l. 2—for पातं नाशङ्के read पातमाशङ्के

— l. 4—for जीवामर्ह read जीवामर्हे

P. 914, l. 5—for वृत्तयश्चक्षितु read वृत्तेरचालयितु as in N.

—— l. 10—for लालसतो read उभ्यासतो as in N.

VERSE LXVI

अध्यधीने—V. L. (α) अध्याधीने—noted by Medhātithi; (b) नान्याधीने (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 66).

P. 915, l. 1—for सहित read संहित

—— l. 5—for अकठिण read कठिन

—— „ —for चेष्ट read चेष्टः ।

—— l. 6—for एवं श्रवण read एकः श्रवण

—— l. 7—for सभ्यनु read अभ्यनु

—— „ —for तृहस्ता read त्रिहस्ता

—— l. 8—for स्वधर्मा read स्ववर्गा

VERSE LXVII

P. 915, l. 10—for बन्धनादिना read बन्धुवर्गादिनाशेन

—— „ —for उन्मत्त read उन्मत्तः

P. 916, l. 1—for वित्तोप read चित्तोप

—— „ —for तत्ससाधने read तत्साधने

VERSE LXVIII

P. 916, l. 5—for युवति read पु

—— l. 8—for देशःस्था read देशस्था

—— l. 10—for शक्या read शिष्या

—— „ —for चाश्रुता read वाश्रुता

—— l. 11—for अन्वार्ता read अन्वार्ताः

VERSE LXIX

शरीरस्यापि—V. L. शरीरस्यैव (Rāghavānanda and Nandana).

चात्यये—V. L. वात्यये

शरीरस्यापि चात्यये—V. L. शरीरस्यात्ययेपि च (Smṛtitattva II, p. 214).

P. 917, l. 1—for यः read यत्

—— „ —for स्तेयंसा read स्तेयसा

—— l. 6—for वयः सादृश्यकसं read वयःसादृश्यसं

VERSE LXX

स्त्रियाप्यसम्भवे कार्यं—V. L. स्त्रिया वा सम्भवेत्कार्यं (Kṛtyakal-pataru).

स्त्रिया—V. L. स्त्रियो (Aparārka, p. 671).

शिष्येण बन्धुना वापि दासेन—V. L. शिष्येण वापि दासेन बन्धुना (Parā-sharamādhava-Vyavahāra, p. 70).

भृतकेन वा—V. L. भृतकेन च

P. 917, l. 9—for ज्ञाति read जाति

—— „ —for सुहृद्गैरिदोषा read सुहृद्गैरिदृष्टदोषा

—— l. 12—for औव read औत

VERSE LXXI

P. 918, l. 1—for निरुद्धा read निबद्धा

—— l. 2—for तदा read न चा

—— l. 3—for वाचोःस्थै read वाचोऽस्थै

—— l. 4—for वाचोः स्थै read वाचोऽस्थै

VERSE LXXII

साहसेषु च—V. L. साहसेषु तु

P. 918, l. 9—for कार्यकरणं read कार्यकरणं

VERSE LXXIII

P. 919, l. 1—for भूमिभागादौ read भूमिभोगादौ

—— „ —for भोगसा read भोगसाधने सा

—— „ —for केचिदयिनस्तत्र read केचिदर्थिनो भागमाहुः केचित्प्र-
त्यर्थिनस्तत्र

—— l. 2—for कारिणाम...युक्तगुण read कारिणा सातिशयेन
युक्ताः गुण

VERSE LXXIV

Hopkins is wrong in asserting that “Nandana omits this verse.”

P. 919, l. 8—for साक्ष्यशब्दा read समक्षशब्दा

P. 920, l. 1—for ननु read ननु as in N.

—— l. 4—for दर्शनं प्र read दर्शनम्

—— „ —for नुभूतमेव read नुभूतमनुभूतमेव as in N.

VERSE LXXV

अभ्येति—V. L. (a) अवैति ; (b) एवैति

VERSE LXXVI

ऽपीचेत—V. L. वीचेत (Rāghavānanda and Nandana).

P. 921, l. 1—for यथावदभूत read यथावदनुभूत as in N.

—— „ —for नियुक्त read ऽनियुक्त

—— „ —for शेष read विशेष as in I. O.

VERSE LXXVII

एकोऽलुब्धस्तु साक्षी—V. L. (a) एकोलुब्धस्त्वसाक्षी noted by Medhātithi and attributed by Rāghavānanda to Govindarāja ;
(b) एकोऽप्यलुब्धः साक्षी (Smṛtitattva II, p. 213).

न स्त्रियः—V. L. च स्त्रियः (Nandana).

P. 921, l. 6—for स्पावबोधा वा read स्पावा बह्व्यो वा as in N.

—— l. 7—for न्यतयान्यतः read व्यपवन्ति अतः

—— l. 8—for अग्ने read अग्ने

—— l. 11—for रोगादि read रागादि as in N.

—— „ —क्रान्तभू read क्रान्ता भू

VERSE LXXVIII

विद्रूयुः—V. L. द्रुयुस्ते (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 80).

P. 922, l. 2—for स्वभावतो read स स्वभावः as in N.

—— „ —Omit माभूत्तस्य.....न्यथा

—— l. 3—for नाक्रुष्ट read माक्रुष्ट

—— l. 5—for न तावतान read न तावता

—— l. 6—for दभ्यास्व read दभ्यात् स्व

—— „ —for उक्तं सत्या read उत सत्य

VERSE LXXIX

प्रासाद्—V. L. सर्वाद् (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 75).

ऽनुयुञ्जीत—V. L. प्रयुञ्जीत (do.)

ऽनेन—V. L. तेन

P. 923, l. 2—for पुरुषं read परुषं

—— l. 5—for विवाहः read विवाकः as in N.

VERSE LXXX

वेत्य—V. L. वित्य

इयन्न—V. L. (a) तन्न ; (b) यन्न (Nandana).

P. 923, l. 7—Before भवता add from I. O. Ms. (see *errata* at the end).

— „ —for साक्षिभूते read साक्षिभूताः

— l. 8—for साक्ष्यं read साक्षिणं

— „ —for ध्याद्द्रष्टव्यं read ध्यादुक्तं द्रष्टव्यं

VERSE LXXXI

सत्यं साक्ष्ये—V. L. ऋतं सत्यं (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 75).

लोकानामोत्यनिन्दितान्—V. L. (a) लोकानामोतिपुष्कलान् (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 75); (b) लोकान् प्रामोत्यनुत्तमान्

इह चानुत्तमां—V. L. इह चाप्युत्तमां

P. 924, l. 3—for साधु.....नास्मै read साधुबादो जनेनास्मै as in I. O.

After verse 81 some Mss. have the following additional verse :—

विक्रयाद् यो धनं किञ्चिद् गृह्णीयात् कुलसन्निधौ ।
क्रमेण स विशुद्धं हि न्यायतो लभते धनम् ॥

VERSE LXXXII

साक्ष्ये—V. L. साक्ष्यं

P. 924, l. 5—for दृष्टो.....दर्शनेन read दृष्टादृष्टशुभफलप्रदर्शनेन as in N and I. O.

— l. 6—for सत्यं वच read सत्यवच

— ll. 7-8—for जलचराणि read जलोदराणि

— l. 9—for उदाहरणगृहीतः read उदरगृहीतः as in I. O.

After verse 82 some manuscripts have the following additional verses—

ब्राह्मणो वा मनुष्याणां चादित्यस्तेजसामिव ।
शिरो वा सर्वगाम्नाणां धर्माणां सत्यमुत्तमम् ॥

नास्ति सत्यात्परो धर्मो नानृतात्पातकं परम् ।
 स्थितिश्च लोकधर्मश्च तस्मात्सत्यं विशिष्यते ॥
 सत्यं स्वर्गस्य सोपानं पारावारस्य नौरिव ॥

VERSE LXXXIII

वर्गेषु—V. L. धर्मेषु

स्वस्यैवा—V. L. (a) स्वरचैवा (Nandana) ; (b) स्वयञ्चा

VERSE LXXXV

P. 925, l. 5—for कारयं पापाचारस्तस्य read कः पुनरयं पापमाचरति
 तस्य as in I. O.

— l. 5—for शुभानां read शुभाशुभानां as in I. O.

— „ —for नवान्तर read न चान्तर as in I. O.

P. 926, l. 2—for साक्षं read साक्ष्यं

VERSE LXXXVI

P. 926, l. 6—for देवा read दिवा

— „ —for दृष्ट्यं read द्रष्टृत्वं

VERSE LXXXVII

ऋत—V. L. ततो (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 78).

पूर्वाह्ने वा शुचिः शुचीन्—V. L. सर्वानेवोपवेशयेत् (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 78).

द्विजान्—V. L. द्विजः (Aparārka, p. 673).

वै—V. L. (a) वा (Aparārka, p. 673); (b) च (Vyavahāra-mayūkha, p. 18).

P. 926, l. 10—for कृत read ऋत

VERSE LXXXVIII

पृच्छेत्—V. L. ब्रूयात् (Aparārka, p. 674).

पार्थिवम्—V. L. भूमिपम् (Aparārka, p. 674).

शूद्रं सर्वैस्तु—V. L. (a) शूद्रमेभिस्तु (Aparārka, p. 674); (b) शूद्रमेतैस्तु

For the first half Parāsharamādhava (Vyavahāra, p. 78) reads सत्येन शापयेद्विप्रं क्षत्रियं वाहनयुधैः

P. 927, l. 4—for शब्दस्वपा read शब्दस्तुपा

VERSE LXXXIX

लोका—V. L. लोके (Smṛtitattva II, p. 215).

कृतघ्नस्य—V. L. कृतघ्नाश्च (do.)

ब्रह्मज्ञो ये—V. L. (a) ब्रह्मज्ञानां ; (b) ब्रह्मज्ञा ये (Smṛtitattva II, p. 217).

मित्रद्रुहः—V. L. मित्रद्रोहि (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 78).

मृषा—V. L. तव (do.)

VERSE XC

भद्रं त्वया—V. L. (a) भद्रं च यत् (Nandana); (b) भद्रं त्वया (Rāghavānanda).

P. 928, l. 1—for अन्येषु read अन्ये तु

— l. 2—After भवति add न पुनरन्यकृतस्य सुकृतस्यान्यत्र गमनमस्तीत्यसकृदुक्तमेतत्

VERSE XCI

स्थितस्ते—V. L. स्थितस्स (Aparārka, p. 674).

यस्त्वं—V. L. (a) यस्त्वं (Smṛtichandrikā-Vyavahārā, p. 204); (b) सत्स्व ; (c) यदि (Aparārka, p. 674).

मुनिः—V. L. पुनः (Aparārka, p. 674).

P. 928, l. 3—Omit कः

VERSE XCII

यस्तवैष हृदि—V. L. तवैष हृदये (Aparārka, p. 674):

गमः—V. L. वज्र

P. 928, l. 4—ययैष read य एष

—— l. 5—for निगृही read निगृही

—— „ —for स चा...नयति read स च कृतापराधमधुनैव
यमयति as in I. O.

—— l. 6—for प्रत्ययिनः read प्रत्ययितः

P. 928, l. 8—for किं मेऽतः read किं ममान्ते

VERSE XCIII

कपालेन—V. L. कपाली च

शत्रुकुलं—V. L. (a) शत्रुगृहं (Rāghavānanda and Aparārka, p. 674); (b) शत्रुकुले

VERSE XCIV

अवाक्—V. L. अवार्क् (Aparārka, p. 674).

नरकं व्रजेत्—V. L. (a) नरकं पतेत् (Rāghavānanda); (b) नरके वसेत्

P. 929, l. 2—Before निमित्तं add निश्चय

VERSE XCV

स नरः कण्टकैः सह—V. L. कण्टकैः स नरः सह

P. 930, l. 2—for मोहदुःख read महद्दुःखं as in N.

VERSE XCVI

तस्माच्च—V. L. तस्मिच्च

P. 930, l. 5—for सुप्रय read स्वप्रय

VERSE XCVII

साक्ष्येऽनृतं—V. L. साक्ष्यनृतं (Aparārka, p. 674).

सौम्य—V. L. सोम्य (Aparārka, p. 674).

P. 931, l. 2—for सम्बन्धो धन read सम्बन्धन

— l. 6—for संक्षययेति read सङ्ख्ययेति

After verse 97 some Mss. have the following additional verse :

एवं सम्बन्धनात्तस्मान्मुच्यते नियतावृतः ।

पशून् गोश्वपुरुषाणां हिरण्यं भूर्यधाक्रमम् ॥

VERSE XCVIII

P. 931, l. 8—for ततश्च read हननं च

— l. 9—Before संसर्गादिति add अन्यकृतेनैव पुण्यपापादिना
ऽन्यस्य स्वर्गनरकादिप्राप्तिः

— l. 11—for पंशे read पदेशे

— „ —for दिवृद्धिः read विवृद्धिः

VERSE XCIX

वदीः—V. L. वदेत् (Aparārka, p. 674).

After verse 99 some Mss. have the following additional lines :—

पशुवत् चौद्र (चौर) घृतयोर्यच्चान्यत् पशुसम्भवम् ।

गोवद्गृहहिरण्येषु धान्यपुष्पफलेषु च ।

अश्ववत्सर्वयानेषु खरोद्भवतरादिवु ॥

P. 932, l. 1—for जातानुजा read जातानजा

— l. 8—for पहारसंभ read पहारासंभ

— l. 13—for नादेय read चादेय

— l. 15—for वदन्ति चै एक read वद इति चैक as in N.

VERSE C

After verse 100 some Mss. add the following :—

पशुवत्सौद्रघृतयोर्धानेषु च तथाभवत् ।
गोवद्रजतवस्त्रेषु धान्ये ब्राह्मणवद्विधिः ॥

While others have the following :—

न तु तुल्यन्ति यस्यैव पुरुषस्य दुरात्मनः ।
तस्य पुत्राश्च गृह्णन्ति सप्त सप्त परावरान् ॥

P. 933, l. 1—Before मैथुनाख्ये add कूपतडागादिस्थे महति जले
स्वल्पे वा भूमिवद्दोषः as in I. O.

VERSE CI

एतान् दोषानवेक्ष्य त्वं सर्वान्—V. L. एतान् सर्वानवेक्ष्यैव दोषान् (Nandana).
नृतभाषणे—V. L. नृतवादिनः (Aparārka, p. 674).
सर्वमेव—V. L. सत्यमेव (Nandana and Aparārka, p. 764).

VERSE CII

वाणिजिकान्—V. L. वाणिजकान्
प्रेष्या—V. L. प्रैष्या (Hēmādri-Dāna, p. 35).

P. 934, l. 4—for प्रकृतस्था read प्रकृतस्तथा

—— l. 5—for द्वयो स read द्वयोः स

After verse 102 some Mss. have the following additional
verse:—

येऽप्यतीताः स्वधर्मेभ्यः परपिण्डोपजीविनः ।
द्विजत्वमभिकाङ्क्षन्ति तांश्च शूद्रानिवाचरेत् ॥

VERSE CIII

ताम्—V. L. ते

P. 934, l. 8—for तर्ह्येतां read तर्हि दैर्घ्यं

—— l. 10—for विद्वा read विद्वा

—— l. 11—for शूद्रवक्त्राच read शूद्रवदाच

VERSE CIV

यत्रतोक्तौ भवेद्वधः—V. L. (a) उक्तर्ते चेद्वधो भवेत् (Nandana); (b) यत्रोक्ते तु भवेद्वधः (Smṛtichandrikā-Vyavahāra, p. 207).

सस्याद्विशिष्यते—V. L. तत्र विशिष्यते (Nandana).

P. 935, l. 1—for द्राद्विविध read द्रादिवधा as in I. O.

— 1. 2—for वेधे नैक read वेधेनैक

— „ —for तत्रेति read तत्र वधः as in I. O.

— ll. 2-3—for स्याः मनोमित्रत्वानुप read स्यासतो निमित्तत्वानुप as in I. O.

— 1. 3—for स्वधौ read वधे

— „ —for निष्ठं न read निष्ठम्

— 1. 4—After व्यवहारे add पराजिताः सन्तः वधार्हा भवन्ति तस्य नानुपपन्नो निमित्तभावः as in I. O.

— 1. 7—for न चेदसौ read नन्वसौ

— 1. 9—for विद्या यशसो हेतुना read विद्यायशसोर्हेतुर्न

— „ —for ननु read न

— 1. 12—for शोषयते read साधयेते

— 1. 14—for दूध्यारो read ध्यारो

— 1. 18—for मर्पयत्यास्यो.....भेषयत्येवं read मर्पयत्यन्योऽन्यदोषा-
वष्करणेन मन्युमुद्दीपयति as in I. O.

— „ —for रूपोहितः read रूपोपाहितः

P. 936, l. 4—for स्वल्पोनापि read स्वल्पेनापि

— „ —for दृष्टा read दृष्ट्वा

— 1. 12—for मृत्युना read मन्युना

P. 936, l. 13—for एवोभयवधे read एवोतवधे

—— l. 15—for नियतो read अनियतो

—— „ —for श्लेष्मिकोपहितं read श्लेष्मकायं हितं

—— l. 17—for किं तव read किं तत्र

—— l. 20—for मन्युमरणहेतोः read मन्युःमरणहेतौ as in N.

—— „ —for पर्यन्तो read पर्यतो

—— ll. 20-21—for किञ्चिद्विज read केचिदुद्विज

—— l. 23—for सूत्यात्मा read शून्यात्मा

—— l. 25—for चिद्विपर्यं read चित्तद्विपर्यं

—— ll. 25-26—Omit केषाञ्चि...वदोषः; not in I. O.

—— l. 31—for कामिनां read कामिना

—— „ —for पुरुषव्यापिनी read पुरुषवातिनी

P. 937, l. 3—for नास्य read मास्य

„ —for जीवितुं read जीवितं

—— „ —for चेच्छेदिति read उच्छेत्सीदिति

—— „ —for जिही read जिही

VERSE CV

वाग्देवत्यैः—V. L. वाग्देवतैः (Aparārka, p. 682; Parāsharamādhava-Prāyashchitta, p. 390).

यजेरस्ते—V. L. यजेयुस्ते

तस्य—V. L. तत्र (Parāsharamādhava-Prāyashchitta, p. 390).

P. 937, l. 11—for ननु read नतु

P. 938, l. 5—for इदं तर्हि read कथं तर्हि

P. 938, l. 6—for देवत्या read देवता

— „ —for मिष्यते read मिज्यते

— l. 8—for सरस्वतीं इ read न सरस्वतीमि

— l. 10—for प्रीतया...प्रीता read इष्टया.....इष्टा

— „ —for योगेन read यागेन

— l. 11—for युक्त्या read युक्ता

— l. 12—for देवतापूजनं येत्यादि read देवतां पूजयतीत्यादि as in I. O.

— „ —for देवतात्वं मन्यते नूनं read देवतात्वमन्यतो मृग्यम् as in I. O.

— l. 13—for उद्दिश्या read उद्देश्या

VERSE CVI

कूष्माण्डैर्वापि जुहुयात्—V. L. (a) कूष्माण्डैर्जुहुयान्मंत्रैः; (b) कूष्माण्डैर्वाय जुहुयात् (Śmṛtichandrikā-Vyavahāra, p. 107).

उदित्युवा वा—V. L. उदुत्तमेति

P. 939, l. 1—for तत्रेहादावि read तच्चेहाग्नावि as in I. O.

— „ —for शादनुव read शान्मान्त्र व as in I. O.

— „ —for नियम्यते read न इश्यते

— l. 7—for मंदं जुहोमा read मंदं तु सोमा

— „ —for वृत्त्यचितन्नायनाद्देवतेन read वृत्त्यर्थम् । तृचेना-
ब्देवतेन

— l. 9—for विधिहीनत्वात् read हविर्होमत्वात्

— l. 10—for वेद्यः सुव read वेद्यसुव

VERSE CVII

नरोऽगदः—V. L. गतो नरः

सर्वतः—V. L. (a) सर्वशः (Mitākṣarā, p. 76); (b) सर्वदा

P. 939, l. 11—for आकारा read अकारा

—— l. 13—for न्योवद read न्यो न वद

—— „ —for स्तस्सदृशं read स्तदृशं

P. 940, l. 1—Before भवति add न

—— l. 2—for साक्षिणो बाढमि read साक्षिणो वोढार इ

—— l. 4—for ऋणोप read ऋणाप

VERSE CVIII

उक्तवाक्यस्य—V. L. उक्तसाह्यस्य

P. 940, l. 7—for रोगास्य read रोगोऽस्य

VERSE CIX

अविन्दन्—V. L. नविन्दन् (Rāghavānanda).

सस्यं—V. L. (a) धर्मै; (b) कार्यै

P. 941, l. 3—After जानात्यर्थः add from I. O. Ms. (See *Errata* at the end).

VERSE CX

शोपे—V. L. चक्रे

पैजवने—V. L. पैयवने

P. 941, l. 5—for विशेषेषु read पुष्करेषु

—— l. 8—for शोप उपलेभ इति read शप उपालभ्मन इति

—— l. 9—for चरणो read चरणौ

VERSE CXI

स्वल्पे—V. L. अल्पे

P. 942, l. 3—for न्तरस्वज्ञाते read न्तरैस्वज्ञाते

VERSE CXII

भक्ष्ये—V. L. भक्ते

ब्राह्मणाभ्युपपत्तौ—V. L. ब्राह्मणस्य विपत्तौ

P. 942, l. 4—for नाकामि read ताः कामि

—— l. 5—for यन्तु read यस्तु

—— l. 6—After रूपशपथे add न

—— l. 7—for कामादश read कामाद्दश

—— „ —for पूर्वं जनमित्यादिकं करण्डविधानं read पूर्वमित्यादिकदण्डविधानं

—— l. 8—for थापि read यापि

—— „ —for सहि read सह

—— „ —for विवादो read विवादौ

—— l. 9—for प्रेत्य बहुदोषः read जात्यपह्नवादौ

—— l. 11—for मेतच्छ नहि read मेतच्छ न तद्धि

—— l. 12—for गतो न तत्र ह्येवमुच्यते read as in I. O. Ms.

(See *Errata* at the end).

—— l. 13—for सम्बन्धिषु read सम्बन्धिनीषु

—— „ —for विधौसु read विधासु

VERSE CXIII

P. 943, l. 1—for शपथास्त read शपथस्त

—— l. 3—for शपतो न read शपेदेतानि

—— l. 4—for बाध्यते read वाच्यते

VERSE CXIV

वैनं—V. L. (a) चैवं ; (b) वैनं (Rāghavānanda and Aparārka, p. 694).

वाप्येन—V. L. (a) वाप्येवं ; (b) चाप्येन (Rāghavānanda).

शिरांसि—V. L. शिरसि (Aparārka, p. 694).

पृथक्—V. L. दृढम् (Aparārka, p. 694).

P. 943, l. 5—for स्मृत्यन्तरा read स्मृत्यन्तरात्

—— l. 6—for निपुणनत्वेऽन्वे read निपुणतोऽन्वे

—— „ —After स्पर्शयेत् add from I. O. Ms. (See *Errata* at the end).

VERSE CXV

P. 944, l. 2—for चतुर्दशवाहा read चतुर्दशाहा

VERSE CXVI

वत्सस्य ह्यभि—V. L. वत्सस्यैवाभि (Nandana).

रोमापि—V. L. लोमापि

जगतः स्पशः—V. L. (a) जगतः स्पृशः (Nandana) ; (b) जगतां पतिः ;
(c) शपथः कृतः

P. 944, l. 4—for प्रत्यक्षः शान्दो read प्रत्यक्षवेद्यो

—— l. 8—for स उ read स्पश उ

—— l. 9—for प्रणधि read प्रणिधि

—— l. 18—for हलमेव नौषदिति read हालमेवौषधमिति as in I. O.

P. 945, l. 1—for चारितप्र read चारि न तत् प्र

—— l. 2—Before व्यभिच add यद्

—— „ --Before शपथो add न

—— l. 3—for ग्रहण read ग्रहेण

P. 945, l. 3—for प्राकृतस्य read प्राक्कृतस्य

—— l. 4—for निमित्तत्वाकृता read निमित्तत्वात् । कृता

P. 945, l. 6—for पथेऽति read पथेऽपि

VERSE CXVII

विवादे तु—V. L. कृते कार्ये

कौटसाक्ष्यं—V. L. कूटसाक्ष्यं

कृतं चा—V. L. कृतं वा

VERSE CXVIII

मैत्रात्—मैश्यात् (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 81).

तमेस्थाने—V. L. तमस्वेन (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 81).

तस्य—V. L. तेषां

दण्डविशेषांस्तु—V. L. (a) दण्डविशेषांश्च ; (b) दण्डविशेषन्तु (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 81).

P. 947, l. 1—for प्रयोजना read योजना

VERSE CXX

मैत्रात्—V. L. (a) मैश्यात् (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 81) ; (b) मैश्या (Bālambhaṭṭī on p. 81).

दण्ड्यस्तु—V. L. (a) दण्डस्तु ; (b) दण्डस्स ; (c) दण्ड्यश्च ; (d) दण्डयः स्यात् (Mitākṣarā, p. 4).

भयाद्द्वौ मध्यमौ दण्डौ—V. L. (a) भयात् वै मध्यमं दण्ड्यो (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 81) ; (b) भयात् द्वौ मध्यमौ दण्ड्यौ ; (c) भयात् वै मध्यमो दण्ड्यो (noted and rejected by Bālambhaṭṭī on p. 81) ; (d) भयादौ मध्यमो दण्डो (Aparārka, p. 680).

P. 947, l. 4—for भयेन read मदीयेन as in S.

—— l. 5—for पणानान्तु द्वे read पणानां द्वे

VERSE CXXI

P. 948, l. 1—for बन्धान्यतरं read बन्ध्यन्यतरं as in N.

—— l. 2—for परो वध्यः read परो मध्यः

—— ll. 3-4—for बालिशभाव read बालिशं बालभावः

— — l. 4—for अप्राप्त...व्यवहारत read अप्राप्तबुद्धिस्थैर्यस्यां बालिश इति व्यवहरन्ति as in S.

VERSE CXXII

कौटसाक्ष्ये—V. L. कूटसाक्ष्ये (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 82).

नियमाय च—V. L. निधनाय च (Nandana).

VERSE CXXIII

कौटसाक्ष्यं—V. L. कूटसाक्ष्यं (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 82).

ब्राह्मणं—V. L. ब्राह्मणान्

धार्मिको—V. L. पालको (Aparārka, p. 680).

VERSE CXXIV

यानि—V. L. तानि (Nandana and Parāsharamādhava-Āchāra, p. 399).

P. 949, l. 5—for दकृतत्वो read दक्षतत्वो

VERSE CXXV

धनं देहः—V. L. नरदेहः (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 156).

चक्षुर्नासा—V. L. चक्षुर्नासे (Parāsharamādhava-Āchāra, p. 399).

VERSE CXXVI

अनुबन्धं—V. L. अपराधं (Nandana).

सारापराधौ च—V. L. सारासारौ तथा

आलोक्य—V. L. विज्ञाय

P. 950, l. 6—for सारणेन read सारेण न

—— l. 9—for भूमादिः read भूम्यादिः

VERSE CXXVII

अधर्मदण्डनं—V. L. अदध्यदण्डनं

अस्वर्ग्यं च—V. L. अस्वर्ग्यं स्यात्

P. 951, l. 1—After दण्डनं add from I. O. Ms. (see *Errata* at the end).

—— l. 2—After यशः add do. do.

VERSE CXXVIII

अदण्ड्यान्—V. L. अदण्ड्यं (Vivādaratnākara, p. 649).

P. 951, l. 3—for पूर्वश्लोकेऽनुबन्धादीनि read पूर्वश्लोकोऽनुबन्धादि as in N.

—— „ —for विधिविशेषः read विधिशेषः as in N.

—— l. 4—for कृतार्थतां read वृथात्वं as in I. O.

VERSE CXXIX

वाग्दण्डं प्रथमं कुर्याद्विग्दण्डं—V. L. विग्दण्डमप्रथमं कुर्याद्वाग्दण्डं (Mitākṣarā, 1. 366 and Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 293).

दण्डन्तु—V. L. दण्डश्च

P. 951, l. 6—for कार्यदोष read कोऽत्र दोष

VERSE CXXX

स्वेतान्—V. L. स्वेन (Vivādaratnākara, p. 630).

तदैषु—V. L. तदैव (Vivādaratnākara, p. 630).

सर्वमप्येतत्—V. L. सर्वमैवैतत् (Vivādaratnākara, p. 630).

P. 952, l. 3—for वाग्दण्डमृदु read वाग्दण्डे तु मृदु

— „ —for गृही read निगृही

VERSE CXXXI

संज्ञाः—V. L. संख्याः (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 115).

रूप्य—V. L. रौप्य (Vivādaratnākara, p. 665).

VERSE CXXXII

प्रथमं—V. L. परमं (Hēmādri-Vrata, p. 43).

P. 953, l. 1—for विप्रतिपत्त्या तावद्गवा read विप्रतिपत्त्यभावाद्गवा
as in I. O.

— ll. 2-3 असरे.....सर्षपः This is verse 133.

VERSE CXXXIII

विज्ञेया लिक्षैका—V. L. लिखा ज्ञेयैका (Hēmādri-Dāna, p. 15).

लिखा—V. L. लिख्या (Vivādaratnākara, p. 666).

परिमाणतः—V. L. च प्रमाणतः (do).

असरेण्वोऽष्टौ विज्ञेया—V. L. असरेण्वष्टकं ज्ञेयो

ते त्रयो—V. L. ते तु द्वे (Vivādaratnākara, p. 666).

P. 953, l. 3—for ततोप read तत्रोप

— l. 4—for ततश्च...परिमाणार्थं read ततश्च ये व्यभिचारयन्ति
न यथोक्तपरिमाणा यवाद्योऽर्था इति ते निरस्ता भवन्ति । नहि यवादीनामर्थानां
परिमाणम् । कथमेतत् । कथं तर्हि यथोक्तपरिमाणार्थं as in F. N. and S.

— l. 6—for संहर्तुं read संहन्तु as in S.

What is printed as verse 133 (Text) has already appeared
in its right place in l. 2.

VERSE CXXXIV

सुवर्णः—सुवर्णं (Vivādaratnākara).

त्रियवं—V. L. त्रियवः

स्वेक—V. L. स्वेव

कृष्णलम्—V. L. कृष्णलः

पञ्चकृष्णलिको—V. L. (a) पञ्चकृष्णलको (Vivādaratnākara, p. 666); (b) पञ्चकृष्णातो

P. 954, l. 1—for मध्यमशब्दोऽभ्रा read मध्यशब्दो भ्रा

—— „ —for मपिचि read पचि

—— l. 2—for मध्यम read मध्य

—— l. 3—for संगमनार्थ read गतार्थ as in S.

VERSE CXXXV

रौप्यमाषकः—V. L. रूप्यमाषकः (Vivādaratnākara, p. 666).

P. 954, l. 8—for कृष्णले इति संज्ञा read कृष्णले इति संज्ञी

—— „ —for समुदायसंज्ञा read समुदायं संज्ञां

—— „ —for ननु read न तु

—— l. 9—for प्रादेशनिश्चयः read ततश्चानिश्चयः

—— „ —for नादहीने read नादिहीने

—— l. 10—for द्वार्य read उद्धार्य

VERSE CXXXVI

ताम्रिकः—V. L. तास्तित्तः (Vivādaratnākara, p. 666); but from the subsequent explanation provided it is clear that the reading intended was ताम्रिकः

P. 955, l. 1—for कार्षापण इति read कार्षापणः पण इति

VERSE CXXXVII

चतुः सौवर्णिको—V. L. (a) चतुःसुवर्णको ; (b) चतुःसुवर्णिको (Vivādaratnākara, p. 666).

P. 955, l. 5—for समानन्तु read मानन्तु

VERSE CXXXVIII

स्वेव चोत्तमः—V. L. (a) स्वेकमुत्तमम् (Nandana), (b) चैव चोत्तमः (Mitākṣarā 1. 366) ; (c) स्वेव चोत्तमः (Vivādaratnākara, p. 665).

VERSE CXXXIX

“ According to Nārāyaṇa ‘some’ only have this verse ”—Buhler.

अथो दये प्रतिज्ञाते—V. L. अथोदये प्रतिज्ञातं (Vivādaratnākara, p. 77).

तद्विगुण—V. L. तु द्विगुण

P. 956, l. 4—for तस्सकाश read मस्सकाश

—— l. 7—for यावद्वयमि read यावन्तमि as in S and N

—— l. 8—for भेदविषय read भेदः । विषय

VERSE CXL

P. 957, l. 2—for तदधमर्ण read तदाऽधमर्ण

—— l. 3—for परमेयादिष्वष्ट read परमेयादिषुरसस्याष्ट as in I. O

VERSE CXLI

गृहीयात्—V. L. कुर्वीत

P. 957, l. 5—for जीवाता read जीवतो

VERSE CXLII

मनुपूर्वशः—V. L. मानुपूर्वतः (Smṛtisāroddhāra, p. 326).

समम्—V. L. (a) मतम् ; (b) समाम्, noted by Medhātithi.

P. 958, l. 3—यस्य वा महते (See I. O. Ms.—*Errata* at the end).

—— l. 5—for महत्वादिकत्वाद् read महत्वाद् as in S.

VERSE CXLIII

स्वेवाधौ—V. L. चैवाधौ

P. 958, l. 9—for स्थानाद्विगु read स्थानाद् द्विगु

—— l. 11—for आधिं...गुणं read तावदाधिं तु भुञ्जीत यावद् द्विगुणं
as in I. O.

—— l. 15—for कीदृश्यमस्य read कीदृशमस्य

P. 959, l. 3—गौणौचात्र (see I. O. Ms.—*Errata* at the end).

VERSE CXLIV

तोषयेच्चैत्रम्—V. L. (a) तोषयेदेनम् ; (b) नाशयेरुचैनम् ; (c) तोषयेदैनम्
(Vivādaratnākara, p. 24).

P. 959, l. 6—After गश्च add न

—— „ —for समितः read सग्मितः

—— l. 9—for हानि भुञ्जी read हानिः । भुञ्जी

P. 960, l. 1—for विज्ञानीष्व read विनीनशो

VERSE CXLV

P. 960, l. 3—Before प्रीत्या add वृत्तमर्थेन as in I. O.

—— l. 6—for व्यव read अव

—— l. 7—for ऽधि read आधि

P. 960, l. 7—for धाविति read ध्युपनिध्योः as in N.

—— l. 9—त्रिलाभं धनं (See I. O. Ms.—*Errata* at the end).

—— l. 11—for अद्यवा read अथ वा

VERSE CXLVI

P. 961, l. 1—for बान्धवादयस्ते read बन्धा धेन्वादयः as in I. O.

—— l. 2—for बान्धवादीनां read बन्धधेन्वादीनां

—— „ —for पनिधिर्भागे read पनिधेर्भोगे as in I. O.

—— l. 3—for रचय read स्त्रिय

—— „ —for बन्धादीनां read धेन्वादीनां as in I. O.

—— l. 7—for द्भोग्यस्य read द्भोगस्य

—— l. 8—for मानामव read मानानामव

—— l. 9—After मन्यन्ते add (from I. O. Ms.—See *Errata* at the end).

VERSE CXLVII

P. 962, l. 1—for मित्यवस्थितेन read मिति व्यवहितेन as in S.

—— „ —for पुमानत्र read भुज्यमान as in I. O.

—— l. 3—for स्वामि read स्वामी

—— l. 6—After वक्ष्यामः add परैः as in I. O.

—— l. 7—for वस्थवंसति read वस्थैवं सति

—— l. 11—for साद्या read साद्य

—— l. 12—for राज्ञास्त्री read राज्ञा स्त्री

VERSE CXLVIII

पौग—V. L. पौग (Aparārka, p. 632).

विषये चास्य—V. L. विषयश्चास्य (Smṛtisāroddhāra, p. 334).

तद्द्रव्य—V. L. तद्धन (Aparārka, p. 632).

P. 962, l. 14—for गण्डेयदि read गण्ड इति

P. 963, l. 1—for कश्मीर read काश्मीराः

—— l. 2—for हीनस्यायं read हीनस्य नायं

—— l. 6—After भोगेन add न

—— „ —for यत्र दृश्य read दृश्य

—— l. 7—for तेन read ते यत्र

—— l. 8—for दानाद्यद्यस read दानादिः यस्य

—— l. 11—for भोग्य read भोग as in N.

—— l. 12—for भोगकेवलतां यस्तु read भोगं केवलतो यस्तु

—— l. 14—for नेकादशतो read नेकशतो

—— l. 16—for न यथा read यथा as in N.

—— l. 18—for दानाद्याराम read दानाद्यागम

—— l. 20—for त्वग्नैव read अग्नैव

—— l. 21—for याचितान्वहितंन्यस्तं read अन्वाहितं हृतं न्यस्तं
as in Nārada's text.

—— „ —for न तु read ननु

—— l. 26—for रेकस्य read मेकस्य

—— l. 28—for नेतत्तत्त्वमुक्तं read न् । एतत्त्वयुक्तम् as in N.

—— l. 29—for येव read वैव

P. 963, l. 31—for फलमेति read फलमिति

P. 964, l. 9—for स्यैव read स्य नैव

— l. 13—for नुपपन्ना read नुपपन्नम्

VERSE CXLIX

सीमा—Medhātithi on verse 252 notes that some people do not read सीमा here. What the other reading is cannot be traced.

निष्पेपोपनिधिः स्त्रियः—V. L. (a) निष्पेपोपनिधिस्त्रियः ; (b) निष्पेपोपनिधी स्त्रियः

श्रोत्रियत्वं च—V. L. (a) श्रोत्रियद्रव्यं (Parāsharamādhava-Vyāvahāra, p. 109) ; (b) ब्राह्मणत्वं च

न भोगेन प्रणश्यति—V. L. (a) नेपभोगेन जीर्यते ; (b) नेपभोगेन जीर्यति ; (c) नेपभोगेन नश्यति (Parāsharamādhava-Vyāvahāra, p. 109).

P. 965, l. 4—for पजीयमाना read पजीय^१माणा as in S.

— „ —for द्भोगस्य read द्भोगश्च

— „ —for मुपेक्ष read मुपेक्ष्येतापि

— l. 5—for सत्त्वाप read स्वत्वाप

— „ —for रूढ्या read गूढ as in F. N.

After 149 some Mss. have the following additional verse :

यद्विनागममत्यन्तं भुक्तपूर्वैस्त्रिभिर्भवेत् ।
न तच्छस्यमपाहर्तुं क्रमाधिपुरुषागतम् ॥

VERSE CL

P. 966, l. 1—for भोक्तव्यं ...दाधिं read भोक्तव्यो बलादाधिः

— l. 2—Omit बृद्धिमुत्प्रेदिदिति सर्वं, which is not found in N or S.

P. 966, l. 3—for नासितं read नाशितं

—— l. 6—for व्यधीनेन and व्यधीनः read व्यधीनेन and व्यधीनः

—— l. 8—for ददाती read ददाति

VERSE CLI

सकृदाहिता—V. L. सकृदाहता (noted by Mitākṣarā, p. 39).

सदे—V. L. शदे (Jolly) (Vivādachintāmaṇi, p. 11).

P. 966, l. 18—for आधिः सतदु read आधिस्तदु

—— l. 20—for मुखे read मुख्यं

—— „ —for सङ्ख्यास्य द्वै read सङ्ख्यायां स्याद्वै

—— l. 21—for हर्घत्वं read हार्घत्वं

P. 967, l. 1—for संतती read सन्तति

—— l. 8—for कवपका S reads य उप

—— l. 9—for गुणत्वे read गुणत्वं

—— l. 15—for प्रयोगस्य read प्रयोगश्च as in S.

—— „ —for आदीय read अदीय as in S.

—— l. 21—for उभयत्वा read उभयत्र

—— l. 23—for सक्रान्ते read सक्रान्ते as in N.

—— l. 24—for युगपत्सर्वैवानियन्ते read युगपत्सर्वैवानियते as in N.

—— l. 27—for निषेधस्तु read निषेधोऽस्तु

—— „ —for गुण्यावृद्धि read गुण्याद्वृद्धि

—— „ —for दायसम read दानसम

—— l. 28—for अप्याहते read अथाहते

P. 967, l. 29—for न्यायास्तु read न्यायस्तु

P. 968, l. 1—for सा च फलं वार्षं read सद् फलं वार्षं

—— ll. 1-2—for मालवक read लव

VERSE CLII

कुसीदपथ—V. L. कुसीदपद (noted in Vivādaratnākara, p. 14).

कृतानुसारादधिका—V. L. कृतानुसारादधिका, noted by Medhātithi.

P. 968, l. 7—for पेक्ष्यं read पेक्ष्य

—— „ —for नुसारा read तु सारा

P. 969, l. 1—for प्राप्तस्यानुसारादधिका read प्राप्तस्तस्य या पुरुषसारा-
दधिका as in S.

VERSE CLIII

कालवृद्धिः—V. L. कालिका च (Madanapārijāta, p. 229 and Vidhānapārijāta II, p. 252).

दृष्टं—V. L. (a) दिष्टं (Vivādaratnākara, p. 9); (b) भीष्टं (Madanapārijāta, p. 229 and Vidhānapārijāta II, p. 252).

विनिर्हरेत्—V. L. पुनर्हरेत् (Kullūka and Vivādaratnākara, p. 9).

च या—V. L. न वा

P. 970, l. 1—After सांवत्सरीं add तां

—— „ —After अतिक्रान्ता add अति

—— l. 3—for वर्णः read वर्षः as in S.

—— „ —for न यावद् read तावद्

—— „ —for मार्गशी read ग्रहशीया

—— l. 9—for यामदृष्टं read या न दृष्टा as in N.

—— l. 22—After यदि add न as in S.

—— l. 23—Before हिरण्ये add अथवा

VERSE CLIV

करणं—V. L. कारणं (Jolly).

P. 971, l. 2—for निर्जितो read निर्जितां as in N.

P. 972, l. 3—After ‘पीडितस्यानुग्रहः’ add—अथ शक्तिविहीनः स्यात्.....प्रयोजनम् (all of which is printed on page 1116—bottom). The verse is wrongly printed as part of Manu’s text, which it is not.

It is from Nārada (131) and is quoted and explained by Medhātithi in course of his comment on 154.

It is quoted in Vivādaratnākara (p. 71) as from Nārada, and is not commented upon by any other commentator.

P. 1116, l. 4—for प्रेक्ष्य read अपेक्ष्य

— „ —Omit युज्यत इत्यर्थः

VERSE CLV

P. 972, l. 4—Omit हिरण्यमदत्त्वा

— l. 7—for दीनां read दानां as in N.

VERSE CLVI

P. 973, l. 2—for तरणं read तरण

— „ —for तदेश read तद्देशं

— l. 3—for देशं read द्वेशं

— l. 5—for मासमेव हन्तुं read मासं मे वहन्तु

— l. 7—for धर्म read धर्मणं

— „ —for अतिक्रमोन् read अतिक्रामन्

— „ —for नाद्या read तद्द्या as in S.

VERSE CLVII

स्थापयन्ति तु यां—V. L. स्थापयन्तीच्छया (Vivādaratnākara, p. 11).

P. 973, l. 8—for शत read शतं

—— „ —for पात्रो read यात्रो

—— „ —for स्थूल read स्थल

—— l. 9—for मनं प्रति read मं प्रति

—— l. 11—for ध्याहोराणाध read ध्याहारेण । अध

—— „ —for भाख्यमन्यस्मा read भाख्यं तस्मा

VERSE CLVIII

यतेत.....V. L. प्रयच्छेत् (Nārāyaṇa).

तस्य—V. L. तत्र (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 185).

P. 974, l. 3—for द्विविधे read द्विविधो

—— „ —for प्रतिभूदर्श read प्रतिभूः । दर्श

VERSE CLIX

वशेषं—V. L. वशिष्टं (Vivādaratnākara, p. 57).

P. 975, l. 2—for धिकारःप्रति read धिकारप्रति as in S.

—— l. 5—for कार्यमिदमपनिष्पन्नमिदं read कार्यमिदम्परिनिष्पन्ने

इदं as in S.

—— „ —for ऽदत्तं read ऽदत्ते

—— l. 6—for एतस्य यद्वापयंदिति read एतस्येयद्वापये इति as in N and S.

—— l. 7—for अचिनि read अचनि

P. 975, l. 10—for **रिवशे** read **रवशे**

—— „ —for **दण्डशः शुल्कशश्च** read **दण्डांशः शुल्कांशश्च**

—— „ —for **दत्तः** read **द्दत्तः**

—— „ —for **पूर्णो** read **पूर्णौ**

—— ll. 11-12—for **पुत्रेण दातव्या न भवेयु** read **पुत्रानध्या भवेयु**
which is the reading of Gautama 12.41, as quoted here.

VERSE CLX

विधिःस्यात्पूर्वचोदितः—V. L. विधिरेष प्रचोदितः (Vivādaratnākara, p. 57).

P. 976, l. 3—for **द्यस्य** read **दन्यस्य**

—— l. 4—for **विधिभूत** read **विधिरुत**

—— l. 6—for **भुवन्यस्य** read **भुवीत्यस्य**

VERSE CLXI

P. 976, l. 8—for **श्लोको न** read **श्लोकेन**

—— l. 11—for **भूतज्जात** read **भूस्तज्जात**

—— „ —for **गृहीत्वा N. S.** read **हिस्वा**

VERSE CLXII

अलंघनः—V. L. अलक्षितः (Nandana).

P. 977, l. 1—for **दद्याम भवतः** read **दद्याम् । अलंघनः**

—— l. 2—for **धनं** read **धनः**

—— l. 3—for **यद्यपि न दान** read **यद्यपि दान** as in S.

—— „ —for **तद्योनि** read **तद्वयोनि**

P. 977 l. 4—Omit चेन्मैवं निरादेशने

—— „ —वलंबन read वलंधन

—— l. 5—for लंबन read लंधन

VERSE CLXIII

P. 978, l. 4—for बुद्धिस्व read बुद्धिः स्व

—— l. 5—for युक्तार्थोभ read युक्तार्तभ

—— „ —पराश्चेतिर्ज्ञ read परीताश्च ज्ञे which is Nārada's reading.

—— l. 9—for प्रकृतिक्कि read प्रकृतक्कि

—— l. 10—for स्वतन्त्र read अस्वतन्त्र

—— l. 12—for कृतमर्थ read कृतः प्रकृतमर्थ as in N.

—— ll. 12-13—for अभियुक्तविशब्दौ read अभियुक्तार्तशब्दौ

—— l. 13—for धर्मिपरौ read धर्मपरौ

—— l. 19—for मत्ताः प्रकृ read मन्तोऽप्रकृ

—— l. 24—for इत्युक्तं read इत्ययुक्तम्

P. 979, l. 1—for तत्कृतः read तत्कृतं

—— „ —for कार्यज्ञात read कार्यत्रातं

—— l. 2—for छदि read छन्दि

—— l. 5—for हारस्तदा शिष्यते read हारास्तदेशिष्यन्ते

—— „ —for एव read एव

—— l. 8—for स्कर्तुं read स्कर्तु

—— l. 12—for नमु read न तु

—— l. 14—for भर्तुर्नुज्ञा read भर्तुर्ननु as in N.

P. 979, l. 18—for तस्य read कृतस्य

—— „ —for तद्ग्रहे निवसेत् read तद्गृहे निवसतः

—— „ —for विभक्तधनं read विभक्तो धनं

—— „ —for मपित read मर्जितं

—— l. 19—for भीतव्य read ऽतीतव्य

—— l. 20—for न प्रयात् read अप्रत्ययात् as in N.

—— l. 21 —for असम्बन्धः कृतः read असम्बद्धकृतः

VERSE CLXIV

P. 980, l. 3—for मत्पवि read पत्पवि

—— „ —for छिता.....खिता:.....दत्तास्तथा read छिता.....
खिता.....दत्ता तथा

—— ll. 3-4—for सिध्यन्ति read सिध्यति

VERSE CLXV

वाच्युपधिं—V. L. चाच्युपधिं

P. 981, l. 1—for वापकं read धमनं

—— l. 2—for स्थण्डिले read स्थण्डिलं as in N.

—— l. 4—for वापन read धमन

—— l. 5—for वापनं read धमनं

—— l. 6—for मूल्ये read मूल्यं

—— l. 9—for प्रतिग्रहं न read प्रतिग्रहं

—— l. 11—Before द्वितीयस्य add न

—— l. 12—for योगवक्त्र read योगाधमन

P. 981, l. 12—Before स्मृत्यन्तराद्वा add न कर्तव्यम्

—— l. 13—for यच्चाप्यु read यत्र वाप्युप

—— „ —for न्यतरे read न्यतरः

—— l. 16—for मासस्य read मामस्य

—— ll. 17-18—for समीहितः read स पीडितः as in N.

—— l. 19—for वाणिज्या read वाणिज्य as in N and S.

—— „ —दानमेवायं न विक्रयः read दानाधमनविक्रयाः

VERSE CLXVI

कृतो व्ययः—V. L. कृतव्ययः (Vivādaratnākara, p. 52 and Aparārka, p. 647).

कुटुम्बे च—V. L. कुटुम्बार्थे

तस्यात्—V. L. तस्मात् (Aparārka, p. 647).

P. 982, l. 1—for तत्तद्भ्यतिरेकेनान्य read न तद्भ्यतिरेकेणान्य

—— l. 2—for यद्गृहीतं read येन गृहीतं

—— „ —for कुटुम्बेन read कुटुम्बे

—— l. 4—for तदृष्टे read तच्छिष्टे

—— l. 5—for भक्तात्पर read भक्ताःपर

—— „ —for करणा read भरणा

—— „ —for भक्ति read भक्तै

VERSE CLXVII

ध्यधीनो—V. L. प्यधीनो (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 164).

यमाचरेत्—V. L. समाचरेत् (do.)

पि व्यवहारं यमाचरेत्—V. L. वा व्यवहारं समाचरन्

तं ज्यायाञ्च विचालयेत्—V. L. (a) तमायान्तं विलम्बयेत् ; (b) तन्म्या-
यं न विचालयेत् (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 164).

विचालयेत्—V. L. (a) विचारयेत् (Nandana and Vivādaratnā-
kara, p. 55) ; (b) विलम्बयेत् (Govindarāja).

P. 983, l. 1—Omit *s* पितु not found in N.

—— l. 1—for व्यवहारं ते read व्यवहारं

—— „ —for विक्रयचे read विक्रयं चे

—— l. 2—for सदेशे read स्वदेशे

—— l. 3—for कृतमन्येनुमन्यन्ते read कृतमित्यनुमन्यते as in S.

—— „ —for तदुक्तं read तदयुक्तम्

—— ll. 3-4—from वि...सम्बन्धम् should be transposed
to line 3, after नुमन्यते

—— l. 4—for सम्बन्धम् read सम्बद्धम्

—— „ —for धीनैरस्वातन्त्र्यादध्यनीनस्य तत्कृतम् read धीनैरत्य-
स्वातन्त्र्यादध्यधीनस्य न तत्कृतं प्र

—— l. 6—for दधीनः read दध्यधीनः

VERSE CLXVIII

यच्चापि—V. L. यदपि

यच्चापि लेखितम्—V. L. वा लिखितं च यत् (Smṛtitattva II, p. 231).

अकृत्यान्—V. L. निवर्त्यान्

P. 983, l. 7—for बालाः स्वत read बालास्वत

—— „ —for कृतिस्थौष read कृतिस्थोष

—— l. 8—for लेख्यलेखितं read लेखितं as in N.

—— l. 10—for वायन read धमन

—— l. 11—for न्मत्ताध्य read न्मत्तार्ताध्य

—— „ —for वृद्धिर्वा read वृद्धैर्वा

—— „ —After सिध्यतीति add न

VERSE CLXIX

क्लिश्यन्ति—V. L. क्लिश्यन्ते

विप्र आढ्यो—V. L. विप्रश्चाढ्यो

P. 984, l. 1—for व्यवहारेणक्षयं read व्यवहारेक्षयं

—— l. 3—for विप्रं प्रतिग्रहीतव्याः read विप्रः प्रतिग्राहयितव्यः

—— l. 7—for कुसीदी read कुसीदीव

VERSE CLXX

P. 985, l. 1—for राज्ञा read राज्ञः

VERSE CLXXI

P. 985, l. 3—for क्षाय्यते read ख्याप्यते as in S.

—— „ —Omit स्माभिर, not in S.

—— l. 5—for धर्मद read धर्मदं

VERSE CLXXII

च वर्धते—V. L. विवर्धते (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 75).

वर्णसंसर्गात्—V. L. (a) धर्मसंसर्गात् (Rāghavānanda); (b) वर्णा-
संसर्गात्, noted by Medhātithi.

अबलानां—V. L. दुर्बलानां (Vīramitrodaya-Rājanīti, p. 275).

P. 986, l. 2—for प्रभवे read प्रभवैः as in N.

—— l. 4—for बलवद्विद्वभिरभि read बलवद्भिरभिः

—— „ —for स्वेभ्य read तेभ्य

—— „ —for कर्तव्यं धर्म read कर्तव्यमधर्म

VERSE CLXXIII

P. 986, l. 6—for न केवलं read अयं च केवलं as in S.

—— l. 7—for तद्विद्विदिष्व read तद्वत्त्वा as in S.

—— „ —for यमस्ये read यस्ये as in N and S.

—— l. 8—for प्रसङ्गाख्यानेन read प्रसङ्गप्रत्याख्यानेन

VERSE CLXXIV

वशे—V. L. (a) वशं; (b) वश्यं

P. 987, l. 1—for अधर्मे read अधर्मेण as in S.

—— „ —for दधर्मजं read दमधर्मजं as in S.

—— l. 3—for दमधर्मजं read बध्नन्ति

VERSE CLXXV

तु संयम्य—V. L. च संयम्य

VERSE CLXXVI

स राज्ञा तच्चतुर्भागं—V. L. (a) स राज्ञा तु चतुर्भागं; (b) स राज्ञ्यचतुर्भागं

P. 987, l. 6—Omit the न after other या, not in S.

VERSE CLXXVII

धनिकाय—V. L. (a) धनिकेन (Mitākṣarā, 2. 43); (b) धनिकस्य (Aparārka, p. 646 and Vivādaratnākara, p. 70).

वकृष्ट—V. L. पकृष्ट (do.)

जातिस्तु—V. L. जातिश्च

श्रेयास्तु—V. L. श्रेयाश्च

P. 988, l. 1—for धनेन read ऽधमर्णो

—— l. 3—for इत्यय्येक read इत्यथैक

—— l. 4—for पद्यते read पठ्यते

VERSE CLXXVII

विवदतां नृणाम्—V. L. विवदमानयोः (Nandana).

समतां—V. L. शमतां (Vivādaratnākara, p. 618).

P. 989, l. 1—for प्रत्ययः read प्रत्ययसिद्धानि

—— ll. 2-3—for समतं नयेद् read समतां नयेद्

—— l. 3—for दैकमन्यत read दैकमन्यं

VERSE CLXXIX

P. 989, l. 7—for नितरांनच read नितरां च

—— l. 8—for संपन्न read संपन्नः as in N and S.

—— l. 9—for नुग्रहीतमहिमहत्त्वेन read नुगृहीतमहिमत्त्वेन

—— l. 13—for प्रत्ययो read प्रल्यो

VERSE CLXXX

“Nandana omits 184, and places the other verses as follows :—180, 195, 188 b, 185, 186, 189, 194, 187, 188a, 181, 182, 183, 196, 190, 191, 192, 193.”—Buhler.

यथादायः—V. L. यथादानं

P. 990, l. 2—for निश्चिन्त्यते read निश्चिन्त्यते

—— „ —for समुद्र read सोऽमुद्र

—— l. 5—for नियुज्य read भियुज्य

—— l. 7—for मेषो read मोषो

VERSE CLXXXI

वाच्यमानो—V. L. वाच्यमानं (Aparārka, p. 664).

निषेष्टः—V. L. निषेष्ट्रे (Aparārka, p. 664).

वाच्यः—V. L. वाच्यः (noted in Vivādaratnākara, p. 94).

P. 991, l. 2—for शोभनी read शोभनीयः

—— „ —for पुनरनेक read पुनरेक

—— „ —for कृताप्र read कृतप्र

“The order of the verse referring to the trial of the bailee is, according to Govindarāja—181, 183, 184, 182,—and according to Nārāyaṇa, 181, 183, 182, 184.”—Buhler.

VERSE CLXXXII

सैन्यस्य—V. L. सत्यस्य

तस्य—V. L. तेषु

P. 991, l. 8—for तत्त्वया read न त्वया as in N.

—— „ —for चेसा read चेप्रा

—— l. 11—for नाशको read नाशका as in S.

—— l. 13—for तेनैव त read तेनैत as in P.

VERSE CLXXXIII

यथाकृतम्—V. L. यथाक्रमम् (Aparārka, p. 664).

प्रतिपद्येत—V. L. प्रतिदद्यात्तु

परैः—V. L. परेण (Vivādaratnākara, p. 94).

P. 992, l. 2—for गृहीत read गृहीतृ

—— „ —for बलम्बं read बिलम्बं

VERSE CLXXXIV

येषां—V. L. तेषां (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 209).

उभौ निगृह्य दाप्यः स्यादिति—V. L. (a) सन्निगृह्योभयं दाप्य इति;

(b) स्वयं निगृह्य दाप्यः स्यादिति (Vivādaratnākara, p. 94)

(c) उपसङ्गृह्य दाप्यः स्यादिति

P. 992, l. 5—for दृढस्य read दृढ्य as in N and S.

—— „ —for धिने read धिनो

—— „ —for साधारणा read धारणा

VERSE CLXXXV

P. 993, l. 1—for वत्पत्यन read प्रत्यन

—— l. 2—for यावन्नित्ते read याचते नित्ते as in N.

—— l. 4—for तस्मिन्न read तस्मिन्

—— l. 5—for निष्पेत्तुं न read निष्पेत्तुर्न

—— „ —for तदीये read त्वदीये

—— l. 8—for निष्पेत्तु read निष्पेत्त्र

VERSE CLXXXVI

भियोक्तव्यो—V. L. नियोक्तव्यो (Kullūka).

न स राज्ञाभि—V. L. स राज्ञा नाभि

VERSE CLXXXVII

This verse has been omitted by Medhātithi ; neither the text nor the commentary is found in any of the Mss.

वृत्त—V. L. वृद्धिं (Vivādaratnākara, p. 94).

परिसाधयेत्—V. L. परिशोधयेत् (Vivādaratnākara, p. 94 *var. lec.*)

VERSE CLXXXVIII

निष्पेत्तवेषु—V. L. निष्पेत्तवैव

स्यात्परिसाधने—V. L. स्यात्परिसाधने adopted by Medhātithi.

P. 995, l. 1—for परमसाध read परिसाध

VERSE CXC

शापयैरचैव—V. L. शापयेच्चैव (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 208).

P. 996, l. 1—for प्रमाणांन read प्रमाणांनि

VERSE CXCI

यो निक्षेपं नार्थयति—V. L. यो नार्थयति निक्षेपं (Vivādaratnākara, p. 91).

यश्चानिश्चिद्य—V. L. तथाऽनिश्चिद्य

वा तत्समं दमम्—V. L. (α) दण्डं च तत्समम् (Aparārka, p. 663).

शास्यौ—V. L. शिष्यौ (Nandana).

दाप्यौ वा—V. L. प्रदाप्यौ (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 208).

P. 996, l. 3—for वानस्य निक्षिप्तयाच read वानस्यानिक्षिप्तं याच

VERSE CXCII

निक्षेपस्यापहर्तारं—V. L. हर्तारं चाप्युपनिधेः

अविशेषेण—V. L. विशेषेणैव (Vyavahāramayūkha, p. 85).

P. 997, l. 1—for प्रतीत्योप read प्रीत्योप

VERSE CXCIH

Nandana places this verse after the next three.

उपधाभिश्च—V. L. उपधाभिस्तु

यः कश्चित्—V. L. यत् किञ्चित्

P. 997, l. 2—for नेकविधद्रव्य read नेकविधं । द्रव्य

—— „ —for दातुं read दानम् । as in S.

—— l. 3—for नान्येन read नान्यदन्येन

—— „ —for चित्रासमन्तरान्यत read चित्रासनम् राज्यत

—— l. 4—for गृह्यन्ते read गृह्यते

—— l. 5—for दापयमे read दापयामि

—— „ —Omit पुत्रमित्र, not in S.

—— „ —for दुहितान्व यास्यन्त read दुहिता स्वस्यस्यन्त

P. 997, l. 6—for मासज्य read मानीय

—— „ —for तत्समक्ष्यं read तत्समक्षं

—— l. 7—for द्युधाधिभिः read द्युपधाभिः

—— „ —for मार्गप्र read मार्गे प्र

—— „ —for विविधः कुठा read विविधकुठा

VERSE CXCV

यः—V. L. यत् (Aparārka, p. 665).

यावांश्च—V. L. यावान्वा (do.)

P. 998, l. 2—for भवेदाह read स चेदाह

VERSE CXCV

प्रतिपद्यते—V. L. प्रतिपाद्यते

VERSE CXCVI

धनस्यैवं—V. L. धनस्यैव (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 209).

राजा विनिर्ययं कुर्यादक्षिण्वन्—V. L. कुर्याद्विनिर्ययं राजाऽप्रक्षिण्वन् (do.)

P. 999, l. 2—for पकरणे read पप्रकरणे

—— l. 3—for श्लोकार्धन read सौहार्देन as in N.

—— „ —for विध्यर्थाः read विधिःअर्थवादः

VERSE CXCVII

P. 999, l. 6—for साक्षित्व read साक्षित्वम् ।

—— l. 7—for एव प्रतिषेधः read न साक्षित्वे एव प्रतिषेधः ।

—— „ —for मनुशातेन read मननुशातेन

VERSE CXCVIII

सान्वयः—V. L. स्वान्वयः (Vivādaratnākara, p. 103).

अवहार्यो भवेच्चैव—V. L. (a) अवहार्यः स तु भवेत् ; (b) अवहार्यो भवेच्चैव

ऽनपसरः—V. L. ऽनवसरे

प्राप्तः स्यात्—V. L. प्राप्तुयात् (Vivādaratnākara, p. 103).

P. 1000, l. 1—for स्वामिविक्रय read अस्वामिविक्रय

—— l. 3—for त्रादिस्वा read त्रादिः स्वा

—— „ —for गतसान्व read गतः सान्व

—— „ —for सह्यनुज्ञा read स ह्यनुज्ञां

—— l. 6—for प्रकाशनस्य read प्रकाशक्रमेण वा क्रीतं तदा न चौरवद् दण्ड्यः षट्शतमेव दाप्यः अथवा यो न क्रीणाति न तस्य, as in S.

—— „ —for यदितिनतश्च read यदि तु तश्च

VERSE CXCIX

दायो—V. L. क्रयो

व्यवहारे यथास्थितिः—V. L. व्यवहार इति स्थितिः

P. 1000, l. 10—for प्रतिषेधव्यव read प्रतिषेधः व्यव

After verse 199, some Mss. have the following additional one, quoted also in Vivādaratnākara (p. 103).

अनेन विधिना शास्यः (V. L. शिष्यः) कुर्वन्नस्वामिविक्रयम् ।

अज्ञानाज्ज्ञानपूर्वतु चौरवद्दण्डमर्हति ॥

It has been commented upon by Nandana and Rāma-chandra.

VERSE CC

इश्यते यत्र—V. L. यत्र इश्येत (Aparārka, p. 635).

P. 1001, l. 2—for बलवत्सम्भोगो भोग एव संभोगकारणं read बलवान्
न सम्भोगः कारणम्

—— „ —for भोगमात्रेण read न भोगमात्रेण

Nandana places this verse after 202.

VERSE CCI

विशुद्धं हि—V. L. विशुद्धस्तु (Vivādaratnākara, p. 103).

गृहीयात्—V. L. गृहीत्वा

क्रमेण—V. L. क्रमेण

P. 1002, l. 3—for अन्यथा स्वामिना तद्द्रष्टव्यं read अन्यथाऽस्वामिना
तद्द्रष्टव्यं

—— l. 5—for र्थस्तेन read र्थोऽनेन

VERSE CCII

मूलम्—V. L. मूल्यम्

अनाहार्यं—V. L. अनाहार्यं (Vyavahāramayūkha, p. 87).

शोधितः—V. L. शोधितम् (Jolly ; Vivādaratnākara, p. 103 ;
Vyavahāramayūkha, p. 87 and Aparārka, p. 776).

अदण्डो—V. L. अदण्डो (Aparārka, p. 776).

धनम्—V. L. च तत् (Nandana).

नाष्टिको—V. L. नास्तिको (Aparārka, p. 776).

P. 1002, l. 7—for नेन read येन

—— ll. 7-8—for प्रकाश read प्रकाशे

—— l. 8—for प्रसिद्धये read प्रसिद्धाया

—— „ —for शोधिते read शोधितो

—— „ —for नाष्टिकं read नाष्टिकः

—— l. 10—for संक्षेपतः क्रमे प्रका read संक्षेपः । प्रका

VERSE CCIII

संसृष्टरूपं—V. L. (α) संसृष्टं रूपं (Vivādaratnākara, p. 119).

न सावधं—V. L. न चासारं (Kullūka).

न दूरे—V. L. दूरेण

P. 1003, l. 1—for नान्यकु read नान्यत् कु

—— l. 2—for यश्च read यच्च

VERSE CCIV

P. 1004, l. 2—for शुल्कोस्यां read शुल्को यस्य

—— „ —for शुल्कदं read शुल्कदे

—— „ —for हर्तव्या read हर्तव्ये

VERSE CCV

न च या स्पष्टमैथुना—V. L. न या संसृष्टमैथुना

P. 1004, l. 5—for न्यस्यापि read न्यस्या अपि

—— l. 6—After अजानतः add षट्शतम् as in I. O.

—— „ —for उन्मत्तया read उन्मत्ताया

—— „ —for कुष्ठोन्मत्तादयः read कुष्ठोन्मादादय

VERSE CCVI

नुरूपेण—V. L. नुसारेण (Vivādaratnākāra, p. 118).

P. 1005, l. 2—for काङ्क read काङ्ग

—— l. 3—for सामिकृतां read सामिकृतं

—— l. 4—for दारूप्यं read दानुरूप्यं

—— „ —for कर्तात read कर्तारः त as in S.

—— „ —for धानात्वि read धानत्वि

VERSE CCVII

च कारयेत्—V. L. तु कारयेत् (Vivādachintāmaṇi, p. 49).

P. 1005, l. 6—for तउपरि read तत उपरि

VERSE CCVIII

यस्मिन्—V. L. यस्य (Kṛtyakalpataru).

प्रत्यङ्ग—V. L. प्रत्यंश (Vivādaratnākara, p. 129 and Kṛtyakalpataru).

P. 1006, l. 1—for सायत्तेन प्रतिपुरुषे read आम्नायन्ते न प्रतिपुरुषं as in S.

—— l. 2—for तत्रासूया read राजसूया as in S.

—— ll. 2-3—for चिदजर्यकर्मसु read चिदंगकर्मसु as in S.

—— l. 3—for वदवव read वदध्वयं

—— l. 4—for उतताश्चैव सामान्याऽभ्ये read उत तस्यैव साऽभ्ये

—— l. 6—for एष read एव

—— „ —for उत्तरकर्तृ read उत कर्तृ, and as in S.

—— l. 7—for प्रधानदक्षिणाया इव read प्रधानदक्षिणाया इति कथयित्वा प्रश्नः—Bring here l. 8.

VERSE CCIX

हरेत चाध्व—V. L. (a) हरेदधाध्व (Vivādaratnākara, p. 120);
(b) हरेत वाध्व (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 221).

वापि—V. L. चापि (Vivādaratnākara, p. 120).

क्रये—V. L. क्रतौ

होता वापि हरेदश्वं—V. L. होता हरेत्तथैवाश्वं (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 221).

P. 1006, l. 10—**पुरुष.....नारद्वार्यः** all this, as forming part of the Bhāṣya on 108, should be transposed to l. 7 above.

— „ —for **मनआ** read **मत आ**

P. 1007, l. 1—for **सोमोपाहर** read **सोमापहर** as in I. O.

VERSE CCX

ऽपरे—V. L. **ऽर्धिनः** (Vivādaratnākara, p. 118).

चतुर्थीशाश्च—V. L. (a) **चतुर्थीशास्तु**; (b) **तुरीयांशास्तु**

P. 1007, l. 3—for **तस्त्रार्ध्वं** read **तताऽर्धं** as in S.

— „ —for **शन्नत** read **शत् । त**

— 1. 4—for **तृतीयनः** read **तृतीयिनः**

— „ —for **शब्दस्त्वना** read **शब्दश्चना** as in I. O.

— 1. 6 —for **समत्** read **समस्तत्** as in I. O.

VERSE CCXI

विधियोगेन—V. L. (a) **क्रमयोगेण** (Rāghavānanda); (b) **क्रमयोगेन** (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 221).

व्यांशप्रकल्पना—V. L. **व्यांशं प्रकल्पयेत्** (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 221).

P. 1008, l. 3—for **योगवै** read **योगः । वै**

VERSE CCXII

धर्मार्थं येन दत्तं स्यात्कस्मैचिद्याचते धनम्—V. L. (a) **कस्मैचिद्याचमानाय दत्तं धर्मार्थं यद् भवेत्**; (there is nothing to show that this is Medhātithi's reading, as remarked by Hopkins);—(b) **धर्मार्थं येन यद् दत्तं कस्मैचिद्याचते धनम्** (Vivādaratnākara, p. 147).

न देयं तस्य तद् भवेत्—V. L. (a) **तस्मै देयं न तेन तत्**; (b) **न देयं तेन तद् भवेत्** (Vivādaratnākara, p. 137).

P. 1009, l. 2—for ऋषयेदिन्यत्र वादिनि युञ्जीत read ऋषयेदन्यत्र वा विनियुञ्जीत

—— l. 5—After कर्मेति add उपक्रम्य

—— l. 6—for स्ववस्थि read व्यवस्थित as in S.

—— „ —for निर्वृत्तप्रयोजनेति read निर्वृत्ते प्रयोजने इति as in S.

VERSE CCXIII

संसाधयेत्—V. L. सन्धारयेत् (Rāmachandra).

वा पुनः—V. L. मानवः (Nandana).

निष्कृतिः—V. L. निष्कृतिम्

P. 1009, l. 8—for देतदर्या read देतद्दर्पा

—— l. 9—for शङ्कमानं read शङ्कमानः

VERSE CCXIV

दत्तस्यैषोदिता—V. L. दत्तस्यैवोदिता

P. 1010, l. 3—for यमानो धर्मो न पश्य read यमाने धर्मो न पश्य as in S.

VERSE CCXV

भृतो—V. L. भृत्यो (Mitākṣarā, 2. 198).

न कुर्याद्यो—V. L. न यः कुर्यात् (Vyavahāramayūkha, p. 92).

कृष्णालान्यष्टौ न देयं चास्य—V. L. (a) कृष्णालानष्टौ च देयं चैव,
(b) कृष्णालानष्टौ न देयं चास्य (Vyavahāramayūkha, p. 92).

यथोदितम्—V. L. यथोचितम् (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 233).

चास्य—V. L. तस्य (Mitākṣarā, 2.198).

P. 1010, l. 6—for भृत्या read भृत्यः

P. 1011, l. 5—for गृह्णाति read गृह्णास्य

VERSE CCXVI

स्वस्यः—V. L. सुस्यः

सदीर्घस्यापि—V. L. सुदीर्घस्यापि (Nārāyaṇa ; *not* Medhātithi, who is misrepresented by Buhler and Hopkins).

P. 1011, l. 6—for भृतो read भृत्यो

VERSE CCXVII

सुस्थो—V. L. स्वस्थो (Aparārka, p. 797).

यस्तत्कर्म—V. L. यः स्वकर्म

अश्पोनस्यापि—V. L. अल्पेनाप्यस्य

P. 1011, l. 9—for the opening line read अथ वा स्वामी न वारयत्येनं.....(see I. O.)

VERSE CCXVIII

P. 1012, l. 1—for परस्या read पदस्या

—— l. 3—for सूत्रा read तत्रा as in I. O.

—— l. 4—for समयसिद्धिः read समयः संवित् as in S.

—— „ for इदं यावता मनुते read इदं मया भवतामनुमते as in S.

—— l. 5—for प्रकारेणोप read प्रकरणोप

VERSE CCXIX

विसंवदेक्षरो लोभात्—V. L. विसंवदेत लोभात्

P. 1012, l. 9—for दग्धएव दोषान्कर्तुं read तदेषां कर्तुं as in S.

—— l. 10—for वेदकमिति read बाढम् । किमिति as in S.

—— l. 11—for बाह्याभ्य read वा नाभ्य as in I. O.

—— l. 13—for विसंवादे मान्यस्यकल्पः read विसंवदमानस्यान्यः कल्पः as in S.

VERSE CCXX

निगृह्य—V. L. निहृत्य (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 253).

चतुस्सुवर्णान् षण्ण्यक्तान्—V. L. चतुस्सुवर्णं षण्ण्यक्तं (Mitākṣarā, 2. 187).

P. 1013, l. 2—for न्तराष्ट्राद्दशतं read न्तरे साष्टशतं

—— l. 3—for परयेत् read परयन्

VERSE CCXXI

एतत्—V. L. (a) एवं (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 253 and Vivādaratnākara, p. 182); (b) एतं

दण्डविधिं—V. L. धर्म्यविधिं (Vivādaratnākara, p. 182).

VERSE CCXXII

च—V. L. वा (Kullūka and Aparārka, p. 831).

दशाहात्—V. L. दशाहे (Aparārka, p. 831 and Smṛtitattva, p. 551).

P. 1014, l. 1—for मूलत read मूल्यत as in S.

—— l. 2—for विरलक्रेतुरनुशयनं read विक्रेतुरनुशयेन

—— l. 4—for वणिक्पणने यो read वणिक्पण्येऽन्यो as in N.

—— l. 8—for दवजा read देवजा

—— „ —for क्रियते read विक्रियते

—— ll. 10-11—for अविषदित read अविषत

VERSE CCXXIII

न दद्यात्तापि दापयेत्—V. L. (a) न दद्यात्ताददीत च (Nandana); (b) न दद्यात्ता च दापयेत् (Aparārka, p. 831); (c) न दद्यान्मैव दापयेत् (Vivādaratnākara, p. 190).

दण्ड्यः—V. L. दण्ड्यौ

P. 1014, l. 13—for क्रेता यावतानुशय read क्रीतानुशयः । जातानुशय

P. 1015, l. 1—for अम्बिच्छेत् read अम्बिच्छन्

After verse 223 some Mss. have the following additional verses :—

स्याच्चतुर्विंशतिपणे दण्डस्तस्य व्यतिक्रमे ।
 पणस्य दशमे भागे दाप्यः स्यादतिपातिनि ।
 क्रीत्वा विक्रीय वा पण्यमगृह्णन्नददतस्तथा ।
 पणा द्वादश दाप्यश्च मनुष्याणां च वत्सरान् ॥
 पणा द्वादश दाप्यः स्यात्प्रतिबोधे न चेद्भवेत् ।
 पशूनामप्यनाख्याने त्रिपदाद्वर्षं भवेत् ॥

VERSE CCXXIV

P. 1015, l. 5—for न्मत्तये read न्मत्ताये

VERSE CCXXV

नाकन्यासु—V. L. नत्वन्यासु (Viramitrodaya-Samskāra, p. 741).

अकन्येति तु—V. L. अकन्येति च

P. 1015, l. 7—for चक्रो read चाक्रो

— „ —for पर्यासकृत्त्वेन read पर्यायासकृत्त्वेन

VERSE CCXXVI

Some Mss. omit this verse.

P. 1016, l. 2—After दार add कर्म

— 1. 3—for कर्तृत्वं read प्रागकर्तृत्वं as in S.

— 1. 4—for विवाहमन्त्रा read विवाहः । मन्त्रा

— „ —for कन्यासु read नाकन्यासु

VERSE CCXXVII

P. 1017, l. 4—for इष read एष as in N.

—— l. 6—Before विवाह add न

—— l. 8—for प्रत्यधि read सत्यधि

—— l. 12—for पदे वदे read पदे

—— l. 14—for हानोत्तर read हानान्तर

—— „ —for स्यात्तत्पूर्व read स्यान्न पूर्व

—— l. 16—for श्रोपयोग read श्रोपभोग

VERSE CCXXVIII

This verse is omitted in some Mss.

धर्मे—V. L. धर्म्ये (Vivādachintāmaṇi, p. 88).

P. 1018, l. 2—for ज्ञेति read क्षिति

—— l. 3—for सच read वाचा as in N.

—— l. 4—for शस्य्य read शस्य as in N.

—— „ —for मृत्विक्काद्वृत्तो read मृत्विक् च वृत्तो

—— „ —for यदत्तं read दत्तं

—— l. 9—for नुशयो read नुशये

VERSE CCXXIX

व्यतिक्रमे—V. L. यथाविधि (Vivādaratnākara, p. 170).

P. 1018, l. 12—for भवदि read भवेदि

VERSE CCXXX

चेमे—V. L. (a) चेमौ (Vivādaratnākara, p. 171); (b) चेमो (Aparārka, p. 772).

चेतु—V. L. त्वेतु (Vivādachintāmaṇi, p. 81).

P. 1019, l. 2—for गृहे read तद्गृहे

VERSE CCXXXI

भृतो—V. L. भृतिः (Vivādachintāmaṇi, p. 80).

P. 1019, l. 15—for पद्यते read पठ्यते

This verse is placed by Nandana between verses 244 and 45—says Hopkins.

VERSE CCXXXII

श्वहतं—V. L. श्वग्रस्तं (Vivādaratnākara, p. 173).

एव तु—V. L. एव तत् (Aparārka, p. 773).

विनष्टं—V. L. जग्धं तु (Mitākṣarā on 2. 164).

पाल—V. L. गोप Vivādachintāmaṇi, p. 81).

—— l. 2—for स्वहत read श्वहतं

—— l. 3—for चपलस्य read चयस्य as in N.

—— l. 4—for सैवोत्प read सैव वोत्प

VERSE CCXXXIII

विघुष्य—V. L. विक्रम्य (Vivādachintāmaṇi, p. 81).

न पालो दातुमर्हति—V. L. न पालस्तत्र किस्विषी (Aparārka, p. 772).

स्वस्य—V. L. तच्च (Vivādachintāmaṇi, p. 81).

VERSE CCXXXIV

कर्णौ चर्म च बालौश्च—V. L. चर्मकर्णौ सन्धिबालौ

पशुषु स्वामिनां दद्यात्—V. L. (a) पशुस्वामिनि दद्याच्च (Vivādaratnākara, p. 175); (b) पशुस्वामिषु दद्यात्तु (Vyavahāramayūkha, p. 96).

स्वामिनां—V. L. स्वामिषु (Bālabhāṭṭi on 2. 164).

वस्तिं स्नायुं च—V. L. (a) वस्ति स्नायु च (Vyavahāramayūkha, p. 96); (b) वस्तिस्नायूनि (Jolly); (c) वस्तिं पायूनि (Bālabhāṭṭi, 2. 164).

वस्तिं स्नायुं च रोचनाम्—V. L. (a) वस्तिस्तिस्नायुरोचनाम् (Vivādaratnākara, p. 75); (b) वस्तिस्तिस्नायुरोचनम् (Parāsharamādhava-Vyavahāra, 265).

अङ्काश्च—V. L. (α) अङ्कानि; (b) अङ्गानि (Rāghavānanda and Mitākṣarā, 2. 164 and Vivādaratnākara, p. 175); (c) अङ्गादि (noted in Vivādaratnākara, p. 175).

अङ्कांश्च दर्शयेत्—V. L. अङ्कामिदर्शने (Vyavahāramayūkha, p. 96).

P. 1021, l. 1—for पयां read कयां

VERSE CCXXXV

त्वनायति—V. L. त्वनापदि

यत्—V. L. यां (Kullūka and Vivādaratnākara, p. 175, and Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 265).

P. 1021, l. 4—After अवष्टब्धे add न as in N.

VERSE CCXXXVI

अवरुद्धानां—V. L. अविरुद्धानां

यामुत्प्लुत्य—V. L. (α) यामुत्पत्य; (b) यामुपेत्य (Parāsharamādhava-Vyavahāra, p. 265 and Aparārka, p. 773).

VERSE CCXXXVII

धनुश्शतं परीहारो—V. L. धनुश्शतपरीहारो (Aparārka, p. 774).

परीहारो—V. L. (α) परीयाहो (Vivādaratnākara, p. 231);
(b) परीवारो (Nandana).

शम्या—V. L. सम्या (Vivādaratnākara, p. 231).

P. 1022, l. 6—for यामस्य read ग्रामस्य

—— l. 7—Before दण्ड add शम्या

VERSE CCXXXIX

वृत्तितत्र प्रकु—V. L. वृत्तिं च तत्र कु (Mitākṣarā, 2. 162).

शूकरमुखानुगम्—V. L. शूकरमुखोन्मितम् (noted by Bālabhaddi, 12. 162).

न विवोक्तयेत्—V. L. नाववोक्तयेत् (Mitākṣarā, 2. 162).

च वारयेत्—V. L. (a) चावारयेत्; (b) निवारयेत् (Mitākṣarā, 2. 162); (c) वावारयेत् (noted in Bālabhāṭṭī, 2. 162).

P. 1023, l. 3—for प्रकार read प्राकार as in S.

— 1. 6—for मुखंपरि read मुखपरि

VERSE CCXL

प्रामान्तीयेऽथ—V. L. प्रामान्ते योऽथ (Aparārka, p. 771).

विपालान्—V. L. विपालं

वारयेत्—V. L. (a) चारयेत् (Rāmachandra); (b) धारयेत् (Vivādaratnākara, p. 232).

पशुन्—V. L. पशुम् (Vivādaratnākara, p. 232 and Aparārka, p. 771).

P. 1024, l. 2—for हिते read हितः

— „ —for गृहे.....पालः read as in I. O. Ms. (see *Errata* at the end).

— 1. 6—for पालप्रमादादपिचौवारयेत् read विपालंप्रेमादाद्यथस्युतंवारयेत् as in I. O.

VERSE CCXLI

पर्यं—V. L. दण्ड (Aparārka, p. 769).

चेन्निकस्य—V. L. चेन्निकाय (Aparārka, p. 769).

तु सदो देयः—V. L. (a) त्वसितं देयं; (b) तु शदो देयः (Aparārka, p. 769).

P. 1024, l. 10—for जत्रियो read गाः तृण

— „ —for जयति read जयतो as in I. O.

VERSE CCXLII

न दण्ड्यान्—V. L. अदण्ड्यान् (Aparārka, p. 771).

P. 1025, l. 1—for मनुष्या read महिष्या

P. 1025—l. 1—for सत्कारै read उच्चार्यः as in I. O.

—— l. 2—for दीनां प्रकृतयो वो read दीनां प्रतिकृतयो देवा उ as in S.

—— l. 5—for मण्डनस्थः read मण्डनास्व as in N.

—— „ —for हीताऽव्यय read हीता अव्यय as in N.

—— l. 6—for गृहीत्वा read गृहीता

—— „ —for मयदण्डः read मदण्डः as in S.

VERSE CCXLIII

चेन्नियस्य—V. L. चेन्निकस्य

VERSE CCXLV

सुप्रकाशेषु—V. L. सप्रकाशेषु (Vivādachintāmaṇi, p. 92).

सीमां—V. L. (a) एनां (Vivādaratnākara, p. 201); (b) एतां (Aparārka, p. 758).

सेतुषु—V. L. हेतुषु (which is wrongly attributed by Hopkins to Medhātithi.)

P. 1027, l. 3—for सप्रकाशेषु सेतवः read सप्रकाशेषु सेतुषु

—— „ —for शेषजाती read शिष्टजाती as in N.

—— l. 4—for दनुस्थि read दनुपस्थि

—— l. 5—for हेत्वाभि read हेत्वाभि

—— l. 6—for व्ययते read व्यज्यते

—— „ —for तत्तात्पर्येष्वेषु read तावत्फलं उपेष्ट as in S.

VERSE CCXLVI

शास्मलीन् शाल—V. L. शास्मलीशाल (Mitākṣarā, 2. 150, Vivādaratnākara, p. 202).

सीमावृक्षांश्च—V. L. सीमावृक्षांस्तु (Vivādachintāmaṇi, p. 93).

P. 1027, l. 7—for एवं हि read एते च as in

VERSE CCXLVII

गुल्मान्वेणुंश्च—V. L. गुल्मानन्यांश्च (Vivādaratnākara, p. 202).

कुब्जक—V. L. (a) कुल्यक (Bālabhaddhī, 2. 152 ; (b) दण्डक
(noted in Bālabhaddhī, 1. 252).

तथा—V. L. यथा (Vivādachintāmaṇi, p. 93).

P. 1028, l. 1—for कुब्ज्य read कुब्ज

— „ —for पाषाण कठि read पाषाणाः कठि

— 1. 2—for शकलैक read कलशैक

VERSE CCXLVIII

P. 1028, l. 4—for प्रकाशकानि read मकाशानि as in S.

VERSE CCXLIX

उपच्छन्नानि—V. L. भूमिच्छन्नानि (Vivādachintāmaṇi, p. 93).

VERSE CCL

तथा—V. L. च ह (Vivādaratnākara, p. 203 and Vivādachintāmaṇi, p. 93).

तुषान्—V. L. तथा (Vivādachintāmaṇi, p. 93).

VERSE CCLI

सीमाषामप्रकाशानि—V. L. सीमाया अप्रकाशानि (Vivādaratnākara, p. 203 and Vivādachintāmaṇi, p. 93).

P. 1029, l. 3—for सादादपन्नमिव read सादादापन्नमिव as in S.

VERSE CCLII

विवदमानयोः—V. L. विवदतां नृणाम् (Vivādaratnākara, p. 204 and Vivādachintāmaṇi, p. 93).

P. 1029, l. 4—for निर्णयः read निर्णयः as in S.

P. 1029, l. 4—for वसतः read वसते:

—— l. 5—for यक्षु read ये तु

—— l. 6—for पठन्ति read न पठन्ति as in S.

—— „ —for क्यतेति read क्येतेति as in S.

—— „ —After पुनः add उच्यते as in S.

VERSE CCLIII

सीमावादविनिश्चयः—V. L. (a) सीमावादे विनिर्णयः (Mitākṣarā, 2. 152); (b) सीमावादविनिश्चयः; (c) सीमावादविनिर्णये; (d) विवादे सीम-
निश्चयः (Vivādaratnākara, p. 203).

P. 1030, l. 6—for नीयेरञ्जत्रव read नीयेरन्नैव as in S.

—— „ —for प्रकाश्या read प्रकाशा

—— l. 7—for विनिश्चये तत्त्वाधिगमलिङ्गे read विनिश्चयः
तत्त्वाधिगमः । संशयितलिङ्गे ऽलिङ्गे as in S.

VERSE CCLIV

सीम्नि सा—V. L. सीम सत (Vivādaratnākara, p. 105 and
noted by Bālabhāṭṭi, 2. 152).

ग्रामेयक—V. L. (a) ग्रामीयक (Kullūka and Aparārka, p. 779
and Kṛtyakalpataru); (b) ग्रामीणक

P. 1031, l. 2—for निश्चित्य...कात्र read निश्चयः । असत्सु लिङ्गेषु
सीम्येव साक्ष्यं पृच्छयते काऽत्र as in S.

VERSE CCLV

समस्ताः—V. L. सामन्ताः (Aparārka, p. 759 and Vivāda-
ratnākara, p. 206).

सीम्नि निश्चयम्—V. L. (a) सीमनिर्णयम् (Aparārka, p. 759);
(b) सीमनिश्चयम् (Vivādaratnākara, p. 106).

निबन्धीयात्तथा सीमां—V. L. (a) तथा तां च निबन्धीयात् (Aparārka, p. 759); (b) तथा तं च निबन्धीयात् (Vivādaratnākara, p. 206).

सर्वांस्तारैव नामतः—V. L. (a) समस्तांस्तारं च साक्षिणः (Aparārka, p. 759); (b) सामन्तांस्तारं च नामतः (Vivādaratnākara, p. 206).

P. 1032, l. 4—for यात्तव read यात् पत्रके लिखेत् as in I. O.

VERSE CCLVI

तं—V. L. तर् (Bālabhāṭṭi, 2. 152).

P. 1032, l. 6—for यद्यस्य read यद्यपि as in S.

—— ll. 6-7—for भयभञ्जनार्थं read भयसञ्जनार्थं

—— l. 7—for स शुका read शुद्धा as in I. O.

—— „ —for वाच्यं read वाच्यन्ते as in S and N.

—— l. 8—for लिप्सया read वीप्सया as in S.

—— „ —for भियुक्तं तं read भिः सुकृतं तं as in S.

—— „ —for कस्या read कन्या as in S.

VERSE CCLVII

P. 1032, l. 1—for त्वे वध्यते read त्वेवधारिते

—— l. 2—for वा सज्ज read व्यासज्ज

VERSE CCLVIII

ग्रामाः सामन्तवासिनः—V. L. (a) ग्रामसीमान्तवासिनः (b) ग्राम्याः सीमान्तवासिनः (c) ग्रामाः सीमान्तवासिनः (Mitākṣarā 2. 152 and Aparārka, p. 760) (d) ग्राम्याः सामन्तवासिनः

P. 1032, l. 6—for न्तवासि read न्तरवासि

VERSE CCLIX

सीमसा—V. L. सीमसा (Parāsharamādhava, Vyavahāra, p. 272).

इमानप्यनुयुजीत—V. L. (a) इतरानपि युजीत, (b) हीनानप्यनुयुजीत

P. 1033, l. 1—for प्रविष्टास्तकाले read प्रतिष्ठानकाले as in S.

P. 1033, l. 1—for स्तमेति तदेमानपि read का गतिस्तदेमानपि as in S.

P. 1033, l. 3—for सद्भावे read मभावे as in S.

VERSE CCLX

खानकान्—V. L. खातकान् (Mitākṣarā 2. 152).

अन्यांश्च—V. L. शून्यांश्च (Vivādaratnākara, p. 209).

वनचारिणः—V. L. (a) वनगोचरान् (Mitākṣarā 2. 152), (b) शतशस्तथा

P. 1033, l. 8—for गोपानां read गोपा

P. 1034, l. 2—for यात्रा read पात्र as in S.; I. O. reads

अथ

VERSE CCLXII

सीमासेतुविनिर्णयः—V. L. (a) समासेषु तु निर्णयम् ; (b) सीमासन्धि-
विनिर्णयः (Vivādachintāmaṇi, p. 62).

विनिर्णयः—V. L. विनिश्चयः

P. 1034, l. 5—for कस्त्वं read कस्तत्र as in S.

VERSE CCLXIII

P. 1035, l. 1—Before परकीय add पूर्वैभ्यः सामन्तानामधिको दण्डः ।
पृथक् पृथगित्यनुवादः । उक्तवान्यायस्य । केन्द्रादिप्रातिवेरया अवश्यं ज्ञातारो
भवन्ति । प्रत्यसौ भरतः (?) । एषां दण्डमहस्वम् । सामन्तानाम्, as in S.

P. 1035, l. 2—for विशतः read द्विशतः

VERSE CCLXIV

तडाग—V. L. तडाक (Aparārka, p. 766).

हरन्—V. L. वहन् (Vivādaratnākara, p. 222).

P. 1035, l. 3—for सीमाग्रहण read विभीषाग्रहणं as in I. O.

—— l. 4—for पूर्वत्र...विव read पूर्वे एनां सङ्ख्यामविव

—— l. 5—after लेखयामि add राज्ञा दण्डयामि as in S.

VERSE CCLXV

एकेषां—V. L. एतेषां (Rāmachandra).

प्रदिशेत्—V. L. प्रविशेत् (Aparārka, p. 764).

P. 1036, l. 1—for समकदौ read समोपकारौ as in I. O.

—— l. 3—for विवादिमत्तां read विवादिग्रामस्तां as in S.

After 265 some Mss. have the following additional verse :—

ध्वजिनी मत्सिनी चैव निधानी भयवर्जिता ।

राजशासननीता च सीमापञ्चविधा स्मृता ॥

VERSE CCLXVI

P. 1036, l. 5—for संक्षेपो read पदसंक्षेपो

—— l. 6—for योगाद्वस्न read योगाद्

—— l. 6—for वार्थो read वागर्थो

—— l. 7—for तथा च यथा read तथा च

—— „ —for र्थाप्रति read र्थप्रति

—— „ —for रंभो read रम्भे

—— l. 7—for समार्थितः read समर्थितम्

VERSE CCLXVII

प्यर्धशतं—V. L. (a) ध्यर्धशतं (Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 295 and Mitākṣarā 2. 207); (b) सार्धशतं, (c) वर्धशतं (d) ध्यर्ध शतं (Vivādaratnākara, p. 250).

P. 1036, l. 8—for भाषणं तेन भणितो यो read भाषणान् मर्मणि तोदः as in S.

P. 1036, l. 9—for अक्षदुःखोत्पादनं read असत उपन्यसनं as in L. O.

— „ —After गर्भिणीति add पातकोपपातकयोर्गोजनमिति as in N and S.

P. 1036, l. 10—After साहस add उपपातकयुक्ते तु दाप्यः प्रथम-साहसम् as in S.

P. 1036, l. 10—for तस्य च वधताडने जि read शूद्रस्य वधः ताडनजि as in S.

P. 1036, l. 10—for णादि सर्वं read णादिरूपः as in S.

— „ —for भेदा वेदितव्याः read भेदाद् वेदितव्यः as in S.

VERSE CCLXVIII

पञ्चाशद्ब्राह्मणो—V. L. विप्रःपञ्चाशतं (Vivādaratnākara, p. 251 and Vivādachintāmaṇi, p. 71).

वैश्ये स्यादर्थ—V. L. (a) वैश्यस्याप्यर्थ (Aparārka, p. 808); (b) वैश्यस्य त्वर्थ (Vivādaratnākara, p. 251).

शूद्रे द्वादशको दमः—V. L. शूद्रे तु द्वादशो दमः (Vivādaratnākara, p. 251).

P. 1037, l. 1—for पतनीयादन्यः । तत्र दण्डा read पतनीयादन्यत्र सूत्रे दण्डा as in S.

P. 1037, l. 2—for दण्डविष read विष as in S.

VERSE CCLXIX

P. 1037, l. 5—for मत्र read मतन्त्रम् ।

—— „ —for द्वादशव्यतिक्रमे परस्पराक्रोशे दण्डः read व्यतिक्रमे परस्पराक्रोशे द्वादशदण्डः as in S.

P. 1037, l. 5—for स च read साम्ये च as in S.

—— „ —for चित्त read वित्त as in S.

—— l. 6—for सर्वगुणानि read सर्वगुणेति as in S.

After 269 some Mss. have the following additional verses.—

विप्रक्षत्रियवत्कार्यो दण्डो राजन्यवैश्ययोः ।
वैश्यक्षत्रिययोः शूद्रे विप्रे यः क्षत्रशूद्रयोः ॥
समुत्कर्षापकर्षास्तु (भ्यां V. L.) विप्रदण्डस्य कलना ।
राजन्यवैश्यशूद्राणां धनवर्जमितिस्थितिः ॥

VERSE CCLXX

द्विजातींस्तु—V. L. (a) द्विजातिं तु (Aparārka, p. 809), (b) द्विजातिं च

क्षिपेत्—V. L. क्षिपन् (Vivādaratnākara, p. 253).

P. 1038, l. 1—for क्रोशन read क्रोशन् as in I. O.

—— l. 2—for ब्राह्मण read ब्रह्मण

—— „ —for धनं read धानं

—— „ —for तेन read तेषि as in S.

VERSE CCLXXI

ग्रहं—V. L. ग्रहान् (Aparārka, p. 809).

स्वेषां—V. L. तेषां (Vivādaratnākara, p. 253).

निक्षेप्यो—V. L. (a) निक्षेपो (Vivādaratnākara, p. 253), (b)

निःक्षेप्यो, (c) निश्चयो (d) निधेयो, (e) निधेयो

P. 1038, l. 4—for एवमन्यदपि read एवं तान्यपि as in I. O.

VERSE CCLXXII

विप्राणा—V. L. द्विजाना Aparārka, p. 809 (Vivādaratnākara, p. 254).

दुर्गेण—V. L. धर्मेण

P. 1039, l. 1—for अथ read अयं as in S.

—— l. 2—After यस्तु add प्रणयात् as in S.

—— l. 3—Before न दोषः add तस्य as in S.

VERSE CCLXXIII

ब्रुवन्—V. L. वदन् (Vivādaratnākara, p. 254).

P. 1039, l. 5—for सत्येन read सत्ये च

—— l. 6—for जात्यं read जात्या

—— „ —for बान्धवतया some Mss. read वा हेलया

VERSE CCLXXIV

कार्पाण्यावरम्—V. L. कार्पाण्यं वरम् (Aparārka, p. 806).

P. 1040, l. 1—for विपटं read विपिटनासः as in I. O.

—— „ —for नासत्ये read सत्ये as in S.

—— l. 2—for पणोवरो read वणावरो as in S.

—— „ —omit युक्ते, not in S.

—— „ —for पणो read पणा as in S.

VERSE CCLXXV

तनयं—V. L. श्वशुरं (Mitākṣarā 2. 204, and Parāsharamādhava, Vyavahāra p. 295).

P. 1040, l. 7—for गृहणे read ग्रहणे as in I. O.

—— l. 8—for पुत्रं read तु पुत्रं यथा as in S.

—— l. 11—for दक्षार read दाक्षार as in I. O.

VERSE CCLXXVI

तु दण्डः—V. L. च दण्डः

सन्निये त्वेव मध्यमः—V. L. (a) सन्निये चैव मध्यमः (b) सन्नियेस्त्वेव मध्यमः (Vivādaratnākara, p. 255).

VERSE CCLXXVII

योरेव—V. L. योस्त्वेव (Vivādaratnākara, p. 256).

स्वजातिं—V. L. सजातिं

विनिश्चयः—V. L. विनिर्णयः

VERSE CCLXXVIII

P. 1042, l. 4—for पूर्व read पूर्वोत्तर

VERSE CCLXXIX

हिंस्याच्चेच्छेष्ट मन्त्यजः—V. L. (a) हिंस्याच्छेष्टांसमन्त्यजः (Vivādaratnākara, p. 268, Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 288, Aparārka, p. 813, Vyavahāramayūkha p. 100, Mitākṣarā 2. 215 and Vivādachintāmaṇi, p. 75): (b) हिंस्याच्चेद्वकृष्टजः

P. 1042, l. 6—for तदङ्गस्य read तदङ्गमस्य

— „ —for हिंसावा read हिंसा च

— „ —After निपातनं add न

VERSE CCLXXXI

अवकृष्टजः—V. L. अपकृष्टजः

स्फिचं—V. L. स्फिचौ (Aparārka, p. 814).

वास्यावकर्तयेत्—V. L. वास्य प्रकर्तयेत् (Vivādaratnākara, p. 268).

P. 1043, l. 6—for स्याव read श्राव as in S.

— l. 7—for जन्मचोत्कर्ष उपात्तत read जन्मावकर्ष उपात्तः । त as in S.

P. 1043 l. 8—for अङ्गविधौ च read अङ्गविधौ न as in S.

—— l. 9—for अयन्तुदण्डः ख्यापनार्थः read तु दण्डख्यापनार्थम् as in S.

—— „ —for भिद्यु read भियु as in S.

VERSE CCLXXXII

अवमूत्रयतो मेढ्रम्—V. L. अवमूत्रयतः शिरनम्

अवशर्धयतो—V. L. पुरीषकरणे (Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 288).

P. 1044, l. 1—for मुखं वा read मुखं च

—— „ —for मनयति read मानयति

—— l. 2 —for त्वादेतस्यापि read त्वाद्देतस्यपि

—— „ —for श्रावस्य read स्नावः तस्य

VERSE CCLXXXIII

हस्तौ—V. L. हस्तं

दाढिकायां—V. L. नासिकायां

वृषणेषु च—V. L. वृषणेषु तु

P. 1044, l. 6—for विवरणं विचार्यते read विचारणं निवार्यते

VERSE CCLXXXIV

च दर्शकः—V. L. प्रवर्तकः (Vivādaratnākara, p. 264).

चषट्—V. L. शतं (Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 284).

मांसभेत्ता —V. L. (a) मांसभेदी ; (b) मांसभेदी ; (c) मांसभेदे

(d) मांसच्छेदे

P. 1045, l. 1—for मन्यते read उच्यते as in S.

—— l. 5—for ऽस्यां read ऽस्थनां as in S.

—— l. 6—for समर्थ read अर्थ

VERSE CCLXXXV

P. 1045, ll. 9-10 omit तथा.....दुष्प्रापतां, not in I. O.

VERSE CCLXXXVI

प्रहृते—V. L. प्रकृते (Vivādaratnākara, p. 266).

महद्दुःखं—V. L. भवेद्दुःखं

P. 1046, l. 1—for ऽथश्लो read ऽस्य श्लो

—— l. 3—for दण्डमर्हति read दण्डः । महति

—— „ —for महद्गणा read महद्ग्रहणा as in S.

—— l. 4—for प्रमादस्तु read प्रमादतस्तु

VERSE CCLXXXVII

अङ्गावपीडनायां—V. L. अङ्गावपीडनानां

प्राण—V. L. वाण (Kullūka).

समुत्थानव्ययं—V. L. संवर्धनव्ययं

P. 1046, l. 6—for ग्रहणसंबन्धि read ग्रहणं सन्धि as in S.

—— „ —for याचितधने read यावता धनेन as in S.

—— l. 7—for दाप्यः read दातव्यः

—— „ —From एवं to अथवा omitted in I. O.

—— l. 9—for यत्किञ्चिद्घृते read यत्किञ्चिद्घृत

VERSE CCLXXXVIII

द्रव्याणि हिंस्याद्यो यस्य—V. L. यो यस्य हिंस्याद् द्रव्याणि (Mitākṣarā 2. 264).

द्रव्याणि—V. L. द्रव्यादि

राशे—V. L. राशो

P. 1047, l. 2—for क्षमा read क्षम

—— l. 2—for विशेषेणाहिंसता read विशेषेण हिंसनात्

VERSE CCLXXXIX

लोष्ठ—V. L. (a) लोष्ठ (Vivādaratnākara, p. 352); (b) लोष्ठ (Aparārka, p. 820).

VERSE CCXC

यानस्य चैव यातुश्च—V. L. यानस्यैव हि यन्तुश्च (Vivādaratnākara, p. 280).

यातुश्च—V. L. (a) गन्तुश्च (b) यन्तुश्च

P. 1048, l. 4—for स्वामियान read स्वामिपाल as in S.

—— l. 5—Before अतिक्रम्यं add अतिवर्तनानि

VERSE CCXCI—CCXCII

छिन्ननास्ये भग्नयुगे—V. L. छिन्ने नष्टे युगे भग्ने (Parāsharmādhava Vyavahāra, p. 290).

छेदने चैव—V. L. भेदने चैव (do.)

छिन्ननास्ये—V. L. छिन्ननास्ये (Aparārka, p. 863 and Mitākṣarā 2. 299).

अक्षभङ्गे—V. L. अक्षाभावे (Aparārka, p. 863).

चक्रभङ्गे—V. L. चक्राभावे (do.).

P. 1049, l. 4—for यानाङ्गत्वे read यानङ्गच्छत् as in S.

P. 1049, l. 4—for दृश्यमानस्य read दृश्यमानं as in S.

—— l. 5—for रक्षितुं read रक्षतु as in S.

—— „ —for गामिन्येन read गामिन्येव

—— l. 7—for काष्ठ read काष्ठं

—— „ —for वग्नि read वध्न

—— l. 8—Before अविधेयेषु add इतिकरणो भाषाप्रसिद्धतदर्थ-
शब्दोच्चारणार्थो न त्वयमेव शब्दः प्रयोक्तव्यः, as in F. N.

VERSE CCXCIII

युग्मं—V. L. युग्मं

द्विशतं दमम्—V. L. द्विशतो दमः

P. 1050, l. 1—for सहसापवर्तते read यानमपवर्तेत as in N and S.

— „ —for दृगवां च read दृगतं च as in N.

— l. 2—for त्यादि read त्यादिना

— l. 3—for इति विवक्षति read इति विवक्षितम् as in S.

— l. 4—for च्यते read च्येत

VERSE CCXCV

ऽविचारितः—V. L. (a) विचारितः ; (b) विचरितः, (c) विचलितः

P. 1051, l. 1—for शुभिरयुक्तै read शुभिरयुक्तै as in L. O.

— l. 3—for पार्श्वकीयाः read पार्श्वकीयान्

VERSE CCXCVI

प्राणभृत्सु—V. L. प्राणवत्सु (Vivādaratnākara, p. 283).

किल्बिषं—V. L. किल्बिषी (Vyavahāramayūkha, p. 109, Mitāk-sara 2. 300).

महत्स्वर्धे—V. L. महत्पूर्वे (Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 291).

P. 1051, l. 5—for वादण्डः read दण्डः as in L. O.

— l. 7—for मुख्याना read मनुष्याणा as in S.

— l. 8—for क्रमः read ब्रूमः

— l. 9—for यद्यद्ये.....भिप्रेता read यद्यन्ये चौरवहण्डा नाभिप्रेता as in S.

— l. 9—for द्वेधो read द्वयो

— l. 10—for कस्य read न्यस्य

P. 1051, l. 10—for दयडः स्यादिति व्यतिदेशो युक्तः read दयडस्याति-
देशोऽयुक्तः as in N and S.

—— l. 11—for रोधिनेव read रोधेनैव

—— „ —for गुणितः read गुणतः

—— l. 12—for यद्धर्मं read यद्यर्थं as in S.

VERSE CCXCVII

हिंसायां—V. L. (a) हिंसने (Vyavahāramayūkha, p. 109);
(b) हिंसतो (Parāsharamādhava, Vyavahāra, p. 291).

P. 1052, l. 1—for अपठित read अपचित as in L. O.

—— l. 2—Before अशुभाः add शुभा मृगाः पृषतादयः आकारतो
लक्षणतश्च पक्षिणो हंसशुकसारिकादयः as in F. N.

P. 1052, l. 5—for छेदेनं read छेदने as in S.

VERSE CCXCVIII

पञ्चमाषिकः—V. L. पञ्चमाषकः (Parāsharamādhava Vyavahāra,
p. 291, Mitākṣarā, 2. 300).

माषिकस्तु—V. L. (a) माषकस्तु (Vivādaratnākara, p. 283);
(b) मासिकस्तु

P. 1052, l. 7—for नापि बाधकं read न बाधितं as in S.

VERSE CCXCIX

ताड्याः स्यू—V. L. ताड्यास्ते (Samskāramayūkha, p. 52).

भार्या पुत्रश्च दासश्च प्रेष्ठ्यो—V. L. भार्या शिष्यश्च दासश्च पुत्रो

P. 1053, l. 1—नीतिभ्रंशः omitted in L. O.

—— l. 3—for यस्य read यायस्य as in S.

—— l. 3—for विधिः पर read विधिपर

—— 6—for शिष्या read शेफा

VERSE CCC

कथंचन—V. L. कदाचन (Vivādaratnākara, p. 271).

प्राप्तः स्याच्चैर—V. L. (a) चारस्याप्नोति, (Smṛticandrika Samskāra, p. 142); (b) प्राप्तः स्याद् घोर (Samskāramayūkha p. 52).

P. 1053, l. 7—after ताडन add देश as in S.

—— „ —for मनेन read मन्येन as in S.

—— „ —for चादि read क्षयादि as in S.

—— „ —for न प्राप्नोति I. O. reads प्राप्नोति

VERSE CCCI

विधिं दण्डविनिर्णये—V. L. त्रिविधं दण्डनिर्णयम्

P. 1054, l. 1—for नयदाने read वादपदे as in S.

—— l. 2—for विवक्षितार्थः read न्वितार्थः

—— „ —for धेय read धेये

VERSE CCCII

निग्रहादस्य—V. L. निग्रहाच्चास्य

• P. 1054, l. 3—for तिपत्यर्थं read वृत्त्यर्थं as in S.

—— l. 5—for सर्वार्थं read सार्थं

VERSE CCCIII

हि वर्धते—V. L. विवर्धते (Vivādaratnākara, p. 293).

P. 1055, l. 1—for ऋतु read क्रतु

—— l. 2—for नेनाहरहः read नेनाह । अहरहः as in S.

—— ll. 2—3—for शिष्या वत्सगवा read शिष्यावत् सा च गवा
as in S.

—— l. 3—omit भिर्येषुप्यन्ते.....हरन्ति, not in S.

VERSE CCCIV

राज्ञो भवति—V. L. भवत्यस्य हि (Vivādachintāmaṇi, p. 263).

भवत्यस्य V. L. भवत्येव (Parāsharamādhava Āchāra, p. 397).

P. 1055, l. 4—for स्वकृताकृतधर्म read वनवासिभिरच कृतात् धर्मे

— „ —for प्रछ read प्रच्छ

— l. 5—for कृतद्राज्ञः read कृताद्राज्ञः

— „ —for मुच्यन्ते read मुप्यन्ते

— l. 6—for तानि गृह्णन्ति read ताननिगृह्णन्तः

— „ —for रक्षाणां read रक्षयाणां

— l. 7—for नृपति read च भृति

— „ —for गमयुक्तम् read गवचनमयुक्तम्

P. 1055, „ —for परिव्रजि read व्रजि

VERSE CCCV

ददाति—V. L. जुहोति (Vīramitrodaya, Rājanīti, p. 254).

रक्षणात्—V. L. पालनात् (which is wrongly attributed by Hopkins to Medhātithi).

P. 1055, l. 9—omit च after तस्य

— l. 11—for ग्रह read ग्रह

VERSE CCCVI

P. 1056, l. 1—for घातयेत् read घातयन्

VERSE CCCVII

प्रतिभागं—V. L. (a) भूतिभागं (Govindarāja); (b) सूतिभागं; (c) प्रीतिभागं (Nandana); (d) प्रतिभागं (Nārāyaṇa' and Vīramitrodaya, Rājanīti, p. 255); (e) प्रीतिं भोगं (Parāsharamādhava Āchāra, p. 397).

VERSE CCCVIII

अरक्षितारमत्तारं—V. L. अरक्षितारं राजानं Kullūka.

हारकम्—V. L. हारिणम्

P. 1057, l. 1—for पूर्वस्य.....वादः S. reads श्लोकोऽयं निन्दार्थवादः

— „ —for आत्तो read अत्तो

VERSE CCCIX

अनवेक्षितः—V. L. अनपेक्षितः (Kullūka).

विप्रलुप्पकम्—V. L. विप्रलोपकम् (Nandana and Vīramitrodaya, Rājanīti, p. 255).

नृपं बिद्यादधोगतिम्—V. L. (a) नृपं गच्छेदधोगतिम् ; (b) असम्यं च नृपं त्यजेत् ;

P. 1057, ll. 5—6—for धाना some Mss. read धना

— l. 5—for धर्मो...निश्चयः read धर्मो नास्ति विपरीताभिनिवेशः as in S.

VERSE CCCX

निगृह्णीयात्—V. L. निगृह्णीत (Vivādaratnākara, p. 630).

बन्धेन—V. L. दण्डेन

P. 1058, l. 1—for विध read विधि as in S.

— „ —for धार्मिकं read धार्मिकः as in S.

— „ —for च्चैर read च्चैरः as in S.

— l. 2—for चरणं read धरणं as in S.

— „ —for दिभिःस्वा read दिभिरस्वा as in S.

— l. 3—for पर्यन्त read पर्यन्तः

VERSE CCCXI

पूयन्ते—V. L. पूज्यन्ते (Vivādaratnākara, p. 648).

सङ्ग्रहेण—V. L. रङ्गणेन

ज्याभिः—V. L. ज्यातः (Vivādaratnākara, p. 648).

P. 1058, l. 1—for पूर्वोक्त read पूर्वोक्तः

—— l. 6—for पूर्ववद्विषा read पृथन्ते विषा as in S.

—— „ —for अपरो.....ष्टकं read अथ वा as in S.

VERSE CCCXII

कुर्वता—V. L. कुर्वता

P. 1058, l. 8—for प्रत्यर्था ज्ञाति read प्रत्यर्थिज्ञाति as in N and S.

—— ll. 8—9—for द्रव्यमानं.....च्छेद्वा read द्रव्यमाने यदि तत्पिता तन्माता वा राजानं क्षिपेत् कुत्सयेत् अभिशपेद्वा as in I. O.

P. 1058, l. 9—for क्षमायां read क्षमा कार्या as in I. O. and S.

—— „ —for यिण्यामेव read यिण्यामपि । एव as in S.

—— „ —for विधमेवा read विधेः फलमेवा as in S.

VERSE CCCXIII

यः—V. L. यत्

यस्त्वैश्वर्यात्—V. L. (a) यत्त्वैश्वर्यात्, (b) यश्चैश्वर्यात्

P. 1059, l. 2—for कण्ड्वादित्यं I. O. read कण्ड्वादित्वाद्यक्

VERSE CCCXIV

शक्तिं चोभयतस्तीक्ष्णां—V. L. (a) अत्रिं चोभयतस्तीक्ष्णं (Aparārka, p. 1078);—(b) असिं चोभयतस्तीक्ष्णं (Mitākṣarā, 2. 267).

लगुडं—V. L. लकुटं (Mitākṣarā, 2. 267).

धीमता—V. L. धावता (noted by Medhātithi, also Aparārka, p. 1078).

P. 1059, ll. 4—5 for न वेदनु.....दण्ड read न चेदमागमनपरं विधिशास्त्रं दण्डविधित्वात् as in N.

P. 1059, l. 5—for स्तेनः स्यात् read स्तेनस्यातः

— „ —for निर्णय read विनिर्णय

— l. 6—for वीर्यवता read धैर्यवता as in S.

— l. 7—for मयेव read मयेय as in N.

VERSE CCCXV

वापि—V. 1. वाथ

After 315 some Mss. have the following additional verse—

गृहीत्वा मुसलं राजा सकृद्वन्यात्तु नं स्वयम् ।
वधेन शुध्यते(ति) स्तेनो ब्राह्मणस्तपसैव वा ॥

(Which is verse 100 of Adh. XI).

VERSE CCCXVI

P. 1060, ll. 6—7—for च वचनमनित्यवच्छ्रुतं पाक्षिकं युक्तं read न च नित्यवच्छ्रुतस्य पाक्षिकत्वं युक्तं as in S.

P. 1060, l. 8 for चेज्याद्यतोऽघ्नन read चेद् घातयते राजा घ्नन् as in S.

— „ —for कल्पो read विकल्पो as in S.

P. 6. 1060, l. 9 to P. 1061, l. 1—for ह्यसु.....विधौ read इदन्तु शासनविमोक्षवचनं न नाम प्रतिषिद्धं सति विधौ

P. 1061, l. 2—for वृत्तिः read प्रवृत्तिः

— l. 3—for प्रदाने read प्रधाने as in S.

— l. 4—for रन्तरङ्ग read रङ्ग

— l. 5—for विधि read वैध as in S.

— „ —for मुल्येन read श्येन as in S.

— l. 7 for पिधानेऽहं वि read पि प्रधानेऽङ्गे वि as in S.

— „ —for विधिः लक्ष read विधिलक्ष

— „ —for स्वरूपकार्यलौ read स्वरूपस्य कार्यस्य च लौ

P. 1061, l. 8—for षाडश read षोडशि

—— l. 8—for बुद्धि read शुद्धि as in L. O.

—— l. 10—for मुंच read मुंचे as in S.

—— „ —After वैन सः add एवं as in S.

—— „ —for लचं शास्त्र read लक्ष्यं शास्त्र as in S.

P. 1061, „ —for शारीरो read न शारीरो as in S.

—— l. 11—for न राजा read राजा as in S.

VERSE CCCXVII

P. 1061, l. 12—for निरस्य read निरस्यति as in S.

—— l. 13—for त्वे एवं read त्वेवं.

—— „ —for न पुन read पुन as in S.

—— l. 14—for त्पाद्य read त्पद्य

—— l. 15—for याज्ये याजकः read याज्यो याजके

—— l. 16—for विधिमुप read विधिमप

—— l. 17—for सर्वेष्वन्यत्र...द्धिरतो read सर्वेष्वन्यत्र विधिरस्तीति न बुद्धिरतो

Both N. and S. read verse 317 and its *Bhāṣya* after 318; but add—अयं श्लोको राजभित्तिस्मात्पूर्वं लेखनीयः

VERSE CCCXVIII

राजभिर्धृत—V. L. (a) राजनिर्हृत, (b) राजनिर्धृत, (c) राजनिर्धृत, (d) राजभिःकृत (Kullūka).

धृतद—V. L. कृतद

P. 1062, l. 1—for ग्रहणे read ग्रहेण

—— l. 1—for वृत्तो read धृतो

—— l. 3—for सन्नी धार्मिकस्तद्वत् read सन्तो धार्मिकास्तद्वत् । अस as in S.

P. 1062, l. 4—for विना स्थित read विनाशित as in S.

—— „ —for हयानुप्र read हयाक्षप्र as in S.

—— l. 8—for शरी read शारी

—— „ —for या राज्ञः read सा राज्ञः as in S.

—— l. 6—for शक्यते read न शक्यते

—— „ —for हिंसा read हि सा as in S.

—— „ —for तत्त्वं read तच्च as in S.

—— l. 8—After हिंसायां add न

—— „ —for न रक्षानिवृत्तिः read रक्षार्थं नासिद्धिः as in S.

P. 1063, l. 1—for तस्मिन्बोधनादपि read तस्मिन्बोधनादिनापि

—— „ —for तानि गृहीत्वा तान्दृष्ट्वा भयादनेन read तान्निगृही-
तान्दृष्ट्वा भयादन्नेन as in S.

P. 1063, l. 2—for दुःखमपितुं read दुःखयितुं as in S.

—— „ —Omit तस्मादि...प्रवर्तन्ते

—— l. 3—for विधिश्चेदल्पेष्वे read विधिश्च दण्ड्येष्वे

—— l. 5—for बन्धनदण्डेन read च धनदण्डेन as in I. O.

VERSE CCCXIX

रज्जुं घटं—V. L. रज्जुघटं (Pārijāta quoted by Vivādaratnā-
kara, p. 328 and Vivādachintāmaṇi, Calcutta, p. 90).

P. 1063, l. 7—for स्थावस्थानं read स्थानं

—— l. 8—for नृप read नृप

VERSE CCCXX

हरतोऽभ्यधिकं—V. L. (a) हरतोऽभ्यधिके (b) हरतो हयधिके (Vivā-
daratnākara, p. 322).

शेषेऽप्ये—V. L. (a) शेषेऽप्ये (Mitākṣarā 2. 275) (b) शेषे त्वे
(noted by Bālabhāṭṭi 2. 275).

P. 1063, l. 9—for द्वाविंशद्वाविंश read द्वाविंश

P. 1064, l. 1—for प्राकृत...त read प्राकृत एकादशगुणो दण्डः as in S.

VERSE CCCXXI.

तथा धरिममे—V. L. तुलाधरिममे

उत्तमानां—V. L. महर्घाणां

P. 1064, l. 6—Omit केचिदाहुः

—— l. 6—for यथा read यया

—— „— for श्रुत read शत

—— „— for नन्वत्रविशेषो हन्तुरस्ति read नन्वत्र विशेषे हेतुरस्ति as
in S.

—— ll. 7—8—Omit नन्वत्र.....न्यस्मिन्

VERSE CCCXXII

इष्यते—V. L. उच्यते

त्वेकादशगुणं—V. L. (a) चैकादशगुणं (b) एकादशगुणं (c)
एवेकादशगुणं

P. 1065, l. 1—for पहतं read पहतमेव

—— l. 2—for निमेयम् read विनिमेयम्

VERSE CCCXXIII

मुख्यानां चैव रत्नानां—V. L. रत्नानां चैव सर्वेषां (Mitākṣarā 2. 275).

P. 1065, l. 3—for भाग्यतः स read भाग्यसं as in I. O.

—— ll. 5—6—for सर्वत्रार्ह्यर्थो read सर्वत्रावध्यर्थो as in I. O.

VERSE CCCXXIV

दण्डं राजा प्रकल्पयेत्—V. L. राजा दण्डं प्रकल्पयेत् (Vivādaratnākara, p. 319).

P. 1066, l. 3—for खड्गशास्त्रो read खड्गःशस्त्रो

—— l. 6—for नयनान्तर read न तन्त्रान्तर as in I. O.

—— l. 8—for राज्ञा कर्तव्यं कार्या एव read न राज्ञा चन्तव्या कार्यं च

—— „ for प्यपेक्षा read प्यपेक्ष्य

VERSE CCCXXV

खरिकायाश्च—V. L. (a) स्थूरिकायाश्च (b) खुरिकायाश्च, (c) स्फुरिकायाश्च (Vivādaratnākara, p. 319) (d) नासिकायाश्च, (e) छूरिकायाश्च, (f) तूलिकायाश्च (Vivādaehintāmaṇi, p. 135).

P. 1066, l. 11—for संततं read संभवति as in S.

—— l. 12—omit तेन

—— „ —for गोरक्षै स्ते read गोरथ स्ते

—— l. 13—for बाहानामुप read बाहनेऽप

—— „ —for अवश्यमयं read प्रतोदेन वाहने पुवायं as in S.

—— l. 14—for या पालोर्ध read यां पालोऽन्यो वा भिन्दन्धर्ध as in S.

VERSE CCCXXVI

गोमयस्य V. L.—आयसस्य

P. 1067, l. 1—for षादिति read षादि

VERSE CCCXXVII

वैदल V. L.—वैणव (Vivādaratnākara, p. 326).

VERSE CCCXXIX

अन्येषां चैव—V. L. अन्येषामेव (Vivādaratnākara, p. 326).

मादीनामद्यानां—V. L. मादीनां मद्यानां (do.)

पकास्नानां च—V. L. (α) पकानां चैव (Vivādaratnākara, p. 326)

(b) फलानां चैव (Vivādachintāmaṇi, p. 140).

तन्मूल्याद्द्विगुणो—V. L. हरणे द्विगुणो (Vivādachintāmaṇi p. 140).

VERSE CCCXXX

पुष्पेषु V. L.—लतासु

अग्नेषु—V. L. अल्पेषु (Govindarāja and Vivādaratnākara, p. 325).

कृष्णलः—V. L. कृष्णलाः (Vivādaratnākara, p. 325).

P. 1068, l. 2—for रिपवनाय च धान्यं क्षेत्रेष्वेव read रिपवनस्य च धान्येष्वेव

P. 1068, l. 2—for रूपयोः read रूपस्य

—— l. 3—for तत्त्वं read तत्तु

—— l. 4—for नाद्रव्य read नानाद्रव्य

VERSE CCCXXXI

दण्डः—V. L. दण्ड्यः

P. 1069, l. 2—for प्रकारवादिको read प्रकारत्वादधिको as in S.

—— l. 3—Before येन add अथवा निरन्वयः as in S.

—— „ —After दण्ड्यः add अथवा अनारक्षं निरन्वयम् । सति तु रक्षके उभयापराधादल्पो दण्डः as in S.

VERSE CCCXXXII

हृत्वाऽपभ्ययते च यत्—V. L. (α) कृत्वाऽपभ्ययते च यत् (Vivādaratnākara, p. 286 and noted by Bālabhāṭṭi, 2. 266), (b) हृत्वापहूयते च यत् (c) कृत्वा चापहूयुतो भयात् (Smṛtisāroddhāra, p. 329), (d) कृत्वा चापहू-
ते च यः, (e) कृत्वाऽपहूयते च यत् (noted by Bālabhāṭṭi, 2. 266),

(f) कृत्वाचापह्नुते च यत्, (g) कृत्वाऽपव्ययते यदि (Parāsharamādhava, Vyavahāra, p. 298), (h) कृत्वा यन्निह्नुते भयात् (Mitākṣarā, 2. 266).

P. 1069, l. 6—for मात्रमृणा read मात्र स्तेयमृणा as in S.

—— l. 7—for वस्तूत्पाटना read वस्त्रोत्पाटना

—— l. 9—for कृतं युक्तं read कृतमयुक्तं

—— l. 10—for सन्धिच्छेदसत्य read सन्धिच्छेदेऽसत्य

—— „ —for एव' वस्यते read स्तेय एवावक्ष्यत् as in S.

VERSE CCCXXXIII

यस्स्वेतानि—V. L. यश्चेतानि (Vivādachintāmaṇi, p. 140).

तं शतं—V. L. तमाद्यं—(noted by Medhātithi.)

P. 1070, l. 2—after दत्तं add किञ्चिद् द्विगुणीक्रियते

—— „ —for क्षीरगृह read क्षीरं घृत as in S.

—— l. 3—for अग्नीन्धन read अग्निगृहात् as in N and S.

—— l. 5—for रूपक read रूपकलसस्यानुपकल as in S.

—— l. 7—Before ताव add स

—— l. 9—for भूते add हते as in S.

VERSE CCCXXXIV

P. 1070, l. 11—for सन्धिच्छे read सन्धिच्छे as in S.

—— „ —for पेष read पेषः

—— „ —for क्रियामसावाभितो read क्रियामात्राभितो

—— l. 12—for स्तेन read स्तेनः

—— l. 13—for प्रसिद्धि read सन्धि

VERSE CCCXXXV

राज्ञी—V. L. राज्ञा

यः स्वधर्मे न—V. L. (a) यो न स्वधर्मे, (b) यस्वधर्मेण (Parāsharamādhava Āchāra, p. 391).

P. 1071, l. 2—for शरीरं read शरीरमित्युक्तम् as in I. O.

— ll. 2—3—for धनदानादि.....दण्ड्यः, read विवक्षितमधर्मात्मकतया यः स्वधर्मे नानुतिष्ठति स पापी दण्ड्यः as in I. O.

— l. 3—for मः स्वकान्यो यः read मास्वकाद् यः as in N.

— „ —for अनु read ज्ञानु

— „ —for दण्डः read दण्ड्यः

VERSE CCCXXXVI

राज्ञा भवेद्दण्ड्यः—V. L. राज्ञा भवेद्दण्डः (Vivādaratnākara, p. 654).

P. 1071, l. 4—for यो नातिगुण read यो नातिस्वजातिगुण as in I. O.

— „ —for त्सह read त्सहस्र

— l. 5—Before दण्डस्य add दृष्टार्थत्वात् as in S.

— „ After दण्डस्य add तस्य

VERSE CCCXXXVII

षोडशैव तु—V. L. षोडशैव च

P. 1072, l. 3—for योरपि कृत read योरधिकृतः

— l. 5—Before रक्षा add यतो

— l. 6—for स्यापराधः read स्य कोपराधः as in I. O.

— l. 7—for लोकौ धृतव्रतो read लोकविश्रुतौ as in I. O.

P. 1072, ll. 8-9—for तुल्य...विषयस्या read तुल्यबलस्य विकल्पस्य परविषयाश्रयस्या as in L. O.

—— l. 9—for द्विजगुण read द्विगुण as in S.

—— l. 11—for अर्थवा...लंघन इति read अर्थवत्त्वात् विध्यवगतिः आधिक्यविधौ लघीयसीति as in L. O.

VERSE CCCXXXVIII

तदोपगुणविद्धि सः—V. L. (a) तदोपगुणवेदिनः (Mitākṣarā 2. 275)
(b) तदोपगुणविद्धिषः (noted, but rejected, by Bālabhāṭṭi 2. 275),
(c) तद्गुणवेदिनः (Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 302).

अष्टापाद्यं—V. L. अष्टगुणं (Parāsharamādhava Vyavahāra 302).

पूर्णं वापि—V. L. पूर्णं चापि (do.)

VERSE CCCXXXIX

मूलफलं—V. L. फलं मूलं (Vidhānapārijāta II, p. 252).

P. 1073, l. 3—for दर्शनास्त्वाप read दर्शनाच्चाप as in S.

—— „ —for दोषा read दार्वग्न्य as in S.

—— l. 5—for स्यादित्यादि read स्यादिति यदि

VERSE CCCXL

ध्यापनेन—V. L. ध्यापनाद् (Mitākṣarā 2. 113).

P. 1074, l. 2—for स्तेनं प्रतिगृह्णतां read तेन प्रतिग्रहप्रीत्या दायादि
गृह्यते

—— „ —After पैव add वृत्तिः

—— „ —for चोरं read चोरधनं as in S.

VERSE CCCXLI

दण्डं—V. L. देयं (Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 304).

VERSE CCCXLII

असन्दितानां—V. L. (a) असंहितानां, (b) असंघितानां (Vivādaratnākara, p. 319).

सन्दाता—V. L. (a) संघाता (Vivādaratnākara, p. 319), (b) सन्ध्याता

संदितानां—V. L. (a) संघितानां, (b) संहितानां

च मोक्षकः—V. L. विमोक्षकः (Vivādaratnākara, p. 319 and Vivādachintāmaṇi (p. 136).

हर्ता—V. L. हन्ता (Vivādachintāmaṇi (p. 136).

P. 1075, l. 3—for सजात read संजने as in S.

— l. 5—for दासासु read दासानासु as in S.

— l. 6—for राजेक्षया read तत्र राजेक्षुया as in S.

— l. 7—for येत्तरा read येन्नरा as in S.

— l. 9—for यद्यप्ययु read रथयु as in S.

— l. 10—for स च read तच्च as in S.

— „ —for शिष्या read शिष्य as in S.

VERSE CCCXLIII

P. 1075, l. 13—for मृतस्या read मृतरचा

VERSE CCCXLIV

P. 1076, l. 1—for साहिकः read साहसिकः

— l. 3—for यान्येव read यास्तान्येव

— „ —for यद्यप्य read यदप्य

P. 1076, l. 1—for नाशात्म read नाशनात्म

— „ —for निग्रहो नापेक्षते read निग्रहलोपेक्षेत

— l. 4—for क्षण read त्वण

— l. 5—for मिदगच्छ read मिच्छ

— l. 6—for द्वैधविशेष्य read द्वे विशेष्ये द्वे as in S.

VERSE CCCXLV

हिंसतः—V. L. (a) हिंसकः, (b) हिंसकात्

पापकृत्तमः—V. L. पापकृत्तरः

P. 1076, l. 8—for विधिः स्तु read विधिस्तु

— l. 5—for शचौरद read शचौरः । द

— „ —for दयल्यः read दयलः

VERSE CCCXLVI

P. 1076, l. 11—for द्वेष्ट्यैश्चा read द्वेष्ट्यश्चा

VERSE CCCXLVII

P. 1077, l. 1—for पार्श्वतीयस्य read पार्श्वस्थस्य as in S.

VERSE CCCXLVIII

द्विजातीनां च वर्णानां विप्लवे—V. L. विप्राणां विप्लवे धर्मविप्लवे

P. 1077, l. 3—for स्वबला read सबला

— l. 4—for धायीव read धायि च as in N.

— „ —for कत्वाच्छकाय read कत्वाशंकया

— l. 10—for परीक्षार्थमपि Buhler reads परीक्षार्थोपि

— l. 11—for कार्यकालते read कार्यकारिते

— l. 13—for विना read विनाश

P. 1077, l. 15—for यदुप read यद्युप

— „ —for प्रवृत्ते read प्रवृत्तो as in S.

— „ —for विशेषाणामभ्यवपत्ति read विशेषाणां स्त्रीविप्राणाम-
भ्यवपत्तिः

— l. 17—Before असति add न पुनरत्र पशुहननम् as in N.

— l. 18—for प्रतिहार read प्रहार

VERSE CCCXLIX

स्त्रीविप्राभ्यवपत्तौ—V. L. (a) स्त्रीविप्राभ्युपपत्तौ (Madanapārijāta, p. 714), (b) स्त्रीविप्राद्युपपत्तौ

घ्नन्धर्मेण न—V. L. धर्मेण घ्नन्

दुष्यति—V. L. नश्यति (Madanapārijāta, p. 784).

VERSE CCCL

ब्राह्मणं—V. L. श्रोत्रियं (Aparārka, p. 627).

बालवृद्धौ—V. L. बालवृद्धं

P. 1078, l. 1—for प्युद्यतो यः read प्युद्यते यः as in S.

P. 1079, l. 1—for विचार read विचार

— l. 4—for विधि read विधे

— l. 5—for इहभवतां read इहभवन्तं

— „ —for यद्यथातता read यद्यपि आतता

— l. 6—for स्तेयकारी read सोऽपकारी

— l. 10—for कृतवचन आतयित्वमुपैति read कृतवत आततायित्व-
मुपैति

— l. 11—for इति नोक्तम् read इत्यनेनोक्तम्

After 350 some Mss. have the following additional verse:—

अग्निदो गरदश्चैव शस्त्रपाणिर्धनापहः ।
 क्षेत्रदारहरश्चैव षडेते ह्याततायिनः ॥
 उद्यतासिर्विषाग्निभ्यां शापोद्यतकरस्तथा ।
 आधर्मेणेन हन्ता च पिशुनश्चापि राजनि ॥
 भार्या रिक्थापहारी च रन्ध्रान्वेषणतत्परः ।
 एवमाद्यान् विजानीयात्सर्वानेवाततायिनः ॥

VERSE CCCLI

तन्मन्यु—V. L. तन्मन्यु (Jolly).

P. 1080, l. 3—for मामेव read ममैव

—— „ —for पारुष्ये च read पारुष्ये

—— l. 4—for कृत इति read कृतम इति

VERSE CCCLII

मर्शेषु—V. L. मर्शे तु (Vivādaratnākara, p. 388 and Vivāda-chintāmaṇi, p. 114).

परदाराभिमर्शेषु प्रवृत्तान्नुन्महीपतिः—V. L. परदारोपसेवायां चेष्टमानाञ्जराधिपः

प्रवृत्तान्नुन्—V. L. प्रवृत्तेषु (Aparārka, p. 853).

चिह्नयित्वा—V. L. (a) छिन्नयित्वा, (b) परिचिह्नय

उद्वेजनकरैः—V. L. उद्वेगजनकैः (Vivādaratnākara, p. 388).

P. 1080, l. 7—for यमर्थं read तेनायमर्थः as in S.

VERSE CCCLIII

लोकस्य जायते—V. L. जायते लोकानां

P. 1081, l. 3—for दारिका धर्ममूल read दारिकान् अधर्ममूलं

VERSE CCCLIV

पुरुषः सम्भाषा—V. L. (a) सम्भाषं पुरुषो (Aparārka, p. 854) ;
 (b) पुरुषाः सम्भाषं (Vivādaratnākara, p. 384), (c) पुरुषः सम्भाषे
 (Vyavahāramayūkha, p. 108).

योजयन् रहः—V. L. (a) योजयन् सह, (b) योजयेत्सह, (c) योजयेद्रहः.

P. 1081, l. 5—for—तमालपितुं read तमालापं योजयन्

—— „ —for—यादोषे read यादिदोषैः

—— „ —for नादिति read नादिद्विभिः

—— ll. 5-6—for—सम्भवा...दृष्टदोषः read शस्तः अयमेनामुपज-
पतीयमुत्र दृष्टदोषः शङ्क्यमानदोषो वा

P. 1081, l. 6 after चपलः add रहः

—— „ after केचित् add स

VERSE CCCLV

पूर्व—V. L. दोषैः (Aparārka, p. 354).

VERSE CCCLVI

वनेपि वा—V. L. गृहेपि वा (Vivādachintāmaṇi, p. 173).

P. 1082, l. 3—for देश्या read देश्याः

—— l. 6—for संततो read सन्ततानां

—— l. 7—for येन केन read या न केन as in S.

—— „ —for संबन्धिवि read सम्बन्धिनी as in S.

—— l. 8—Before प्राप्नुयात् add संग्रहणं

—— ll. 7-8, संग्रहणं...भयितादिना should go to p. 1083, l. 3.

VERSE CCCLVII

उपकार—V. L. उपचार (Kullūka).

कट्वा—V. L. शय्या (Vivādaratnākara, p. 381).

P. 1083, l. 3—Before मूषणं add ll. 7-8 of p. 1082 as amended above.

VERSE CCCLVIII

तथा—V. L. तथा (Mitākṣarā 2. 284).

नुमते—V. L. नुमते:

P. 1084, l. 1—for प्रदेश read अदेश

— „ —for यथा read तथा

— l. 3—Before प्रतिषेधति add न.

— l. 3—for तस्मिन्नकृतेन दो read तस्मिन् कृते दो

— l. 4—omit खलं, not in I. O.

— ll. 4-5—for निवेदनस्यापि read वस्तावपि

— l. 5—for दुष्यताम् read दुष्येताम्

After 358 some Mss. have the following additional verse—

कामाभिपातिनी या तु नरं स्वयमुपप्रजेत् ।

राज्ञा दास्ये नियोज्या सा कृत्वा तद्दोषघोषणम् ॥

VERSE CCCLIX

सदा—V. L. स्मृताः (Vivādaratnākara, p. 385).

P. 1084, l. 6—for संग्रहस्वरूपं read संग्रहणस्वरूपं

— l. 6—for चत्रियादि read चत्रियादिः

— l. 8—for हेतु स्व read हेतुस्व

— „ —for तुल्ये हि read तुल्यश्च

— l. 9—for कोसौ read उक्तोसौ as in S.

— l. 10—for तीर्थादिष्वपिबद्धं read तीर्थादिष्वभिबद्धं

— „ —for दण्डात्तूप read दण्डात्तुप

— l. 11—for शूद्रोधिजातिगमने ब्राह्मणे छेदाहो read शूद्रो

द्विजातिजीगमने प्राण्यच्छेदाहो as in S.

P. 1084, l. 11—for मतः स्व read मतश्च as in S.

——l. 12—for कारः क्रियादिरूप read कारक्रियादिरूप

——l. 13—for यथेद read यच्चेद

——l. 14—for यं चाभवन् read यं च भवान्

——l. 15—शास्त्रमपयद्योज्य read शास्त्रम्पर्यनुयोज्य as in S.

——l. 15—for प्रतिषेधवत् प्रतिषेधवद्धि read प्रतिषेधं विद्धि as in S.

——l. 17—after निमित्तं add प्रायश्चित्तं as in S.

—— „ —for उपकारादिभिरादौ read उपकारादौ

——l. 18—for तत्परस्त्री read ततश्च परस्त्री

——l. 19—for राज्यापोहयानामेव तु निवृत्तौ read आद्यायामेव तु प्रवृत्तौ as in S.

—— „ —for गृह्य read निगृह्य as in S.

—— „ —for प्रजाप read प्रजप

——l. 20—for सत्यवादवन्नो read सत्यादावन्तो

——l. 21—for न read तेन

—— „ —for ग्रहणात् अङ्ग read ग्रहणाङ्ग

—— „ after ज्ञातं read न

P. 1085, l. 1—for दाये दण्ड.....जातीयः स्त्री सं read दाये दण्ड्यते ।
इति बहुदण्डेष्वाम्नातेषु स महान् यो द्विजातीयस्त्रीसं as in S.

P. 1085, l. 1—for न सर्वत्र read सर्वत्र मारणम् as in S.

——l. 2—for सहरमतीभिः read भर्तृमतीभिः as in S.

—— „ —for न सजा read हीनजा as in S.

VERSE CCCLX

P. 1085, l. 3—for रितः read रिताः

VERSE CCCLXI

सम्भाषां परस्त्रीभिः—V. L. सम्भाषं सह स्त्रीभिः (Vivādaratnākara, p. 386).

P. 1085, l. 7—for प्रकाशमाना read प्रकाशमना

—— „ —for कथं विनिषिद्धगोस्वामिना read कथं विनिषिद्धः स्वामिना

VERSE CCCLXII

नारीर्नि—V. L. (a) दाराञ्चि, (b) नारीञ्चि (Vivādachintāmaṇi, p. 174).

P. 1086, l. 2—for रमजा read रमा जा as in S.

—— „ —for उत्कृष्टमाकारं read उपपत्तिचमकाः as in S.

—— l. 3.—for चारण्यपुरुषेण read चारण्याः परपुरुषेण as in S.

—— „ —for प्रतिष्ठंते read न तिष्ठंति as in S.

—— l. 4.—for वारयन्ति read चारयन्ति as in S.

—— „ —for ता मै read ते मै० as in S.

—— l. 5—for जयति अन्याश्च स्त्री read सज्जयन्ति योजयन्ति अन्याश्च स्वस्त्री as in S.

P. 1086, l. 5—for वैश्या read वेश्या

—— „ —for सुराणां read स्वनारीणां as in S.

VERSE CCCLXIII

सम्भाषां ताभिराचरन्—V. L. रहस्सम्भाषणं चरन्

P. 1086, l. 6—for भाषं read भाषां

—— l. 7—for परिपूर्णता... प्रणयन्ते read परिपूर्णं तासु वेश्यात्वम् । भर्तृभिरनुज्ञाताहि ताः पत्न्यायन्ते as in S.

P. 1086, l. 9—for पनतता read पनताः

P. 1087, l. 1—for दासीदासा गृह्यन्ते read दासी—इत सूफकारा-
दिसन्धवत् कर्ममूलकः (V. L. भिन्नकः) । इह तावदाद्या एव स्थितिः विशेषेणोपादाने
ऽसामर्थ्यात् । या यस्य दासी वेरयावच्चान्यैः संसृज्यते । राजदासीव दासी वा सा
निगृह्यते as in S.

P. 1087, l. 2—for विभागे चैतस्त्रिपुणं चाविज्ञिप्रच्छन्नम् read रिक्थ-
विभागे चैतस्त्रिपुणं वक्ष्यामः । प्रवजिताः अरक्षकाः शीलमित्रादयः । ताहि कामुक इव
विज्ञप्रच्छन्नाः—as in S.

VERSE CCCLXIV

प्राप्नुयाच्चरः —V. L. प्राप्नुमर्हति

P. 1087, l. 5—for वव इत्यवधेः read इत्येवात्र as in S.

VERSE CCCLXVI

समामिच्छेत् पिता यदि—V. L. समागच्छेत्समामपि (Vivādaratnākara,
p. 402).

शुल्कं दद्यात्—V. L. शुल्कं दाप्यः

P. 1088, l. 1—for अकामायाः read अकामायाः कन्यायाः as in
Mad.

—— 1. 4—for सामां read समां

—— 1. 5—for तदनु read ननु

—— 1. 7—for खतेन read व्यंतेन

—— 1. 9—for प्रतिपद्या read प्रतिपाद्या as in Mad.

VERSE CCCLXVII

तस्याशु कर्त्याग्रगुह्यः—V. L. (a) तस्याशु कर्त्येग्रगुह्ये, (Parāshara-
mādhava Vyavahāra, p. 321, Mitākṣarā 2. 288, and Aparārka,
p. 858), (b) छेत्तव्यावर्गुह्यी तस्य, (c) तस्याशु कर्त्ये अर्गुह्यौ, (Vivādar-
atnākara p. 303).

वाहति—V. L. चाहति (Parāsharamādhava, p. 321, Mitākṣarā
2. 288).

P. 1089, l. 1—for पित्राय read पित्रादय as in Mad.

—— l. 2—for कत्र्वाः read कर्त्याः

—— l. 3—Bring the whole of line 4 after संहारोयम्

VERSE CCCLXVIII

सकामां दूषयंस्तुल्यो नाङ्गुलिच्छेदमामुयात्—V. L. (a) सकामां दूषयेद्यस्तु नाङ्गुलिच्छेदमर्हति, (b) सकामां दूषमायस्तु नाङ्गुलिच्छेदमामुयात् (Vivādaratnākara, p. 403.)

P. 1089, l. 6—After अथ add वा

—— l. 7—for एतामर्थइष्य read एतामर्थयिष्य

VERSE CCCLXIX

तस्याः स्यात्—V. L. स्यात्तस्याः (Vivādaratnākara, p. 403).

द्विगुणं—V. L. त्रिगुणं (Aparārka, p. 859).

VERSE CCCLXX

या कन्यां विप्रकुर्यास्त्री—V. L. (a) या तु कन्यां प्रकुर्यास्त्री, (Vivādaratnākara, p. 403), (b) या च कान्यां प्रकुर्यास्त्री, (c) कन्यां प्रकुर्याद्या तु स्त्री

सा सद्यो—V. L. सद्योऽसौ (Vivādaratnākara, p. 403).

अङ्गुल्योरेव वा छेदं—V. L. (a) अङ्गुल्योरछेदनं चैव, (b) अङ्गुल्योरेव च छेदं (Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 321, Vivādaratnākara, p. 403, Mitākṣarā, 2. 288 and Apārārka, p. 859).

VERSE CCCLXXI

संस्थिते—V. L. संस्थितः (Parāsharamādhava Āchāra, p. 119).

स्त्री ज्ञातिगुणदर्पिता—V. L. (a) ज्ञातिस्त्रीगुणदर्पिता (b) जाति स्त्रीगुणदर्पिता (Parāsharamādhava Āchāra p. 119), (c) स्त्री ज्ञातिबलदर्पिता, (d) स्त्रीज्ञातिबलदर्पिता (noted by Nārāyaṇa).

P. 1091, l. 1—for दर्पेय read ज्ञातिदर्पेय

—— l. 2—for नेना read नेन.

VERSE CCCLXXII

तत्र दद्येत पापकृत्—V. L. तावद्यावदसौ मृतः

VERSE CCCLXXIII

संवत्सरेऽभिशास्तस्य—V. L. संवत्सराभिशास्तस्य (noted by Medhātithi, who notes the other reading also).

P. 1092, l. 1—for स्सरे read स्सरं प्रतिपाद्यातीते संवत्सरे as in Mad.

P. 1092, l. 3—for स्तेयमिति read क्षियमिति

—— l. 4—for स्तेयकारो read स्तु यकारो

—— „ —for शत read व्रात

—— l. 5—omit सत्रमेव दास्य

—— „ —for व्रात्या ये तद्वद्दहीना व्रात्या read व्रात्याः । ये तूद्वाहीनां

व्रात्यां

—— l. 7—for गौ read गौण as in Mad.

—— l. 9—for मुपे read मपे

—— l. 10—for निरूपपद read दुरुपपादं

—— l. 11—for बहु read व्रात्य

—— l. 13—for व्रात read वृत as in Mad.

—— l. 15—for वरस्य read वरश्च

—— „ —for मरणांसं चेदृद्दे read मरणं तिष्ठेदृद्दे

VERSE CCCLXXIV

For the second line V. L.—(a) अगुप्तैकाङ्गसर्वस्वी गुप्तो सर्वेण ह्रीयते (Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 318), (b) अगुप्तैकाङ्गसर्वस्वी गुप्ते सर्वेण ह्रीयते (Vivādaratnākara, p. 395);—(c) अगुप्तं साङ्गसर्वस्वौ गुप्तं सर्वेण ह्रीयते (Bālabhāṭṭi 2. 286).

अगुप्तसंग—V. L. अगुप्ते चाङ्ग.

सर्वस्वी—V. L. (a) सर्वस्वैः (Mitākṣarā 2. 286, (b) सर्वस्वं
गुप्त—V. L. गुप्ते

P. 1093, l. 1—for गछ् read गच्छ

—— „ —for स्व read स

——l. 2—for तद्वत् read तद्वान्

——l. 3—for पराधानन्त रमे read पराधितमे

VERSE CCCLXXV

निरोधतः—V. L. निरोधितः (Vivādaratnākara, p. 396).

VERSE CCCLXXVI

गच्छेतां—V. L. सेवेतां (Mitākṣarā 2. 286).

यद्यगुप्तां तु—V. L. यद्यगुप्तायां

P. 1094, l. 3—for मित्यर्थनेति क्रमः read मित्यर्थः । नेतिक्रमः as in Mad.

—— l. 4—for कारादण्डं read कारादण्ड

The Vivādaratnākara (p. 396) quotes Manu as—

ब्राह्मणीं यद्यगुप्तां तु सेवेयातामितिस्थितिः ।

गुप्तां चेष्टुद्रवदण्डयो दग्धयो वा कटाभिना ॥

VERSE CCCLXXVII

P. 1094, l. 7—for विप्रशूद्रव read शूद्रव

P. 1094, l. 1—for शूद्रगुप्ते read शूद्रस्य गुप्ते

VERSE CCCLXXVIII

वृजन्—V. L. ज्रेत् (noted in Bālabhaddi 2. 286).

P. 1095, l. 4—for सनाह्वानेनाधिके read सनाह्वानेधिके

VERSE CCCLXXIX

प्राणान्तको—V. L. प्राणान्तिको (noted by Medhātithi; Vivādaratnākara, p. 393).

P. 1095, l. 10—for मैव्यं read मैव्यं as in Mad.

— „ —for प्रशक्त read प्रसक्त

VERSE CCCLXXX

ष्वपिस्थि—V. L. ष्ववस्थि (Prāyashchittavivēka, p. 183).

राज्ञादेन—V. L. (a) राज्ञाञ्चैनं, (b) राज्ञात्त्वेनं

P. 1096, l. 2—for युगपत् Mad. reads ऽनवधारणे

VERSE CCCLXXXI

भूयान्—पापात् (Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 159).

भुवि—V. L. कचित्

विद्यते भुवि—(a) भुवि विद्यते (Vivādaratnākara, p. 632); (b)

विद्यते कचित् (Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 159).

VERSE CCCLXXXII

वृजेत्—V. L. वृजन् (Vivādaratnākara, p. 393).

तावुभौ—V. L. तत्समं (Vivādaratnākara (p. 393).

After 382 some Mss. have the following additional verse:—

अग्निर्वा वैव वैर्यां च गुप्तां तु ब्राह्मणो वृजन् ।
न मूत्रमुण्डः कर्तव्यो दाप्यस्तूतमसाहसम् ॥

VERSE CCCLXXXIII

सहजो—V. L. सहजं

VERSE CCCLXXXIV

पञ्चशतं—V. L. पञ्चशतो (Vivādaratnākara, p. 396).

मौण्ड्यमृच्छेत्तु—V. L. मौण्ड्यमिच्छेत्तु (Vivādaratnākara, p. 396).

दण्डमेव—V. L. मौण्ड्यमेव (Lakṣmidhara, noted in Vivādaratnākara, p. 396).

VERSE CCCLXXXV

सहस्रं त्वन्त्य—V. L. सहस्रमन्त्य (Vivādachintāmaṇi, p. 178).

अगुप्ते क्षत्रियावैश्ये शूद्रां वा ब्राह्मणो वृजन्—V. L. (a) विप्रः क्षत्रियविट्शूद्रक्षीरगुप्ताः परिवृजन्; (b) अगुप्ते वैश्यराजन्ये शूद्रां वा ब्राह्मणो वृजन् (c) अगुप्तां क्षत्रियां वैश्यां शूद्रां वा ब्राह्मणो वृजन् (Vivādachintāmaṇi, 178).

P. 1098, l. 3—for गुप्ताग read अगुप्ताग

—— l. 3—for पदेशो read पदेश्या

After 385 some Mss. have the following additional verses—

शूद्रोत्पन्नांशपापीयाक्षवं मुच्येत किञ्चिपात् ।
तेभ्यो दण्डाहृतं द्रव्यं न कोशे सम्प्रवेशयेत् ॥
अयाजिकं तु तद्राजा दद्याद् भृतकचेतनम् ।
यथा दण्डगतं वित्तं ब्राह्मणेभ्यस्तु लभ्येत् ।
भार्यापुरोहितस्तेना ये चाभ्ये तद्विधा द्विजाः ॥

VERSE CCCLXXXVI

P. 1098, l. 7—for क्षीगमनमन्य read क्षीगः अन्य as in Mad.

VERSE CCCLXXXVII

कृतसजात्येषु—V. L. कृतसजात्ये (Vivādachintāmaṇi, p. 264).

सजात्येषु—V. L. स्वराज्येषु

P. 1099, l. 1—for साम्राज्य परः प्रा read साम्राज्यं पर प्रा

—— „ —for सजात्येषु read सजात्येषु

VERSE CCCLXXXVIII

चत्विक्—V. L. (a) चत्विक्, (b) स्वत्विक्, (c) ऋत्विक्

याज्यं चत्विक् त्यजेद्यदि—V. L. याज्यमृत्विक् त्यजेद्यदा (Vivādaratnā-karā, p. 122).

शक्तं—V. L. चान्तं

P. 1099, l. 4—for तद्विप read तद्ध्यप as in Mad.

—— l. 5—for कर्मणोरितरेतरत्यागे read प्रारब्धकर्मणोरितरेतरत्यागेन

—— l. 6—for तस्यायमन्यायः read तस्यायमत्यागः as in Mad.
or तस्यायं न्यायः

—— l. 8—for योजनीयाः read याजनीयाः as in Mad.

—— l. 11—for अथ याजकावृत्ति read अयाज्ययाजनाध्यापकावृत्ति;
though Stenzler reads अज्ञानाध्यापनादृत्ति (Gautama 21. 12, 13).

VERSE CCCLXXXIX

राज्ञा—V. L. राज्ञो (Vivādachintāmaṇi, p. 154).

P. 1100, l. 1—for सक्तायाः read स्वजितायाः.

—— l. 3—for संभोगे read असम्भोगे

—— l. 4—for मानं read पानं as in Mad.

VERSE CCCXC

हितमात्मनः—V. L. आत्मनो हितम्

P. 1100, l. 6—for मानां read मानानां.

VERSE CCCXCI

P. 1101, l. 2—for आचार्यसाहित्ये read अर्चायां सहत्वं as in S.

—— l. 2—for स्वधर्मं read स्वधर्म

—— „ —for महत्त्वे read सहत्त्वे.

—— l. 3—for प्रथममप्य read प्रथमस्य

VERSE CCCXCII

प्रतिवेरया—V. L. प्रातिवेरया

विप्रो—V. L. विप्रौ (Vivādaratnākara, p. 358).

P. 1101, l. 5—for प्राब्दी read आदि

—— l. 6—for वसन्तौ read वसन्नुच्यते । यतश्च श्रोत्रियाणामपि-
प्रतिवेरयव्यपदेशोऽस्त्येव सर्वथा । अथवा आधानेन गृहान्तिके निवसन्तावाभ्यां
शब्दाभ्यामुच्येते । तौ as in I. O.

VERSE CCCXCIII

तदन्नं—V. L. तद्धनं

हिरण्यं—V. L. हैरण्यं,

हिरण्यं चैव मापकम्—V. L. दण्डं चैव स मापकम्.

P. 1102, l. 4—for उभयं read दातव्यं

VERSE CCCXCIV

न दाप्याः केनचित्करम्—V. L. (a) न दाप्यः केनचिद्दमम्, (b) न दाप्यः
केन चित्करम् (Vīramitrodaya Rājanīti, p. 252).

P. 1102, l. 6—for कर्मवत्कारु read केन चित्करं as in S.

—— ll. 6-7—for दातव्या read न दाप्या as in S.

VERSE CCCXCV

व्याधितार्तौ—V. L. व्याधितार्त'

VERSE CCCXCVI

शालमले—V. L. शालमली

नेनिज्यान्नेजकः शनैः—V. L. निज्याद्वासांसि नेजकः (Aparārka, p. 824).

P. 1103, l. 5—for मो दष्टो येना read मोऽदृष्टाय । तेना as in S.

—— l. 7—for प्रयच्छन्व read प्रयच्छेत् । मूल्येन व as in S.

VERSE CCCXCVII

तन्तुवायो दशबलं—V. L. तन्तुवायः पलं दत्त्वा
पलं...पलाधि—V. L. फलं...फलादि

P. 1104, l. 3—for वृद्धि read वृद्ध्य

VERSE CCCXCVIII

नृपो हरेत्—V. L. हरेन्नृपः

P. 1104, l. 2—omit च

—— l. 6—for येषु read तेषु

—— „ —for शौक्ति read शौल्कि

—— „ —for क्रयविक्रयसारसा read न्ययव्ययक्रयसारसार

—— l. 7—for गत स्याम्यदे read नीतस्य दे

P. 1105, l. 1—for ज्ञापि read ज्ञापयि

—— „ —for पण्य एव read पण्यम् । एवं

VERSE CCCXCIX

राज्ञः—V. L. राज्ञा (Aparārka, p. 834).

सर्वहारं हरेन्नृपः—V. L. सर्वस्वं हारयेन्नृपः (Aparārka, p. 834).

निर्हरतो—V. L. निक्षिपतो (Aparārka, p. 827).

हरेन्नृपः—V. L. नृपो हरेत्

P. 1105, l. 4—for कुकुमप्राच्येषु read कुकुमं प्राच्येषु

—— ll. 4-5—for तत्र तस्य प्रक्षालनं read तत् तत्र प्रत्याख्यातं

—— l. 4 —for कुमप्राच्येषु पट्टो read कुमं प्राच्येषु पट्टो

VERSE CD

P. 1106, l. 1—for वाखिज्य read वाखिजक

VERSE CDI

विचार्य—V. L. विज्ञाय

P. 1106, l. 7—for तरावि read तरवि

VERSE CDII

पचे पचे—V. L. पचे मासे (Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 315, Aparārka, p. 827 and Mitākṣarā 2. 251).

स्थवागते—V. L. तथागते

P. 1107, l. 2—for वर्ही read तर्हि

VERSE CDIII

सर्वं च स्यात्सुलक्षितम्—V. L. (a) सर्वं तु स्यात्सुलक्षितम्, (b) सर्वं तस्यात्सुलक्षितम्, (c) सर्वं स्यात्सुपरीक्षितम्, (d) सर्वं पार्थिवलक्षितम्, (e) सर्वतः स्यात् सुलक्षितम्, (f) सर्वं तस्यात् सुरक्षितम् (Vivādaratnākara, p. 301).

VERSE CDIV

यानं तरे—V. L. (a) यानतरे (Vīramitrodaya Rājanīti p. 270), (b) याने तरं (Vivādaratnākara, p. 640).

पौरुषो—V. L. पौरुषे (Vīramitrodaya Rājanīti, p. 270).

दाप्यं—V. L. (a) दाप्यः (do.), (b) दद्यात् (Vivādaratnākara p. 640).

तरे—V. L. (a) तरम् (Vivādaratnākara, p. 640), (b) हरे, (c) भरः

पौरुषोऽर्धपणं तरे—V. L. पुरुषोऽर्धपणं तरम् (Aparārka, p. 834).

पुमान्—V. L. नरः

रिक्तः—V. L. (a) द्विकः (Aparārka, p. 834, (b) रिक्ता (Vivādaratnākara, p. 640).

P. 1108, l. 1—for मर्था read मर्थ्य

VERSE CDV

P. 1108, l. 5—for परि read अपरि

— l. 6—for म्यनं read म्यूनं

VERSE CDVI

P. 1109, l. 1—for नाग read नग

— l. 5—for कल्पन्ते read कल्प्यते

VERSE CDVII

ब्राह्मणा—V. L. ब्राह्मणो (Aparārka, p. 835).

तारिकं तरे—V. L. तारिकं करम्

VERSE CDVIII

दाशानां...दाशैरेव—V. L. (a) दासानां...दासैरेव (Vivādaratnākara, p. 641).

तदाशैरेव दातव्यं समागम्य—V. L. नावारूढैः प्रदेयं तत्समागम्य

P. 1110, l. 2—for शिथिलीकृतवातां read शिथिलीकृतवतां

— l. 3—for स्वराजाज्ञमा read स्वभा

VERSE CDIX

व्यवहारस्य निर्वयः—V. L. व्यवहारविनिर्वायः (Vivādaratnākara, p. 641).

P. 1110, l. 4—for राधादत्तञ्च read राधात् यद् अ

— l. 6—for बन्धो read बद्धो

VERSE CDX

शुद्धं दास्यं—V. L. दास्यं शुद्धम् (Vivādaratnākara, p. 625).

P. 1111, ll. 1-2—for पञ्च एव...पञ्चस्त read प्रत्यक्षदृष्ट्वाद्यायमुक्त इति चेद्ब्राह्मणेषु एव प्रत्यक्षः त ।

P. 1111, l. 2—for धर्माधि read धनार्धि

—— l. 2—for वन्धनै read निवन्धनै

—— l. 3—for तत्र विधिः read न तत्र विधेः

—— „ —for सचेदीदृशो read सचेदृशो

—— l. 5—for तावपीति read तोऽपीति

VERSE CDXI

वृत्तिकर्षितौ—V. L. वृत्तिकर्षितम् (Vivādaratnākara, p. 153).

कारयेत्—V. L. कारयन्

P. 1111, l. 6—omit ब्राह्मणस्य च not in S.

—— l. 8—for परिषद् read परिच्छद्

—— l. 9—after दास्यं add न as in S.

VERSE CDXII

लोभात्—V. L. मोहात् (Aparārka, p. 789).

दास्यन्तु कारयेल्लोभात्—V. L. यो दास्यं कारयेल्लोभात् (Vivādaratnākara, p. 153).

प्राभवत्यात्—V. L. प्रभावत्यात् (Vivādaratnākara, p. 153).

P. 1111, l. 11—for करणं read करण

—— „ —for नादिकं रु read नादिरु

—— „ —for वाचः read भावः

P. 1112, l. 1—for न्यो I. O. reads न्य

VERSE CDXIII

ब्राह्मणस्य स्वयम्भुवा—V. L. स्वयमेव स्वयम्भुवा

VERSE CDXIV

कस्तस्मात्तद्—V. L. कस्तं तस्मात् (Vivādaratnākara, p. 146).

विसृष्टो—V. L. (a) विसृष्टो, (b) तिसृष्टो (Aparārka, p. 786).

विमुच्यते—V. L. प्रमुच्यते (Vivādaratnākara, p. 146).

P. 1112, l. 3—for दास्या.....सृष्टोपि read तन्मुक्तोपि

—— l. 4—for कं read कः

—— „ —द्रो दा read द्वात् । तद् दा

—— l. 5—for वा दास्यान्मोक्षः read दास्यान्मोक्षम्

VERSE CDXV

ससैते—V. L. ससैता (Aparārka, p. 789).

P. 1113, l. 4—for विज्ञायते read विज्ञायेत्

—— „ —for दासाः read दास्याः

—— ll. 4-5—for नून ते read ननु

P. 1113, l. 5—for सर्वं एवोत्तरे read सर्वं चोत्तरोत्तर

—— l. 6—for दिना read विरक्षाधिकारः

—— ll. 9—for दित्यव read दित्यन्यव

—— l. 13—for धन स्वा read धनः स्वा

—— „ —for अितस्वेन read अितेन

VERSE CDXVI

भार्या—V. L. भार्याः

P. 1114, l. 7—after सा add न

—— l. 8—Before अन्ये add एवमुन्नदारयोरपि दृष्टव्यम्

—— l. 9—After तस्त्वम् add तथा हि

VERSE CDXVII

विलम्बं—V. L. विलम्बो

P. 1114, l. 10—for तथा च read अत्र

— „ —for तदुक्तं read तदयुक्तं

— „ —for सर्वस्य दासः read सर्वदासः

— l. 11—Before कर्तव्या add न

VERSE CDXVIII

जोभयेताविदं—V. L. जोभयन्ताविदं

P. 1115, l. 1—for कर्म read स्वकर्म

— „ —for श्रावयेद्न read श्रावयितुं न लभेत् । अन as
in S.

VERSE CDXIX

P. 1115, l. 3—for नादप read नादयः

VERSE CDXX

प्राप्नोति परमां गतिम्—V. L. ब्रह्मलोके महीयते

Adhyaya IX

VERSE I

धर्मान् वक्ष्यामि शाश्वतान्—V. L. धर्मं वक्ष्यामि शाश्वतम्

P. 1117, l. 7—for प्रायेण read प्रायणे

—— „ —for वामि read क्ष्यामि

—— „ —for ग्रहणश्रुतिः read ग्रहणं स्तुतिः

VERSE II

विषयेषु च सज्जन्यः—V. L. विषये सज्जमानाश्च (Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 322).

संस्थाप्या आत्मनो—V. L. (a) संस्थाप्या ह्यात्मनो (Mitākṣarā, 2. 295),
(b) संस्थाप्याः स्वात्मनो

आत्मनो वशे—V. L. आत्मानमात्मना (Kṛtyasārasamuchchaya, p. 98).

P. 1117, l. 10—for दिष्वन्यतः read दिषु सज्जन्यः

P. 1118, l. 2—Omit रूपदिष्टा भवति

—— „ —for ज्ञायी read ज्ञायि

VERSE III

स्त्री स्वातन्त्र्यमर्हति—V. L. स्वातन्त्र्यं कश्चित् स्त्रियाः (Samskāraratnamālā, p. 674).

रक्षन्ति स्थाविरे पुत्राः—V. L. पुत्रास्तु स्थविरे भावे (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 286 and Vivādaratnākara, p. 410).

P. 1118, l. 7—for खिड read खिड

—— l. 8—for वाधि read वाधि

P. 1118, ll. 11—12 omit तेन सर्वक्रियाविषयं

— l. 12—for नेनार्थः read नर्थः

— l. 13—for नस्कता read नस्का

VERSE IV

वाच्यो...वाच्यश्चानुपयन्—V. L. याच्यो...याच्यश्चानुपयन्

वाच्यो मातु—V. L. याच्यो मातु

VERSE V

विशेषतः—V. L. प्रयत्नतः (Vivādaratnākara, p. 411).

प्रसङ्गेभ्यः—V. L. प्रमादेभ्यः (Samskāraratnamālā, p. 675).

After (5) Some Mss. have the following additional verse—

भार्यायां रक्षमाणायां प्रजा भवति रक्षिता ।

प्रजायां रक्षमाणायामात्मा भवति रक्षितः ॥

VERSE VII

चरित्रं च—V. L. च विसं च (Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 323).

स्वं च धर्मं—V. L. (a) स्वधर्मं हि (Vivādaratnākara, p. 411);

(b) स्वधर्मेण (Kṛtyasārasamuchchaya, p. 98).

प्रयत्नेन—V. L. (a) प्रजां चैव, (b) प्रजारचैव

P. 1120, l. 3—for साध्यं स्वीयमेते read साध्यः क्षिय एते

— l. 5—for तद्भवति read तद्वति

VERSE VIII

यदस्यां—V. L. पुरुषः

भार्यां सम्प्रविश्य—V. L. भार्यां प्रविश्य स्वां

P. 1120, l. 6—for प्रत्या read पत्या पत्न्या उदरे प्र

— „ —for मार read सार as in N.

— l. 7—for शब्दवच read शब्दस्व भार्याव

VERSE IX

सुतं सूते—V. L. सूते पुत्रं

स्त्रियं—V. L. स्त्रियो (Vivādaratnākara, p. 414).

P. 1121, l. 2—for जातिं च मान read जातिस्त्वम् । समान

— 1. 3—for उत्कृ...नमनु read उत्कृष्टपुरुष गमनमनु

VERSE XI

चैव नियोजयेत्—V. L. वा विनियोजयेत्

शौचे धर्मे ऽक्षपक्ष्यां च—V. L. (a) शौचधर्मे च पक्ष्याश्च (Vivādaratnākara, 416); (b) शौचे धर्मेऽक्षपक्षौ च (Smṛtitattva II, p. 147).

पारियाद्यास्य—V. L. (a) पारीयाद्यास्य, (b) परिथाद्यास्य, (c) परीयाद्यास्य, (d) पारीयाद्यास्य, (e) पारियाध्यस्य (Madanapārijāta, p. 192), (f) पारिष्यस्य (Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 323), (g) पारियोद्यस्य, (h) पारियाद्यस्य

वेद्यो—V. L. (a) चेद्यो (Vivādaratnākara, p. 416); (b) रद्यो (Smṛtitattva, II p. 147).

VERSE XII

P. 1122, l. 5—for कञ्चुकेन read कञ्चुकिनः तैः

— 1. 6—for यथेष्टं read यथेष्ट

VERSE XIII

विरहोऽटनम्—V. L. विरहेऽटनम्

नारीसन्धूषणानि—V. L. (a) नारीणां दूषणानि, (b) स्त्रीणां वै दूषणानि

गेहवास—V. L. (a) गेहेवास (Aparārka, p. 108); (b) गृहवास, (Vivādaratnākara, p. 430).

P. 1123, l. 1—for बहुन्यप्य read बहुनि दिनान्यप्य

VERSE XIV

संस्थितिः—V. L. निश्चयः

सुरूपं वा विरूपं वा—V. L. (a) विरूपं रूपवन्तं वा (Vivādaratnākara p. 412), (b) रूपवन्तमरूपं वा (c) रूपवन्तं कुरूपं वा

P. 1123, l. 4—for पुत्रवा read गृहा

VERSE XV

चलचित्ताच्च—V. L. (α) चलचित्तत्वात् (b) चालचित्ताच्च, (Vivādaratnākara, p. 412).

P. 1123, l. 5—for रेतसो read चेतसो

VERSE XVII

अनार्यताम्—V. L. अनार्जवम् (Kullūka and Vivādaratnākara, p. 412).

द्रोहभावं—V. L. द्रोहभावं (Vivādaratnākara, p. 412 and Kullūka).

P. 1124, l. 5—for नेपदी read नेपादी

VERSE XVIII

For the second half there is another reading—विरिन्द्रिया अदायादाः क्षियो नित्यमिति स्थितिः, which, Hopkin's remarks, is indicated "by other texts and supported by general statements in the Nirukta".

धर्मे व्यवस्थितिः—V. L. धर्मो व्यवस्थितः (Jolly ; Vivādaratnākara, p. 412).

P. 1125, l. 3—for अविहितमन्त्रे read अविशेषेण

— ll. 3—after ततश्च add प्रतिषेधमन्यमाना यत् किञ्चित् क्षीय-
बन्धि कर्म येन केन चिन् क्रियते—as in S.

P. 1125, l. 5—for ते ते read ते

— „ —for वादि read वाद्

— l. 2—for वृत्तमिति read ऽनृतमिति

— l. 8—for इत्वाऽस्थिर read इयोरस्थिर

— „ —for दन्वद्वाच read दन्तुतवाच

VERSE XIX

निगीता निगमेष्वपि—V. L. (a) गदिता निगमेष्वपि (b) विगीता निगमेष्वपि (c) निगदा निगमेष्वपि (noted by Medhātithi).

निष्कृतीः—V. L. निष्कृतिम् (Vivādaratnākara, p. 412).

P. 1126, l. 1—for च संभ read चासंभ

— l. 2—for एकादश read एकदेश

— l. 3—for निरुक्तः read निरुक्तम् as in Mad.

— l. 6—for दिक्क read दि यत् लक्

— „ —for दासी read दासां

— „ —for यद्व्य read यद्व्य

VERSE XX

वृक्तां—V. L. वृक्तां

P. 1126, l. 7—for इति कार read इतिकर

— l. 9—for वा तत्पितुः read मत्पितु

— ll. 9-10—for रेत इति read पितेति

— l. 10—for कल्पते read कल्प्यते

VERSE XXI

ध्यायत्यनिष्टं यत्किञ्चित्—V. L. यच्च ध्यायत्यनिष्टं की

व्यभिचारस्य—V. L. व्यवहारस्य (Vivādaratnākara, p. 413).

VERSE XXII

P. 1128, l. 2—for विधैर्भं read विधैव भ

VERSE XXIII

शास्त्री च—V. L. (a) शास्त्री (b) सारस्त्री

VERSE XXIV

एताश्चान्याश्च—V. L. एते चान्याश्च—noted by Medhātithi.

प्राप्ताः स्वैः स्वैः—V. L. प्राप्तास्तैस्तैः

अपकृष्ट—V. L. अवकृष्ट (Vivādaratnākara, p. 416).

VERSE XXV

प्रजनार्थ—V. L. प्रजनार्था (Vivādaratnākara, p. 416).

P. 1129, l. 4—for वस्वस्या read वस्वास्याः

VERSE XXVI

P. 1129, l. 5—for नहि read कोहि

The first sentence reading with आह should precede the verse (26).

—— l. 6—for योजनं read पंचनं

—— l. 7—for प्रयोजनं read प्रजनं

—— l. 8—for स्त्रिभि read स्त्रीभि

VERSE XXVII

परिपालनम्—V. L. परिचक्षणम्

प्रत्यर्थ—V. L. (a) प्रत्यहं (Kullūka, also noted by Medhātithi, who does not note the reading प्रत्यर्थ as Bühler says), (b) प्रीत्यर्थ (Govindarāja), (c) प्रत्यर्थ

P. 1130, l. 1—Omit अत्र...श्लोकौ, which is evidently a note made by the copyist.

—— l. 2—for निधनं read निबन्धनम्

VERSE XXVIII

धीन—V. L. धीना (Madanapārijāta, p. 191).

च ह—V. L. (a) सहा (b) त्विह (Madanapārijāta, p. 191).

VERSE XXIX

लोकान्—V. L. लोकम्

मनोवाग्देहसंयता—V. L. (a) मनोवाक्कायसंयता (b) मनोवाग्देहसंवृता

Verses 29 and 30 are only repetitions of Verses 164 and 166 of Adhyaya V. Though Medhātithi says here—पञ्चमे श्लोकाविमौ व्याख्यातौ, it is noteworthy that under Adhyaya V also he has not vouchsafed any व्याख्या of these two verses.

VERSE XXXII

भर्तुः—V. L. कर्तुः

कर्तरि—V. L. भर्तरि (Kullūka).

P. 1132, l. 1—for संस्कृतो read संस्कृता

— l. 3—for चेन्निगो read चेन्निगं

VERSE XXXIII

P. 1132, l. 8—for कारशः read काशः or कारः as in Mad.

— l. 9—for नाद्यावद्धेत् read नाय च हेत्

— „ —for अन्यथा read अथा as in Mad.

VERSE XXXVI

यादृशं तूप्यते—V. L. (a) यादृशमुप्यते (b) यादृशं वाप्यते

तत्तस्मिन् बीजं स्वैर्यजितं गुणैः—V. L. तत्स्मिन् बीजं स्वैर्यजितैर्गुणैः

P. 1134, l. 2—for उत्पादिते read उपपादिते

— „ —for चरणा read करणा as in Mad.

— l. 3—for गुणै read गुणैः

VERSE XXXVII

P. 1134, l. 5—for पुष्यंति read पुष्यन्ति

— l. 7—for तच्च read तच्च

— „ —for पुष्यन्तं भू read पुष्यन्तम्

P, 1134, l. 7—for येनिगुंयान्प्राप्यति read येनिगुयान् प्राप्नोति

—— l. 8—for निमित्तं...वर्तते read पुष्यतिर्धातुरनुवृत्तौ न वर्तते ।
इयं चानुवृत्तिः पुष्टेरङ्गम् ।

—— „ —for पुष्य read पुष्य

—— „ —for न्यार्थ read नर्थ

VERSE XXXVIII

P. 1135, l. 1—for हरयाद्द्या read हरयेन व्या

—— „ —for ऽपि परत्र read ऽपिरत्र

—— l. 2—for वैक का read वैकः का

—— l. —for न्नुसनिक read न्नुसानि क

VERSE XXXIX

शालयो मुद्गाः—V. L. शालयो वापि

प्ररोहन्ति—V. L. प्ररोहन्ते

P. 1135, l. 4—for यथा वा read यथाबीजं

VERSE XL

P. 1135, ll. 6-7—Omit अन्यदुसं.....प्ररोहति

VERSE¹ XLII

पुसा—V. L. पुसां

P. 1136, l. 10—for यज्ञ read विश

—— „ —After इत्युक्त्वा add गाथा

VERSE XLIII

विदुः—V. L. चित्तः

वै चित्तं—V. L. (α) वै चित्तं (b) निचित्तं

VERSE XLIV

P. 1137, l. 5—for पुत्रोऽनेनापि read पुत्रोऽभ्येनापि as in Mad. and S.

— l. 6—for च्छेदस्य read च्छेदकस्य as in Mad.

VERSE XLV

प्रजेति ह—V. L. प्रजेह च

VERSE XLVI

विजानीमः—V. L. (a) विजानीत (b) विजानीध्वं

P. 1139, l. 3—for न्येव read न्येन

VERSE XLVII

सकृदाह ददानीति—V. L. सकृदानं ददातीति (Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 388).

ददानीति—V. L. ददामीति

सकृत्सकृत्—V. L. सतां सकृत् (Smṛtitattva II, p. 182).

P. 1139, l. 6—for भागके read भागेषु

— l. 7—for परिकल्प्य read परिकल्प्य

— „ —for यद्यसाव read यद्ययमादाव as in N.

— l. 8—for दास्यैव read दा स्यादेव as in N.

— „ —for दितः read दितरैः as in N.

— „ —for भागके read भागे as in N.

— l. 10—for भागोप read भागाप

— l. 11—for शयाता read शयाना as in Mad. and S.

— „ —Before लभेरन् add न

— l. 15—for संबन्धः read संबन्धे

— „ —for दाने वि read दानम्प्र as in S.

VERSE XLVIII

महिष्यजाविकारु च—V. L. अजाविमहिषीषु च (Vivādaratnākara, p. 578).

There is no Bhāṣya on this verse in any of the Mss. available.

VERSE XLIX

परचेत्र—V. L. परचेत्रे (Vivādaratnākara, p. 578).

VERSE L

यदन्यगोषु—V. L. (a) यदन्यगोषु (Vivādaratnākara, p. 579),
(b) यस्वन्यगोषु
मोघं स्कन्दितमार्षभम्—V. L. मोघं वृषभचेष्टितम्

VERSE LI

कुर्वन्ति—V. L. करोति (Vivādaratnākara, p. 579).

VERSE LII

गरीयसी—V. L. बलीयसी (Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 350).

अर्थो—V. L. अर्थी (Vivādaratnākara, p. 579).

चेत्रियां बीजिनां—V. L. (a) चेत्रियां बीजिनं (Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 350); (b) चेत्रिया बीजिना (Vīramitrodaya Samskāra, p. 656).

प्रत्येकं—V. L. प्रत्येकं (Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 350).

VERSE LIII

क्रियाभ्युपगमाश्चेत्—V. L. (a) क्रियाभ्युपगमाश्चैवं; (b) क्रियाभ्युपगमा-
त् चेत् (Mitākṣarā 2. 127); (c) क्रियाभ्युपगमार्थेन (Vivādaratnākara, p. 557).

VERSE LIV

चेन्प्रियस्यैव तद्दीजं—V. L. (a) तज्ज्ञेयं चेन्प्रियस्यैव, (b) तज्ज्ञेयं चेन्निकस्यैव (Vivādaratnākara, p. 579).

बीजी—V. L. वसा (Smṛtitattva, II, p. 150).

P. 1142, l. 4—for वाप read नाश

— l. 6—सर्वचेन्नप्राधान्यमित्यर्थः should go to l. 7, after फलमिति

VERSE LV

महिषी—V. L. महिषा (Smṛtitattva II, p. 150).

P. 1143, l. 1—for हारस्य read हारः as in S.

— l. 3—for हरणार्थं वानुग read हरणार्थत्वात्

VERSE LVII

P. 1144, l. 1—for वदन्नाप read वदत्याप

सम्यक्—V. L. सद्भिः (Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 350).

प्रजेत्सिताधि—V. L. (a) प्रजेच्छयाधि; (b) बीजेत्सिताधि (Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 350).

P. 1144, l. 6—for तनेति read सन्तनेति

— „ —for केवलायां read केवलायाः

— l. 7—for ज्ञातया read ज्ञाता

— l. 8—for नियोगे read नियोगो

— „ —for लोको read लोके

— „ —for विशेषेण read शिष्येण

— l. 10—omit तर्हि विशेषेण

— l. 11—for ग्रहणत्वेन read ग्रहणेन

— l. 3—for रकमव read रकत्वमव

— l. 5—for कार्या read कार्यं

VERSE LX

P. 1145, l. 6 —for क्लीबादिनियोगो...विधिः read क्लीबादिरूपे पत्नी जीवत्येष एव विधिः as quoted in Bālabhāṭṭi on 2. 127—

P. 1144, l. 6—for नियुक्तां यो read नियुक्तौ यौ

——l. 9—after मनेन add न

VERSE LXI

अनिर्वृतं—V. L. (a) अनिवृत्तं (b) अनिवृत्तं

P. 1146, l.—अस्य प्रतिग्रसवः should go before verse LXI

——l. 2—for श्यतो read श्यन्तो

—— „ —for विधि read विधे

——l. 5—for तीय इति read तीयमिति

—— „ —for न लिङ्ग read लिङ्गं

VERSE LXII

निर्वृते—V. L. (a) निवृत्ते (b) निवृत्ते

P. 1146, l. 9—for स्तुषा read स्तुषा

VERSE LXIV

P. 1147, l. 2—for पत्यादनि read पत्या नि

——l. 5—for शिष्टः read विशिष्टः

——l. 6—for विधिर्न वि read विधिर्वि as in N. and S.

——l. 10—for न तु read न च

——l. 11—for वृद्धि read प्रवृत्ति

—— „ —for तिरुष read तिरुषपथ

P. 1148, l. 1—for निगच्छन्त्येव read निगच्छन्त्येव

——l. 2—for लक्ष्यं read लक्ष्या

VERSE LXV

P. 1148, l. 5—for उद्वाहनं read उद्वाहः

—— l. 8—for मन्त्रे read मन्त्र

—— l. 9—for विधाविति read विधिरिति

VERSE LXVI

द्विजैरविद्वद्भिः—V. L. द्विजैर्हि विद्वद्भिः (Viramitrodaya Samskāra, p. 738.)

वेने—V. L. वेणे

P. 1149, l. 2—for दान्वयप read दान्यप

—— „ —for नीतन read नीतनो न

—— l. 3—for मन्त्रेषु तु read मन्त्रेषु न

—— l. 5—for विशेषु read विशेषे

VERSE LXVII

P. 1149, l. 7—for उक्तं read इत्युक्तम्

VERSE LXVIII

तं विगर्हन्ति—V. L. गर्हन्ते तं हि (Viramitrodaya Samskāra, p. 738).

ततः—V. L. तदा

कां क्षियम्—V. L. काः क्षियः

पत्यार्थे—V. L. पत्यार्थे (Viramitrodaya Samskāra, p. 738).

P. 1149, l. 9—for अरूप read एव

VERSE LXIX

सत्ये कृते—V. L. सत्यकृते (Smṛtitattva II, p. 129.)

VERSE LXX

सकृत्सकृद्—V. L. पृथक् पृथक् (Noted by Bālabhāṭṭī on 2. 127).
P. 1151, l. 3—for सां read स

VERSE LXXI

पुरुषानृतम्—V. L. पुरुषोऽनृतम्
P. 1151, l. 7—Before तस्य add तत्

VERSE LXXII

कन्यां विगर्हिताम्—V. L. कन्यां पतिव्रताम्

P. 1152, l. 1—for विधि read विधिः as in Mad.

—— „ —for विधीवत् read विधिवत् as in Mad.

—— l. 2—for इष्ट...गृहीतां read इष्टपूर्वां प्रतिगृहीतां or नष्टां
पूर्वप्रतिगृहीतां as quoted by Vīramitrodaya Samskāra (p. 744).

P. 1152, l. 3—for प्रदु read विप्रदु

—— „ —for भावी read भावां

—— „ —before चत add अन्ये

VERSE LXXIII

अनाख्यायोपपादयेत्—V. L. अनाख्याय प्रयच्छति

तस्य तद्वितथं कुर्यात्कन्यादातुः—V. L. (a) तस्यापि वितथं कुर्यात्कन्यादानं,
(b) तस्यापि वितथं कार्यं कन्यादातुः

VERSE LXXIV

नरः—V. L. द्विजः

P. 1153, l. 3—for अपृष्टो read अपृष्टो as in Mad.

—— „ —for प्रदुष्टे read प्रदुष्येत् as in Mad.

Nandana inserts verses 95-96 after 74.

VERSE LXXV

एवविधा—V. L. न विधा

P. 1153, l. 7—for निहते read संनिहिते

— „ —for परिग्रह read परगृह

VERSE LXXVI

धर्मकार्यार्थं—V. L. धर्महेतोस्तु

P. 1154, l. 2—for चेत्तं read नेत्त

— l. 3—for जीवन्ति read जीवन्तो

— l. 6—for आस्मादबाध read आस्माद् वचनात्

— l. 7—for कर्मवदन्य read कर्मभिः पिण्डदमन्य

— l. 8—for पूर्वः read पूर्णः

— l. 14—for न्यसंवि read नि । न च संवि

— „ —for काल इति read कालमिति

— l. 15—for युक्तं read द्युक्तम्

— l. 16—for सुकार्याय read स्वकार्याय

— l. 21—for विद्यास्व read विद्वस्व

— l. 23—for प्रसूते read प्रसूते

VERSE LXXVII

दायं हत्वा—V. L. दयां कृत्वा (Vivādaratnākara, p. 423), which is a misprint.

प्रतीचेत—V. L. उदीचेत (Vivādaratnākara, p. 423).

द्विषायां—V. L. (a) द्विषन्ती (Kullūka); (b) द्विषती

त्वेनां—V. L. देनां (Kullūka).

P. 1155, l. 1—for स निष्का read न निष्का

— „ —for समप् read सप् as in Mad.

VERSE LXXVIII

अतिक्रामेत्—V. L. अतिक्रमेत्

प्रमत्तं या—V. L. (α) प्रमत्तं वा (b) प्रमत्तं च

परिच्छदा—V. L. परिच्छदैः

श्रीन्मासान्—V. L. स्त्रीपुंसा

VERSE LXXIX

न त्यागोऽस्ति द्विषन्त्याश्च—V. L. न तं द्विषन्त्यास्त्यागोऽस्ति (Vivādarat-nākara, p. 423).

द्विषन्त्याश्च—V. L. द्विषाणायाः

P. 1156, l. 1—for क्लीबर्षा read क्लीबाबी

— „ —before वातरेता add एको

— „ —for यादशं यो read तादशं या

— „ —for तस्य read तस्या

VERSE LXXX

मद्यपासत्यवृत्ता—V. L. (α) मद्यपाऽसाधुवृत्ता (Parāsharamādhava, Āchāra, p. 508) (b) मद्यपासप्रवृत्ता

वाधिवेत्तव्या—V. L. (α) साधिवेत्तव्या (b) चाधिवेत्तव्या (Samskāra-ratnamālā, p. 592) (c) प्यधिवेत्तव्या (Madanapārijāta, p. 188).

P. 1156, l. 4—for प्रतिषेधमापद्यमाना read प्रतिषिद्धमद्यपाना

— l. 4—for नियमस्य त्वन्य read नियमस्त्वन्य

— l. 6—for स्ततः पान read स्तत्पान

— „ —for अतिप्रवृत्तौ read अप्रवृत्तौ

— l. 7—for हन्त्रि read हनि

— l. 9—for हिंसा read हिंसा

— „ —for ताडय read ताडन

VERSE LXXXI

दशमे—V. L. नवमे (Vidhānapārijāta II, p. 363).

दमेधिवेद्याददे—V. L. (a) दमेधिवेद्या स्यात् (Vīramitrodaya Samskāra, p. 873; (b) दमेधिवेत्तव्या (Aparārka, p. 100).

P. 1157, l. 3—for अमनियमः read अयं नियमः as in Mad.

VERSE LXXXII

च कर्हिचित्—V. L. (a) कथंचन (Aparārka, p. 160); (b) तु कर्हिचित् (Parāsharamādhava Āchāra, p. 508).

VERSE LXXXIII

द्वेषिता—V. L. (a) द्वेषिता (Parāsharamādhava Āchāra, p. 509); (b) रोषिता (Vidhānapārijāta II, p. 59).

स्याज्या वा—V. L. न स्याज्या

P. 1158, l. 1—for ननु read नतु

—— l. 2—omit भिताडना

—— „ —for भाषयसंनि read संनिभाषयम् ।

VERSE LXXXIV

प्रतिषिद्धा पिबेद्या तु—V. L. (a) प्रतिषिद्धापि चेद्या तु (b) प्रतिषिद्धादिवेद्या तु
प्रेक्षासमाजं—V. L. (a) प्रेक्षासमाजौ, (b) प्रेक्षासमाजे (Vivādaratnākara, p. 437).

P. 1158, l. 7—for दण्डः स्वातन्त्र्ये read दण्डे स्वातन्त्र्यम्,

VERSE LXXXV

क्रमेण स्यात्—V. L. क्रमेणैव (Smṛtitattva, p. 298).

स्वाश्चापरा—V. L. (a) स्वचावरा (Parāsharamādhava Āchāra, p. 509); (b) स्वाः स्वावरा (Vivādaratnākara, p. 419) (c) स्वाश्च परा (Smṛtitattva, II p. 191).

वेश्म च—V. L. वेश्मनि (Parāsharamādhava Āchāra, p. 509).

P. 1159, l. 1—before समानजातीयश्च add समानजातीया अ

VERSE LXXXVI

नैत्यकम्—V. L. (a) नैत्यिकम्; (b) नैष्ठिकम् (Vivādaratnākara, p. 419).

नास्वजातिः—V. L. नान्यजातिः (Parāsharamādhava Āchāra, p. 509 and Vivādaratnākara, p. 419).

स्वास्वैव—V. L. स्वा चैव

P. 1159, l. 4—for जारणं read जागरणं as in S.

VERSE LXXXVII

सजात्या—V. L. स्वजात्या (Vivādaratnākara, p. 419).

चाण्डालः—V. L. चण्डालः

VERSE LXXXVIII

भिरु—V. L. नुरु (Samskāramayūkha, p. 103).

यथाविधि—V. L. विचक्षणः (Parāsharamādhava Āchāra, p. 481).

P. 1160, l. 2—for प्राप्नोति रूप read प्राप्नोभिरूपः

—— „ —for स्वभावः read सुस्वभावः

—— l. 3—for कामवश read कामावेश

—— „ —for प्राप्तं read प्राप्तां

—— l. 4—for लिङ्गाम read लिङ्गम्—अ

—— ll. 4-5—for लिङ्गधर्मयुक्ते तामपि read लिङ्गम् धर्मप्रयुक्ततायामपि

—— l. 6 —for नाशा read न शा

After (88) some MSS. have the following additional verse—

प्रयच्छेन्नमिकां कन्यामृतुकालभयान्वितः ।

अतुमस्यां हि तिष्ठन्त्यामेनो दातारमृच्छति ॥

VERSE LXXXIX

न चैवैनां—V. L. नस्वेवैनां (Samskaramayūkha, p. 102).

प्रयच्छेत्—V. L. प्रयच्छेत

P. 1161, l. 1—for न दानं read दानं

VERSE XC

कुमार्युतु—V. L. नारी ऋतु (Samskāraratnamālā, p. 501).

उदीक्षेत—V. L. उपासीत (Nandana and Viramitrodaya Samskāra, p. 772).

VERSE XCI

यदि स्वयम्—V. L. यदास्वयम् (Viramitrodaya Samskara, p. 772).

VERSE XCII

मातृकं भ्रातृदत्तं वा—V. L. मातृदत्तं भ्रातृदत्तं (Madanapārijāta, p. 148).

स्तेना—V. L. (a) स्तेयं (Aparārka, p. 94) (b) स्तेनः (noted by Medhātithi).

पित्र्यं कन्या—V. L. पित्र्यदत्तं (Viramitrodaya Samskāra, p. 772).

P. 1162, l. 3—for नालङ्का read अलङ्का

VERSE XCIII

स हि—V. L. स च

P. 1162, l. 4—for निरोधोयं read निषेधोऽयम् । तत्र हेतुः as in S.

P. 1162, l. 5—for वेदयितुः read चाददतः

VERSE XCIV

P. 1163, l. 3—for वर्षा read वर्षा'

VERSE XCV

विन्दते नेच्छयात्मनः—V. L. विन्देतानिच्छयात्मनः (which is not Medhātithi's reading, as has been wrongly asserted by Bühler and Hopkins).

P. 1163, l. 7—for यान्तु read यन्तु

—— l. 11—for कल्पेत read कल्प्येत

—— l. 12—for देवता read देवताया

—— „ —after लभ्यते add तथा

—— l. 13—omit द्विषाणां

—— l. 14—for पतिर्विन्देत read अविविन्देत

VERSE CXVII

त्रियेत—V. L. त्रियते (Madanapārijāta, p. 153).

कन्यायां दत्तशुल्कायां—V. L. कन्याया दत्तशुल्काया (Vīramitrodaya Samskāra, p. 739).

दत्तशुल्कायां—V. L. शुल्कदत्तायां

P. 1164, l. 4—for प्रजार्येषु वा read प्राप्ता सर्वेषु वा

VERSE XCVIII

P. 1165, l. 3—for प्रायश्चित्ते read प्रायश्चित्तविधानेन न

VERSE XCIX

पुनरन्यस्य—V. L. नरस्यान्यस्य (Samskāraratnamālā, p. 503).

यदन्यस्य प्रतिज्ञाय—V. L. यदन्यस्याभ्यनुज्ञाय

P. 1165, l. 5—for तदुक्तं read यदुक्तं

—— l. 6—for स्यानुज्ञया read स्य प्रतिज्ञाय

—— „ —omit वरं

—— „ —for कन्या read कन्यां

VERSE CI

व्यभिचारो—V. L. व्यभिचारो (Aparārka, p. 101 and Vivādaratnākara, p. 421).

P. 1166, l. 1—for वचनवित्या read वचनक्रिया as in Mad.

VERSE CII

नाभिचरेतां तौ—V. L. (a) नातिचरेतां तौ, (b) नाभिचरेयातां
वियुक्ता—V. L. (a) नियुक्ता, (b) विमुक्ता (Vivādaratnākara, p. 421).

P. 1166, l. 7—for संहारः श्लो० read संहारश्लो०

VERSE CIII

दायधर्म—V. L. दायभागं

VERSE CIV

समम्—V. L. सह (Halāyudha and Pārijāta mentioned in Vivādaratnākara, p. 455 ; also Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 326).

P. 1167, l. 1—तथा...संक्रामति is out of place where it stands.

VERSE CVI

सर्वमर्हति—V. L. लब्धुमर्हति (Shrāddhakriyākaumudī, p. 450).

VERSE CVII

स एव—V. L. स एष

P. 1168, l. 1—for यथाश्रुति...ग्रहणा read यथाश्रुततात्पर्यग्रहणा

VERSE CVIII

पितेव—V. L. पितृवत् (Smṛtichandrikā Samskāra, p. 90).

भ्रातृन्—V. L. भ्राता (do.)

ज्येष्ठे भ्रा—V. L. ज्येष्ठभ्रा (Vivādaratnākara, p. 457).

पुत्रवत्—V. L. पितृवत् (Smṛtichandrikā Samskāra, p. 90).

P. 1168, l. 3—for गह्णीयाः read अह्णीयाः । तैरप्ययं पितेति भावनीयम् as in S.

VERSE CIX

P. 1169, l. 1—for य एवगुणज्ये read य एवं गुणो ज्ये

VERSE CX

अज्येष्ठवृत्तिर्यस्तु स्यात्—V. L. (a) अज्येष्ठ एव यस्तु स्यात्, (b) अज्येष्ठ-वृत्तिर्यस्तत्र (Vivādaratnākara, p. 457).

P. 1169, l. 3—for पुत्रे च read पुत्रे इव

—— „ —omit कनीयांसेपि तथैव वर्तन्तेति

—— l. 5—for नुवृ read निवृ

VERSE CXI

धर्मकाम्यया—V. L. धर्मकारुण्या (Aparārka, p. 719).

धर्म्याः...क्रिया—V. L. धर्म्याः...क्रियाः (do).

P. 1170, l. 1—for निरपेक्ष्यस्य read निरपेक्ष्य स्व as in Mad., or निरपेक्षस्तद् as in S.

P. 1170, l. 6—for मार्धं तत्स्व read मार्धर्मत्वं स्व

—— l. 7—for आद्याहव read आदौ । आहव

—— l. 8—before प्रतिपद्यन्ते add न

—— l. 9—for यजते read यजेते

—— l. 10—for कुर्वति read कुर्वीत as in Mad.

VERSE CXII

उपेष्टस्य विंश उद्धारः सर्वद्रव्याच्च यद्वरम्—V. L. उपेष्टः समुद्धरेदंशं
सर्वद्रव्याच्च यद्वरम्

तुरीयं तु—V. L. तृतीयं तु

P. 1170, l. 12—for छेयो read छेया

—— l. 14—for कलियु read कृतयु

—— l. 17—for प्राप्त read प्राप्तः

—— „ —for नहि read नहीदं

—— l. 18—for हेतु read हेतुः

—— „ —for देशः सर्वं read देशपूर्वं as in Mad.

—— „ —for निजान् जनपदश्च read जातिजानपदान्श्च

P. 1171, ll. 3—4—for मध्यद्रव्याद्वा read सर्वद्रव्यात्

VERSE CXIII

यथोदितम्—V. L. मिथो यदि

P. 1171, l. 8—for मध्यममध्य read मध्य

—— l. 9—for श्लोकैर्ब read श्लोके ब

VERSE CXIV

वरम्—V. L. वरान् (noted by Medhātithi.)

धनजातानां—V. L. धनजातीनां

अग्रम्—V. L. अग्रम्

P. 1172, l. 2—for दशाव...दशशब्दः read वयंवादवर्गाद वरमेकमाददीत
यदि दशागावोऽथवा वा सन्ति तदैकं श्रेष्ठमादरीत दशावयवे वर्गे दशशब्दः as in S.

VERSE CXV

देयं तु—V. L. देयं स्यात् (Vivādaratnākara, p. 476).

स्वकर्मसु—V. L. स्वधर्मतः

P. 1172, ll. 5-6—for विशेषंतो read विशेषतो as in Mad., or विशेषवंतो

P. 1172, l. 7—for पानविधिं read पायनविधं

VERSE CXVI

त्वेषां—V. L. तेषां

VERSE CXVII

ततोऽनुजः—V. L. ततोऽपरः (Vyavahāramayūkha, p. 43).

VERSE CXVIII

प्रदधुः—V. L. स्वं दधुः (Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 345).

स्वाभ्यः स्वाभ्यः—V. L. (a) स्वेभ्योऽश्वेभ्यः (Aparārka, p. 731 and Mitākṣara, 2 ; 124) ; (b) स्वेभ्यः स्वेभ्यः (Vivādaratnākara, p. 496).

P. 1174, l. 2—for प्रजाभ्य इत्य read स्वजात्य

—— l. 5—for उद्धार read उद्वाह as in Mad.

—— l. 6—for द्धार read द्वाह as in Mad.

—— l. 7—for च इदं read स इदं

—— l. 1—for अलङ्कारत्वं read अलङ्कारस्तु

—— „ —for भिन्नमिति read भिन्न इति

—— l. 14—for अयं दायः read अदायः

—— l. 15—for शब्दा read शब्द

—— l. 16—After पितृदायेभ्यः add—यत् पित्राऽवश्यदातव्यं तन्नका

(कन्यांशं ?) उद्धृत्य शेषं विभजेरन्नित्यर्थः । यथावाकरणादिमव्याहृत्यते (?) तद्वत्कन्यादानम् । अवश्यकर्तव्यत्वात् । यथा कन्याभ्यः as in S.

—— l. 18—वा याज्ञतु read वायो नतु

—— l. 19—for वोच्य read नोच्य

—— „ —for चोच्यते न पुन read यच्चोच्यते तत्पुन

VERSE CXIX

चैकशफं—V. L. (a) सैकशफं (Mitākṣarā 2. 119, Madanapārijāta, p. 686); (b) त्वेकशफं (Aparārka, p. 723).

तु विषमं—V. L. (a) सैकशफं (do.; Madanapārijāta, p. 686); (b) च विषमं (Vivādaratnākara, p. 498).

VERSE CXX

P. 1175, l. 4—for चैवाधि read चैकाधि

VERSE CXXI

यवीयान्—V. L. कनीयान् (Mitākṣarā, 2. 136).

P. 1176, l. 3—for क्षेत्रं क्षेत्रजस्य read क्षेत्रजः

— „ —for तद्वाश्रित्य read तद्ध्याहृत्य

— l. 6—for वाहृत्य read वाध्याहृत्य

P. 1176, l. 8—for न विनिकल्पा read न विकल्पा

VERSE CXXIII

संहरेत् स पूर्वजः—V. L. (a) संहरेत् सर्वपूर्वजः; (b) संहरेत् स तु पूर्वजः (Vivādaratnākara, p. 473); (c) स लभेत् स तु पूर्वजः

स्परेऽप्येष्ट—V. L. परेऽप्येष्ट

VERSE CXXIV

अज्येष्ठायां—ज्येष्ठायां (hinted by Medhātithi).

वृषभषोडशः—V. L. (a) वृषभषोडशम्; (b) वृषभषोडश

P. 1178, l. 2—After गरीयसी add स गरीयसीम् यस्य कनीयसी स

VERSE CXXV

ज्येष्ठेन—V. L. (a) ज्यैष्ठ्येन (Vīramitrodaya Rājanīti, p. 37); (b) ज्यैष्ठ्य (Vivādaratnākara, p. 477).

VERSE CXXVI

यमयोश्चैव गर्भेषु—V. L. यमयोश्चैकगर्भेऽपि (Nandana).

सुब्रह्मण्यास्वपि—V. L. (a) सुब्रह्मण्या इति (b) ; स्वब्रह्मण्यास्वपि , (c) सुब्रह्मण्यायामपि (Vīramitrodaya Rājanīti, p. 37).

जन्मतो ज्येष्ठता स्मृता—V. L. जन्मना ज्यैष्ठ्यमुच्यते (Vīramitrodaya Rājanīti, p. 37).

P. 1179, l. 3—for अन्यत्र read अन्यत्

VERSE CXXVII

P. 1179, l. 5—for कार्यलक्ष read कार्यस्योपलक्ष

—— l. 6—for संवादाद्य read संवाद्य अ

—— „ —for मात्रा read मात्रात्पुत्रिकेत्येकेषाम्

P. 1180, l. 1—for दियोगेन read इतिमन्त्रादियोगेन

—— „ —for संवादभावेन read संबन्धाभावेन as in Mad.

—— „ —for कृतमुच्यते सुतव read कृत इत्युच्यते पुनर्व

After 127 some MSS. have the following additional verse—

अभ्रातृकां प्रदास्यामि तुभ्यं कन्यामलङ्कृताम् ।

अस्यां यो जायते पुत्रः स मे पुत्रो भवेदिति ॥

which is found in Vashīṣṭha.

VERSE CXXVIII

स्य पुत्रिकाः—V. L. (a) स पुत्रिकाम् ; (b) स्यपुत्रिकाः (c) स्वपुत्रिकाः

VERSE CXXIX

P. 1180, l. 4—for तदत्र read एतदत्र

—— „ —for दाने read दने

VERSE CXXX

धनं हरेत्—V. L. हरेद्धनम् (Vivādaratnākara, p. 591).

P. 1180, l. 6—मेवधनं...युज्यते should be omitted.

VERSE CXXXI

यौतकं—V. L. यौतुकं

धनम्—V. L. वसु

P. 1181, l. 3—for सौदायक read सौदायिक

—— l. 4—for तत्सम्बन्ध read न संबन्ध

—— „ —for न भक्त read इतरेषु भक्त

—— ll. 5-6—for कुमारीभाग एव...यौतकं, read कुमारीग्रहणात् या

नास्ति कुमारी तस्या नास्ति । एवकारस्य च प्रसिद्धानुवादकत्वात् प्रकरणबाधकत्वम् ।
अतश्च पुत्रिकाविषयं यौतकम्

P. 1181, l. 7—for निधाना read निर्धना

VERSE CXXXII

For the second line the Vivādaratnākara (p. 560) reads
—दैहित्र एव तु हरेदपुत्रस्याखिलं धनम् adding that it is Anuvāda of the
first half.

अपुत्रस्य पितुर्हरेत्—V. L. अपुत्रस्य हरेद्यदि (noted and rejected
by Medhātithi).

दद्याद् द्वौ पिण्डौ—V. L. दद्यात्तत्पिण्डं

P. 1182, l. 3—for दातुः read यदा तु

—— „ —After तदा add न

—— „ —for दानेन read दाने

—— l. 5—for न तु read यदि

—— „ —for भार्यापुत्र read भार्यायामपुत्रः

—— l. 6—for पिता read माता as in S.

P. 1182, l. 6—for जातः पु read जातपु as in S.

— l. 8—for नीवाजी read नैवाजी

— „ —for लक्ष्यः read लक्षणे

— l. 9—for विद्य read विद्य

— l. 10—for पुत्र पुत्रि read पुत्रः पुत्रि

— „ —in place of अज्जसा अयं प्रयुङ्क्तेति substitute ll. 10—14 from p. 1184 येन कार्यं.....पराभ्यां द्वाभ्यां,—which latter should be replaced by ll. 10—27 of p. 1182 and ll. 1—9 of p. 1183—according to S.

P. 1182, l. 11—for पुमांसं read पुंसा सं

— „ —for अर्थ read अथ

— l. 13—for ताः कन्यास्वपितृणां हि याहिता read नाकन्यासु कचिन्तृणां सुसधर्मक्रिया हिता

— l. 16—for तथोक्ते read यच्चोक्तं

— l. 17—Before कामयते add न

— l. 19—for मपत्यशे read मन्यशे

— l. 22—After प्रतिषेधस्तद् add तिक्रमे विवाहस्य संस्कारतैव नास्ति शूद्राद्याधानस्यैवाहवनीयाद्यर्हता । भगिन्यादि as in S.

— l. 23—After धीनेपि add न

— „ —for यथा च स्व read यथा च सह

— l. 26—for ओद्धार read ओद्वाह

— l. 27—for भवत्य read भवत्वयम्

P. 1183, l. 1—for पितृसुता read पितृस्वता

— „ 1—After लक्ष्यं add भयलक्ष्यवान्

P. 1183, l. 1—for प्रत्यया read प्रत्यङ्गा

— l. 7—for बधित read बाधित

— „ —for ते चेदपत्यमात्रे कानीने स्मरन्ति read तेन चापत्यमात्रो कानीनो भवति, as in S.

VERSE CXXXIII

न विशेषोऽस्ति—V. L. विशेषो नास्ति (Smṛtitattva II. p. 191).

VERSE CXXXIV

स्त्रियाः—V. L. स्त्रियः (Bālabhāṭṭi, 2132).

VERSE CXXXV

अपुत्रायां—V. L. अप्रजायां (Aparārka, p. 754).

हरेतैवा—V. L. (a) हरेदेवा (Aparārka, p. 754), (b) हरेष्चैवा (Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 374).

P. 1184, l. 7—for ननु read ननु

— l. 8—for तानि नामानि read तानीमानि

— l. 9—for ग्रहणं read गमनं

— l. 10—for संस्त read संस्त

— ll. 10—14 should be transposed to p. 1182, l. 11

as in S.

— l. 11—for ननु read सनु

— l. 12—After पञ्चान्तरेऽपि add पञ्चान्तरेषु दद्यात् । न च सर्वस्वग्रहणपक्षे दद्यादिति नोदना पञ्चान्तरेपि, as in N.

— l. 13—for प्रपिता read माता

VERSE CXXXVI

सदृशात्—V. L. सदृशं

P. 1185, l. 3—for दाना read पिण्डदाना

— „ —for करणं read प्रकरणं

— l. 6—Before प्राप्नोति add पिण्डदानं as in Mad.

— l. 7—After तदपि add न

— „ —for लक्ष्ययोः read लक्ष्यायाः

— l. 8—for कारण read प्रकरण

VERSE CXXXVII

अथ पुत्रस्य पौत्रेण—V. L. पौत्रस्येह तु पुत्रेण

VERSE CXXXVIII

त्रायते पितरं—V. L. पितरं त्रायते (Vivādaratnākara, p. 583).

For the second half the Smṛtitattva II (p. 389) reads—
मुखसन्दर्शनेनापि तदुत्पत्तौ यतेत सः ।

P. 1186, l. 5—for जात read जायत

VERSE CXXXIX

पौत्रवत्—V. L. (a) पूर्वजान् (Govindarāja); (b) पुत्रवत् (Nan-
dana).

VERSE CXL

पितुस्तस्याः—V. L. पितुस्तस्य (noted by Medhātithi).

तत्पितुः पितुः—V. L. तु पितुः पितुः (Vivādaratnākara, p. 563).

पिण्डम्—V. L. पिण्डान् (Madanapārijāta, p. 609).

P. 1187, l. 2—for एवेत्य read एव पितुरित्य

— l. 3—for निरूप्य read निरूप्य

— „ —for न पितुः read तत्पितुः

VERSE CXLI

हरेतैव—V. L. हरेत्तैव (Vivādaratnākara p. 567 ; Vīrami-trodaya, Samskāra, p. 208).

सम्प्राप्तोऽप्यन्यगोत्रतः—V. L. सम्प्राप्तोऽस्य न पुत्रकः (Nandana).

P. 1187, l. 6—for भाक्तं read भाक्त्वं

—— l. 8—for विशदंशा read विशेषादंशा

—— l. 10—for वक्ष्यति read ऽवक्ष्यत as in N.

VERSE CXLII

हरेत्—V. L. भजेत् (Mitākṣarā, 2.132).

स्वधा—V. L. स्वधाम् (Samskāraratnamālā, p. 455).

कचित्—V. L. सुतः (Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 351).

P. 1188, l. 2—for जुगां read जुगो

—— l. 3—for दानादौ read दानाद्यौ

—— „ —for तद्वदेते read तदेतत्

—— l. 4—for सिमन्स्व read स्मै स्व

—— l. 5—for हरये read हारये

VERSE CXLIII

अनियुक्ता—V. L. अनियुक्तः

P. 1189, l. 2—for वञ्चं read चेञ्चं as in Mad.

—— l. 3—for यद्यपि read यतः

—— „ —for नैव चा read तेनैव चा For this sentence S reads नैवासौ चेन्निरिक्यहरः

P. 1189, l. 9—for नाञ्च read नञ्च

—— „ —for चतुर्दशेनानि read च दर्शनेनानि as in Mad.

—— „ —for सूता read सुता

P. 1189, l. 13—for दास्ये read दास्यो

— „ —for भियोग read नियोगः

— l. 15—for कामतायेन read कामलोभेन as in Mad.

VERSE CXLIV

पैतृकं रिक्थं—V. L. पैतृके रिक्थे (Vivādaratnākara p. 587).

हि सः—V. L. हि यः (Vivādaratnākara, p. 587).

मपि पुमाश्चार्था—V. L. मपुत्रायां पुत्रो (Dattakamīmāṃsā, p. 29).

VERSE CXLV

चेन्निकस्य तु—V. L. (a) चेन्निकस्य हि, (b) चेन्निकस्यैव

P. 1190, l. 4 for दश्येत read दश्येन

— l. 5 for अयत्यार्थ read अयत्यम् । अर्थे

VERSE CXLVI

तस्यैव तद्धनम्—V. L. तस्य तमेव च (Noted by Bālabhāṭṭī 2. 136.)

स्त्रियमेव च—V. L. स्त्रियमेव वा (Aparārka, p. 742).

P. 1190, l. 7—omit the न before दद्यात्

— „ —for दर्शेन read दर्शनेन

— l. 8—for धनै read धने

— „ —for वक्ष्य read रक्ष्य

— „ —for तस्य वचनं दद्यादिति, read तस्य तद्धनम् । तस्य विभक्तधनस्य धनं दद्यादिति as in S.

VERSE CXLVII

मिथ्योत्पन्न—V. L. वृथोत्पन्नं

P. 1191, l. 1—for युक्तेन read युक्तेति

— „ —for विरोधे read विरोधेः

— l. 2—for हारस्तत्र तु read हारस्तत्र तत्र

— „ —for पूर्वांनुमतमिच्छन्ति read पूर्वे तु न तमिच्छन्ति
as in S.

— „ —for जारज read कामज

— l. 3—for भाव्युच्यते read भावी अत उच्यते

— l. 4—Before पाठे read अनियुक्तेति

VERSE CXLVIII

चैकजातानां—V. L. (a) त्वेकजातानां (b), चैकजातीनां, (c) त्वेव जातानां

P. 1191, l. 7—After मन्यन्ते add— नानाजातीयासु बह्वीषु जातानां
वक्ष्यमाणानां चतुरोशान् हरेदित्यादि भागव्यवस्था । एकस्यां तु विजातीयायां कदापि
न प्रयुज्यते । तस्येहासम्भवादग्रहणम् as in S.

VERSE CXLIX

यदि—V. L. यदा (Vivādaratnākara p. 527).

विभागोऽयं विधिः स्मृतः—V. L. विभागोऽयं प्रकीर्तितः (Vivādaratnā-
kara p. 527).

VERSE CL

प्रधानतः—V. L. विधानतः

P. 1192, l. 2—for एकस्यां...ग्रहणं read कीनाशो बाहः...

— l. 3—for सुर read सीर

— l. 4—for यावन्तोऽशास्त्रत read यावन्तोऽशास्तत

VERSE CLI

वैश्याजः सार्धम्—V. L. वैश्याजोऽध्यर्धम् (Vivādaratnākara, p. 528).

P. 1193, l. 1—for श्रवणादि read श्रवणे द्वि

— „ —for संख्येऽवक read संख्ये तु क

VERSE CLII

सर्वं वा—V. L. सर्वथा

रिक्थजातं—V. L. धनजातं

तद्दशधा—V. L. तु दशधा

परिकल्प्य च—V. L. (a) परिकल्पयेत्, (b) परिकल्पितम्, (c) प्रविभज्य तु; (Parāsharamādhava, p. 343), (d) प्रविभज्यते (Vivādaratnākara p. 528).

P. 1193, l. 2—for ऋक्थ read रिक्थ,

VERSE CLIII

हरेद्द्वयंशमंशं—V. L. द्वयंशमेकमंशं (Vivādachintāmaṇi, Calcutta, p. 144).

चतुरंशान्—V. L. चतुरंशान् (Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 343).

P. 1193, l. 3—for विशिष्टायागमायाष्टमो भा read विशिष्टयोरागम-
योरन्यो भा as in S.

— l. 4—for चत्रिया read चत्रियायाः

— l. 7—for सर्वं स्वरिक्थो read सर्वत्र स्वस्वो

— l. 8—for शूद्रो लभ्य read शूद्रो लभते

— l. 9—for मूलं मते read मूलमन्ते

P. 1194, l. 2—for लभतेऽन्यत्र नियुक्तम् read न लभन्तेऽन्यत्र नियोक्तम्

VERSE CLIV

यद्यपि स्यात्तु सत्पुत्रो—V. L. यद्यपि स्यात्सपुत्रो वा (Vivādaratnākara, p. 535).

प्यसत्पुत्रोपि वा भवेत्—V. L. (a) यद्यपुत्रोपि वा भवेत् (Parāshara-mādhava Vyavahāra p, 344 and Aparārka, p. 735), (b) यद्यत्पुत्रोपि वा भवेत्, (c) यद्यपुत्रोऽथ वा भवेत् (Vivādaratnākara, p. 535).

P. 1194, l. 3—for सपुत्रो read सत्पुत्रो

—— l. 5—for इयन्तु द्रष्टव्य read इयम्बवदुष्या व्य

—— „ —for बहुवचनं read यदा बहुधनं

—— l. 6—for समानभावजा read समानासमानजा

VERSE CLV

रिक्थभाक्—V. L. दायभाक्

P. 1195, l. 1—for दद्यात्तदास्य read दद्यात्

—— l. 4—After स्तीति add वदन्तः as in S.

—— l. 5—for का read काचित्

—— l. 6—for शुश्रूषा चे read शुश्रूषुरचे

—— l. 7—Before एक add कथन्नास्ति

—— l. 8—for अभ्रातृ read अभ्रातृ

VERSE CLVI

वा—V. L. वे (Smṛtitattva II. p. 193).

P. 1195, l. 13—for चत्रिया read चत्रियस्य

P. 1196, l. 1—for तथाप्युक्तं read तथाचोक्तं

—— l. 2—for लभते के read लभेतैके

—— l. 3—for सवर्णोऽपि read सवर्णोऽवसवर्णाऽपि

—— „ —for याता read जाता

—— „ —for जायांश read ज्यायोऽंश

VERSE CLVII

भार्या विधीयते—V. L. भार्योपदिश्यते (Vivādaratnākara p. 532, Smṛtitattva II. p. 193).

P. 1196, l. 4—for लोमा read लोम

VERSE CLIX

बाम्भवाश्च—V. L. बाम्भवास्तु (Vivādaratnākara, p. 549).

VERSE CLXI

यादृशं फलं—V. L. यादृशं गुणं

तादृशं फलं—V. L. (a) तादृशं गुणं, (b) तादृशं कुलं

P. 1196, l. 2—for शात्तु नाशक्का read शात्तुत्यत्वाशक्का

— l. 3—for ब्रानमियु rerd ब्राननियु

P. 1197, l. 4—for तम read तमः

— l. 5—for मृणाया read मृणानपा

VERSE CLXII

यस्य यत्—V. L. यद् यस्य (Vivādaratnākara, p. 543 and Aparārka, p. 739).

P. 1198, l. 1—for यत्तल्पज read यस्तल्पजः

— l. 2—for को हेतुः read न हेतुः

VERSE CLXIII

तु प्रजीवनम्—V. L. तत्प्रजीवनम् (Parāsharamādhava Vyavahāra p. 348).

P. 1199,—for दन्ये read दयः

VERSE CLXV

पितृरिक्थस्य—V. L. पित्र्यरिक्थस्य

P. 1200, l. 1—After एव add न

—— l. 5—for नाफला read न फला

—— „ —for न्तरपे read न्तरापे

VERSE CLXVI

For the first line, the Vivādaratnākara (p. 553) reads
संस्कृतायां तु भार्यायां स्वयमुत्पादयेत्तु यम्

स्वधेन्ने—V. L. स्वे धेन्ने (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 38).

स्वयमुत्पादयेद्वि यम्—V. L. (a) स्वयमुत्पादयेद् द्विजम् (b) स्वयमुत्पादितश्च यः (Parāsharamādhava, Prāyashchitta, p. 38).

प्राथमकल्पिकम्—V. L. (a) प्रथमकल्पिकम् (Rāghavānanda), (b) प्रथमकल्पितम् (Vivādaratnākara, p. 553).

P. 1200, l. 7—for तार्या read ताया

—— l. 8—Before तेषा add न हि

—— „ —for चतुरः read मन्वानाः

—— „ —for रसान्सं read रसा न सं

—— l. 11—for किमु read किं

—— l. 12—for च जनके read चाजनके

—— „ —for कुर्वन्नम्यो नेति read कुर्वन्नम्येनेति

—— l. 13—for येतु read यत्तु

—— „ —for जादिज read जादेरज

—— l. 16—for नाह्यभि read नाद् व्यभि

P. 1201, l. 1—for इष्टो read इष्टं

— „ —for स्वप read स्युप

— ll. 1-2—for योहि प्रायश्चित्त read याभिप्रायाच्च

— l. 2—for पुत्रकर्मागमोऽप read पुत्रः कर्माङ्गमप

— l. 3—for चेन्नजे read चेन्नजादीनाम्पुत्रत्वे as in S or चेन्नजादीनाम्पुत्रत्वे as in Mad.

— l. 4—for श्वानिति read श्वाइति

— „ —for यदा read यथा

— „ —Before पुत्र add न

— l. 5—for अथ स्वयं read यथा च स

— l. 6—Omit अथ वृत्रिया

— „ —for पुत्रिका read पुत्रिकापुत्रस्य

— l. 7—for तद्ग्रहणमतस्तत्सा read तद्ग्रहणम् । तत्सा

VERSE CLXVII

स पुत्रः चेन्नजः स्मृतः—V. L. स ज्ञेयः चेन्नजः सुतः (Vivādaratnākara, p. 555).

व्याधितस्य—V. L. पतितस्य (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 38).

VERSE CLXVIII

सदृशं—V. L. सदृशः

वृत्रिमः—V. L. वृत्तकः

पिता च—V. L. पिता वा (noted by Medhātithī, not approved by him, as Buhler says).

प्रीतिसंयुक्तं—V. L. प्रीतिसंयुक्ती (Aparārka, p. 736).

P. 1202, l. 1—Omit वा after पठितुं

—— „ —for छांदा read छायां दा

—— l. 2—for सखा read स्वखा

—— l. 4—for ज्ञातितः read जातितः

VERSE CLXIX

गुणदोषविचक्षणम्—V. L. गुणदोषविचक्षणः

तु प्रकुर्याद्यं—V. L. यं प्रकुरीत (Nṛtyasārasamuchchaya, p. 74).

विज्ञेयश्च—V. L. विज्ञेयस्तु

P. 1202, l. 5—for स तु read ये तु

—— l. 6—for ननु read न तु

—— „ —for तुक्त read तूक्त

—— l. 7—for तथा read तदा

—— „ —Before जातो add येनाहं

VERSE CLXX

यस्य—V. L. यस्तु

न च ज्ञायेत—V. L. न विज्ञायेत

कस्य सः—V. L. कस्य चित्

स गृहे—V. L. स्वगृहे

P. 1202, l. 9—for दान्त्या read दान्ता

VERSE CLXXI

P. 1203, l. 4—for अन्यत्त्वमप्यन्य read अन्यत्र । तथाप्यन्य

VERSE CLXXII

P. 1203, l. 6—After प्राक् add व्याख्यातः

—— l. 7—for सत्यस्मि read सत्यम्यस्मि

VERSES CLXXIII—CLXXVIII

The Bhāṣya on these verses is not available.

VERSE CLXXIV

सदृशोऽपि वा—V. L. सदृशोऽथ वा (noted by Bālabhāṭṭī, on 2.131, Madanapārijāta p. 653).

अपत्यार्थे—V. L. अपत्यार्थे (Aparārka, p. 738).

स क्रीतकः—V. L. (a) स तु क्रीतः (Vivādaratnākara, p. 570),
(b) स क्रीतस्तु (Madanapārijāta, p. 653).

VERSE CLXXV

वा स्वयेच्छया—V. L. (a) वा यथेच्छया (b) स्वेच्छयापि वा (Vira-
mitrodaya Samskāra, p. 743); (c) स्वेच्छयात्मनः

VERSE CLXXVI

सा—V. L. ऽसौ (Aparārka p. 92).

VERSE CLXXVII

यस्मै—V. L. यस्तु (Shuddhikaumudī p. 92).

आत्मानं स्पर्शयेद्यस्तु—V. L. आत्मानमर्पयेद्यस्तु

तस्तु स स्मृतः—V. L. तस्स उच्यते (Suddhikaumudī p. 92.)

VERSE CLXXVIII

यं ब्राह्मणस्तु शूद्रायां—V. L. ब्राह्मणो यस्तु शूद्रायां

VERSE CLXXX

यथोदितान्—V. L. यथोदितम्

P. 1207, l. 4—for कल्पा read अनुकल्पा

VERSE CLXXXI

य एते—V. L. यत्र ते (Vivādaratnākara, p. 574).

ऽभिहिताः—V. L. विहिताः

यस्य ते—V. L. (a) यस्वैते (Vivādaratnākara, p. 574), (b) यस्यैतत्

P. 1207, ll. 9—12,—सर्वेषामपि...र्थवादः—all this should go under 202.

[The Bhāṣya on 182-202 is not available.]

VERSE CLXXXII

एकश्चेत्—V. L. यद्येकः

सर्वास्तान्—V. L. सर्वे ते (Vivādaratnākara, p. 582, Mitākṣarā 2.132).

VERSE CLXXXIII

सर्वासा—V. L. बह्वीना (Srāddhakriyākaumudī, p. 479).

प्राह पुत्रवतीर्मनुः—V. L. पुत्रिण्यो मनुश्चवीत् (Dattakamīmāṃsā, p. 14).

VERSE CLXXXIV

श्रेयसोऽलामे—V. L. श्रेयसोऽभावे (Vivādaratnākara, p. 552).

VERSE CLXXXV

पुत्रा रिक्थहराः—V. L. पुत्रो रिक्थहरः (Aparārka, p. 653).

एव च—V. L. एव वा (Aparārka, p. 653).

भ्रातर एव च—V. L. भ्रातर अत्र च

VERSE CLXXXVI

सम्प्रदातैषां—V. L. सम्प्रदस्तेषां (Aparārka p. 544).

After 186 some Mss. have the following additional verse.

अमुतास्तु पितुः पत्न्यः समानांशाः प्रकीर्तिताः ।

पितामहश्च ताः सर्वा मातृकल्पाः प्रकीर्तिताः ॥

VERSE CLXXXVII

भवेत्—V. L. हरेत् (Smṛtitattva II, p. 195).

सकुल्यः स्यात्—V. L. सकुल्याः स्युः

After 187 some Mss. have the following additional half-line.

हरेर (द) नृत्विजो वाऽपि न्यायवृत्ताश्च याः स्त्रियः ।

VERSE CLXXXIX

द्रव्यं—V. L. धनं (Vivādaratnākara, p. 597).

VERSE CXC

सगोत्रात्पुत्रमा—V. L. गोत्रात्तन्तुं समा (Aparārka, p. 742).

पुत्रमाहरेत्—V. L. तन्तुमाहरेत् (Vivādaratnākara, p. 589).

स्यात्तत्तस्मिन्—V. L. स्यात्तत्तस्य

तत्र यद्विक्थजातं—V. L. तत्र यो विक्थभागः (Aparārka, p. 742).

तत्तस्मिन्—V. L. तं तस्मै (Aparārka, p. 742).

VERSE CXCI

द्वौ तु यौ—V. L. द्वौ चैव

VERSE CXCH

समं सर्वे—V. L. सर्वे पुत्रा (Kalpataru quoted, Bālabhaṭṭi on 2. 145).

VERSE CXCHH

यथाहृतः—V. L. यथांशतः (Vivādaratnākara p. 516).

VERSE CXCV

भ्रातृमातृ—V. L. मातृभ्रातृ

अध्यावाह्निकं—V. L. अध्यावह्निकं (Mitākṣarā, 2. 135-136).

प्रीतिकर्मणि—V. L. प्रीतितः स्त्रियै (Vivādaratnākara, p. 522).

VERSE CXCV

वृत्तायाः—V. L. वृत्तायां

VERSE CXCVI

यद्वसु—V. L. यद्वनम् (Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 373 Vivādaratnākara, p. 519).

अप्रजायामतीतायां—V. L. (a) अतीतायामप्रजसि (Vivādaratnākara p. 519), (b) अतीतायामप्रजायां (Smṛtitattva II, p. 186).

VERSE CXCVII

दत्तं—V. L. किञ्चित् (Vivādachintāmaṇi, Cal., 143).

यत्त्वस्थाः स्यात्—V. L. (a) यत्तुं तस्याः, (b) यत्तस्यै स्यात्

अप्रजायामतीतायां—V. L. (a) अतीतायामप्रजसि (Aparārka, p. 753), (b) अतीतायामप्रजायां

VERSE CXCVIII

स्त्रियां तु—V. L. स्त्रियास्तु (Madanapārijāta, p. 667).

VERSE CXCIX

मध्यगात्—V. L. मध्यकात्

VERSE CC

स्त्रीभिः—V. L. कश्चित् (Smṛtitattva II, p. 184).

VERSE CCII

तु न्यायं—V. L. (a) च न्यायं, (b) तन्न्यायं (Vivādaratnākara, p. 487).

ग्रासाच्छादनमत्यन्तं—V. L. (a) ग्रासाच्छादनमभ्यङ्गं, (b) ग्रासाच्छादनमात्रं
तु

मनीषिणा—V. L. मनीषिणः (Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 377).

पतितो ह्यददद्भवेत्—V. L. पतिताः स्युरदिस्वः (Vivādaratnākara, p. 487).

P. 1207, ll. 9-12—should come under this verse—

VERSE CCIII

तु—V. L. तु (Vīramitrodaya Samskāra, p. 195).

दायमर्हति—V. L. दातुमर्हति

P. 1218, l. 1—for त्वन्नसत्तानानामपत्यं read त्वन्नतन्तूनामापत्यं

—— 1. 3—for जंतू read तन्तू

—— „ —for वा तेन read वाऽनेन

—— 1. 4—after विवाहः add उपनेयता च जात्यन्धपङ्क्तूनां
वातरेतसः क्लीबस्य दर्शिता । उन्मत्तादयस्स्वनुपनेयाः कुतस्तेषां विवाहः, as in S.

—— „ —for ग्रहणासा read ग्रहणसा

—— 1. 5—for तस्य सर्वपुत्रगृह्येनपतितोपि स्मृति read तच्च
स्मृति

—— 1. 8—for तद्दर्शयितव्यम् read तद्दर्शितम्

VERSE CCIV

यदि विद्यानुपाक्षितः—V. L. (a) यदि विद्यानुपाक्षिणम् (b) यदि
विद्यानुपाक्षिनः (Mitākṣarā 2. 118).

VERSE CCV

ईहातरचेदने—V. L. ईहातो यदने (Vivādaratnākara, p. 507).

P. 1219, l. 5—for अस्त्येव विभा read अस्त्येवाविभा

— ll. 5-6—for अपिन्नेऽपि read अपिन्ने इति

VERSE CCVI

मैत्र्य—V. L. मैत्र (Vivādachintāmaṇi, Calcutta, p. 135).

माधुपर्किक—V. L. माधुपर्किक (Vyavahāramayūkha, p. 55).

P. 1220, l. 1—for विद्याया read विद्यया

— l. 2—for यद्यप्ये read यद्यप्ये

— „ —for जायमानेन read याजनेन as in S.

— l. 3—for यतस्तल्लभ्यते read यदने लभ्यते as in S.

VERSE CCVII

निर्भाज्यः—V. L. विभाज्यः (Aparārka, p. 720).

P. 1221, l. 2—for न चेयं read न देयं as in N. and S.

VERSE CCVIII

For the second line the Mitākṣarā (2. 118) reads दायादेभ्यो न तद्दद्याद्विद्यया लब्धमेव च; so also Parāsharamādhava (Vyavahāra, p. 377) and Madanapārijāta, (p. 685).

उपार्जितम्—V. L. उपार्जयेत् (Mitākṣarā, 2. 118).

पितृद्रव्यं—V. L. पितृद्रव्यं

तत्—V. L. च (Aparārka p. 723).

P. 1221, l. 6—omit न before वक्तव्यः as in N.

— l. 7—for मन्त्रे read मैत्रे

VERSE CCIX

पिता—V. L. यदा

मनवासं—V. L. (a) मनुपन्नन् (b) मनवाप्यं (Vivādaratnakāra p. 461).

P. 1222, l. 1—for तदोक्तं read तदुक्तम्

—— „ —for चेष्ट read वेष्ट as in Gautama 25. 2.

—— l. 2—for यतस्ते read यदैव ते

—— l. 5—before नियोक्तव्यं add न

—— „ —for पुत्रकामेन वा वि read पित्रा चाकामेन वि as in Gautama 15. 9.

—— l. 6—for विति read निति as in Gautama 15. 9.

VERSE CCX

विभक्ताः—V. L. संसृष्टाः (Vyavahāramayūkha, p. 65).

विभजेरन्—V. L. विभजेयुः (Vivādaratnākara, p. 601).

ज्यैष्ठ्यं तत्र—V. L. (a) ज्येष्ठस्तत्र, (b) ज्येष्ठो ह्यत्र

P. 1222, l. 12—for स्वपितृय read अपितृय

—— l. 13—for भूतः सर्वग read भूतपूर्वग

VERSE CCXI

P. 1223, l. 2—for तस्यां read तस्य

VERSE CCXII

विभजेरन्—V. L. विभजेयुः (Mitākṣarā 2. 139).

P. 1223, l. 3—for संसृष्टार्थे गृहीयुः read संसृष्टोऽर्थे ते गृहीयुः

—— „ —for अपुत्रा read अप्रजा

P. 1223, l. 4—for प्रवृत्ता read प्रप्ताः

— „ —for प्रतिगो read पतिगो

— „ —for त्विय read न त्विय

— l. 5—for युयुञ्ज read युयै च as in Mad.

P. 1224, l. 3—after जीवतोरिति add तत्र...दर्शयति which appears wrongly in l. 4.

VERSE CCXIII

यो ज्येष्ठो...लोभाद्—V. L. यो लोभात्...ज्येष्ठो (Vyavahāramayū-kha, p. 58).

सोऽज्ये—V. L. सज्ये (Mitākṣarā 2. 126).

P. 1224, l. 5—for शनिर्हं read शानर्हं

VERSE CCXIV

यौतकम्—V. L. यौतुकम्

P. 1225, l. 2—for पयेद्यन्ते read पयेद्यदा ते

— „ —for स्तद्वर्धन read स्तद् धन

— „ —for तादृश read तादृशं

— l. 4—for स्यैव न यौतकम् read स्यैव तद्यौतकम्

VERSE CCXV

न पुत्रभागं विषमं—V. L. न तत्र विषमं भागं (Vivādaratnākara, p. 468).

P. 1225, l. 5—for तेभ्योऽस्मि read तस्यास्मि

VERSE CCXVI

हरेद्वनम्—V. L. धने हरेत् (Vivādachintāmaṇi, Calcutta, p. 159).

ये स्युः—V. L. यैस्तु

P. 1226, l. 1—for भागे द्वयं read भागे भागद्वयं

—— l. 3—before पितु add ये

—— l. 4—for त एव मेव read तत एव

VERSE CCXVII

दायाद—V. L. दायाद्य (Vivādaratnākara, p. 591).

VERSE CCXVIII

दश्येत—V. L. दश्यते

VERSE CCXIX

क्षेमं प्रचा—V. L. क्षेमप्रचा (Madanapārījāta, p. 685).

पत्रं—V. L. पात्रं

P. 1227, l. 2—for वृद्धा वास्तु चारा read वृद्धाः वास्तु च चौरा

The Bhāṣya on 220-227 is not available.

VERSE CCXX

विभागो—V. L. हि भागो

VERSE CCXXI

राजान्तकरणावेतौ—V. L. (a) राज्यान्तकरणावेतौ ; (Vīramitrodaya Rājanīti p. 152), (b) राज्ञान्तकरणावेतौ (Vivādaratnākara, p. 611).

निवारयेत्—V. L. (a) निवासयेत्, (b) विवासयेत् (Vivādaratnākara, p. 611).

दोषौ—V. L. द्वेष्यौ (Vivādaratnākara, p. 611).

VERSE CCXXII

प्रकाश—V. L. प्रत्यक्ष (Vivādachitāmani, Calcutta, p. 166.)

प्रतिघात—V. L. प्रतीघात (do.)

VERSE CCXXIV

कारयेत् वा—V. L. (a) यच्च कारयेत् (Aparārka, p. 804); (b) यश्च कारयेत् (Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 392), (c) कारयित् वा (Vīramitrodaya, Rājanīti p. 153); (d) कारयेत्तथा (Smṛtisāroddhāra p. 334).

VERSE CCXXV

कितवान् कुशीलवान् क्रूरान्—V. L. (a) कितवाञ्छीलवान् कैलान्, (b) कितवाञ्छीलवान् क्रूरान्, (c) कितवान् कुशीलवान् केतान्, (d) कितवान् कुशीलवान् केरान् (Narāyaṇa, Vivādaratnākara, p. 315), (e) कितवान् कुशीलवान् चौरान् (Vīramitrodaya Rājanīti, p. 153).

VERSE CCXXVII

वैरकृतं—V. L. वै विकृतं (Vivādaratnākara p. 611).

VERSE CCXXIX

P. 1231, l. 3—for सम्बन्धेनाव read बन्धनेनाव

— l. 4—for कर्मणि read कर्मणी

VERSE CCXXX

For the second line Parāsharamādhava (Vyavahāra, p. 159) reads शिथिलाविलरज्ज्वाद्यैर्धियान्नुपतिमर्दनम्

दरिद्राणां च रेगिणाम्—V. L. दरिद्रानाथरेगिणाम्

P. 1232, l. 1—for दमः read दमं

— „ —for व्यादि read फादि

VERSE CCXXXI

ये नियुक्तास्तु—V. L. येऽनियुक्तास्तु (noted by Medhātithi)

नृपः—V. L. बुधः

P. 1232, l. 4—for अन्यस्मा read अन्यतरस्मा as in S.

— l. 5—for माणो read माणे

VERSE CCXXXII

P. 1233, l. 2—for खितमस्ति read खितमिति

— „ —for संवाधशा read संबन्धेन शा

— l. 3—for ब्राह्मणयोरपि read ब्राह्मणस्यापि

VERSE CCXXXIII

भूयो—V. L. प्राज्ञो (Mitākṣarā 2. 306.)

तीरितं—V. L. (a) निर्णीतं (Nandana); (b) तारितं

यद्भवेत्—V. L. (a) सम्भवेत् (Smṛtitattva, II p. 231);

(b) विद्यते (Mitākṣarā 2. 306).

निवर्तयेत्—V. L. (a) निवर्तते, (b) पि वर्तयेत् (Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 161).

विद्यात्—V. L. ज्ञेयं (Mitākṣarā 2. 306).

P. 1233, l. 5—for धिकारणे read धिकरणे

— l. 6—for उ शब्दं read उशिष्टं

— l. 7—धनग्रण.....ज्ञानादिना—all this should go under verse 234.

After 233 some Mss. have the following additional verse—

तीरितं चानुशिष्टं चयो मन्येत विकर्मणा ।

द्विगुणं दण्डमास्थाय तत्कार्यं पुनरुद्धरेत् ॥

VERSE CCXXXIV

अमात्याः—V. L. अमात्यः

प्राङ्विवाको—V. L. प्राङ्विवाका

यत्कुर्युः—V. L. (a) यत्कुर्यात्, (b) यः कुर्यात्

तं सहस्रं च—V. L. (a) तान् सहस्रं च ; (b) सहस्रं चैव ; (c) सहस्रं तांश्च

P. 1234, l. 1—for अर्थतस्तु read अर्थं तु

— „ —for प्रज्ञा read अज्ञा

VERSE CCXXXV

तस्करो—V. L. स्तेयी च

ज्ञेयाः—V. L. वेद्याः

VERSE CCXXXVI

P. 1235, l. 2—for त्वंकिनः शरीर read त्वंकनं शरीर

VERSE CCXXXVII

स्तेये च—V. L. स्तेये तु

ब्रह्महृयशि—V. L. ब्रह्मघ्नस्याशि—(Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 304).

VERSE CCXXXVIII

For the second line the Vivādaratnākara (p.635) has the following—चरेयुः पृथिवीं सर्वां दाप्यास्तूत्तमसाहसम्

असंवाज्याः—V. L. (a) असंयोज्याः; (b) असम्भोज्याः (Prāyashchittavivēka, p. 27).

असम्भोज्याः—V. L. असम्भाष्याः (Prāyashchittavivēka, p. 27).

विगर्हितः—V. L. (a) विवाहितः, (b) विवाहिनः (Vivādaratnākara, p. 635).

P. 1236, l. 2—for अविग read विग

VERSE CCXXXIX

ज्ञातिसम्बन्धिभिः—V. L. ज्ञातिसम्बन्धिनः

P. 1236, l. 5—for दोषे read योगे

VERSE CCXL

तु कुर्वाणा... नाक्या राजा ललाटे स्युः—V. L. त्वकुर्वाणा... अक्या
राजा ललाटेषु

पूर्वे वर्णा—V. L. (a) सर्ववर्णा, (b) सर्वे वर्णा, (c) पूर्ववर्णा (Mitākṣarā,
2. 270).

ललाटे स्युः—V. L. (a) ललाटे तु, (b) ललाटेषु

P. 1236, l. 6—for शूद्रादावन्यपूर्ववर्णा read शूद्रादन्ये पूर्ववर्णा as
in Mad.

VERSE CCXLI

ब्राह्मणस्यैव—V. L. ब्राह्मणस्यैष

VERSE CCXLII

तान्यकामतः—V. L. तानि धर्मतः (Vivādaratnākara, p. 635).

हार—V. L. हानि (Vivādaratnākara, p. 635).

VERSE CCXLIII

महापातकिना—V. L. महापातकिनां

तेन दोषेण—V. L. तेनाधर्मेण (Vivādaratnākara, p. 637).

दोषेण—V. L. पापेन

VERSE CCXLIV

पपादयेत्—V. L. पकल्पयेत् (Vivādaratnākara, p. 637).

तं—V. L. तत् (Prāyashchittavivēka, p. 122).

श्रुतवृत्तोपसम्पन्ने वा—V. L. (a) श्रुतवृत्तोपसम्पन्ने ; (b) श्रुतविद्योपसम्पन्ने
(Vivādaratnākara, p. 637).

VERSE CCXLV

राज्ञां—V. L. राज्ञो (Vivādaratnākara, p. 638).

दण्डधरो—V. L. दण्डधनो (Vivādaratnākara, p. 638).

P. 1238, l. 5—for किनं read किनो as in S.

VERSE CCXLVI

पापकृद्भ्यो—V. L. ब्राह्मणेभ्यो (Vivādaratnākara, p. 638).

यत्र वर्जयते—V. L. यत्र च नियते

कालेन—V. L. लोके तु (Nandana).

P. 1239, l. 1—for माणश्च read माणं च

—— l. 2—for विकृतिः read विकृतं

—— „ —for अविहानम् read अविहीनम्

VERSE CCXLVII

यथोक्तानि—V. L. यथोक्तानि (Vivādaratnākara, p. 638).

विकृतं न च—V. L. (a) विकृतिर्न च, (b) विकृतं च न

VERSE CCXLVIII

यैरुद्वेजनकरै—V. L. यैस्तमुद्वेजनकरै (Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 396).

P. 1240, l. 1—for त्यागाः read त्यागैः

VERSE CCXLIX

तावान् वध्य—V. L. यावान् वध्य (Vivādaratnākara, p. 649).

धर्मस्तु विनियच्छतः—V. L. धर्मश्चैव नियच्छतः (do.)

P. 1240, l. 3—for राज्ञोऽप्रयु read राज्ञ उपयुं

—— ll. 3-4—for प्रत्यवरोधेन read प्रत्यवायेना

—— l. 4—for यच्छति read यच्छत इति

—— l. 5—for संस्कारा read संहारा

—— „ —for इष्टा read दृष्टा

—— l. 6—for दितियुक्तं read दित्युक्तं

—— l. 7—for दोषः read ऽदोषः

VERSE CCL

उदितोऽयं विस्तरशो—V. L. उदितोविस्तरेशायं (Vivādaratnākara, p. 618).

हारस्य निर्णयः—V. L. हारविनिर्णयः (do.)

VERSE CCLI

धर्म्याणि कार्याणि—V. L. कार्याणि सर्वाणि (Vivādaratnākara, p. 618).

VERSE CCLII

निविष्टदेशस्तु—V. L. निविष्टदेशेषु

कृतदुर्गश्च—V. L. कृतदुर्गस्तु

P. 1241, l. 2—for तत्कृत्यं read तत्कृत्वा

VERSE CCLIII

P. 1241, l. 4—for आर्यवृत्तं read आर्यं

— „ —for कर्तव्येत read कर्तव्यं इत

— „ —for ते च read तेन

P. 1242, l. 2—for भावमात्रेण read भावमात्रं न

— l. 3—for पालनेपि read पालनमपि

— „ —for स्वराज read स्वराज्य

— l. 5—for दनार्यं read दार्यं

— l. 6—for नित्या तु read नित्याननु as in Mad.

— „ —for अथो read अतो

VERSE CCLIV

तस्य—V. L. यस्य

स्वर्गाच्च—V. L. स्वर्गात्सि

VERSE CCLV

निर्मयं तु—V. L. निर्मयं हि (Vivādaratnākara, p. 294).

तस्य तद्वर्धते—V. L. तस्याभिवर्धते.

सिध्यमानः—V. L. सेव्यमानः

VERSE CCLVI

हारकान्—V. L. हारिणः (Vivādaratnākara, p. 289).

VERSE CCLVII

तेषां—V. L. त्वेषां

त्वेते ये स्तेनाटविकादयः—V. L. (a) त्वेवं स्तेनाटव्यादयो जनाः
(Vivādaratnākara, p. 291).

(b) त्वेते स्तेनाटव्यादयो जनाः

(c) चैव स्तेना अटविका जनाः

(d) त्वेषां ये स्तेनाटविकादयः

P. 1243, l. 3—for तुलादिना read तुलाविशेषेण

— l. 4—for शकाः जवनिका read शवश्रुकाः वाणिजकाः

VERSE CCLVIII

श्रौपधिकाः—V. L. सोपधिकाः (Vivādaratnākara, p. 291).

उत्कोचकाश्रौपधिका वश्रुकाः कितवास्तथा—V. L. उत्कोचकांश्रौपधिकान्
वश्रुचकान् कितवांस्तथा

भद्राश्रौपधिकैः सह—V. L. (a) भद्राश्रौपधिकैस्सह, (b) भद्राश्रौपधिका-
स्तथा (c) भद्राश्रौपधिकास्तथा, (d) भद्राश्रौपधिकांस्तथा, (e) भद्राश्रौपधिकैस्सह
(Vivādaratnākara, p. 291).

मङ्गलादेशवृत्ताः—V. L. मङ्गलादेशवृत्तान्

P. 1243, l. 6—for उत्कोचकार्येण read उत्कोचका ये

— l. 7—for वक्ष्यन् read वक्ष्यन्

— „ —for हटोपकारे read अपकारे

P. 1244, l. 1—for उपधावनग्रह read उपधिः । कितवा धनग्रह

P. 1244, l. 2—for न्यत्रस्था read न्यत्रोद्यथा

—— l. 3—for नानाकारण read नाकारियो

—— „ —for ग्रामिणान् read ग्रामीणान्

—— „ —for बान्धुप read ये ह्युप

—— l. 5—for आदेश read मङ्गलादेश

VERSE CCLIX

शिल्पोपचार—V. L. शिल्पोपकार

P. 1244, l. 8—for निपुणाश्चापकारे read निपुणाश्चोपचारे

VERSE CCLX

एवमाद्यान्—V. L. एवमादीन्

विजानीयात्—V. L. विजातीयान्

P. 1245, l. 1—for दान read दान् न

—— l. 2—for न यदि read नयति

—— l. 3—for मूर्खाद्यान् read मूर्खाद्यान्

—— „ —for वादि read वादी

—— l. 4—for चारण read चारिण

—— ll. 4-5— तुल्यकर्म.....कथयिष्यन्ति—all this should go under verse 261.

VERSE CCLXI

सुचरितैः—V. L. तु चरितैः (Vivādaratnākara, p. 293).

गूढैः—V. L. तैस्तै (Vivādaratnākara, p. 293).

प्रोत्साद्य—V. L. (a) प्रोत्साद्य (Vivādaratnākara, p. 293), (b)

प्रोच्छाद्य, (c) प्रोत्सार्य

VERSE CCLXII

भिख्याप्य—V. L. भिक्षाप्य (Vivādaratnākara, Calcutta, p. 79).

The Bhāṣya on verse 262 to 273 is not available.

VERSE CCLXIII

निभृतं—V. L. निगूढं

VERSE CCLXV

जीर्णो—V. L. शीर्णो (Aparārka, p. 841).

VERSE CCLXVII

तत्सहायैरनुगतैर्नानाकर्मप्रवेदिभिः—V. L. तत्सहायैः स्वानुगतैर्नानाकर्मप्र-
वादिभिः

उत्सादयेत्—V. L. उत्साहयेत् (Govindarāja).

उत्सादयेच्छैव—V. L. उत्साहयेच्छैव

VERSE CCLXVIII

ज्योपदेशैः—V. L. (a) ज्यापदेशैः, (b) ज्यप्रदेशैः

VERSE CCLXIX

समित्र—V. L. सपुत्र

VERSE CCLXXI

घातयेत्—V. L. ताडयेत् (Vivādaratnākara, p. 339).

VERSE CCLXXII

राष्ट्रेषु रक्षाधिकृतान्—V. L. (a) राष्ट्रे पुरे वाधिकृतान्; (b) राष्ट्रेषु
राष्ट्राधिकृतान् (Aparārka, p. 850, Vivādaratnākara, p. 341).

अभ्याधातेषु—V. L. अभ्यागतेषु (Vivādachintāmaṇi, Calcutta,
p. 93).

दुतम्—V. L. दुतान्

चोदितान्—V. L. देशितान् (Vivādaratnākara, p. 341).

VERSE CCLXXIII

तमयोषेत्—V. L. समाप्लोषेत् (Vivādaratnākara, p. 625).

VERSE CCLXXIV

हिताभङ्गे—V. L. (a) इडाभङ्गे, (b) हिडाभङ्गे, (Aparārka, p. 850),
(c) तडागभङ्गे, (d) सेतुभङ्गे

नाभिधावन्तो—V. L. सनभिधावन्तो (Aparārka, p. 850).

P. 1250, l. 2—for निर्वास्येना read निर्यास्येना as in N.

VERSE CCLXXV

कोपापहतृन्—is misprint for कोषापहतृन्

प्रातिकूल्येवस्थितान्—V. L. (a) प्रतिकूलेषु च स्थितान् (Aparārka, p. 853, Mitākṣarā 2. 302), (b) प्रतिकूल्येवस्थितान् (Vivādaratnākara, p. 367), (c) प्रतिकूलेषु वा स्थितान्, (d) प्रतिकूल्येवस्थितान्

ररीणां—V. L. वीराणां (Vivādaratnākara, p. 367).

घातयेद्विविधैर्दण्डैररीणां चोपजापकान्—V. L. (a) अरीणामुपधावतो
घातयेद्विविधैर्वधैः; (b) अरीणां चोपजापकान्—हरेत्सर्वस्वमेव च (Parāsharamā-
dhava Vyavahāra, p. 395).

P. 1250, l. 3—for ज्ञाति read जाति

VERSE CCLXXVI

क्षित्वा—V. L. (a) कृत्वा; (b) भित्त्वा (Aparārka, p. 845).

तीक्ष्णं शूले—V. L. तीक्ष्णशूले (Mitākṣarā, 2. 275).

VERSE CCLXXVII

अङ्गुलीः—V. L. अङ्गुली (Vivādaratnākara, p. 321,
Parāsharamādhava Vyavahāra, p. 302, Aparārka, p. 845).

प्रथमे ग्रहे—V. L. प्रथमागसि (Vivādachintāmaṇi, Calcutta, p. 87.)

VERSE CCLXXVIII

मोषस्य—V. L. मोषस्य

हन्यात्—V. L. शिन्यात्

चौरमिवेश्वरः—V. L. (a) चौरान्नरेश्वरः (Vivādaratnākara p. 338),
(b) चौरानिवेश्वरः (Aparārka, p. 849).

P. 1252, l. 1—for सीता read शीता

VERSE CCLXXIX

तडागभेदकं—V. L. (a) तडागभेदकान्, (b) तडागभेदकम्

यद्वापि—V. L. (a) तद्वापि, (b) तथापि

दाप्यस्तुत्तम—V. L. (a) दाप्यश्चोत्तम, (b) दद्याच्चोत्तम (Vivādaratnākara, p. 365).

The Bhāṣya on 280 and 281 is not available.

VERSE CCLXXXI

तडागस्य—V. L. तडाकस्य

VERSE CCLXXXII

अमेध्यं चाशु शोधयेत्—V. L. (a) अमेध्यं च प्रशोधयेत्; (b) अमेध्यानां
च शोधनम्

P. 1253, l. 1—for दिर्नि read दिभिर्नि

VERSE CCLXXXIII

तच्च—V. L. न तु (Aparārka, p. 765).

आपद्गतोऽथवा वृद्धो—V. L. (a) आपद्गतो वा वृद्धो वा; (b)
आपद्गतस्तथा वृद्धो (Vivādaratnākara, p. 222).

P. 1253, l. 3—for शक्ता गृ read शक्तास्ते गृ

VERSE CCLXXXIV

P. 1254, l. 2—for वाऽनन्यरत read वाऽतत्परत

VERSE CCLXXXV

प्रतिकु—V. L. अनुकु (Vivādachintāmaṇi, Calcutta, p. 101).

पञ्च दद्यात्—V. L. दद्यात्पञ्च (Vivādaratnākara, p. 363).

P. 1254, l. 4—before येन add संक्रमः

— „ for संक्रमध्वज read ध्वजः

— l. 5—for धीताप्रत्यासत्तिं read धीतप्रत्यासत्तिं as in Mad.

VERSE CCLXXXVI.

च दण्डः—V. L. तु दण्डः (Vivādachitāmaṇi, Calcutta, p. 100.)

अपवेधे—V. L. अपि वेधे

P. 1255, l. 2—for तेन कु read अकु

— „ —for अत्र वेधतिर्भेदने विद्यते read अवेधितप्रदेशेन विध्यते

— l. 3—for विधरे read विध्यते

VERSE CCLXXXVII

समामुयात्—V. L. (a) स प्रामुयात् (Aparārka, p. 822), (b) सम्प्रामुयात् (Vivādachitāmaṇi, Calcutta, p. 80.)

मध्यममेव—V. L. मध्यम एव

P. 1255, l. 8—After समत्वेन add न

VERSE CCLXXXVIII

च सर्वाणि—V. L. च कष्टानि (Nandana.)

राजमार्गे निवे—V. L. (a) राजा मार्गे निवे; (b) वामाङ्गे विनिवे (Vivādaratnākara p. 630).

दुःखिता—V. L. दुष्कृता

VERSE CCLXXXIX.

प्राकारस्य च भे—V. L. प्राकारस्यानुभे (Vivādaratnākara, p. 367.)

द्वाराणां भेत्तारं—V. L. द्वाराणां भेत्तारं (do.)

प्रवासयेत्—V. L. प्रमापयेत् (do.)

After (289) some Mss. have the following additional verse :—

एतेनैव तु कर्माणि श्रान्तः श्रान्तः पुनः पुनः ।

कर्माण्यारभमाणं तु पुरुषं स्त्री निषेवते ॥

P. 1256, l. 4—for दुर्गता read दुर्गगता

VERSE CCXC

चानासैः—V. L. (a) चानासौ ; (b) चानासैः ; (c) विद्वेषे (Aparārka, p. 821.)

(d) चानासे

P. 1256, l. 8—for भूताद्याधराः read भूतविद्याः as in F. N. as in Mad.

VERSE CCXCI

बीजोत्क्रष्टा—V. L. (a) बीजात्क्रष्टा, (b) वीर्यात्क्रष्टा,

(c) बीजोत्क्रुष्टः, (d) बीजोत्क्रुष्टः,

(e) बीजोत्क्रुष्टाः (f) बीजोत्क्रुष्टोः,

(g) बीजोत्क्रुष्टा, (h) बीजोत्क्रुष्टं (i), बीजोत्कर्षी

(Vivādaratnākara, p. 296.)

विकृतं—V. L. विविधं

भेदकश्चैव—V. L. भेदनाश्चैव (Aparārka, p. 825.)

विकृतं प्राप्नुयाद् वधम्—V. L. प्राप्नुयाद् विकृतं वधम् (Vivāda-chitāmaṇi, Calcutta, p. 81.)

P. 1257, l. 1—for बिजानि read बीजानि

— l. 2—for बीजं यत्क read बीजमुत्क

VERSE CCXCII

P. 1257, l. 8—for न्याये read आद्यायां

VERSE CCXCIII

पहरणे—V. L. पहारे तु (Vivādaratnākara, p. 324).

प्रकल्पयेत्—V. L. प्रवर्तयेत्

P. 1258, l. 2—for कार्यं श्र read कार्यञ्च

—— l. 3—for द्रव्य ज्ञानाप्यनु read द्रव्यज्ञानानु

VERSE CCXCIV

सहाजं—V. L. (a) समस्तं, (b) समग्रं, (c) समस्ता (Vīramitrodaya.)

P. 1258, l. 10—for दिति read दिनेति

—— „ —after प्रकृतित्वेन add गुरुलघुभावश्च । प्राकृतीनामेवार्थे
उच्यते । यदि महान् क्षोभो ऽमात्यादि राज्यप्रकृतित्वेन

P. 1258, l. 11—for बोध read शोध

P. 1259, l. 1—for मन्त्रि read मन्त्री

—— l. 3—for कापाणिनि read कपालानि

—— l. 4—for योज्यो भेदः read यो भेदः

VERSE CCXCV

महत्—V. L. नृपः (Vīramitrodaya Rājanīti, p. 278).

P. 1259, l. 5—for स्वबलस्य read स्वस्य

—— „ —for सुवर्ण read स्वबल

—— „ —for दण्डः read दण्डकेशयोः

—— „ —for राह् read राह्योः

—— „ —for शकार्य read शङ्कायां

VERSE CCXCVI

सहाङ्गस्येव इ—V. L. सहाङ्गस्यास्य (Vīramitrodaya, Rājanīti, p. 320).

विष्टब्धस्य—V. L. विश्रब्धस्य

P. 1260, l. 1—for दिव्यवष्ट read दिति । विष्ट

—— l. 2—after कैकस्य add न

—— l. 3—for तदनाद् read तन्महताद्

VERSE CCXCVII

तुषे तु—V. L. तुषे हि

श्रेष्ठं—V. L. शिष्टं

VERSE CCXCVIII

कर्मणाम्—V. L. केवलम्

महीपतिः—V. L. (a) परात्मनः (b) परात्मनेः

P. 1261, l. 3—omit वा after कर्माणि

VERSE CCXCIX

आरभेत ततः कार्यं संचिन्त्य गुरुलाघवम् ।—V. L. गुरुलाघवतो ज्ञात्वा ततः कर्म समाचरेत् (Nandana).

P. 1261, l. 6—for क्रोध read क्रोधसमुत्थानि

—— l. 7—for समहीतं read समीहितं

VERSE CCC

P. 1262, l. 1—गीता (नृत्यगीता)...वेदितव्यानि—This should go under verse 299.

—— l. 2—for जानो पि read जा अन्योपि

—— „ —for ज्ञ read जान

—— „ —for जीयन्ते read जीयते

VERSE CCCI

P. 1262, l. 4—for शेषत read शेष

— „ —for सिद्धे: read सिद्ध:

— „ —for वृत्तादि read वृत्तानि युगादि

VERSE CCCII

कर्मस्वभ्युद्यतस्त्रेता विचरंस्तु कृतं युगम्—V. L. (a) कर्मस्थोऽभ्युदितस्त्रेता
विकृतं सुकृतं युगम्

(b) धर्मस्थोऽभ्युदितस्त्रेता विकृतं सुकृतं युगम् ।

(c) कर्मस्थोऽभ्युत्थितस्त्रेता विकृतं सुकृतं युगम्

P. 1263, l. 1—for अनुष्ठान read अनुत्थान

— „ —for याना तिष्ठ read याननुतिष्ठ

— l. 2—for संपादा read संपदा

VERSE CCCIII

वायोश्च—V. L. वातस्य (Viramitrodaya Rājānīti, p. 19).

VERSE CCCIV

स्वं—V. L. तत् (Viramitrodaya Rājānīti, p. 19).

चरन्—V. L. चरेत्

VERSE CCCV

राज्ञान्—V. L. राज्यान्

नित्यं—V. L. सम्यक् (Nandana, Viramitrodaya Rājānīti,
p. 19).

VERSE CCCVI

नियन्तव्याः प्रजा—V. L. नियन्तव्यः सर्व (Viramitrodaya Rājānīti,
p. 19).

VERSE CCCVII

प्रजाः—V. L. सर्वे

P. 1264, l. 3—for राधेन read राधे

VERSE CCCVIII

वरुणैर्न यथा पाशैर्बद्ध एवाभिदृश्यते—V. L. वरुणेनापि पाशैश्च बध्यते
वारुणैर्नरः

एवाभिदृश्यते—V. L. एव हि दृश्यते

P. 1264, l. 4—for अवशङ्किता read अविशेषिता

— „ —for कार्य read अकार्य

VERSE CCCIX

चान्द्रवृत्तिको—V. L. चन्द्रवृत्तिको (Vīramitrodaya Rājanīti, p. 19).

P. 1265, l. 1—for निर्वाता आपन्न read निर्वात

VERSE CCCXII

युतो—V. L. युक्तो

P. 1266, l. 1—for द्वारः श्लो read द्वारश्लो

VERSE CCCXIII

ब्राह्मणान्—V. L. ब्राह्मणम् (Vīramitrodaya Rājanīti, p. 151.)

सद्यः सबलवाहनम्—V. L. सभृत्यबलवाहनम्

VERSE CCCXIV

सर्वभक्ष्यो—V. L. (a) सर्वभक्षो, (b) सर्वभक्षा

चाप्यायितः सोमः—V. L. (a) चाप्यायितश्चेन्दुः

VERSE CCCXV

लोकानन्यान् सृजेयुस्ते—V. L. लोकानलोकान् कुर्युस्ते (Vīramitrodaya Rājanīti, p. 151.)

VERSE CCCXVI

यानुपाश्रित्य—V. L. (a) यान् समाश्रित्य (Vīramitrodaya Rājanīti, p. 151), (b) तान् समाश्रित्य

ब्रह्मैव च—V. L. ब्रह्म चैव (Vīramitrodaya Rājanīti, p. 151).
येषां—V. L. तेषां

VERSE CCCXVII

The Vīramitrodaya (Rājanīti, p. 151) reads the verse as

प्रणीतश्चाप्रणीतश्च यथामिद्वैतं महत् ।
एवं विद्वानविद्वान्श्च ब्राह्मणो दैवतं महत् ॥

P. 1268, l. 1—for नादिक्रि read दानादिक्रि as in S.

VERSE CCCXVIII

वर्धते—V. L. (a) पूज्यते (Vīramitrodaya Rājanīti, p. 151);
(b) वर्तते

P. 1268, l. 3—for प्यविज्ञे read प्यनवज्ञे

VERSE CCCXIX

वर्तन्ते—V. L. वर्तते (Vīramitrodaya Rājanīti, p. 151).

हि तत्—V. L. (a) महत् (b) हि सः

ब्राह्मणाः पूज्याः—V. L. ब्राह्मण्यः पूज्यो (Vīramitrodaya Rājanīti, p. 151).

VERSE CCCXX

सुत्रस्याति प्र—V. L. सुत्रस्यापि प्र (Vīramitrodaya Rājanīti, p. 152).

स^१शः—V. L. स तः

P. 1268, l. 5—for लिखावस्था read लिखाः व्यवस्था

P. 1269, l. 2—after नाशकः add नैवम्

VERSE CCCXXI

P. 1269, l. 3—omit केनैवम्

—— l. 5—for सर्व read सर्वत्र

VERSE CCCXXII.

सम्पृक्त—V. L. संयुक्त (Viramitrodaya Rājanīti, p. 143).

चत्रं च—V. L. चत्रं तु

इह चासुत्र—V. L. इहासुत्र च

P. 1270, l. 1—for चत्रिय read चत्रं

VERSE CCCXXIII

पुत्रे राज्यं समासज्य—V. L. (a) पुत्रे राज्यं समासाद्य, (b) पुत्रे राज्यं समासज्य, (c) सुतं राज्ये समावेश्य

P. 1270, l. 3—for रजसा read जरसा

VERSE CCCXXIV

सदा युक्तो—V. L. समायुक्तो

P. 1270, l. 9 सदायु read सदा यु

—— „ omit लोकेभ्यस्तत्परः

VERSE CCCXXV

P. 1271, l. 1—omit शूद्रेण

—— „ for पचारे read पचारं

VERSE CCCXXVI

कृत्वा दारपरिमहम्—V. L. कृतदारपरिमहः (Madanapārijāta, p. 227).

P. 1271, l. 3—for नियुक्तः read नित्ययुक्तः

VERSE CCCXXVII

P. 1271, l. 5—for विका यै यां वद्धर्माय प्रीति read विकार्यै यावद्धर्मायापीति

VERSE CCCXXVIII

कामः—V. L. कामं

कथंचन—V. L. प्रयत्नतः

P. 1272, l. 2—for भुक्ष्य read भुञ्ज

—— l. 4—omit यदा

—— „ for प्रकृतिः read प्रवृत्तिः

VERSE CCCXXIX

विद्याद्वर्ध—V. L. विद्यादर्थ (Madanapārijāta, p. 227).

VERSE CCCXXX

बीजानामुप्तिविच्छ—V. L. बीजोप्तिविधियुक्तः (Madanapārijāta, p. 227).

क्षेत्रदोषगुणस्य—V. L. क्षेत्रबीजगुणस्य

मानयोगं च—V. L. (a) मानयोगांश्च (Madanapārijāta, p. 227),

(b) जनयोगांश्च

P. 1273, l. 1—for मुच्यते...मुच्यते read मुप्यते...मुप्यते

VERSE CCCXXXI

गुणागुणान्—V. L. गुणागुणम् (Madanapārijāta, p. 227).

परिवर्धनम्—V. L. (α) च विवर्धनम् (Parāsharamādhava, 417),

(b) वृद्धिरर्जनम् (Madanapārijāta, p. 227).

P. 1273, l. 3--for विक्रेयं read विक्रेय

VERSE CCCXXXIII

दद्याच्च—V. L. विद्याच्च (Madanapārijāta, p. 227).

अन्नमेव—V. L. भक्ष्यमेव (Madanapārijāta, p. 227).

VERSE CCCXXXIV

यशस्विनाम्—V. L. तयस्विनाम्

नैश्रेयसः—V. L. निःश्रेयसः (Madanapārijāta, p. 230).

VERSE CCCXXXV

मृदुवाग—V. L. मृदुःशान्तो (Parāsharamādhava. Āchāra, 418)

ब्राह्मणापाश्रयो—V. L. (α) ब्राह्मणाद्याश्रयो, (b) ब्राह्मणोपाश्रयो
(Parāsharamādhava Āchāra p. 418).

P. 1275, l. 1—for शुचि read शुचिः

Adhyaya X

Before verse (1) some manuscripts add the following line :—

अतः परं प्रवक्ष्यामि अध्येतव्यस्य यो विधिः

VERSE I

P. 1277, l. 1—Before ग्रहणार्थं add वेदः कृत्स्नोऽधिगन्तव्यो सरहस्यो द्विजन्मनेति, as in A. N. S. & C.

P. 1277, l. —for वेदस्य वा read चा

—— l. 7—for ज्ञाति read जाति

—— l. 11—before तथा add उच्यते

—— „ —for यत read अत

—— „ —for तथा read यथा

—— l. 12—for मेव read मेवं

VERSE III.

वर्णानां—V. L. सर्वेषां

P. 1278, l. 7—omit हृदयङ्गमाभिरित्यादि [ग्राम एव]

—— l. 8—for रेकादशतो read रेकादशद्वादशयोः

VERSE IV

P. 1279, l. 5—for स्यादेवस्व read स्यात् एताश्च as in A. and N.

—— „ —for युक्तो read युक्ता

—— „ —for तार्थः read तार्थाः

—— l. 7—for शङ्क्यते read शङ्क्येत

—— l. 8—for मयं श्लो read परः श्लो

VERSE V

P. 1280, l. 4—for धर्मे read धर्मैः as in S. and A.

— „ —for शक्यं read शक्य

— l. 5—for भर्तृसं read सं as in S.

— l. 7—for तनय read तत एव य

— l. 9—for यद्यपि read यदपि

— „ —for पुनःपुनः read पुनः

— l. 12—for नाद्वेतु read नाद्वेतुं

— l. 13—for शब्दमपसार्य read शब्दपर्यायेण as in N. and A.

— l. 21—for प्रमाणं तैरेव read प्रमाणांतरञ्च as in S.

— l. 22—for श्लोकैः read श्लोको

— „ —for पुरुषा read सा as in S.

— „ —for भ्युप read ए्युप

— l. 26—for वचनात्वात्त read वर्धनत्वम् । त

— l. 28—for केन read एकेन

— l. 27—for यद्दर्श read अद्दर्श

P. 1281, l. 5—for गारश्वाद्द्वैड read गौरश्वाद्द्वैड

— l. 10—for अन्तरेप्र read अन्तरप्र

— l. 14—after धर्माः read यत्र

— „ —for स्वीयो read क्षियो

— l. 16—for न्तरेण त्रित्व read न्तरत्व

— l. 20—for देव read देव

P. 1281, l. 20—for तदु read तद्यु as in S.

—— l. 24—for ज्यत एवाप read ज्यते तत्राप as in S.

—— „ —for च सच read वचनम्

—— l. 26—for तासु read तास्तु

—— „ —for वाद्यत्वं ध read वान्वयध

P. 1282, l. 2—for तद्वा read तदवा

—— l. 4—for तस्त्वत read तस्तत

—— l. 5—for द्यते read द्यतो

—— l. 6—for स्तिमे read स्थितमे

VERSE X

P. 1285, l. 2—for सदा read अपसदा

—— „ —for फलदा अपशीर्षाः read फलादवसन्नाः

—— „ —for भिद्यन्ते read निन्द्यन्ते

VERSE XI

P. 1285, l. 3—for म्ये नस्व read म्येन त्व

VERSE XII

शूद्रादायोगवः—V. L. (a) शूद्राद्यायोगवः, (b) शूद्रादयोगवः

चाण्डालश्चा—V. L. चाण्डालस्त्व

वर्णसंकराः—V. L. (a) वर्णसंकरे

जायन्ते वर्णसंकराः—V. L. जायते वर्णसंकरः

VERSE XIII

यथा—V. L. तथा

प्रातिबोम्येपि—V. L. (a) प्रातिबोम्ये तु, (b) प्रातिबोम्येन

P. 1286, l. 4—for नत्स्ययनादिषु read न तु यजनादिषु as in S.

—— l. 5—for कीर्तिरश्लोके read कीर्तिश्लोके as in S.

—— „ —for एवं read एव.

—— „ —for चण्डाल read चण्डालवद्

VERSE XIV

P. 1287, l. 1 for न्तरानान्नः read न्तरानान्ना

—— l. 2—Omit या before जातिः

—— l. 3—for तदर्थेवद् read न ह्येतद् as in A.

—— l. 4—for दोषाः read दोषः

VERSE XV

P. 1287, l. 5—for स्मिँल्लोकेन read स्मिंश्लोके न

VERSE XVII

एव तु—V. L. एव वा

VERSE XVIII

पुष्कसः—V. L. (a) पुष्कसः, (b) पुलकसः

VERSE XIX

क्षत्तुर्जातस्योग्रायां—V. L. उग्रात्तु जातो क्षत्तायां

तथोऽयायां—V. L. तथोऽयां च

वेण—V. L. वेन.

कीर्त्यंते—V. L. कीर्तितः (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 56.)

VERSE XX

जनयन्त्यव्रतांस्तु तान्—V. L. (a) जनयन्त्यव्रतान् सुतान् (b) जनयन्त्यव्रतायां
(noted by Medhātithi, who does not mention any such var.
lec. as 'avratāḥ' as wrongly asserted by Buhler.

व्रात्यानिति विनिर्दिशेत्—V. L. व्रात्यानित्यभिनिर्दिशेत्

VERSE XXI

भृञ्जकण्टकः—V. L. (a) भूर्जकण्टकः (b) भूत्यकण्टकः (c) भृच्यकण्टकः.

वाटधानौ—V. L. (a) वाढधानौ, (b) वाढघानौ

पुष्पधः शैख एव च—V. L. (a) पुष्पशैखर एव च, (b) पुष्पः
शैखकस्तथा, (c) पुष्पशेखर एव च, (d) पुष्परेषरएव च, (e) पुष्पवसैशखस्तथा,
(f) पुष्पशीवक एव च.

VERSE XXII

व्रात्याल्लिच्छिवि—V. L. (a) व्रात्याल्लिच्छिवि, (b) व्रात्याल्लिच्छवि, (c)
व्रात्याल्लिच्छिवि

VERSE XXIII

कारुषश्च—V. L. पारुषश्च

विजन्माच—V. L. निजङ्गश्च

VERSE XXIV

जायन्ते वर्णसंकराः—V. L. जायते वर्णसंकरः

P. 1290, ll. 2-3—for तास्वयं read स्वयं

— 1. 3—for चत्र read चात्र

— 1. 4—Before केचित् add इति

VERSE XXVI

चाण्डालश्च V. L. चाण्डलस्तु

VERSE XXVII

जनयन्ति स्वयोनिषु—V. L. जनयन्ति विगर्हितान्

मातृजात्याः—V. L. (a) मातृजात्यां, (b) मातृजातौ noted by Medhātithi.

मातृजात्यां प्रसूयन्ते प्रवरासु च योनिषु—V. L. मातृजातौ स्वयोन्यां तु सदृशं जनयन्ति वै (Govindarāja).

P. 1292, l. 1—for योनि read योनिषु

—— l. 3—for स्वष्टां read स्वष्ट्यां

—— „ —for शानैव read शानेव

—— l. 4—for वर्णयो read स्वयो

—— l. 6—for प्रतिजोम read प्रकृतप्रतिजोम

—— „ —for प्रसज्यत read एत

—— l. 7—for ज्ञेय read ज्ञेयं

—— „ —for दृष्टमयो read नद्यायो

—— l. 8—for लोम्यं च सा read लोम्य सा

—— „ —for शेषमनपेक्ष्य read शेषापेक्षा

VERSE XXVIII

स्वयोन्यां तु—V. L. स्वयोन्यां च

बाह्येष्वपि क्रमात्—V. L. (a) बाह्येष्वपि क्रमः (b) बाह्येष्वयं क्रमः

अनन्तर्याम्—V. L. अनन्तर्याम्

P. 1293, l. 2—for क्षण्योरा read क्षण्योरा

—— l. 3—for उपनयं न read उपनयनं

—— „ —for लोमता read लोमाज्जाता

VERSE XXIX

P. 1294, l. 1—for वृत्रिया read वृत्रजाया

— „ —for वृत्रा read वृत्ता

— l. 2—for वृत्रियाया read वृत्रजायायां

— l. 3—for ण्डालाभ्यः read ण्डाल्याम्

VERSE XXX

P. 1294, l. 4—for बाह्यतरेण बाह्याजाताः read बाह्यतरोत्पत्तिर्वर्णिता

VERSE XXXI

P. 1295, l. 2—for लोमाशू read लोमाः शू

— l. 4—After केचिद्दीनाः add केचिद्दीनाः

— l. 6—for वृत्रियचाण्डाला अपि read वृत्रचाण्डालावपि

— l. 7—for श्याग्र read श्यग्र

— l. 12—for भवन्ति read भवन्तः

VERSE XXXII

दासजीवनम्—V. L. (a) दास्यजीवनम्, (b) दास्यजीविनं

सैरन्ध्रं—V. L. (a) सैरिन्ध्रं, (b) सैरन्धिं

P. 1296, l. 2—for लाभकर्मकार्य read लोभात् कर्मकारि

— l. 3—for वृत्तिबाह्वं read वृत्तिं द्वि

P. 1297, l. 1—for रारण्य read रा अरण्य

— l. 2—omit वर्णकः, not in S.

VERSE XXXIII

मैत्रेयकं—V. L. मैरेयकं noted by Medhātithi.

P. 1297, l. 5—for अतस्तं read अजस्तं

— „ —for बन्दाति read बन्धीति

— l. 6—for वार्यं ज read वामुं ज

VERSE XXXIV

मार्गवं—V. L. मागधं

VERSE XXXV

मृतवस्त्रभृत्स्वनार्यासु—V. L. (a) मृतवस्त्रभृत्सुनारीषु, (b) मृतवस्त्रा-
स्वनार्यासु

पृथक् त्रयः—V. L. पृथक् क्रियाः

VERSE XXXVI

वैदेहिकात्—V. L. वैदेहकात्

P. 1299, l. 2—for निषाद्यौ read निषाद्योः

— „ —for देह्यामि read देह्यात् मि

— l. 3—for भेदे क read भेदेन चैक

VERSE XXXVII

P. 1299, l. 4—for हारस्वात् read हारवान्

VERSE XXXVIII

चाण्डालेन—V. L. चण्डालेन

तु सोपाको—V. L. च सोपाको

पुष्कल्यां—V. L. (a) पुष्कल्यां, (b) पुष्कल्यां

P. 1300, l. 1—for तद्वस्वादि read तद्वस्त्रादि

VERSE XXXIX

P. 1300, l. 4—for न्तावसा read न्तावसा

—— l. 5—for दिवृत्ति read दिवृत्तिः

—— „ —Omit राहारादिति.....तीय एवसे

VERSE XLI

स्वजातिजान्—V. L. सजातिजान्—

षट् सुता—V. L. (a) षडुक्ता, (b) षड्गुणा

P. 1301, l. 1—for तीयास्तु read तीयास्तु

—— l. 5—omit धर्मिण्य...नीयः, not in A. S. and N.

VERSE XLII

प्रभावैस्तु—V. L. (a) प्रभावैश्च, (b) प्रभावेण

P. 1302, l. 2—for ब्राह्मणजात read ब्राह्मणाज्जात

VERSE XLIII

ब्राह्मणातिक्रमेण—V. L. ब्राह्मणादर्शनेन

P. 1302, l. 3—for तथो read यथो

VERSE XLIV

पुण्ड्रकाः—V. L. (a) पौण्ड्रकाः, (b) पौण्ड्रकाः, (c) चान्द्रकाः, (d) चान्द्रकाः

चौड—V. L. (a) चौड, (b) सोड, (c) चोण्ड, (d) चाङ्ग, (e) चौल, (f) चोल, (g) चोङ्ग, (h) चौङ्ग

पह्व—V. L. पह्व (b) पल्व

दरदाः खशाः—V. L. दरदास्तथा

P. 1303, l. 5—for न तमि read न जनमि

VERSE XLVI

P. 1304, l. 2—for आत्मानो read आत्मानं

— „ —after न्दितानि add तथा च वक्ष्यते which appears wrongly in line 3.

VERSE XLVIII

आयोगवस्य च—V. L. आयोगवस्य तु

मद्गु—V. L. मंस्तु

चुम्बु—V. L. (a) चूचु, (b) वूच, (c) भूभु, (d) चम्बु

P. 1304, l. 5—for त्वाष्टि read त्वष्टि

VERSE XLIX

पुष्कसानां—V. L. (a) पुष्कसानां, (b) पुष्कसानां

वेद्यानाम्—V. L. वैद्यानाम्

VERSE L

P. 1305, l. 4—for वसेयः read वसेयुः

— „ —for विज्ञातोविज्ञाति read विज्ञाताजाति

VERSE LI

अपपात्राश्च—V. L. (a) अवपात्राश्च, (b) अयःपात्राश्च

P. 1305, l. 4—for पात्राय read पात्राः

— l. —for शक्तेषु read सक्तेषु

P. 1306, l. 1—for तद्गृहीयुः read ते गृहीयुः

— l. 2—for गर्दभ read गर्दभं

VERSE LII

मृतचेलानि—V. L. मृतचैलानि

मिन्नभाण्डे च—V. L. मिन्नभाण्डेषु

VERSE LIII

मिथस्तेषां—V. L. मिथश्चैषां

VERSE LIV

P. 1307, l. 1—Omit रात्राविति

VERSE LV

P. 1307, l. 4—हित read हिता

VERSE LVI

शय्याश्वा—V. L. शय्याश्वा

VERSE LVII

* P. 1307, l. 7—for दृष्टव्यम् read दृष्टम्

VERSE LIX

P. 1308, l. 3—for मात्मयिं read मात्मोयं

— „ —for गृह्णा read निगृह्णा

VERSE LX

यस्य—V. L. यदि

P. 1309, l. 1—for सलोके read लोके

VERSE LXI

राष्ट्रिकैः—V. L. राष्ट्रियैः

VERSE LXII

गवाध वा—V. L. गवार्थे च

सीबालाभ्युपपत्तौ—V. L. (a) सीबालाभ्यवपत्तौ, (b) सीबालाभ्यववत्तौ

P. 1309, l. 4—for त्वमेव read त्वादेव

VERSE LXIII

अस्तेयं—V. L. अक्रोधः

एतं—V. L. (a) एवं, (b) एकं

सामासिकं—V. L. स्वाभाविकं

चातुर्वर्ण्ये—V. L. वैवर्ण्ये

P. 1310, l. 3—for ण्येयं read ण्य

— l. 4—for स्तेषा read तेषा

— l. 5—for गमस्तेषामुत्पन्नः read गमात्तेषामुपपन्ना

— „ —for सिर्नोध read सिर्ध

— l. 7—for तेऽति read ते ते

Between the two halves of 63, some Mss. have the following additional lines:—

श्राद्धकर्मातिथेयं च दानमस्तेयमार्जवम् ।

प्रजनं स्वेषु दारेषु तथा चैवानुसूयता ॥

VERSE LXIV

P. 1310, l. 10—for पिश्वर्थे योगता read अपत्यर्थयोगता

P. 1311, l. 3—for से सति read सेति

— l. 6—for आश्रया read अश्रेया

— l. 7—for एष एवार्थः read व्यापकार्थः

VERSE LXV

एवं तु—V. L. एवं च

P. 1312, l. 2—Omit एते

— „ —for प्राहं read प्राप्ता

VERSE LXVI

श्रेयस्त्वं कस्यचिद्भवेत्—V. L. (a) श्रेयस्त्वं क्वेतिचेद्भवेत्; (b) श्रेयस्त्वं केतिचेद्भवेत्; (c) श्रेयस्त्वं केतिचिद्भवेत्; (d) श्रेयान् कस्त्वनयोर्भवेत्; (e) श्रेयस्त्वं नेति चेद्भवेत्

VERSE LXVII

P. 1313, l. 4—for एवमन्यत्र read एव, नान्यत्र as in S.

VERSE LXVIII

P. 1313, l. 5—for पाराश read पारश

—— „ —for हेतुम read हेतुव

—— l. 6—for पूर्वं read पूर्वः

VERSE LXX

अन्ये—V. L. एके

P. 1314, l. 4—for क्षिपु read क्षीपु

—— „ —for क्षेत्र read क्षेत्रं

—— l. 6—for स्थितिः read स्थितं

VERSE LXXI

P. 1315, l. 2—for भवेत्केवलं read भवेत् खिलमेव

VERSE LXXII

P. 1315, l. 5—for यदाशक्यन्ते read यदा शक्यते

VERSE LXXIII

नासमाधिति—V. L. तामसागतिः

P. 1316, l. 1—for दिजा read द्विजा

—— l. 3—for बुद्ध्या read बुद्ध्या

—— l. 4—for शूद्रतुल्यः स्यात् read शूद्रस्तुल्यो न स्यात्

—— „ —for समौ read नासमौ

VERSE LXXIV

स्वकर्मण्यवस्थिताः—V. L. स्वकर्मव्यवस्थिताः

P. 1316, l. 9—for विकारं read धिकारं

VERSE LXXV

यजनं याजनं—V. L. याजनं यजनं

ग्रहश्चैव षट् कर्माय्यग्रजन्मनः—V. L. ग्रहं चैव ब्राह्मणानामकल्पयत्
(Vīramitrodaya Paribhāṣā, p. 45).

VERSE LXXVI

P. 1317, l. 4—for कर्मसु read कर्म

—— l. 5—for अपि वा read अपि वा

VERSE LXXVII

निवर्तन्ते—V. L. निवर्तैरन्

ब्राह्मणान्—V. L. (a) ब्राह्मणः, ; (b) ब्रह्मा वै ; (c) ब्राह्मणा

VERSE LXXVIII

प्रतिहितान्धमान्—V. L. प्रति तथैतानि

VERSE LXXIX

पशुकृषिः—V. L. पशुकृषी (Mitākṣarā, 1. 119).

P. 1318, l. 3—for वणि read वणिक्

—— l. 4—omit वणिक्

VERSE LXXX

च रक्षयम्—V. L. तु रक्षयम्

P. 1319, l. 1—for स्वकर्मशास्त्रप्रवृत्ति read स्वकर्मसु । शास्त्रीयवृत्ति

VERSE LXXXI

स ह्यस्य—स त्वस्य (Vīramitrodaya Rājanīti, p. 13)

प्रत्यनन्तरः—V. L. प्रत्यनन्तरम् (Madanapārijāta, p. 231).

P. 1319, l. 3—for प्रासं read पर्याप्तं

—— l. 6—for निवृत्तिः read वृत्तिः

—— „ —for कारी read करी

—— „ —for शस्त्रा read शास्त्रा

—— „ —for शेषो read शेषा

—— l. 7—after शूद्रेष्वपीति add तथा चाह from line below.

VERSE LXXXII

P. 1319, l. 8—omit तथा चाह here.

—— l. 9—for वणिग् व्यायामविक्रय read वणिज्यायामविक्रेय

—— l. 11—for ना स्व read चास्व

VERSE LXXXIII

हिंसाप्रायां—V. L. हिंसाभयात् (Parāsharamādhava Āchāra, p. 426).

P. 1320, l. 3—for स्तस्याम read स्तस्याः प्र

— „ —for स्यापद्यते read स्या आपद्यते

VERSE LXXXIV

P. 1320, l. 5—for न तु तद्युक्तं read यदुक्तम्

— l. 9—for काष्ठवत् read काष्ठहत्या

— „ —for अनुभवन्ती read अनुभूतं

— „ —for सर्व read सर्वैः

VERSE LXXXV

P. 1321, l. 1—for क्रयं read क्रयं

— „ —for क्षाना read क्षना

— l. 3—for भावा read स्वभावा

— „ —for नैपुण्यं read नैपुण्यं

— l. 4—for गर्हिता read गर्हिततरा as in S.

— „ —after कृषिः add ततो न्यूना वाणिज्या as in S.

— „ —for चादयः read चा as in S.

VERSE LXXXVI

अपोहेत—V. L. व्यपोहेत (Madanapārijāta, p. 232).

P. 1321, l. 7—for तथा read यथा

P. 1322, l. 1—for स्वारण्याः read स्था स्वारण्याः

VERSE LXXXVII

P. 1322, l. 4—for माजिना read माविका

VERSE LXXXVIII

अपः—V. L. अयः (Samskāramayūkha, p. 123).

चिरं—V. L. चारं (Nārāyaṇa).

चौद्रं—V. L. चारं (Nandana).

P. 1323, l. 2—for मृद्धि read मृद्वीका

— l. 3—for वेधेनि read वेधनि

VERSE LXXXIX

नीलीं—V. L. (a) नीलिं ; (b) नीलं (Madanapārijāta, p. 232)

मद्यं—V. L. मजां

च लाक्षां च—V. L. बलाकां च (Madanapārijāta, p. 232).

सर्वाश्चैकशफास्तथा—V. L. (a) सर्वानेकशफास्तथा, (b) सर्वाश्चैकशफाः पशून्, (c) सर्वाश्चैकशफान् बहुन्, (d) द्विशफैकशफास्तथा (Madanapārijāta p. 232).

P. 1323, l. 6—for अश्वाअश्वत read अश्वाश्वत

After 89 some Mss. have the following additional verse:—

त्रपुसीसं (से) तथा लोहं तैजसानि च सर्वशः ।

बालांश्चर्मं (पाशाश्चर्मं) तथास्थीनि सस्नायूनि च वर्जयेत् (वसास्नायूनि रोचनाम्) ॥

VERSE XC

कामं—V. L. इस्तं

शुद्धान्—V. L. शुद्रान्

P. 1323, l. 10—for रेयागामी बहु read रे चागामिनि बहु

P. 1324, l. 1—for अचिर read चिर

— l. 2—for यवतिलानविक्रीयन्ते read यन्न तिलान् विक्रीयन्

— l. 3—for ब्रह्मा read वीह्या

ERSE XCI

दानात्—V. L. यानात् (Samskāramayūkha, p. 124).

कृमिभूतः—V. L. कृमिमूत्रा

श्वविद्यायां—V. L. (α) स्वविद्यायां, (b) स विद्यायां (Parāsharamādhava Āchāra, p. 431), (c) च विद्यायां

For the second line some Mss. read—कृमिर्भवति विद्यायां कर्मणा तेन पापकृत्

P. 1324, l. 9—for युक्तं read न युक्तम्

— „ —for स्थाना read स्नाना

VERSE XCII

शूद्रो भवति—V. L. शूद्रीभवति

चौरविक्रयात्—V. L. चारविक्रयात्

VERSE XCIII

इतरेषां तु पण्यानां—V. L. इतरेषामपण्यानां (Mitāksarā—3. 40).

नियच्छति—V. L. निगच्छति

VERSE XCIV

रसैः—V. L. तिलैः (Nandana and noted by Medhātithi).

च कृतान्नेन—V. L. (α) चाकृतान्नेन (Aparārka, 933 noted by Mitākṣarā,) (b) वाकृतान्नेन (Madanapārijāta, p. 233).

P. 1325, l. 4—for धन्येन read धन्तेन

— l. 5—for पायसादिना read पायसापूपादिना

— l. 6—for गौतमेनैवं दर्शितम् read गौतमो भेदं दर्शयति as in N. and A.

VERSE XCVI

लोभात्—V. L. मोहात्

कर्मभिः—V. L. जातिभिः (Vivādaratnākara, p. 363).

VERSE XCVII

वरं—V. L. श्रेयान्

परधर्मेण जीवन् हि—V. L. परधर्माश्रयाद् (Mitākṣarā, 3. 41).

सद्यः—V. L. विप्रे (Samskāramayūkha, p. 123).

न पारक्यः स्वनुष्ठितः—V. L. (a) परधर्मास्वनुष्ठिताद् (Madanapārijāta, p. 233), (b) परधर्मात् स्वधिष्ठिताद्

VERSE XCVIII

P. 1327, l. 6—for तदुक्तं read तदयुक्तं

— l. 7—for सर्वं शे read सर्वंशे

VERSE XCIX

शूद्राः—V. L. शूद्रः (Madanapārijāta, p. 233).

पुत्रादारात्ययं प्राप्नो—V. L. (a) पुत्रदारात्यये प्राप्ते, (b) पुत्रदारात्ययप्राप्ते (Madanapārijāta, p. 233).

VERSE C

प्रचरितैः—V. L. सुचरितैः

P. 1328, l. 2—for यन्न छेद read पन्नच्छेद

VERSE CI

स्वे पथि—V. L. स्वपथि

अवृत्ति—V. L. स्ववृत्ति (Aparārka, p. 935).

P. 1328, l. 5—for वृत्तिर read वृत्तिम

— l. 6—for कश्चित read कश्चितः

— „ —for प्नुयान् read प्नुवन

VERSE CII

दुष्यतीत्येतत्—V. L. दुष्यते ह्येतत् (Smṛtitattva II. p. 362).

P. 1329, l. 2—for गेण read गे न

VERSE CIII

गर्हितात्—V. L. ऽगर्हितात् (Parāsharamādhava Āchāra, p. 183).

ज्वलनाम्बुसमा—V. L. ज्वलनार्कसमा (Parāsharamādhava Āchāra, p. 183).

P. 1329, l. 4—for युक्तो read उक्तो

— „ —for ज्ञायेति read ज्ञायेते

— l. 6—for एवं read एव

— l. 7—for देव वा read देकवा

— l. 8—for सत्प्र read ऽसत्प्र

— „ —for प्रभृतिः read प्रवृत्तिः

VERSE CIV

यतस्ततः—V. L. इतस्ततः (Yatidharmasaṅgraha, p. 75).

For the second line the Samskāraratnamālā reads—लिप्यते
न स पापेन पद्मपत्रमिवारम्भसा

जीविताख्य—V. L. जीवनाख्य (Aparārka p. 935).

पापेन—V. L. दोषेण (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 326).

P. 1329, l. 10—for प्रतिग्र read परिग्र

— „ —for कर्माक्षदपे read कर्मानपे

— l. 11—for दक्ष read दः

VERSE CV

पापेन—V. L. दोषेण (Aparārka, p. 935).

P. 1330, l. 1—for शुनः । शेष read शुनःशेष

—— l. 2—for प्रकृति read परकृति

VERSE CVI

परिरक्षार्थ—V. L. रक्षयार्थाय (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 326).

VERSE CVII

विजने—V. L. निर्जने (Parāsharamādhava Prāyashchitta p. 326).

बृधोः—V. L. (a) बृधोः (b) बृहत्

VERSE CIX

तथैवा—V. L. तथा वा (Aparārka, p. 935).

VERSE CX

शूद्रादपि—V. L. शूद्रस्यापि

VERSE CXI

ध्यापनैः कृतम्—V. L. ध्यापनात् कृतम् (Aparārka, p. 936).
P. 1332, l. 1—for ते च वक्ष्यति read तेन न चतिः

VERSE CXII

P. 1332, l. 4—for ग्रहः स read ग्रहस

—— ll. 5-6—for ग्रहणं प्रशस्यत्वग्र read ग्रहणोऽनस्त्वग्र

—— l. 6—for लोम्बः read लोम्बं

P. 1332, l. 6—for वृत्तिरि read वृत्तिर

— „ —for किञ्चित्स्यात् read किञ्चित्साम्यम्

— l. 7—for पपन्नेन read पपन्नो न

— „ —for कुर्वीतयमिति read कुप्यतीत्ययमिति

VERSE CXIII

P. 1333, l. 2—for न्यत्र read न्यद्

— „ —for निमित्तैः read विप्रैः

— l. 4—for दिस्सन्नया read दिस्सन् या

VERSE CXV

P. 1334, l. 2—for निबन्धा read बन्धा

— l. 3—for तदीय read तद्वाय

— l. 6—for षश्रवणोपि read षः । सर्ववर्णपि

— l. 8—for प्रयोगः read योगः

— „ —Omit आवर्जनः not in S.

VERSE CXVI

धृतिः—V. L. गिरिः (Aparārka, p. 936 and Mitākṣarā, 3.42, and Nandana).

मैश्वर्यं—V. L. मैवं

गोरक्षं—V. L. गोरक्षा (Mitākṣarā, 3. 42).

P. 1335, l. 3—for वृत्ति aead वृत्त्य

— „ —for मात्रे read मात्र

VERSE CXVII

ऽल्पिकाम्—V. L. ऽल्पकम्

VERSE CXVIII

भागमापदि—V. L. भागमहंति

VERSE CXIX

नाहवे—V. L. (a) न भये, (b) न भवे

वैश्यात्—V. L. वैश्यान् (Viramitrodaya Rājanīti p. 263).

VERSE CXX

विंशं कार्षापण्यावरम्—V. L. (a) विंशत्कार्षापण्यावरम् ;

(b) विंशत्कार्षापण्यापरम्

(c) त्रिंशत्कार्षापण्यावरम्

P. 1337, l. 1—for व्यवहारिणः शूद्राः read व्यवहारिणां ळाभादष्टमो
भागो ग्रहीतव्यः । विट्शब्दः प्रजावचनः । हिरण्यव्यवहारिणां विंशतितमः ।
कर्मापकरणाः शूद्राः as in S.

VERSE CXXI

वृत्तिमाकांक्षन्—V. L. वृत्तिमाकांक्षेत्

आराधयेद्यदि—V. L. (a) आराधयेदिति, (b) आराधयेदपि

जिजीविषेत्—V. L. जिजीविषुः

VERSE CXXII

P. 1338, l. 3—for त्युक्तं add भवति

— „ —for यमिति...विष्टकर्मैव read यमिति । यदाऽस्य एष

— l. 4—for यदस्य read यदास्य

VERSE CXXIII

कीर्त्यते—V. L. कथ्यते (Parāsharamādhava Āchāra, p. 421).

भवत्यस्य—V. L. भवेत्तस्य (do.)

VERSE CXXV

P. 1339, l. 7—for पुलका read पुलका

VERSE CXXVI

P. 1340, l. 6—for न युज्यते read युज्यते

VERSE CXXVII

धर्मेप्सवस्तु—V. L. धर्मेश्चरन्ति (Smṛtitattva II, p. 381).

धर्म—V. L. (a) वृत्तिं (Smṛtitattva II, p. 381); (b) वृत्तं

मन्त्रवज्र्य—V. L. मन्त्रवर्जं (Shāntimayūkha, p. 2).

P. 1340, l. 9—for अतस्ता read अतस्ते

— „ —for शंसा read शंसां

— l. 7—for आय read अय

— „ —for विधयाधानाक्षप read विधानादन्याधानाक्षेप as

in S.

VERSE CXXX

एते—V. L. एवं

VERSE CXXXI

चातुर्वर्ण्यस्य कीर्तितः—V. L. (a) चातुर्वर्ण्ये प्रकीर्तितः

(b) चातुर्वर्ण्यः प्रकीर्तितः

(c) चातुर्वर्ण्याः प्रकीर्तिताः

Adhyaya XI

[The corrections are based mainly upon S. and N.]

VERSE I

यक्ष्यमाण—V. L. यक्षमाण (Madanapārijāta, p. 468).

सर्ववेदसम्—V. L. सार्ववेदसम् (Hemādri-Dāna, p. 30).

गुर्वर्थं पितृ—V. L. गुर्वर्थपितृय (Madanapārijāta, p. 429).

स्वाध्यायाध्युपतापिनः—(a) स्वाध्यायाद्युपतापिनः (b) स्वाध्यायाध्युपतापिकः
(Madanapārijāta, p. 468).

P. 1343, l. 1—for स्नातकविशेषेण read अनेकविशेषण

—— „ —for नार्थो read नार्थी

—— l. 5—for वषय read यषय

—— „ —for द्यर्थो read द्यर्था

—— l. 9—for निश्चिह्न निर्वचनेभ्यो read निःस्वेभ्यो निर्धनेभ्यो

VERSE III

एतेभ्योहि—V. L. (a) एतेभ्योऽपि

द्विजाग्नेभ्यो—V. L. द्विजाग्नेभ्यो

P. 1344, l. 2—for तथापि read तथाहि

VERSE IV

ब्राह्मणान् वेदविदुषः—V. L. (a) ब्राह्मणो वेदविदुषे, (b) ब्राह्मणो वेदविदुषि
(c) ब्राह्मणोभ्यश्च विद्वद्भ्यः

दक्षिणाम्—V. L. दक्षिणाः

P. 1345, l. 3—for पदेश read पदेशः

After verse V some MSS. have the following additional verse.

बृद्धौ च मातापितरौ साध्वी भार्या सुतः शिशुः ।
अपकार्यशतं कृत्वा भर्तव्या मनुरब्रवीत् ॥

Which occurs in Māṇḍalik's Edition after verse 10. It is quoted by Medhātithi under 2. 189. and Kulluka has the following, which is omitted by all other commentators—

धनानि तु यथाशक्ति विप्रेषु प्रतिपादयेत् ।
वेदविस्नु विविक्तेषु प्रेत्य स्वर्गं समरनुते ॥

Māṇḍalik has treated this as text and numbered it 6. We have decided to omit it. But we retain the numbering of Māṇḍalik's Edition (cf. Bühler, Burnell etc.)

VERSE VII

भक्तं—V. L. विसं (Parāsharamādhava Āchāra, p. 157).

अधिकं वाऽपि—V. L. अतोऽधिकं वा

P. 1346, l. 2—for नुक्त read उक्त

VERSE IX

दुःखजीविनि—V. L. दुःखपीडिते

सधर्म—V. L. स धर्मः

मध्वापातो—V. L. मध्वापानो

P. 1347, l. 1—for वदति read ददाति

—— l. 3—for सदृशो read धर्मसदृशो

VERSE X

यत्—V. L. यः

देहिकम्—V. L. वैहिकम्

जीवतश्च—V. L. जीवतोऽस्य

VERSE XI

P. 1348, l. 1—for वैश्या read हिरण्या

—— l. 2—for विनिमये read विनिमयेन

—— „ —for न च read ननु च

—— l. 3—for चादः read द्याहुः

—— „ —for वाप read चापं

—— l. 4—for विशेषेण निर्वच read विशेषेणेति वच

—— l. 7—for कुतः read हीनकृतुः

—— l. 8—for सत्यमसो read सत्यप्यसो

VERSE XIII

P. 1349, l. 5—for कस्या read कथा

—— „ —for सा, read शास्त्राद् या चैवतिचेत्ययमेव

VERSE XIV

तयोः—V. L. द्वयोः

VERSE XV

तथा—V. L. यथा

प्रवर्धन्ते—V. L. (a) विवर्धन्ते, (b) प्रवर्तन्ते

P. 1350, l. 4—for आदा read अदा

VERSE XVI

सप्तमे भक्ते—V. L. सप्तमं भक्तं (Aparārka, p. 938).

VERSE XIX

P. 1352, l. 3—After यस्यापहरति add यस्मै च प्रयच्छति

VERSE XX

यद्धनं—V. L. धनं यद्

VERSE XXII

तस्य—V. L. तस्माद्

प्रकल्पयेत्—V. L. च पालयेत्

VERSE XXIV

यजमानो हि भिक्षित्वा—V. L. भिक्षित्वा यजमानो हि

कहिंचित्—V. L. धर्मवित् (Parāsharamādhava, p. 155).

VERSE XXV

यो न सर्वं—V. L. यः सर्वं न (Mitākṣarā, 1. 127).

VERSE XXVI

ब्राह्मण्यस्वं वा—V. L. ब्राह्मण्यस्वं च

लोभेनापहिनस्ति यः—V. L. लोभेनापहरेत्तु यः

P. 1354, l. 6—after गच्छत्येव add किन्तु

—— „ —Before धनं add यद्

P. 1355, l. 3—for यद्युक्त read तदनुकूल

VERSE XXVII

नित्यं—V. L. चैव

P. 1355, l. 8—for विधिनात्र read विधानान्

VERSE XXIX

विरवैश्च देवैः साध्यैश्च—V. L. वैश्वदेवैः स्वसाध्यैश्च

विधेः—V. L. विधिः (Smṛtitattva, II p. 87)

VERSE XXX

वर्तते—V. L. (a) वर्तयेत् (Smṛtisāroddhāra, p. 306); (b)

विद्यते—V. L. जायते (do.)

For the second line the Samskāraratnamālā, p. 14 reads
स नामोति फलं तस्य परमेति श्रुतिः स्मृतिः

VERSE XXXI

वेदयेत् V. L.—वेदयीत

P. 1357, l. 3—for प्रतीयेऽभिधिभ्यादित्यपि read प्रतीयते । शिष्यादिति

VERSE XXXIII

विचारयन्—V. L. (a) विचारितम्, (b) भिचारयन् (Nandana),
(c) भिचारितम्

After 33 some MSS. have the following additional verse

तदस्त्रं सर्ववर्णानामन्विष्य च शक्तिः ।

तपोवीर्यप्रभावेण अवध्यानपि बाधते ॥

VERSE XXXIV

द्विजोत्तमः—V. L. (a) द्विजोत्तमाः (b) द्विजोत्तमैः

Between the two halves of (34) some MSS. have the
following additional half verse—

तदि कुर्वन् यथाशक्ति प्राप्नोति परमां गतिम् ।

VERSE XXXV

मैत्रो—V. L. मैत्री

ब्रूयात्—V. L. कुर्यात्, (Nārāyana)

शुष्कां,—V. L. (a) शुक्तां, (b) शुक्लां, (c) शुक्तं ('stale.')

P. 1358, l. 5—for चरेय read चरते

VERSE XXXVI

न वै—V. L. नैव

After (40) some MSS. have the following additional verse—

अस्रहीनो दहेद्राष्ट्रं मन्त्रहीनस्तु ऋत्विजः ।
दीक्षितं दक्षिणाहीनो नास्ति यज्ञसमो रिपुः ॥

VERSE XLI

कामकारतः—V. L. कामचारतः

VERSE XLII

P. 1361, l. 3—for पदिशो read पदेशो

—— l. 4—for स्यैवास्य read स्यैकस्य

—— l. 5—अग्नीनां.....जिज्ञात् should go below under verse (43), before पूर्वविध्यतिक्रमे

VERSE XLIII

तेषां सततमज्ञानां दृषडाग्न्युपसेविनाम्

V. L. पापानां सततं तेषामग्निं शुद्धस्य शुद्धताम् (Nandana).

VERSE XLIV

प्रसञ्जि—V. L. (a) प्रसक्तश्चे, (b) प्रसज्जि (Prāyashchittaviveka, p. 10), (c) प्रसज्यज्जि (Smṛtisāroddhara, p. 351).

For the second line Parāsharamādhava (Āchāra, p. 50) reads अनिग्रहाच्चेन्निद्रयायां नरः पतनमृच्छति (which occurs in याज्ञवल्क्य)

P. 1362, l. 9—for शुचिः स्प read शुचिस्प

P. 1363, l. 2—for व्यता प्रधा read व्यताप्रधा

—— „ —for फलासि read फलसि

- P. 1363, l. 2—for व्यता read व्यतां
 — „ —for नावगमं कु read यागमकु
 — l. 3—for निविध्यते read न निष्पद्यते
 — „ —for वायोन्न read वायो यन्न
 — l. 7—for बाध्य read बोध्य
 — l. 8—for रूपनानामपि read रूपनायामपि
 — l. 11—for निमित्तं विशेषयेत् read निमित्तविशेषे वत्
 — „ —for नाम प्रतीयते read प्रतीयते
 — l. 12—for या जायते read जायते
 — l. 14—for यैः सुखलुब्धेषु read यार्थेषु सर्वेषु

VERSE XLV

- P. 1364, l. 5—for मुपकर्तेभ्यं read मुदाहर्तेभ्यं

VERSE XLVI

- शुध्यति—V. L. नश्यति (Aparārka, p. 1040).
 पृथग्विधैः—V. L. पृथक् पृथक् (Madanapārijāta, p. 705).

- P. 1365, l. 2—for एवं read एव
 — l. 4—for तथापि read तथा च
 — l. 8—for त्वासि read त्वसि
 — l. 9—for ख्यात read ख्यान
 — „ —for तत्तदेव read सत्तदेव
 — „ —for निह्नु read निष्कु
 — l. 14—for कायो हि read योहि

P. 1365, l. 14—for मद्यपः read मद्याप

— „ —for बुद्ध्याद्यसु read बुद्ध्या सु

— l. 15—for थं read नर्थ

— „ —for यानतु read यानां तु

— l. 16—for थैल read अर्थैल

— l. 19—for गौण read गौणः

— „ —कूलप read कूले प

VERSE XLVII

दैवात्—V. L. मोहात् (noted by Medhātithi).

द्विजः—V. L. सति

P. 1366, l. 3—for दर्शपूर्वं read पूर्वं

— l. 5—for न संसर्गं read संसर्गं

— l. 6—for अयत्वा read याअयत्वा

— „ —for सिद्धिः read सिद्धः

— l. 8—omit शिष्टैः

After (47) some MSS. have the following additional verse—

प्रायो नाम तपः प्रोक्तं धित्तं निश्चय उच्यते ।

तपो निश्चयसंयुक्तं प्रायश्चित्तमिति स्मृतम् ॥

VERSE XLVIII

दुरात्मानो—V. L. दुराचारा

P. 1366, l. 10—for शेषे read शेष

VERSE XLIX

श्यावदन्तताम्—V. L. श्यावदन्तकः

P. 1367, l. 3—for रिक्त्य read रैक्त्य

—— „ —for केयो read कोयो

—— l. 4—for वैकल्यं read ग्वैकल्यं

VERSE L

पौतिनासिक्त्यं—V. L. पूतिनासिक्त्यं,

After (51) some MSS. have the following additional verses—दीपहर्ता भवेदन्धः काणो निर्वापको भवेत् (V. L. निर्वापकस्तथा) हिंसया व्याधिभूयस्त्वमरोगित्वमहिंसया

(V. L.—हिंसारतस्सदा रोगी वाताङ्गः पारदारिकः)

(V. L.—हिंसया व्याधिभूयस्त्वं स्फीतो ऽन्यस्त्यभिमर्षकः)

This verse has been accepted by Bühler as the text of Manu and translated as such.)

VERSE LII

कर्मविशेषेण—V. L. कर्माविशेषेण

VERSE LIII

निन्दैहि—V. L. निन्दितैः

P. 1369, l. 1—for कृतैः सह read कृतैनसः

VERSE LIV

गमः—V. L. गमम् (Aparārka p. 1044)

संसर्गश्चापि—V. L. (a) संयोगं चैव, (b) संयोगश्चैव (Madanapārijāta p. 786) (c) संसर्गं चैव (Aparārka, p. 1044)

VERSE LV

अनृतं च समुत्कर्षे—V. L. अनृतं स्वयमुत्कर्षे

P. 1370, l. 2—for यो वासना read योधना

—— „ —for तपद्रूस्तप read तद्रूपस्तद्रूप

—— l. 5—for तादिशं read तामिशं

VERSE LVI

कौटसाक्ष्यं—कूटसाक्ष्यं (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 293).

ब्रह्मोऽम्नता वेदनिन्दा कौटसाक्ष्यं—V. L. ब्रह्मोऽम्नं वेदनिन्दा च कूटसाक्ष्यं (Aparārka, p. 1047).

गर्हितानाद्ययोः - V. L. (a) गर्हितान्नाज्ययोः (Mitākṣarā 3. 231),
(b) गर्हितान्नाद्ययोः (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 293).

P. 1371, l. 2—for न्यश्चापि read न्यत्रापि

—— l. 3—for युज्य read भुज्य

VERSE LVII

P. 1371, l. 4—for शब्दौ read गब्दौ

—— „ —for ऽसती read ऽसति

VERSE LVIII

स्वयोनीषु—V. L. (a) स्वयोन्यासु (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 231), (b) स्वयोनिषु

P. 1371, l. 6—for तस्या read तस्य

—— l. 7—for गृह्ये read कीग्रह्ये

—— „ —for विषय read विषम

P. 1371 l. 8—for करणस्य न्याय read करणस्यान्याय्य

— l. 9—for सं निदेश read सनिर्देश

P. 1372, ll. 3—4—for वक्ष्यते । न स्याज्यमतः read विवक्षिते नान्या-
य्यम् । अतः

— l. 4—for र्मानामेव read र्थमेव

— „ —for ब्रह्म read ब्रह्मह

VERSE LIX

संयाज्य—V. L. संयाज्यं

विक्रयाः—V. L. (a) विक्रयम्, (b) विक्रयौ, (c) विक्रयः

पारदार्यात्मविक्रयाः—V. L. (a) पारदार्यमविक्रयः, (b) पारदार्यमविक्रयम्
—noted by Medhātithi.

P. 1372, l. 6—for चामसं read चां सं

— l. 7—omit अन्येन

— l. 8—for दनु वृ read दननुवृ

— „ —for ध्याया read ध्यापका

— l. 9—for ध्यायस्त्वा read ध्यायस्पयस्या

— l. 10—for दैहि read दैकाहि

P. 1373, l. 1—for प्राप्तस्य read प्राप्तवयस्कस्य

VERSE LX

परिवेत्ताऽनुजेनूढे,—V. L. (a) परिवेत्तिताऽनुजेनोढे, (b) परिवेत्तानुजेनो
(c) परिवेत्तिता चानुजेन

VERSE LXI

वार्षुष्यं वृत्तलोपनम्—V. L. (a) वार्षुषित्वं वृत्तव्युतिः, (b) वार्षुषि
वृत्ताच्युतिः (Prāyashchittāviveka, p. 192).

P. 1373, l. 5—for अनाप read अनाप

—— l. 6—for सिष्टः read शिष्ट

—— l. 7—for शास्त्रतो read इच्छातो

—— „ —for चेदितश्चेच्छास्त्रकृ read यदि चेच्छाकृ

P. 1374, l. 1—for मिथ्या read मिच्छा

—— l. 2—for सौंदर्या read सौर्या

—— „ —Before फले add वा

VERSE LXII

भृताध्यापनमेव च—V. L. (a) भृतकाध्यापनं तथा (Prāyashchittaviveka, p. 192), (b) भृत्याध्यापनमेव च, (c) भृताच्चाध्यापनं तथा, (d) भृतादध्यापनं तथा, (e) भृत्याच्चाध्यापनं तथा

भृत्या चाध्य—V. L. भृतादध्य (Prāyashchittaviveka, p. 192).

P. 1374, l. 5—for यो ऽसौ read यः सो

—— l. 7—for अयस्यानि read अपण्यानि

VERSE LXIII

हिंसौषधीनां स्त्र्याजीवो—V. L. (a) हिंस्रौषधिस्त्र्युपाजीवो (Nandana)
(b) हिंस्रौषधीनां स्त्र्युपाजीवो.

P. 1375, l. 1—for योग एव read योगः

—— „ —for मार्या read मार्यानि

—— l. 2—for वर्धनं read प्रवर्तनं

—— „ —for मुप read उप

—— l. 3—for सेना read श्येना

—— l. 4—omit भार्यापण्यभा

VERSE LXIV

P. 1375, l. 5—for वकुक्त read वकुक्क

— l. 7—for वपता read वपना

— l. 8—for ननु read नतु

— „ —for घतः read घयोरिति

VERSE LXV

स्तेयं—V. L. स्तैन्यं

अशानामनपक्रिया—V. L. अशानां चानपक्रिया (Prāyashchittaviveka, p. 192).

कौशीलव्यस्य च क्रिया—V. L. (a) कौशीलव्यसनक्रिया, (b) कौशल्यं व्यसनक्रियाः

धिग—V. L. भिग (Prāyashchittaviveka, p. 192).

P. 1376, l. 5—for सस्त्व read ऽसस्त्व

— „ —for कुर्व read अकुर्व

— l. 9—for तेरनु read तेरननु

VERSE LXVI

कुप्य—रूप्य

P. 1376, l. 11—for पठा read कटा

— l. 12—for दुद्यम read द्दने

— l. 13—for वेधनं read वेवनं

VERSE LXVII

कृत्यं—V. L. (a) कृत्वा, (Mitākṣarā 3. 242); कृत्वा (Madanapārijāta, p. 924).

जैह्व्यं—V. L. भैक्ष्यं (Madanapārijāta, p. 924).

च मैथुनं पुंसि—V. L. पुंसि च मैथुन्यं (Madanapārijāta, p. 924).

P. 1377, l. 1—for रग्रयं read रग्रेयं

—— „ —for भक्षयं read भक्षय

—— l. 2—for भक्षत्वमनाग्रे read भक्ष्यत्वमनाग्रे

VERSE LXIX

P. 1378, l. 1—for न पुनः read पुनः पुनः

VERSE LXX

P. 1378, l. 5—for स्पृवंसः read स्पृध्वंसः

VERSE LXXII

द्वादशसमाः—V. L. (a) द्वादशाब्दानि (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 399, Madanapārijāta, p. 187, Aparārka, p. 1053); (b) द्वादश समाः

भैक्षारथा—V. L. भिक्षारथा (Madanapārijāta, p. 787).

P. 1379, l. 3—for शब्दार्थवादः read शब्दार्थवादः

VERSE LXXIII

P. 1380, l. 2—for शब्दार्थविदः read आत्मान

—— l. 3—for आत्मन read ज्ञानम्

VERSE LXXIV

P. 1381, l. 1—for ज्ञानाम् read हिरण्या

—— „ —for हिरण्या read हिरण्या

—— „ —for दिग्भ्य read दिदिग्भ्य

—— „ —for दक्ष read दक्षि

VERSE LXXVI

वेदविदुषे—V. L. वा वेदविदे (Mitākṣarā 3. 250, Aparārka, p. 1061).

धनं हि—V. L. धनं वा (Mitāksarā 3. 250).

VERSE LXXVII

वाऽनुसरेत्—V. L. (a) वाऽनुवसेत्, (b) वाऽनुचरेत् (Mitāksarā 3. 249).

त्रिवै वेदस्य संहिताम्—V. L. त्रिःकुवो वेदसंहिताम्

P. 1382, l. 9—for श्रुतं दृष्ट्वा read शतं बुद्ध्या

— „ —for वध ए read वधे । ए

VERSE LXXVIII

कृतवापनो—V. L. (a) कृतवपनो, (b) कृतवासेवा

हितेरतः—V. L. हितेन वा

P. 1383, l. 1—for कश्चिदपूर्वं वचनः read वपनम्

VERSE LXXIX

सद्यः—V. L. सम्यक् (Aparārka, p. 1058).

गोब्राह्म—V. L. गोब्राह्म (Madanapārijāta, p. 797, Aparārka p. 1058).

VERSE LXXX

अथवरं—V. L. त्रिवारं

प्रतिरोद्धा—V. L. (a) प्रतियोद्धा

मवजित्य—V. L. मपिजित्य

विशुष्यते—V. L. विशुष्यति

VERSE LXXXI

P. 1385, l. 1—for तस्मा read अस्मा

— „ —for क्कान्त read क्कान्तं

VERSE LXXXII

ऽवभृथस्नातो—V. L. (a) ऽवभृथे स्नातो, (b) ऽवभृथे स्नात्वा, (Mitāk-sarā, 3. 244).

P. 1385, l. 5—for अन्ये इत्याहुर्वै read अन्ये तु वै

—— l. 6—for ज्यस्य read द्यस्य

VERSE LXXXIV

P. 1386, l. 3—for मस्यक् read प्रत्यक्

VERSE LXXXV

पावनाय स्यात्—V. L. पावनी यस्मात्

पवित्रं—V. L. पवित्रा

P. 1387, l. 3—for त्वादगुणां read त्वादिगुणां

—— l. 4—for लभ्यते read लभते

VERSE LXXXVII

चेजाना—V. L. चेज्याना (Prāyashchittaviveka, p. 87.)

P. 1388, l. 1—for जातीयस्व एव read जातीय एव

—— l. 6—for शेषान्न स्त्री read शेषान् स्त्री

P. 1389, l. 1—for स्त्रीविट read स्त्री शूद्रविट्

—— „ —for येत्तु read यत्तु

—— „ —for अवम read अधम

—— „ —for पातकम् read पातक

—— l. 5—for कुश्या read कुशा

After (87) some Mss. have the following additional verse—

जन्मप्रभृतिसंस्कारैः संस्कृता मन्त्रवाचवा ।

गर्भिणी त्वयवा स्यात्तामात्रेयी च विदुर्बुधाः ॥

VERSE LXXXVIII

प्रतिरभ्य—V. L. प्रतिरुध्य

P. 1389, l. 10—for कौटिल्य read कौट

VERSE LXXXIX

रुदिता—V. L. रुदिष्टा

VERSE XC

मोहा—V. L. स्मोहा (Nāndana)

तया सकाये—V. L. (a) तया स्वकाये, (b) तयास्य काये (Madana-pārijata, p. 815).

किस्त्रिषात्ततः—सच किस्त्रिषात्

P. 1390, l. 2—for वापिबेयुः read आसिञ्चेयुः

VERSE XCI

द्रसमेव वा—V. L. द्रसमेव च (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 412.)

P. 1391, l. 4—for गतिं read यंति

VERSE XCII

P. 1392, l. 5—for चान्येन read चान्नेन

— l. 8—for वाक्यान्सुरा read वाक्यात् सुरा

VERSE XCIV

यथैवैका तथा सर्वा न पातन्या—V. L. यथैवैका न पातन्या तथा सर्वा (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 411.)

यथैवैका—V. L. यथा चैका (Aparārka, p. 1044.)

P. 1393, l. 2—for मृद्वीचिकारस्य read मृद्वीकारसस्य

— l. 5—for किंच read एवं च

— l. 5—for संमृश्या read समष्ट्या

— l. 6—for कारयो read कयो

— l. 10—for तृणेन read तृणे

— l. 12—for तद्भ्या read न च द्भ्या

— l. 15—for माध्वी read माधवी

— l. „ —for ओरा read ओरो

— l. 16—for गुण read ओर्गुण

— l. 17—for सवौक्षी read सवक्षी

VERSE XCV

पिशाचानां—V. L. पिशाचानां

VERSE XCVI

P. 1394, l. 5—for कथं न कार्यं read कथमकार्यम् ।

VERSE XCVII

P. 1395, l. 1—for अधीतवेदब्रह्मसं read अधीते वेदे सं

— „ —for स्थितहृदयेनोच्यते read स्थितं हृदयं ब्रह्मशब्देनोच्यते

— „ —omit तदपे.....दिति

VERSE XCVIII

विहिता—V. L. विहिता

VERSE XCIX

गम्यतु—V. L. गम्य च

स्वकर्म ख्यापयन्—V. L. गृहीत्वा मुसलं (Aparārka, p. 1079).

VERSE C

हम्यात्तु तं—V. L. कुर्यात् इतं (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 414.)

तपसैव तु—V. L. तपसैव वा

P. 1396, l. 4—after मिति add च

—— l. 8—हन्ता read हर्ता

VERSE CL

ब्रह्महृणो—V. L. (a) ब्रह्महृणि, (b) ब्रह्महृति, (c) ब्रह्मवध (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 415.)

P. 1397, l. 1—for चिकं धर्मा read चिकधर्मा

VERSE CII

गमनीयं तु—V. L. गमनं चैव

VERSE CIII

गुरुतल्पोभि—V. L. गुरुतल्प्यभि

तप्ते—V. L. तल्पे (Madanapārijata, p. 836.)

स्वप्यात्—V. L. सुप्यात्

सुमीं—V. L. शूमीं (Prāyashchittaviveka, p. 137.)

वारिलप्पेत्—V. L. (a) चारिलप्पेत्, (b) स्वारिलप्पेत्, (c) मारिलप्प, (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 253 and Madanapārijata, p. 837.); (d) माविज्ञय

मृत्युना स विद्युष्यति—V. L. मृत्युर्भवति शुद्धये

P. 1398, l. 2—for **यायीमत्वे** read **यायीगत्वे**

— „ —for **मातैव समा** read **मातेव माता समा**

— l. 3—before **तद्वा** add **सुमिः**

VERSE CIV

नैऋती—V. L. **नैऋतिं** (Madanapārijata, p. 836).

P. 1398, l. 6—for **प्रत्यगुदग्द** read **प्रत्यग्द**

VERSE CV

P. 1399, l. 1—for **द्विजा** read **विजा**

— l. 3—Read here **चीरं.....प्रायश्चित्तं** which is wrongly printed at the end of the Bhāṣya on verse 106.

VERSE CVI

मासानभ्यसेत्—V. L. **मासानभ्यसेत्**

P. 1399, l. 3—**चीरं...चित्रं** should go before, to the end of Bhāṣya on verse 105.

VERSE CVII

पुमिर्नानाविधैर्ब्रतैः—V. L. **विचिधैर्नियमैरिमैः**

VERSE CVIII

द्वेय—V. L. **तेन** (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 191).

P. 1400, l. 1—for **विद** read **दिद**

— l. 3—for **लङ्घयामा** read **लङ्घयामा**

— l. 4—for **येन** read **या न**

— „ —for **न्यस्यापि** read **न्यस्या अपि**

VERSE CIX

याचरेत्—V. L. (a) याचरन् (b) या चरेत् (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 191).

P. 1401, l. 3—after संबन्धः add न समासादिलाघवं

—— l. 5—for वित्यनेन read वित्यस्यानेन

—— „ —for स्नान—read पाद— as in A.

VERSE CX

तिष्ठन्नुर्ध्वं—V. L. तिष्ठन् मूर्ध्नि (Smṛtisārodhara, p. 358).

वीरासनं—V. L. (a) वीरासने, (b) वीरासनी (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 191.)

वसेत्—V. L. (a) भवेत्; (b) विशेत् (Smṛtisārodhara, p. 358).

P. 1401, l. 11—for शुश्रूषयित्वा read शुश्रूषित्वा

VERSE CXI

आसीनासु तथा—V. L. आसीनास्वपि चा (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 191).

तथासीनो—V. L. तथासीत

VERSE CXII

अभिशास्तां—V. L. (a) अभिषिक्तां (Smṛtisārodhara, p. 358), (b) अभिषक्तां, (c) अभियुक्तां (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 191).

पङ्कलग्नां—V. L. पङ्कमग्नां

सर्वप्राणैः—V. L. (a) सर्वोपायैः, (b) सर्वमौलैः (Smṛtisārodhara, p. 358).

विमोचयेत्—V. L. स्वशक्तितः

P. 1402, l. 1—for शब्दे read शब्दो

—— l. 2—for प्राणैर्ग read प्राणो म

VERSE CXIII

गोरक्ष्वा—V. L. गोरक्षं (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 191).

वाति वा भृशम्—V. L. वाति वाति वा (Smṛtisārodhara, p. 358).

VERSE CXIV

पिबन्तं—V. L. पिबन्ती

P. 1403, l. 2—for धार read वार

— 1. 2—for धीयत read धीयते ।

VERSE CXV

गामनु—V. L. गा अनु (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 191).

P. 1403, l. 4—after बहुशः add न

— „ —for बहुत्वार्थ read बहुवचनार्थ

— 1. 5—for दियोगविपक्षां read दियोगे मृते

— „ —for तस्य read यो

— 1. 7—for न्यासामासेच न read तथाऽन्यास्य मासेन

— 1. 10—for कल्पते read कल्पिते

— „ —for पत्तेः स्वेष्ट read पन्नेष्विष्ट

— 1. 13—for न मया read अनया

— „ —for कथं read कथञ्चित्

— „ —for सितव्यं read सिकम्

VERSE CXVII

अवकीर्णिवर्जं शुद्ध्यर्थं—V. L. (a) अवकीर्णी तु शुद्ध्यर्थं (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 425), (b) अवकीर्णिवर्जं शुद्ध्यर्थम्, (c) अवकीर्णिविशुद्ध्यर्थं (d) अवकीर्णी च शुद्ध्यर्थं, (e) अवकीर्णं व्रते शुध्येत्

चान्द्रायणमथापि वा—V. L. चरेच्चान्द्रायणं व्रतम् (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 425).

VERSE CXVIII

पाकयज्ञविधानेन—V. L. स्थात्रीपाकविधानेन (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 436).

यजेन्निश्चरति—V. L. नैश्चरतं यजते (Aparārka, p. 1140).

P. 1404, l. 3—for व्रतनियमः read व्रतानि तस्यातिक्रमः

— 1. 5—for यागा read साध्या

— 1. 6—Before उक्तं add सः

VERSE CXIX

हुत्वा—V. L. कृत्वा

होमान्—V. L. होमं (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 436).

समेतृचा—V. L. समितृचा (Madanapārijāta, p. 909).

P. 1405, l. 4—for अतः read अन्ततः

— 1. 5—for वातमरुच्छब्दौ read वातगुल्फादौ

VERSE CXX

P. 1405, l. 1—for व्रतस्या read व्रतस्थ

VERSE CXXI

मारुतं—V. L. मरुतः

P. 1406, l. 1—for आद्याहुतिरिति read उहुयादाहुतीरिति

— „—for ब्रह्म read ब्राह्मं

VERSE CXXII

वसित्वा—V. L. संवेष्ट्य (Prāyashchittaviveka, p. 387).

सप्तागारान्—V. L. सप्तागारं (Aparārka, p. 1141).

VERSE CXXIII

वर्तयन्नेक—V. L. (α) वर्तयेष्वेक (Prāyashchittaviveka, p. 387), (b) वर्तयेदेक Smṛitisārodbhāra, p. 363).

त्रिषवणमब्देन—V. L. त्रिषवणं स्वब्देन

VERSE CXXIV

अन्यतरं—V. L. अन्यतमं

P. 1407, l. 3.—for देशे read देशे

— l. 5—for रिति याच्या read रार्तिमिया

VERSE CXXV

ऐन्दवः—V. L. ऐन्दवम्

तप्तः स्याद्यवकैश्च्यहम्—V. L. (α) तप्तः स्याद्यावकश्च्यहम् Mitākṣarā 3. 290). (b) तप्तं स्याद्यावकं च्यहम्

VERSE CXXVI

स्मृतः—V. L. स्थितः

P. 1408, l. 1—for समुक्तं read सममुक्तम्

— l. 2—for शूद्रस्य वि read शूद्रवि

— l. 3—वैश्य...वा should go to next line, after वृत्तिशीलं

VERSE CXXVII

V. L. विनिपात्य—L. विनिहस्य

दद्यात्सुचरितव्रतः—V. L. (a) दद्याच्छुद्धयर्थमात्मनः (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 73). (b) दद्यात्सचरितव्रतः

VERSE CXXVIII.

अयदं—V. L. द्वयदं (Nandana)

ग्रामा—V. L. ग्रामे Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 73).

ब्रह्महृणो—V. L. ब्रह्महति

वसन्—V. L. वसेत्

P. 1409, l. 1—for इतरस्या read इत्यस्या

— ll. 1—2—for तदुक्तं read तदयुक्तम्

VERSE CXXIX.

दद्याद्वैकशतं—V. L. (a) दद्यात्वेकशतं, (b) दद्यात्सैकशतं

P. 1409, l. 4—for अतुल्य read अल्प

— „ for दब्ध read दब्धं

VERSE CXXXI

मार्जारनकुलौ—V. L. मार्जारं नकुलं

P. 1410, l. 3.—for दायवि read दायव

— l. 4.—for कथंचैतत् एवं read कथं चैते

— „ for हन्तार read हन्तव्यतया

— l. 6.—for भ्यन्ते read भ्यते

— l. 11.—for भयवेति read भयंचेति

— „ —for मावश्यं read मवश्यं

P. 1410, l. 12—for यच्छे read आच्छे

—— l. 14—for द्वाक्यं read द्वाच्यं

—— l. 17—for र्येक्ये read र्यक्यं

—— „ —for विशेषेण read विशेषण

—— „ —after विवक्षा add वा

—— l. 17—for कथं चेदिति read कथं चैतदिति

—— „ —for सर्वमेवेति read सर्व एत इति

—— „ —for खेटक read खेटकार्थ

—— „ —for मृगया read मृगयायां

VERSE CXXXII

वाग्दैवतम्—V. L. वा रैवतम् (Madanapārijāta, p. 949).

उपस्पृशेत्—V. L. अपः स्पृशेत्—

P. 1411, l. 2—for तर read तरः

—— „ —for न पर्वता read पर्वता

—— „ —for समाना read सामाना

—— „ —for पेक्षते read पेक्षते

—— l. 3—for प्राकृते read प्रकृते

—— l. 4—for गायाम read गायामे

—— l. 6—for उक्तः । स्नवन्त्या read उक्तस्य नद्यां स्नानम्

VERSE CXXXIII

सर्पे—V. L. सर्पां (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 67).

पलालभारकं—V. L. पलालं भारकम् (Madanapārijāta, p. 950.)

सैसकं—V. L. सीसकं

अभिं—V. L. (a) अभिं (Aparārka, p. 1132); (b) अत्री (Prāyashchittaviveka, p. 527).

चैकमाषकम्—V. L. चैव माषकम् (Mitākṣarā 3.273).

सैसकं चैकमाषकम्—V. L. माषकं चैव सैसकम् (Aparārka, p. 1132).

P. 1412, l. 2—for वा सरे read वातरे

— „ —for वृत्ते इन्द्रि read वृत्तेन्द्रि

— „ —for सप्राणि read सर्वप्राणि

VERSE CXXXIV

वराहे V. L. वराहं (Prāyashchittaviveka, p. 240).

तिसिरौ V. L. तिसिरिम् (do.)

शुके—V. L. शुकं (do.)

P. 1412, l. 4—for ढकद्रो read ढके द्रो

— „ —Omit हायनो

VERSE CXXXV

बलाकां च—V. L. (a) बलाकांश्च, (b) बलाकां वा

VERSE CXXXVI.

हयं—V. L. गयं (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 69).

गजम्—V. L. गजान्

P. 1413, l. 1—for इस्ति read इस्ती

VERSE CXXXVII

क्रव्यादान्.....अक्रव्यादान्—V. L. क्रव्यादः.....अक्रव्यादः (Aparārka, p. 1132) Mitākṣarā 3. 272.

तु—V. L. च (Prāyashchittaviveka, p. 527).

VERSE CXXXVIII.

वस्तावीन्—V. L. (a) वस्तावीः (Aparārka, p. 1128) (b) वस्तादीन्
 जिन—V. L. (a) जाल, (b) जीन, (c) जील, (d) जात, (e) जीर्ण
 (Aparārka, p. 1128).

हत्वा—V. L. गत्वा—noted by Medhātithi.

नारीहत्वाऽनवस्थिताः—V. L. (a) नारीं हत्वाऽनवस्थिताम् (Prāyash-
 chittaviveka, p. 227).

P. 1414, l. 3—After दुक्तं add न

After (138) some MSS. have the following additional verse.

वर्णानामानुष्येण त्रयाणामविशेषतः ।

अमत्या च प्रमाप्य स्त्रीं शूद्रहत्याघ्नतं चरेत् ॥

VERSE CXXXIX

एकैकशश्चरेत्—V. L. एकैकस्य चरेत्

P. 1414, l. 4—for केचि read कचि

VERSE CXL

अस्थिमतां तु—V. L. (a) अस्थन्वतां तु, (b) अस्थ्यन्वितानां, (c) अस्थि-
 म्बतां तु

VERSE CXLI

P. 1415, l. 3—for प्रयोजनो read प्रयोजनतो

— l. 4—for यश्चा read यश्च ना

— „ —for कृमी read कृमि

VERSE CXLII

तु वृ—V. L. च वृ (Prāyashchittaviveka, p. 243).

जप्य—V. L. जाप्य (Madanapārijāta p. 920)

गुल्म—V. L. तृण (Prāyashchittaviveka, p. 243.)

P. 1415, l. 6—for शतंज read शतज

— l. 7—for प्रवृत्त read प्रवृत्तौ

VERSE CXLIII

रसजानां—V. L. राजसानां

घृतप्राशो विशोधनम्—V. L. घृतं प्राश्य विशुध्यति (Aparārka, p. 1138).

विशोधनम्—V. L. शुशोधनम्

P. 1416, l. 1—for अज्ञाद्भ read अज्ञाथाद्भ

— „ —for गुंडोदश्चि read गुंडोदश्चि

VERSE CLXIV.

वृथालम्भे—V. L. वृथारम्भे

ऽनुगच्छेत्—V. L. तु गच्छेत्

VERSE CXLV

कृत्स्नं—V. L. (a) कृच्छं, (b) सर्वं, (c) पापं

शृणुतानाथ—V. L. (a) शृणुताज्ञाथ, (b) शृणुताज्ञादि

P. 1417, l. 2—for श्रुणुत read श्रुणुत

VERSE CXLVI

P. 1417, l. 3—for ततश्च read तच्च

— l. 4—for वायुश्चेति read वायुं प्रति

— „ —for प्रातितप्त read नि स

— „ —for च्छ्रमतो read च्छ्रस्ततो

— „ —After माध्वी add वा

— l. 5—for प्रत्यवायः read प्रत्यवाय

उक्तम्

- l. 6—for पान एतदनिर्वे read पानानिर्वे
- l. 7—for यन्न मुख्या या सुरोक्ता read यन्मुख्यायाः सुराया
- „ —for सुरापाने read असुरामद्यपाने
- „ —for माचरे read मभ्यसे
- „ —for श्रेय read इय
- l. 8—for बुद्धिपूर्वे च read ऽप्यसकृत्पाने बुद्धिपूर्ववत्
- l. 9—for मद्यपानां read मद्यानां
- „ —for द्रव्या read द्रव्याणि

VERSE CXLVII

पिबेत्पीत्वा—V. L. पिबेदुष्यं

शृतं—V. L. श्रितं

P. 1418, l. 2—for यद्यपि read यदि

— l. 3—for तरततोऽतः read तरं स्थादतः

— „ —for वृत्त्य read निवृत्त्य

— l. 4—for घृतं... घृत read सूतं...सूत

— „ —for घृतशब्दः read शृतशब्दः

— l. 4—for म्रू read पि

VERSE CXLIX

गन्ध—V. L. मुख (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 349)

सोमपः—V. L. सोमपाः (Mitākṣarā, 3.255).

ब्राह्मणस्तु—V. L. ब्राह्मणस्य

त्रिरायम्य—V. L. त्रिराचम्य (Madnapārijāta, p. 822).

P. 1419, l. 3—for ग्रहि read प्राहि

VERSE CL

सुरासंस्पृष्टमेव च—V. L. सुरासंस्पृष्टमेव च (Mitākṣarā, 3. 254).

P. 1419, l. 7—for यथा read तथा

VERSE CLI

P. 1420, l. 2—for भवन्त्येव read भवेत्येव

— „ —After व्रतानि add तानि

VERSE CLII

P. 1420, l. 4—Before विज्ञेयं add स्त्रीग्रहणं

— „ —for तदास्पृष्टं read तदास्यस्पृष्टम्

— l. 5—for अगामि read आगामि

— l. 6—for जनेदं read जने इदं

— l. 7—for स्नानात् read म्नानात्

— „ —for यवक read यव

VERSE CLIII

P. 1421, l. 1—for शुक्तेष्वित्येतत् त्रयाभ्यनुष्ठानाद् read शुक्तेष्वित्या-
द्यनुष्ठानानि । द

— l. 3—for निष्क्रामयाद्य read निष्क्रामयाम् । य

— „ —for पचाशय read पाकाशय

VERSE CLIV

मूत्रपुरीषाणि—V. L. मूत्रं पुरीषं वा (Parāsharamādhava Prāyash-
chitta, p. 296).

P. 1421, l. 4—After युक्तं add अमस्या

VERSE CLV

एतदेव—V. L. मांसमेतद् (Aparārka, p. 1166).

P. 1422, l. 3—for तुस्य read तुच्छ

—— „ —for दुष्णितस्य read दूहितस्य

—— l. 4—for कतरस्तदे read कतरः । एतदे

VERSE CLVI

क्रव्यादसूकरोद्गाणां—V. L. क्रव्याद्विट्शूकरोद्गाणां (Mitākṣarā, 3. 391).

तप्तकृच्छ्रं—V. L. तप्तकृच्छ्रो (Aparārka, p. 1166).

नरकाकलराणां च—V. L. नरकाककराध्वानां (Mitākṣarā 3. 291).

P. 1422, l. 5—for शब्देन read च शब्देन

—— „ —for क्रव्यादानां read क्रव्यादादीनां

—— l. 7—for काकादन्यत्रोपेक्षते read काकेत्यत्रापेक्ष्यते

VERSE CLVII

समावर्तको—V. L. (a) समावृत्तिको, (b) समावृत्तको (Aparārka, p. 1144), (c) समावर्तिको, (d) शमावृतको

P. 1423, l. 1—for कृते read अकृते

VERSE CLVIII

प्रतचारी—V. L. ब्रह्मचारी

P. 1423, l. 7—After समापयेत् add अकृत ... वर्धकारमाह which comes in l. 8—below.

VERSE CLIX

काकाखुच्छिष्टं—V. L. (a) काकरवोच्छिष्टं (Madanapārijāta, p. 932), (b) काकाखुच्छिष्टं (Prāyaschittaviveka, p. 320).

वर्चलाम्—V. L. वर्चलम्

ब्रह्म—V. L. ब्राह्मी (Madanapārijāta, p. 932).

VERSE CLX

अज्ञानभुक्तं तूत्तार्यं—V. L. (a) अज्ञानभुक्तशुद्धयर्थं, (b) अज्ञानभुक्तमुत्तार्यं, (c) अज्ञानभुक्तं तद्गार्यं, (d) अज्ञानभुक्तं तूत्तार्यं, (e) अज्ञानभुक्तमुद्गार्यं, (f) अज्ञानभुक्तं यद्गार्यं

P. 1424, l. 2—for गौतमीये read गौतमीयं

— l. 3—for तस्माद्वा read तस्मादवा

VERSE CLXII

स्वजातीय—V. L. सजातीय (Mitākṣarā 3.265).

P. 1425, l. 5—for किञ्चि read किंय

— l. 6—for धनमाप्यैवं read धनमप्यैवं

VERSE CLXIII

मनुष्याणां तु—V. L. मनुष्याणां च

जलानां च—V. L. तडागानां

शुद्धि—V. L. शुद्धौ (Prāyaschittaviveka, p. 344).

चान्द्रायणं व्रतम्—V. L. चान्द्रायणेन तु (Mitākṣarā 3. 265.)

P. 1425, l. 8—ब्राह्मणा read व्रीह्या

—1425, l. 9—for तद्भ read एतद्भ

— l. 10—for गेप्येवमेव read गेच

VERSE CLXIV

वेरमनि—V. L. (a) वेरमतः (b) वेरमनः (Madanapārijāta, p. 874).

तन्निर्यात्मात्मशुद्धये—V. L. तत्पापस्य विशुद्धये

P. 1426, l. 3—for शक्य read शक्यं

VERSE CLXV

P. 1426, l. 4—for भक्ष read भक्ष्य

VERSE CLXVI

चेल—V. L. (a) चैल, (b) चल, (c) तैल (Mitākṣarā, 3.265) Aparārka p. 1110.

P. 1426, l. 6—for वंशः स्तं read वंशस्तं

P. 1427, „ —for अष्ट read भृष्ट

VERSE CLXVII

ताम्रस्य रजतस्य च—V. L. सर्वस्याश्ममयस्य च (Prāyaschittaviveka, p. 341).

अयःकांस्योपलानां च द्वादशाहं—V. L. अयःकांस्योपलादीनां हरणे च

कणाक्षता—V. L. (a) कणाक्षभुक्, (b) कदक्षता (Mitākṣarā - 3. 265).

VERSE CLXVIII

द्विशफैकशफस्य च—V. L. द्विखुरैकखुरस्य च (Madanapārijāta, p. 875) Mitākṣarā 3.265.

कीटजो—V. L. कीटजी (Madanapārijāta, p. 875).

P. 1427, l. 4—before एकखुरा add एकशफा

VERSE CLXIX

द्विजः—V. L. नरः

अगम्यागमनीयं तु—V. L. अगम्यागमनं चैव

VERSE CLXX

P. 1428, l. 2—for स्वयोन्यादिष्वित्येव read सुप्यादित्येव

—— l. 3—for भागिन्यः read भगिन्यः

—— l. 5—for पुत्रा read पित्रा

—— l. 8—for ममत्यासु read म् । अन्यासु

VERSE CLXXI

आतुरासस्य—V. L. (a) आतुस्तनयां, (b) आतुरासश्च, (c) आतुरासां च

P. 1429, l. 1—for माष्व read मातृष्व

—— „ —for तुलदु read तुलस्य दु

VERSE CLXXII

नेपथ्यच्छेत्तु—V. L. नेपथ्यच्छेत

P. 1429, l. 4—for ताविशेषात् read ताभिधानाविशेषात्

—— l. 5—for युक्तो read ऽयुक्तो

—— l. 7—for विका read धिका

VERSE CLXXIII

पुरुषः—V. L. गोवर्जं (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 272).

जले चैव—V. L. (a) कुले चैव, (b) जले खे च (noted by Medhātithi).

P. 1430, l. 2—for सममेव read समः

VERSE CLXXIV.

समासेभ्य—V. L. समारोप्य (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 276).

The Prāyashchittaviveka (p. 369) reads the verse 174 as—मैथुनं तु समासेभ्य गोयानेऽप्सु दिवापि वा ।
स्नात्वा वस्त्रैर्जपित्वाप्यान् प्राणायामेन शुध्यति ॥

VERSE CLXXV

चण्डालां—V. L. चाण्डालां

P. 1431, l. 3—for सम्यगिति read साम्यमिति

VERSE CLXXVI

यत्पुंसः—V. L. यत्पुंसां

P. 1432, l. 3—for युवति read चेति

— l. 10—After तावता add प्रायश्चिताभावः

VERSE CLXXVII

प्रदुष्येत्—V. L. प्रदुष्येत

सदृशेनोपमन्त्रिता—V. L. (a) सदृशेनोपयन्त्रिता, (b) सदृशेनानुमन्त्रिता
(c) सदृशेनोपमन्त्रितम् (Aparārka, p. 1125).

P. 1432, l. 16—for तुलानि read तुलानी

P. 1433, l. 3—for तज्जा read यज्जा

— l. 3—for उपाय read उत य

— l. 4—for प्रवन्धाच्च read तत्सम्बन्धाच्च

— „ —for असगो read सगो

— l. 6—for धौतु कुर्वन्वे read धौ कुर्वन्तु वै

— „ —for क्रियते read क्रियेत

After (177) some MSS. have the following additional verse.

ब्राह्मणचम्रियविशां स्त्रियः शूद्रेऽपसङ्गताः ।
अप्रजाता विशुध्येयुः प्रायश्चित्तेन नेतराः ॥

VERSE CLXXVIII

P. 1433, l. 8—for कृष्णशब्द एवं वा read कृष्णशब्द एव वा

—— l. 9—for शयन read शयान

—— l. 10—for तस्या read यस्या

—— l. 11—for श्राद्ध read श्रद्ध

—— „ —for वाक्या read वाक्या

—— „ —for वाच्य read वाच्य

VERSE CLXXIX

एषा—V. L. (a) एताः (b) एषां

इमाः शृणुत निष्कृतीः—V. L. इमां शृणुत निष्कृतिम्

VERSE CLXXX

सहाचरन्—V. L. समाचरन्

P. 1434, l. 3—for नाशन read नाशनात्

—— „ —for सहागमन read सहगमनं यान

—— l. 4—After तादृशमेव add एकस्यां

—— „ —for आसनमे read एकस्मिन्नासने ए

—— „ —for कृत्वाप्य read क्वचित्ति

—— „ —for भिन्नैव read भिन्नैव

VERSE CLXXXI

तत्संसर्गविशुद्धये—V. L. तत्संसर्गस्य शुद्धये

P. 1435, l. 5—for पंचानुग read पञ्चाना

— l. 6—for दिश्यते read दिश्यन्ते

— „ —for अन्नोध्यते read अथोध्यते

— l. 14—for चित्सम read चित्तत्सम

— „ — for इष्यते read यिष्यते

— l. 15—for मंयां read मंयां

— l. 16—for राग read रापग

— l. 17—for आभे read श्रभे

VERSE CLXXXII

बान्धवैर्बहिः—V. L. बान्धवैः सह

VERSE CLXXXIII

पदा—V. L. (a) तदा, (b) सदा, (c) यदा (Madanapārijāta, p. 964)

VERSE CLXXXIV

निवर्तेरंश्च तस्मात्—V. L. (a) निवर्तेरंस्तस्मात् (Mitākṣarā, 3. 295).

यात्रा चैव हि लौकिकी—V. L. यात्रामेव च लौकिकीम् (Mitākṣarā 3. 295).

VERSE CLXXXV

ज्येष्ठता च—V. L. ज्येष्ठतान

यद्वसु—V. L. यद्वनम.

प्राप्तयाचात्य—V. L. प्राप्तयात्तत्य

P. 1437, l. 7—for अतोयं read अतोयत्

— l. 7—for दातव्य read दातव्यं

— l. 8—for धनाना read धनानां

VERSE CLXXXVI

तु चरिते—V. L. सुचरिते (Madanapārijāta, p. 966).

P. 1438, l. 2—for कुम्भ read नव

VERSE CLXXXVII

P. 1438, l. 5—for सकृप्रा read स कृतप्रा

— l. 6—for सुयाज read शूद्रयाज

VERSE CLXXXVIII

एतमेव विधिं—V. L. (a) एवमेव विधिं, (b) एतदेव व्रतं (Mitāksarā 3. 260) (c) एतदेव विधिं

कुर्यात्—V. L. कार्यं (Mitāksarā, 3. 260).

P. 1439, l. 1—for पतिताः read पतिता

— l. 3—for रोधादपि read रोधाश्रीत्यातदपि

— „ —for वानुमासं read तासां

— ll. 5-6—for नैवाभि read नीचाभि

— l. 9—for शक्त read अशक्त

VERSE CLXXXIX

किञ्चित्—V. L. कञ्चित् (Prāyashchittaviveka, p. 141).

सहाचरेत्—V. L. समाचरेत्

कृतनिर्योजनांश्चैव न—V. L. (a) कृतनिर्योजनांश्चैताम्, (b) कृतनिर्योज-
कांश्चैव न (Prāyashchittaviveka, p. 141).

P. 1439, l. 2—for श्रितां न read श्रितान्

VERSE CXC

बालान्नांश्च कृतान्नांश्च विशुद्धानपि—V. L. बालान् च कृतान् च विशुद्धानपि

P. 1440, l. 1—for किञ्चि read कञ्चि

—— l. 4—for पेक्षते read पेक्ष्यते

—— l. 5—for संवासः प्रति read संवासप्र

VERSE CXCI

नानूच्येत—V. L. (a) नालोच्येत (Madanapārijāta, p. 871);
(b) नानुतिष्ठेत (Prāyashchittaviveka, p. 384).

VERSE CXCII

विकर्मस्थास्तु—V. L. विकर्मस्थाश्च (Aparārka, p. 1107).

P. 1441, l. 2—After यस्य add यत्

VERSE CXCV

कर्मणा ब्राह्मणा—V. L. ब्राह्मणाः कर्मणा (Mitākṣarā, 3. 290).

ब्राह्मणा—V. L. मानवा, noted by Medhātithi.

जप्येन—V. L. जपेन (Aparārka, p. 1150).

P. 1441, l. 6—for वर्ण read मानव

VERSE CXCVI

P. 1442, l. 4—for सत्यमिति read सायमिति

VERSE CXCVI

कुर्युस्तस्य—V. L. (a) कुर्युस्तेऽस्य, (b) कुर्यात्तस्य

P. 1442, l. 6—for नान्तिकवेश read त्मैकदेश

VERSE CXCVII

च—V. L. वा (Samskāramayūkha, p. 122).

व्यपोहति—V. L. विशुध्यति

P. 1443, l. 1—for द्राव्यः स्तो read द्राव्यस्तो

— l. 2—for निधनादि read चिदादि

— „ —for अहीने read अहीन

— „ —for रात्रिकं read रात्रादिकं

— l. 8—for यः क read न क

— „ —for भिचारिणी read भिचरणी

— l. 9—for न्यनि read न्यपि नि

— l. 10—for अभिचारिणी read अभिचरणी

— l. 11—for ज्योतिषो read ज्योतिषा

— „ —for तद्विधि read तद्वत्

VERSE CXCVIII

अपसेधति—V. L. (a) अवसेधते (Madanapārijāta, p. 918), (b) अपकर्षति (Aparārka, p. 1152).

P. 1444, l. 1—for ख्यानं न read ख्यानम् ।

— „ —for प्राक्त read प्राक् चैत

— l. 2—for यानस्य तु read यानस्यानु

VERSE CXCIX

ग्राम्यैः—V. L. ऽग्राम्यैः

P. 1445, l. 4—omit दन्तैः

After (199) some MSS. have the following additional verse.

शुना प्रातोपजीहस्य दन्तैर्विदलितस्य च ।

अङ्घ्रिः प्रक्षालनं प्रोक्तमग्निना चोपचूचनम् ॥

VERSE CC

एव वा—V. L. एव च

साकला—V. L. शाकला

होमाश्च शाकला—V. L. होमश्च शाकलो (Mitākṣarā, 3. 386).

P. 1444, l. 6—for शलाकादि read शलाकाभिः

VERSE CCI

तु कामतः—V. L. च कामतः (Prāyashchittaviveka, p. 462).

खरयानन्तु—V. L. खरयानं च

स्नात्वा तु—V. L. स्नात्वा च

स्नात्वा तु विप्रो दिग्वासा—V. L. विवासा जलमाप्नुत्य (Aparārka, p. 1184).

VERSE CCII

विनाङ्गिरप्सु वाप्यातः—V. L. (a) विनाङ्गिरथ वाप्यातः, (b) विनाङ्गिरप्सु वाऽप्यन्तः (Aparārka, p. 1187).

सन्निषेव्यतु—V. L. (a) संनिवेश्यतु (Aparārka, p. 1187), (b) संनिवेश्य च

सचैलो—V. L. (a) सचेलो, (b) सचलो

P. 1445, l. 3—for स्तब्ध read स्तब्धः

— „ —for शरीर read शारीर

VERSE CCIV

P. 1446, l. 7—Before उपसंग्रहणं add अभिवाद्य

VERSE CCV

कण्ठे वा वध्य—V. L. कण्ठे चासज्य

VERSE CCVI

इत्य च—V. L. इत्य तु

VERSE CCVII

महीतले—V. L. (a) महीतलात्, (b) द्विजन्मनः, (c) द्विजन्मनाम्,
(d) द्विजन्मतात्

P. 1447, l. 5—for रुधिर read रुधिरं

VERSE CCVIII

कृच्छ्रातिकृच्छ्रौ—V. L. (a) कृच्छ्रातिकृच्छ्रं (Prāyashchittaviveka, p. 464), (b) कृच्छ्रातिकृच्छ्रो (Mitākṣarā 3.280).

कुर्वीत विप्रस्योत्पाद्य शोणितम्—V. L. सूक्पाते कृच्छ्रोऽभ्यन्तरशोणिते (Mitākṣarā, 2.380).

VERSE CCIX

P. 1448, l. 3—for एवं read एष

— „ 5—for जाश्चेत्तस्मान्न read जाश्चेते । तस्मान्न

VERSE CCX

व्यपकर्षति—V. L. भ्युपकर्षति

VERSE CCXI

परं च—V. L. परंतु (Prāyashchittaviveka, p. 508).

चरन्—V. L. चरेद्

द्विजः—V. L. नरः (Madanapārijāta, p. 710).

P. 1449, l. 2—for वर्तते read निवर्तते

— l. 6—for यत्तच्छी read तच्छी

— „ —for प्रकृ read प्राकृ

— „ —for भोजनं प्राप्तं भुक्तेति read भोजनात् प्राकृत भोक्तेति

— l. 7—for नतरां read नन्तरं

— „ —for तथा हस्तवेदिकायां read अथो हविष्यं वेदिकं

— l. 9—for प्रार्थन read प्रार्थना

— „ —for यदि read यद्

VERSE CCXII

कृच्छ्रं सान्तपनं स्मृतम्—V. L. कृच्छ्रः सान्तपनः स्मृतः

VERSE CCXIV

स्नायी—V. L. स्नायात्

After (214) some MSS. have the following additional verse.

अपां पिबेच्च त्रिपलं पलमेकं च सर्पिषः ।

पयः पिबेत्तु त्रिपलं त्रिमात्रं चोक्तमानतः ॥

VERSE CCXV

सर्वपापानोदनः—V. L. (a) सर्वपापप्रणाशनः (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 26), (b) सर्वपापप्रणाशनम्

VERSE CCXVI

कृष्णे शुक्ले—V. L. शुक्ले कृष्णे (Madanapārijāta, p. 742, Aparārka, p. 1243).

हासयेत्—V. L. ग्रासयेत्

P. 1452, l. 1—for स्वयं read रवे

— l. 2—for मन्त्रं read मन्त्रये

VERSE CCXVII

एतमेव—V. L. (a) एवमेव, (b) एकमेव

नियतश्चरन्—V. L. नियतश्चरेत्

नियतश्चरंश्चान्द्रायणं व्रतम्—V. L. नियतश्चान्द्रायणमयापरम् (Nandana).

VERSE CCXVIII

हविष्याशी—V. L. हविष्यस्य (Aparārka, p. 1243 and Mitākṣarā, 3.325).

VERSE CCXIX

स्मृतम्—V. L. (a) चरन् Mitākṣarā, 3.325, (b) चरेत्

VERSE CCXX

शीतीः स—V. L. शीतिस (Hemādri-Kāla, p. 23).

P. 1453, „ —omit कस्मिंश्चित्

VERSE CCXXI

P. 1454, l. 2—for प्रायश्चित्तानि read प्रायश्चित्तं सर्वप्रायश्चित्तम्

—— l. 4—for तथा read यथा

—— l. 8—for चानावृ read च्छनानावृ

—— l. 9—for कृम...कृम read क्रिम...क्रिम

—— l. 10—for वर्जनम् read वर्जनमत्र वदन्ति

VERSE CCXXII

समाचरेत्—V. L. समाचरन्

P. 1455, l. 1—omit अत्र वदन्ति

—— „ —for स्थिति कर्त read स्थितिकर्त

—— l. 5—for कृष्टाः read कृच्छ्राः

VERSE CCXXIII

त्रिरहः—V. L. (a) त्रिरहम्, (b) रिरिह (Aparārka, p. 1230).

निशायां च—V. L. निशायाश्च

VERSE CCXXIV

विहरेत्—V. L. विहरन् (Madanapārijāta, p. 748).

अशक्तोऽधः—V. L. अक्रोधश्च (do.)

P. 1456, l. 2—for शिष्टा read शिष्ट

VERSE CCXXV

P. 1456, l. 4—Before सर्वकृच्छ्रेषु add सर्वेषु

VERSE CCXXVI

पापांस्तु—V. L. पापास्तु

शोधयेत्—V. L. शोधनैः

P. 1457, l. 2—After शोधयेत् add कस्यायं शोधयेदित्यर्थः as in N.

— „ —for ननु read नतु as in N.

VERSE CCXXVII

P. 1457, l. 4—for सापेन read सापौ वैमनस्यम्

— l. 5—for धौने read धौमे

— „ —for जन्मन्ये read जन्मेत्ये

P. 1457, l. 5—for हिंसायमन्य read हिंसायाः । अ

— l. 6—for एतदादेवान्नी eard एतदाहदाने

— „ —for पदिति read पदीति

VERSE CCXXVIII

ऽनुभाषते—V. L. प्रभाषते

VERSE CCXXIX

गर्हति—V. L. निन्दति ,
मनस्तस्य—V. L. नरःस्वस्य

VERSE CCXXX

नैवं कुर्याम्पुनरिति—V. L. (a) नैतत्कुर्यात्पुनरिति (Prāyashchittaviveka, p. 30), (b) नैनं कुर्याम्पुनरिति, (c) नैनः कुर्याम्पुनरिति

तु सः—V. L. (a) नरः (Prāyashchittaviveka, p. 30), (b) ततः

P. 1458, l. 5—for निमित्त read निवृत्ति as in N, S and A.

—— l. 6—for निवर्तेते read निवृत्त्ये

—— l. 7—for प्रयतः read पूयते

VERSE CCXXXI

मनोवाङ्मूर्तिभिः—V. L. मनोवाक्कर्मभिः

P. 1459, l. 2—Drop तद् after शुभं

—— l. 3—Before दण्डादेः add न

—— l. 4—for मात्रादृष्टा read मन्त्रा

—— l. 11—for यमा read नियमाः

—— l. 12—After न च add तदेव ।

VERSE CCXXXIII

P. 1460, l. 5—for श्रित आत्मनः प्रसा read श्रित आत्मनःप्रसा

VERSE CCXXXIV

दैवमानुषकम्—V. L. दैवम्मानुषकम्

P. 1460, l. 6—for मानाकं read मानिकं

—— l. 8—for स्थाऽतोव read स्था । अन्तोऽव

VERSE CCXXXV

वैश्यस्य तु—V. L. वैश्यस्य च

P. 1461, l. 1—for सद्धिम read सद्धीर

—— l. 2—for यांबोधः read यांबोधः

—— l. 3—for महत्यपि व्रतसिद्धिः read महतीष्वापत्तिषु

VERSE CCXXXVI

प्रपश्यन्ति—V. L. प्रशंसन्ति

VERSE CCXXXVII

अगदा—V. L. अगदो

तेषां—V. L. त्वेषां

VERSE CCXXXVIII

सर्वं तु—V. L. (a) सर्वतत्, (b) तत् सर्वं

P. 1462, l. 3—for शत्रूणां read शत्रुणा

—— „ —for तपस्वी read तपस्वि

—— l. 7—for विधः read विधाः

P. 1462, l. 7—for यदु read यद् दु

—— „ —for पुनर्दुष्प्रापं read पुनः पापं

—— l. 8—for ज्ञानां read ज्ञानि

—— l. 9—for ज्ञातो read ज्ञातो

—— „ —for भवतीति read भवति सर्वैर्देवैर्ज्ञातो भवतीति

—— „ —for ज्ञात read ज्ञात

—— „ —for अक read अत् क

— 1. 10—for वेदेषु ज्ञात read देवैर्ज्ञात

— 1. 11—for श्रित्तानिदा read श्रितैर्दा

— 1. 14—for नार्थेपि read नार्थतापि

— 1. 16—for इत्याधि read इत्यधि

P. 1463, l. 1—for यद् read यद् दु

VERSE CCXL

कीटाश्चाहि —V. L. श्वानश्चाहि

P. 1463, l. 5—for षाऽधि read षाधि

VERSE CCXLI

मनोवाक्कर्मभिर्जनाः—V. L. (a) मनोवाक्कर्मूर्तिभिर्जनाः, (b) मनोवाक्काय-
कर्मभिः

निर्दहन्ति—V. L. निर्णुदन्ति (Parāsharamādhava, Prāyas-
chitta, p. 454).

VERSE CCXLII

कामान् संवर्धयन्ति च—V. L. कामं संपादयन्ति च

P. 1464, l. 4—for शमना read नयना

— „ —for स्तनं read स्तपो

— „ —for मुपैत्युपयन्निति read मुपैत्यसङ्गतानां

— 1. 5—for कृतकाम read कृतकामि

— 1. 6—after स्फलं add ददाति

VERSE CCXLIII

P. 1465, l. 1—for तपसः सा read तपस्सा

— 1. 2—for यत्तादृक् वेदाः read यत्तादृग्वेदाः

VERSE CCXLIV

इत्येतत्—V. L. इत्येवं

पुण्यमुद्भवम्—V. L. पुण्यमुत्तमम्

P. 1464, l. 3—for भाग्य read भाग्यं

—— l. 4—for कृत्स्नस्य read कृत्स्नस्य

After (144) some MSS. have the following additional verse—

ब्रह्मचर्यं जपो होमः काले शुद्धाल्पभोजनम् ।
अरागद्वेषलोभाश्च तप उक्तं स्वयम्भुवा ॥

VERSE CCXLV

क्रियाक्षमा—V. L. क्रियाः क्षमाः

P. 1466, l. 3—for पातकान्यपि read पातकजान्यपि

—— l. 4—for च्छ्रुतिः read स्तुतिः

VERSE CCXLVI

यथैधस्तेजसा—V. L. (a) यथैव तेजसा (b) यथैधांस्योजसा (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 172).

यथैधस्तेजसा वह्निः प्राप्तं निर्दहति क्षणात्—V. L. यथैधांसि समिद्धोऽग्निः प्राप्ताग्निं दहति क्षणात्

प्राप्तं—V. L. प्राश्य (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 172).

सर्वं—V. L. कृत्स्नं

ज्ञानाग्निना—V. L. ज्ञानकृतं (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 172).

P. 1466, l. 6—Before प्रायश्चित्त add न

—— l. 6—for गार्थत्वात् read गार्थं तत्

—— l. 8-9—omit न त्विषा

—— ll. 8-9—for हक—त्वाद्भिना read कः विना

VERSE CCXLVII

P. 1467, l. 1—for प्रकणा read प्रकरणा

VERSE CCXLVIII

सव्याहृतिप्रणवकाः—V. L. (a) सव्याहृतीः सप्रणवाः, (b) सव्याहृतिकाः सप्रणवाः (Aparārka, p. 1216).

मासात्—V. L. साक्षात्, (b) मासान् (Mitākāṣṛā 3. 302).

P. 1467, l. 2—for भयपथा read भयथा

—— 1. 3—for कारख्यं read काख्यं

—— 1. 5—for कालेन read काले

—— 1. 6—for तेन read न

VERSE CCXLIX

जप्त्वाप इत्येतत्—V. L. जपित्वाऽपैत्येनो (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 457).

च प्रतिसृचम्—V. L. (a) चापि चसृचम्, (b) प्रतिपसृचम्, (c) चसृचमप्रति, (d) चेत्सृचं प्रति (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 457).

माहित्रं—V. L. माहेन्द्रं—noted by Medhātithi.

Jolly notes—‘The glosses of these, N and Nd point to a reading ऋचंप्रति or प्रतिसृचम्. But in Medhātithi we find no mention of any such reading.’

P. 1468, l. 1—for प्रतीकारार्थं read प्रतीकार्थं

—— „ —for माहेन्द्रं माहि read माहित्रं माहि

—— 1. 2—for विमुक्ता read वियुक्ता, as in S.

—— „ —omit अक्रतु ऋचो, not in S.

—— 1. 3—for त्वश्चेतो read त्वश्चेतो

VERSE CCL

कल्पमेव च—V. L. कल्पमेव वा

अपहत्य सुवर्णं तु—V. L. (a) अपहत्य हिरण्यन्तु, (b) सुवर्णमहत्यापि, (Mitākṣarā, p. 3.304), (c) सुवर्णमपि हत्यादि

P. 1468, l. 6—for सने च read सनेयच

VERSE CCLI

जपित्वा—V. L. (a) जप्त्वा च, (b) जप्त्वा तु

हविष्पन्तीय—V. L. हविष्पान्तीय

P. 1469, l. 1—for इति इतिकरणः read इतिकरणः

VERSE CCLII

यत्किंचेदमितीति वा—V. L. (a) यत्किंचेदमितीति च; (b) यत्किंचिदिदमितीति च, (Madanapārijāta, p. 993), (c) यत्किंचिदमितीति वा

P. 1469, l. 4—for दुर्हणीय read दुहेयाय

VERSE CCLIII

चान्नं—V. L. वान्नं (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 174.)

VERSE CCLIV

समाप्तभ्यस्य—V. L. मासमभ्यस्य

च तृचम्—V. L. वा तृचम्

P. 1470, l. 3—for समा read समां

VERSE CCLV

P. 1470, l. 5—Before षण्मसान् add अन्वार्धम्

VERSE CCLVI

जप्त्वा वा—V. L. जप्त्वा च (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 457).

VERSE CCLVII

पावमानीभै—V. L. पावमानी भै (Prāyashchittaviveka, p. 501).
गाः—V. L. गां

P. 1471, ll. 6-7—for पदं नाम गवामनुगमन read अन्तम्

VERSE CCLIX

त्रिजपित्वाऽघमर्षणम्—V. L. जप्त्वा त्रिरघमर्षणम्

P. 1472, l. 3—for अन्त read अत

VERSE CCLX

पापापनोदनम्—V. L. (a) पापप्रणोदनम् (Madanapārijāta, p. 746),
(b) पापापनोदकम्

VERSE CCLXI

P. 1473, l. 2—for पातकि read पातक

VERSE CCLXIII

विस्तो—V. L. विप्रं

P. 1473, l. 5—for देकाकार्य read दैकाकार्य

VERSE CCLXIV

चाद्यानि—V. L. चान्यानि

P. 1474, l. 1—after तीत्यर्थः and अन्यानि

VERSE CCLXV

यस्तं वेद स वेदवित्—V. L. (a) यो वेदैर्न स वेदवित्, (b) यो वेद तं स वेदवित्

P. 1474, l. 4—for न तु ज्ञानाक्षर read नस्वज्ञाताक्षर

After (265) some mss. have the following additional lines—

पृथग् ब्राह्मणकल्पाभ्यां सहिवेदस्त्रिवृत् स्मृतः ।

एष वोऽभिहितः कृत्स्नः प्रायश्चित्तस्य निर्णयः

(V. L. प्रायश्चित्तविनिर्णयः)

निःश्रेयसं धर्मविधिं (V. L. नैःश्रेयसं कर्मविधिं) विप्रस्येमं (V. L. विप्रस्यैनं) निबोधत

Adhyaya XII

[The corrections are based mainly upon N, S & A].

VERSE I

P. 1477, l. 1—for सामान्यार्थं read सम्मानार्थं

— l. 5—for तावन्ति read यावन्ति

— l. 6—for तुल्यानि read नित्यानि

— l. 10—for कृते read इत्यादिना

— l. 11—for नच read ननु

— l. 13—for शास्त्राचो read शास्त्रयो

— „ —for तन्नानुष्टा read तत्रानुष्टा

— l. 15—for इत्यपेक्षा read इत्युपेक्षायां

— l. 18—for प्रवर्त read प्रतिवर्त

— l. 20—omit कर्तृकरण इति च श्रूयते

— „ —for विधिस्ता read विधेस्ता

— l. 22—for युज्यते read नियुज्यते

P. 1478, l. 2—for वदन् read वेदेन

— „ —for तन्न read नच

— l. 3—for नचा read तत्रा

— l. 8—for नैवं read एवं

VERSE III

देहसम्भवम्—V. L. कायसम्भवम्

P. 1478, l. 10—for कर्मशब्दो read कर्म । कर्मशब्दो

— 1. 11—for चेज्यामेव read चेज्यायामेव

— „ —for शुभमशुभ—read शुभफलमशुभ—

P. 1479, l. 1—for साधानादिवत्कर्मा read साधनादेव कर्मा

VERSE IV

देहिनः—V. L. देहिनाम्

P. 1479, l. 3—for तदाने read दाने

— 1. 6—for सर्वद read सर्वेद

— 1. 7—for कारणात् read कारणं

— 1. 9—for मेघवर्ण read मद्येवर्ण

— ll. 10-11—for विविधस्य read त्रिविधस्य

VERSE V

मानसं त्रिविधं स्मृतम्—V. L. त्रिविधं कर्म मानसम् (Madanapārijāta, p. 692).

P. 1480, l. 3—Omit अन्ये.....भिभवति

— 1. 5—for एतद्भयाच्च read एतदुभयं सम्भवति

— 1. 6—for विदां read वेदं

VERSE VI

पैशुन्यं चापि—V. L. (a) पैशुन्यं चैव, (b) पैशुन्यमपि (Aparārka, p. 998).

सर्वशः—V. L. सर्वतः (Aparārka, p. 898).

असम्बद्धप्रलापश्च—V. L. (a) अनिवद्धप्रलापश्च (Aparārka, p. 998),

(b) असम्बद्धः प्रलापश्च (Madnapārijāta, p. 692).

VERSE VII

शरीरं—V. L. कायिकं (Madanapārijāta, p. 692).

P. 1481, l. 2—for मांदा read मांदादा

VERSE VIII

मनसैवायं—V. L. मनसा चैवं (Madanapārijāta, p. 692).

उपभुङ्क्ते—V. L. उपयुङ्क्ते

च कायिकम्—V. L. तु कायिकम्

After (8) some Mss. have the following additional verse :—

त्रिविधं च शरीरेण वाचा चैव चतुर्विधम् ।
मनसा त्रिविधं कर्म दश धर्मपथांस्त्यजेत् ॥

VERSE IX

P. 1482, l. 3—for नार्थं प read नार्थप

After IX some Mss. have the following additional verses :—

शुभैः प्रयोगैर्देवत्वं व्यामिश्रैर्मानुषो भवेत् ।
अशुभैः केवलैश्चैव तिर्यग्योनिषु जायते ॥
वाग्दण्डो हन्ति विज्ञानं मनोदण्डः परां गतिम् ।
कर्मदण्डस्तु लोकोत्थीन् हन्यादपरिरक्षितः ॥
वाग्दण्डोऽथ भवेन्मौनं मनोदण्डस्त्यजनाशनम् ।
शारीरस्य हि दण्डस्य प्राणायामो विधीयते ॥
त्रिदण्डं धारयेद्योगी शरीरं न तु वैणवम् ।
वाचिकं कायिकं चैव मानसं च यथाविधि ॥

VERSE X

कायदण्डस्तथैव च—V. L. (a) कर्मदण्डस्तथैव च, (b) कर्मदण्डश्च ते त्रयः (Madnapārijāta, p. 374), (c) कायदण्डश्च ते त्रयः, (d) कर्मदण्डोऽथ ते त्रयः (Aparārka, p. 951).

यस्यैते निहिता बुद्धौ त्रिदण्डीति स उच्यते—

V. L. (a) यस्यैते नियता दण्डाः स त्रिदण्डी व्यवस्थितः

(b) यस्यैते नियता दण्डाः स त्रिदण्डीति कथ्यते (Aparārka, p. 951).

(c) यस्यैते नियता बुद्धौ त्रिदण्डीति स उच्यते (Prāsharamādhava Āchāra, p. 533).

VERSE XI

सुसंयम्य—V. L. तु संयम्य

निगच्छति—V. L. नियच्छति

P. 1483, l. 5—for वान अत्र read वामुत्र

VERSE XII

P. 1484, l. 2—After शरीरे and वृत्तिः

— „ —for पाणादि read पानादि

VERSE XIII

सर्व—V. L. कर्म

P. 1485, l. 2—for महदाभिभूतं read महदादिभूत

— „ —for नानारूप भोग read निरूपभोगं

— l. 5—for सहशब्दस्या read सहजशब्दश्चा

— l. 6—for तदपियो read तद्वियो

VERSE XIV

तं व्याप्य—V. L. तौ व्याप्य

After (14) some Mss. have the following additional verse—

उत्तमः पुरुषस्त्वन्यः परमात्मेत्युदाहृतः ।
यो लोकत्रयमाविश्य विभर्त्यव्यय ईश्वरः ।

P. 1486, l. 1— सर्वकर्मकर्तृत्वं read सकर्मकत्वम्

—— 1. 2—for महान्ति read महानिति

—— „ —for क्षेत्रज्ञस्यात्म read क्षेत्रज्ञः अस्या

—— 1. 3—for स्थितां read स्थितं

—— „ —for श्रवणं read श्रयणम्—

—— 1. 5—for विचारप्रपञ्च read चराचरप्रपञ्च

VERSE XV

P. 1487, l. 4—After प्रवृत्तित्वात्—add नाग्रभूतानि

VERSE XVI

यातनार्थीयम्—V. L. यातनात्मीयम्

ध्रुवम्—V. L. इडम्

P. 1487, l. 5—Omit नाग्रभूतानि

—— 1. 6—for दुष्कृतीनां read दुष्कृतिनां

—— 1. 7—Before यद्यति add तदर्थायं

—— 1. 7—for यद्यति read यदति

—— „ —for हिष्णुः read सिष्णु

VERSE XVII

P. 1488, l. 1—for अनुभूयच्छलेन read अनुभूयतेन

—— l. 2—for सूचासु read सूष्मासु

VERSE XVIII

ऽनुभूय—V. L. ऽनुभूया

P. 1488, l. 4—for महाक्षेत्रज्ञाच्च read महान्क्षेत्रज्ञश्च

P. 1489, l. 1—for संघातम read संघातात्म

—— l. 2—for सुखो read असुखो

—— „ —for प्रतिरंध्रिणि read प्रतिपन्थिनि

VERSE XIX

सुखासुखम्—V. L. शुभाशुभम्

P. 1489, l. 7—for नरलोके read पूर्वश्लोके

—— „ —for मुक्तं read युक्तं

—— l. 8—for ततः read सतः

P. 1490, l. 3—for तदर्थं read तदर्थम्

—— l. 4—for कारणा read करणा

—— l. 6—for प्रवणभासा read प्रवणता सा

VERSE XX

यथा—V. L. यथा

P. 1490, l. 7—for हृदामि read हृदादिभि

VERSE XXI

स परित्यक्तो—V. L. सम्परित्यक्तो

P. 1491, l. 2—for ताङ्मिमृदु read तानिमृदु

— l. 3—for स्वर्गशरीराणि भक्ष्याणि read शरीराणि
स्वर्गभक्ष्याणि

VERSE XXII

यामीस्ता—V. L. यामीस्तु

पुनरप्येति—V. L. पुनरभ्येति

P. 1491, l. 4—for एतच्चान्यलोक read एतच्चास्य श्लोक

VERSE XXIII.

दध्यात्—V. L. दद्यात्

P. 1492, l. 2—for भवे read भवेत्

VERSE XXIV

तमश्चैव—V. L. तमश्चेति (Parāsharamādhava Prāyashchitta,
p. 487).

P. 1492, l. 4—for तर्ही read तर्हि

VERSE XXVI

भूताश्रितं—V. L. भूताश्रयं

P. 1493, l. 1—after मोहः add न यथा मदमूर्च्छाद्यवस्थास्वचैतन्यमेव
(from next line).

— l. 3—after स्वभावः add अनुच्छेदाद्भोजवासनाया आब्रह्म-
प्राप्तिस्थितत्वात् from p. 1494, l. 2

VERSE XXVII

प्रशान्तमिव—V. L. प्रभातमिव (Aparārka, p. 999).

P. 1494, l. 2—for धैवक read धैक

VERSE XXVIII

यत्तु दुःख—V. L. यत्तु दुःखे
 ऽप्रतिपं—V. L. प्रतिघं
 हर्तुं—V. L. (a) हारि, (b) भर्तुं

VERSE XXIX

अव्यक्तं—V. L. अव्यक्त

VERSE XXXI

P. 1495, l. 3—for तत्कस्यति संब read तत्सम्ब
 ——— l. 4—for यवापि read यवा अपि
 ——— l. 5—for सम्बन्धस्य read सत्त्वस्य
 ——— „ —for गुरुद्वारोप read गुरुरूप

VERSE XXXII

आरम्भरुचिता—V. L. आरम्भरतिता
 ऽधैर्यं—V. L. दैन्य

VERSE XXXIII

क्रौर्यं—V. L. धैर्यं

P. 1496, l. 5—for गणनं read चग्रहणेन
 ——— l. 5—for हारेऽना read हारेष्वना

VERSE XXXIV

त्रिषु—V. L. नृषु

VERSE XXXV

लज्जति—V. L. लज्जते

VERSE XXXVI

न च शोचति—V. L. स च शोचति

इच्छति—V. L. श्छच्छति

P. 1497, l. 5—for धनानामा read धर्माणामा

— „ —for तच्च read यच्च

— l. 6—for काले read काके

— „ —for पुष्कल read पुष्कला

— l. 8—for चरन्ते read चिनेति

VERSE XXXVII

यत्—V. L. यः

सर्वेणोच्छति—V. L. सर्वे येनेच्छति

चात्मास्य—V. L. चास्यात्मा

VERSE XXXVIII

यथोत्तरम्—V. L. यथाक्रमम्

P. 1498, l. 3—for सत्यं read सत्त्वं

VERSE XXXIX

येन यस्तु गुणेन—V. L. (a) येन यांस्तु गुणेन, (b) येन येन तु गुणेन

VERSE XLI

त्रिविधैषा—V. L. त्रिविधैषां

P. 1499, l. 4—for बुद्धिपूर्वप्रयोगश्च read बुद्धिपूर्वा बुद्धिपूर्वप्रयोगाश्च

— „ omit च after कर्मणां

VERSE XLII

सरीसृपाः—V. L. सकच्छपाः (Madanapārijāta, p. 693).

मृगाश्चैव—V. L. शृगालाश्च

VERSE XLIII

म्लेच्छाश्च गर्हि—V. L. म्लेच्छा विगर्हि (Aparārka, p. 1,000).

सिंहा व्याघ्रा वराहाश्च—V. L. सिंहव्याघ्रवराहाश्च (Madanapārijāta, p. 693).

VERSE XLIV

तामसीषु—V. L. तामसेषु (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 487).

P. 1500, l. 2—for विग read पि ग

VERSE XLV

कल्ला—V. L. कल्ला (Aparārka, p. 1,000).

पुरुषाः शस्त्रवृत्तयः—V. L. (a) पुरुषाश्च कुवृत्तयः (Aparārka, p. 1,000), (b) पुरुषाः शस्त्रपाणयः

प्रसक्ताश्च—V. L. प्रयुक्ताश्च

जघन्या—V. L. प्रथमा (Aparārka, p. 1,000) and Madanapārijāta, p. 693).

VERSE XLVI

राज्ञां चैव—V. L. राज्ञश्चैव

वाद्ययुद्धप्रधानाश्च—V. L. दानयुद्धप्रधानाश्च (Aparārka, p. 1,000) and Madanapārijāta p. 693).

P. 1501, l. 1—for श्वर च read श्वरः च

VERSE XLVII

For the first line the Aparārka (p. 1,000) reads गन्धर्वा
गुह्यकाश्चैव विविधा भूचराश्च ये

विबुधानु—V. L. विविधानु

राजसीषु—V. L. राजसेषु (Parāsharamādhava, Prāyashchitta,
p. 487).

VERSE XLVIII

दैत्याश्च—V. L. सिद्धाश्च

वैमानिका—V. L. वैनायका (Madanapārijāta, p. 694).

VERSE XLIX

द्वितीया—V. L. मध्यमा

P. 1502, l. 3—for पूर्व read पूर्वी

— l. 4—for चेतनादित read चेतनत्वम् । त

VERSE L.

महानव्यक्तमेव च—V. L. (a) महानव्यक्त एव च, (b) महदव्यक्तमेव च
(Parāsharamādhava Parāyashchitta, p. 488).

P. 1502, l. 8—for रूपार्थः read रूपार्थः

— l. 11—for ये ये प्रकाराः सन्ति read त्रयः प्रकाराः सम्भवन्ति

— l. 12—दि read दिवा

— „ —for प्यो व्यक्ति read प्योऽव्यक्त

— „ —for संख्ये read सांख्ये

— l. 14—for गा चा read गाच्छा

— l. 15—for चेति read वेति

P. 1503 l. 1—after भ्योपि add निकृष्टतरं

— l. 2—for श्रुतितः read श्रुतिर्न

VERSE LI

एष सर्वः—V. L. एष धर्मः

त्रिः प्र—V. L. त्रि प्र (Madanapārijāta, p. 694)

VERSE LII

P. 1503, l. 7—for इन्द्रियसंगो read इन्द्रियप्रसङ्गः संगो

— l. 8—for परमात् संसारान् read पापात् संसारान्

VERSE LIV

तत्क्षयात्—V. L. (a) ते क्षयात् , (b) तत्क्षयम् , (c) तत्क्षयात्

P. 1504, l. 1—for तत्क्षया read तत्क्षया

— l. 2—for क्षयं read क्षयः

— „ —for नरक read नरकं

VERSE LV

पुष्कसानां—V. L. (a) पुष्कसानां, (b) पुष्कसानां, (c) पुष्कशानां,
(d) पुष्कशानां

चण्डाल—V. L. चाण्डाल (Madānapārijāta p. 700).

VERSE LVI

पतङ्गानां—V. L. भुजङ्गानां

चैव—V. L. चापि

VERSE LVII

लूताहि—V. L. लूतादि

च पिशा—V. L. सपिशा (Parāsharamādhava Prāyashchitta,
p. 511).

VERSE LVIII

P. 1505, l. 2—for कृताः read कृतः

VERSE LIX.

ऽभक्ष्य—V. L. ऽमेध्य

P. 1506, l. 2—for नैक read अनेक

—after विणो add ऽम्याः

VERSE LX.

योषितम्—V. L. योषिताम् (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 511).

च विप्रस्वं—V. L. (a) तु विप्रस्वं, (b) च ब्रह्मस्वं

भवति ब्रह्मराक्षसः—V. L. भवन्ति ब्रह्मराक्षसाः (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 511).

VERSE XLI.

मानवः.....जायते—V. L. मानवाः.....जायन्ते Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 511).

प्रबालानि—V. L. प्रबाल च

हेमकर्तृषु—V. L. लोहकर्तृषु (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 511).

VERSE LXIII

वपां—V. L. (a) वसां Parāsharamādhava, p. 511), (b) रसान्—

तैलं तैलपकः खगः—V. L. (a) तैलं वा तैलपायिकः, (b) चेलैलपायः खगः; (c) तैलं तैलवकः खगः; (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 511),

(d) तैलं तैलपगः खगः, (e) तैलं तैलपयः खगः

चीरीवाकस्तु—V. L. (a) चक्रवाकस्तु; (b) वीचीवाचकः, (c) वीचीवाक् च, (d) वीरवासस्तु (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 512).

बलाका—V. L. बलाकः (Parāsharamādhava, Prāyashchitta, p. 511).

VERSE LXIV

कार्पासता—V. L. कार्पासं ता (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 512).

गोधा गां वाग्गुदो गुडम्—V. L. (a) गोधामासाक्षुवस्तुतिः, (b)

गोधामासाक्षु वस्तुभिः, (c) गोधागव्यं ददो शल्लम्

VERSE LXV

कुच्छुन्दरिः—V. L. कुच्छुन्दरी (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 512).

पन्नशा—V. L. पन्नंशा

VERSE LXVII

फलमूलन्तु—V. L. (a) फलपुष्पन्तु, (Parāsharamādhava Prāyashchitta, p. 511). (b) फलं पुष्पन्तु

VERSE LXIX

इत्वा—V. L. कृत्वा Mitākṣarā 3. 216).

भार्यास्वम्—V. L. पत्नीस्वम्

VERSE LXXX

पापान्—V. L. पापाः

प्रेष्यतां—V. L. (a) भृत्यतां, (b) प्रेततां

दस्युषु—V. L. शत्रुषु

VERSE LXXI

विप्रो धर्मास्वकाच्युतः—V. L. विप्रो भवति विच्युतः (Mitākṣarā 3. 220).

कटपूतनः—V. L. (a) कटपूतनः (noted by Medhātithi), (b) कठपूतनः

P. 1509, l. 4—for चास्यं read चास्य

VERSE LXXII

मैत्राक्षिज्योतिकः—V. L. (a) मैत्राक्षज्योतिकः
(b) मैत्राक्षज्योतनः

चैलाशकश्च—V. L. (a) चैलाशकश्चः; (b) तैलाशकश्च

P. 1510, l. 3—for तिका read तिक

— „ —for मैत्राख्ये read मैत्राक्षे

— l. 4—for दित्यलोकः read दित्यालोकः

— l. 3—for अक्षं ज्यो read अक्षज्यो

— „ —for त्याल्लोके read त्याल्लोके

VERSE LXXIII

विषयात्मकाः—V. L. विषयैषिणः

P. 1511, l. 3—for स्य स्यात्त read स्य त

— „ —for भावतयैव read भावतैव

— „ —for त्सहि read त्सहि

— l. 4—for तस्मृ read न तस्मृ

— „ —for त्मस्वेच सं read त्मस्वेन सं

— l. 5—for वृत्तिरशि read वृत्तिः शि

VERSE LXXIV

P. 1511, l. 7—for पानां read पायानां

— „ —for भ्यासान् read भ्यासात्

VERSE LXXV

विवर्तनम्—V. L. प्रवर्तनम्

VERSE LXXVI

करम्भबालुकातापान्—V. L. करम्भबालुकास्तप्ताः

दाह्यान्—V. L. दुस्सहान्

VERSE LXXVIII

काष्ठानि—V. L. कष्टानि

VERSE LXXX

जराश्चैवाप्रतीकारां—V. L. (a) राज्ञां चैव प्रतीकारं; (b) जराश्चैवाप्रतीकाराः

VERSE LXXXI

तत्तत्फलमुपाभुते—V. L. स तत्तत्फलमभुते

P. 1513, l. 1—after राजसेन add तामसेन वा

— ll. 1-2 for तादृशेनेत्यर्थः read तादृशेन

VERSE LXXXII

एष सर्वः—V. L. (a) एष धर्मः, (b) एष सर्गः,

विप्रत्येदं—V. L. विप्रत्यैवं

P. 1513, l. 4—for वर्तितव्यम् read निवर्तितव्यम्

VERSE LXXXIII

संयमः—V. L. (a) सकृद्ग्रहः, (b) निग्रहः

VERSE LXXXV

P. 1515, l. 1—for मात्रज्ञा read मात्मज्ञा

— l. 2—for क्षेत्रवि read क्षेत्रज्ञवि

— l. 6—for स्वज्ञान read स्वज्ञानं

— „ —for सेना read सेवना

— „ —for मर्ध्य read मर्थ्ये

— l. 8—for विद्याया read विद्यायाः

— „ —for त्वायक read त्वायनक

VERSE LXXXVI

सर्वेषां—V. L. पूर्वेषां

सर्वदा—V. L. सर्वं वा

P. 1515, l. 10—for करत्वं read करतरत्वं

— „ —for र्मण read र्मणः

— l. 11—omit स्तेषु.....पद्यते

— l. 13—omit नहि भवति

— l. 14—for कथमुद्दि read कथमनुद्दि

— „ —for सामान्यसा read सामान्यस्य सा

— l. 15—for स्करमिति read स्करतरमिति

P. 1516, l. 1—for नामवै read नामपि वै

— l. 2—for कादीनि read कानीति

— „ --for वैदिकेषु read वैदिकानि । वैदिकेषु

— „ —for त्वेन तद्भावः read त्वेनान्तर्भावः

— l. 3—for भवति read भवन्ति

— „ —After क्रमशः add तस्मिन्

— „ —for तपोगुरु read तपोदुरु

— l. 4—for सादीनामप्य read सादीन्यप्य

— „ —for स्कर read स्करतर

— l. 5—for माणवत्क read माणवतः क

— l. 6—for श्रेयस्ककरत्वे read प्रेयस्ककरत्वे

— l. 7—for यथोक्तकल्पवि read यथोक्तं तुल्यबलवि

— „ —for अतुल्यायाः श्रुतेः स्मृत्या read अतुल्यबलायाः
स्मृतेः श्रुत्या

P. 1516, l. 7—for स्मृति read श्रुतिस्मृति

— l. 8—for र्थयुक्तं read र्थादुक्तं

— l. 9—for शुद्धे read श्रुतिद्वये

— l. 10—for भाव्याते read भाव्यते

— l. 12—for च्यये read च्यते

— „ —for विधिस्तै रु read विधिरु

— l. 13—omit अग्निहोत्राद्यपदेशः

— „ —for त्मानं read त्मज्ञानं

— „ —for तैर्ब्याख्यातमिति आत्मज्ञानं श्रुतिपरत्वेन read
आत्मज्ञानं श्रुतिपरत्वेन तैर्ब्याख्यातमिति

P. 1516, l. 15—for वैदिकमन read वैदिकमंत्र

— „ —omit मर्थस्य

— l. 16—for शाखा read शास्त्रा

— l. 19—for स्ववे read वे—

— l. 20—for मथुराः read माथुराः

— l. 21—for सती read सतीयं

VERSE LXXXVII

तु—V. L. हि

तस्मिंस्तस्मिन्क्रियाविधौ—V. L. यस्मिन् कस्मिन् क्रियाविधौ

P. 1517, l. 1—for वैदिक read वैदिकः

— l. 4—for पदेश read पसद

— l. 5—for पिदुःखा read विदुषाम

— „ —for प्रत्यहगामिनः read प्रतियागगामि न

- „ —for क्षियमपे read क्षियमुपे
 — 1. 9—for मजानानस्य read मन्यस्य
 — „ —for सातिशयेन read सातिशयेन
 — „ —for कृतिनि read कृतनि
 — 1. 11—for वीप्साया read क्रिया

VERSE LXXXVIII

चैव—V. L. चैत (Mitākṣarā, 3. 58).

कर्मवैदिकम्—V. L. कर्मणःफलम्

- P. 1518, l. 1—for प्राधान्यं तत्र नि read प्राधान्येन तत्र
 — 1. 2—for सुखादयः read सुखाभ्युदयः
 — 1. 3—After प्रवृत्त add निवृत्त

VERSE LXXXIX

निष्कामं ज्ञानपूर्वं तु—V. L. ज्ञानपूर्वं तु विद्वद्भिः (Aparārka, p. 1033).

इह चामुत्र—V. L. इह वामुत्र (Aparārka, p. 1033).

निवृत्तम्—V. L. प्रवृत्तम्

- P. 1518, l. 5—for स्वात्सा read स्वात्तसा
 — „ —for काम्यत एव read काम्यमेव
 — „ —for ज्ञानेषू read ज्ञानयू

- P. 1518, l. 5—for षोनाधि read षोऽनधि
 — „ —for अनयोपि read अथापि
 — 1. 6—for तदुभय read नोभय

After (89), some MSS. have the following additional verse:—

अकामोपहतं नित्यं निवृत्तं च विधीयते ।
 कामतस्तु कृतं कर्म प्रवृत्तमुपदिश्यते ॥

VERSE XC

साम्यताम्—V. L. (a) साम्यताम् (Aparārka, p. 1033), (b) सार्ष्टिताम्

भूतान्यस्येति—V. L. (a) भूतान्यस्येति, noted by Medhātithi, (b) भूतान्यस्येति favoured by Medhātithi; (c) भूतान्यस्येति, (d) भूतान् पश्यति (Aparārka, p. 1033).

P. 1519, l. 1—for चिद्दिष्ट्वा स्वर्गफलानि त read चिद्दिष्टफलानि । न च

- l. 3—omit स्वकल्प
- ll. 4-5—for शांतग्रामकः read ग्रामकामः
- l. 6—for तिष्ठमानं read निष्टं
- ll. 6-7—for हनि read हानिः
- l. 7—for अथोचम्यं read अथावश्यं
- „ —for परिकरः read परिहारः
- „ —for तद्विकल्पकानां read तद्विकल्प्यमानं
- l. 8—for प्रभूता read भूता
- „ —for पंचधेति read पञ्च वै इति
- „ —for तथाप्यप्येति read तत्राप्यप्येति
- „ —Before विद्मः add न

P. 1519, l. 9—for पत्तिं ये पठन्ति read पत्तिः

- „ —for न चा read स चा
- „ —Before पांचभौ add न
- l. 10—for चान्वेति read रेवान्वेति
- „ —for भवत्पांचभौतिकं च read भवत् पांचभौतिकं वा
- „ —for संसरि read संसारि

- 1. 11—for वित्याका read वित्याना
- „ —for कामानां read काम्यानां
- 1. 12—for यागा read योगा
- „ —for प्रवृत्तं read प्रवृत्तिः
- „ —for किंचन read किंच कर्म
- 1. 13—for अथन read येन
- „ —after माप्यत इति, add प्रशंसा सन्ति च कानिचित् देवत्व प्राप्तिफलानि कर्माणि यथा च माव्याप्या (?) प्रथम इति, as in S.
- P. 1519, 1. 13—for तथा read तथा
- 1. 14—for फलं क read फलसंक
- „ —for कर्मणा read कर्मणां
- „ —for तदभावो read स्वभावो
- 1. 15—for कार्यकारण read कार्यकरण
- „ —for न्यव्यतिक्रि read न्यप्यक्ति
- „ —for मारंभत read मारभंत
- 1. 16—for चकरि read न करि
- 1. 17—for ज्ञानस्योपभोगः read ज्ञानस्य कोपयोगः
- „ —for प्रवर्तते read प्रवर्तत
- „ —for काम्ययो read काम्यनिषिद्धयो
- „ —for त्युक्तगर्भ read त्युक्तभग
- 1. 18—for विद्यमानं तस्यैव read नविद्यामनभ्यस्या
- „ —for नचानुष्ठितयोगविद्याया read न ज्ञानुष्ठितज्ञाया-
मविद्यायां
- 1. 19—for येषापि read यच्च

VERSE XCI

समं पश्यन्—V. L. सम्पश्यन्

अधिगच्छति—V. L. अभिगच्छति

P. 1520, l. 1—कथं...आह—This should preside the verse.

—— „ —for पुण्यप्रा read प्राण्यप्रा

P. 1520, l. 2—omit प्रतिषेधवद्भेदावभास

—— l. 3—for अद्यते वध्यस्य read सम्पद्यते बन्धः । त्य

—— „ —for न स्वाराज्यदेवतार्थः read एष एव स्वाराज्यपदार्थः

—— l. 5—for नास्त्यादि read नाग्निरादि

—— l. 6—for त्मापदेशेन read त्मोपदेशेन

—— „ —for चोच्यते read चोद्यते

—— „ —for स्वाराज्यान read स्वाराज्यम्

—— l. 7—before चंद्रादि add न

—— „ —for क्षतेन्द्रिया read क्षते नेन्द्रिया

—— l. 8—for आदितः read आदि । अतः

—— „ —for पश्यन्ती read पश्यन्ति

—— „ —for भावे तदुच्यते read भावयेदित्युच्यते न

—— „ —for परस्यात् read पराःस्मृताः or परत्वात्

VERSE XCII

परिहाय—V. L. परिहाय्य

शमे च स्यात्—V. L. समावेश्य

P. 1521, l. 2—for त्वालं read त्वस्यालं

—— „ —for मन्त्र read मन्त्र

—— „ —for मुक्तो read मुक्त्वा

—— l. 3—for मेधादिषु read धर्मादिषु

VERSE XCIII

जन्मसाफल्यं—V. L. जन्मसामग्र्यं

P. 1521, l. 4—for द्विजन्मनां भवति read द्विजो भवतीति

—— „ —for चराण्यक read चारण्यक

—— l. 6—for पश्येत्प्र read पश्येत्तत्प्र

P. 1522, l. 1—for भिक्षा read भिक्षो

—— l. 3—after श्रुवीत add अतन्नाह

VERSE XCIV

अशक्यं—V. L. अतक्यं

P. 1522, l. 4—Before रूपप्रत्ययो add—

चक्षुरिवचक्षुः दर्शनहेतुत्वसामान्यात् ।

यथा चक्षुःपरिच्छिन्नेस्वनेष्टितः (?)

—— l. 4—for कृतत्वात् महा read कृतत्वमाह

—— l. 5—for प्रमाणा read प्रामाण्य

—— „ —for दोषसदृशाद्भा read दोषसद्भा

—— l. 8—for तद्युतं read तदुक्तम्

—— l. 9—for भावाभ्यहस्वेन read भावानामात्मस्वेन

—— l. 10—for गांगा read गांगाभ्यासे

—— l. 11—for पृष्टं read दृष्टं

—— l. 12—for त्वद्रूपा read तद्रूपा

—— l. 15—for मन्तरेख read मन्तरेण

—— „ —for अथवा प्रमातुं शक्य read अथ च प्रमातुमशक्य

VERSE XCV

प्रेत्य—V. L. प्रेते (noted by Medhātithi).

श्रुतयो—स्मृतयो

P. 1523, l. 2—for दत्तेषु read दग्धेषु

—— „ —for द्वांत read द्वान्ताः

—— „ —for कुदृष्ट्या read कुदृष्टयः

—— l. 3—for दृष्टान्तः read दृष्टान्ताः

—— l. 4—for उक्ता अप्ययुक्ता read उक्ताः । तत्र युक्ता

—— „ —for रात्रियति read रात्रीयन्ति

—— l. 5—for देशेनाप्रामाण्ये read देशे न प्रामाण्यं

—— „ —for शक्यमपिशक्तेरुद्देशिकस्य read सत्यामपि शक्तौ

उपदेशिकस्य

P. 1523, l. 7—for देवातासि read देवतात्वसि

—— „ —for मत्यास्य read मृतस्य

—— „ —for स्तामो read स्तमो

VERSE XCVI

विनश्यन्ति V. L. (a) व्यथन्ते च, (b) व्यवन्ते च

VERSE XCVII

चत्वारश्चाश्रमाः पृथक् V. L. स्मृतिश्चत्वार आश्रमाः

भवत्—V. L. भव्यं

भविष्यं—V. L. भविष्यत्

P. 1524, l. 5—for वर्णेष्वतु read वर्णेषु तु

P. 1525, l. 1—for नांता read नां च

—— „ —for वेदावेद—read वेदादेव

VERSE XCVIII

प्रसूयन्ते—V. L. प्रसिध्यन्ति

प्रसूतिगुणकर्मतः—V. L. (a) प्रसूतिगुणकर्मतः, (b) प्रसूतिगुणधर्मतः

(c) प्रसूतेगुणधर्मतः (noted by Medhātithi), (d) प्रसूतगुणकर्मतः

P. 1525, l. 4—for कर्मश read कटुश

—— „ —for वेदाः read वेदात्

—— l. 6—for गुणधर्म read गुणकर्म

—— l. 7—for प्रसूतिस्तस्या read प्रसूतिः साम्या

VERSE XCIX

P. 1526, l. 1—omit तस्मादेतत्परमन्ये

—— l. 4—for युक्तं read मुक्तं

VERSE C

P. 1526, l. 6—for दण्डेन तावद्दण्ड read दण्डनेतारः रण्ड

VERSE CI

After (101) some MSS. have the following additional verse :—

न वेदबलमाश्रित्य पापकर्मरुचिर्भवेत् ।

अज्ञानाच्च प्रमादाच्च दहते कर्म नेतरात् ॥

VERSE CII

वसन—V. L. वसेत् (Smṛtichandrikā Samskāra, p. 132).

लोके तिष्ठन्—V. L. तिष्ठन् लोके (do.)

P. 1527, l. 2—Before तत्रेति add यत्र

—— l. 3—for ब्राह्मणादि read ब्राह्मणा

VERSE CIII

P. 1527, l. 4—for न पुनः read ग्रन्थिनः

—— „ —for दमस्या परतां read यत्नेन पठन्तः

—— l. 5—for श्रेष्ठ read श्रेष्ठत्व

—— l. 6—for श्रेष्ठतरा read श्रेष्ठतराः

—— l. 7—for अन्यवशानामनु read व्यवसायिनः अनु

—— „ —omit दानैतदन्यथेतिशक्यते

—— l. 8—for दर्शनैव read दर्शज्ञानम्

CIV

विद्या च—V. L. विद्यापि (Smṛtichandrikā Samskāra, p. 144).

किल्बिषं—V. L. कल्मषं (Smṛtichandrikā Samskāra, p. 144).

P. 1528, l. 2—for तुभावे read स्वभावे

—— „ —for बला read केवला

CV

धर्मशुद्धिं—V. L. (a) धर्मसिद्धिं, (b) कर्मशुद्धिं

अभीप्सता—V. L. अभीप्सताम्

P. 1529, l. 1—for वर read वरणं

—— „ —for पूर्वकाश read पूर्वपक्ष

—— „ —for योऽङ्ग read योन

—— l. 2—for पनमुतै read पनम् । ए

—— l. 3—for स्वात्सिद्धिः read स्वादिसि

—— „ —for सवभ read तस्योभ

—— „ —for चानुमानेनोपरि read च प्रत्यक्षेण चयं

- 1. 4—for नित्य read ऽनित्य
- 1. 6—for अनु read येन न
- 1. 7—for सपक्षयो read सपक्षविपक्षयो
- 1. 8—for विधग्र read विधविधिग्र
- ll. 9-10—for विद्याक्षेपः शुद्ध read विध्याक्षिप्तः सुहृद्

P. 1529, l. 10—after पदिष्टः add न च द्वयमपि प्रसैशव, wrongly printed at the end of Bhāṣya or verse 108.

P. 1529, ll. 10 to 16 should be transposed to the end of Bhāṣya or verse 108, on p. 1531, after संदेहः

P. 1529, l. 11—after हेतूच्छिष्ट read हेतुशिष्ट

- „ —for प्रमाणं read प्रमाणी
- 1. 13—for सधर्म read सधर्मः
- „ —for मं ब्रूते दोष read मं ब्रुवतो दोषः
- „ —for पिचिकि read विचिकि
- 1. 16—for योत्र read गोत्र
- „ —for उत्पद्यते read उपपद्यते

VERSE CVI

आर्षं धर्मोपदेशं च—V. L. आर्षधर्मोपदेशेन

P. 1530, l. 1—for धर्माप read धर्मोप

— 1. 3—for स्वार्थ read स्यार्था

— 1. 5—for यदुच्चारणेन मंत्राणामयं विधिः read यदुच्चारणं मन्त्राणां प्रयोऽयत्वरुमन्यते अतश्चाविकृत एव मन्त्रः प्रायोक्तव्य इति सोऽपि शास्त्रविरोधी तर्कः । न चायं विधिः

P. 1530, l. 7—for स्वरूपेण परा read विरूपणपरा

— 1. 8—for तत्र read न तत्र

— 1. 9—before शब्दाः add न

— „ —चनानामाग्ना read चनादाग्नाः

— 1. 10—for स्वपुद्गलः read विपश्चितः

— 1. 12—for प्रसिद्धं read प्रतिषिद्धं

— „ —for किञ्चित् read केचित्

— 1. 13—omit वेदः

— „ —for स्थापक—read स्थापकः

— 1. 14—for प्रामाणि read अप्रामाणि

— 1. 16—for यद्यपि read यद्यपि

— „ —for स्पष्टं read स्पष्टितं

— „ —for शतकभाषाभ्या read दान्तभाष्य

— 1. 17—for प्रवृत्त read प्रायवृत्त

— „ —for य उक्तवां read योक्तमा

— „ —for कय read कैयं

— 1. 18—for रेषां read रेषा

— „ —for वादीनि read वादिनी

VERSE CVII

उपदिश्यते—V. L. उपदेक्ष्यते

P. 1531, l. 1—for दारा read दरा

VERSE CVIII

P. 1531, l. 5—for श्रुते read श्रुति

—— l. 6—after संदेहः add ll. 10—16 of p. 1529.

—— „ —omit न च द्वयमपि प्रशंसैव, which should be transposed to the end of Bhāṣya or verse 105.

VERSE CIX

P. 1531, l. 7—for कानामेव read कामेव

P. 1532, l. 2—for परिवृंह्यानि read स सपरिवृंहणः

—— l. 3—for वामपि read वामेव

—— l. 4—for न्यामिधानमुच्यन्ते read न्यानि प्रमायान्युच्यन्ते

—— „ —for श्रुतः read श्रुतिः

—— „ —after तेषां add ते

—— l. 5—for प्रामाण्य read प्रमाण

—— l. 6—for सच read साच

VERSE CX

वृत्तस्था तं—V. L. वृत्तस्थास्तं (Nityāchārapradīpa, p. 69).

विचालयेत्—V. L. विचारयेत्

P. 1532, l. 9—for स्येति read स्या इति

—— l. 10—तानी... हेतुः read तानिदानीं परिषत्त्वहेतुगुणान् दर्शयति

After 110 some MSS. have the following additional verse :—

पुराणम्मानवो धर्मो साङ्गोपाङ्गचिकित्सकः ।

आज्ञासिद्धानि चत्वारि न हस्तग्यानि हेतुभिः ॥

VERSE CXI

परिषत्स्याद्दशावरा—V. L. पर्षदेषा भवेदिति (Madanapārijāta, p. 774).

नैरुक्तो—V. L. निरुक्तो (Smṛtittava II, p. 199).

हेतुक—V. L. हेतुक (Madnapārijāta, p. 774).

P. 1533, l. 1—omit गुणान् दर्शयति

—— ll. 1-2—omit पूर्वोक्ता.....लिप्सामिति

—— l. 3—for वेदन read वेदार्थ

—— l. 4—for वेदार्थ read वेदार्थ

—— „ —for निर्मुक्तो read नैरुक्तो

—— „ —for श्रुतिशास्त्रा read शास्त्रा

—— l. 5—for पराकु read पराःकु

—— „ —for कुशलतर read कुशलतरा

—— „ —for पूर्वो read पूर्व

—— l. 6—for मानुषी read मानुपूर्वी

—— ll. 6-7—for धर्माश्रयात् read धर्मनिर्णायकत्वमाश्रयेत्

VERSE CXII

अवरा परिषज्जेया—V. L. अपरा पर्षद् विज्ञेया (Mitākṣarā 3. 300).

P. 1533, ll. 8-9—for ज्ञायतेऽन्य read ज्ञायते नान्य

VERSE CXIV

द्विजोत्तमः—V. L. समाहितः (Mitākṣarā 3. 300).

P. 1534, l. —after यिनः add यं

VERSE CXV

यं वदन्ति—V. L. यद्वदन्ति

तमोभूता—V. L. तमोमूढा

तद्वक्तृननुगच्छति—V. L. वक्तारमनुगच्छति

VERSE CXVI

अस्मादप्रच्युतो—V. L. (a) तस्मादप्रच्युतो, (b) तस्मादविच्युतो

P. 1535, l. 5—for पदेशत read पदिश्यत

VERSE CXVII

ममेदं सर्वमुक्तवान्—V. L. ममेदमुक्तवान् स्वयम्

P. 1535, l. 7—for ममा read मया

—— „ —for निकार्या read नकार्या

—— „ —for कांश्च read कश्चका

VERSE CXVIII

मतिम्—V. L. मनः (Aparārka, p. 1027)

सर्वं ह्यात्मनि—V. L. सर्वमात्मनि

P. 1536, l. 1—for वान्यः read वा यः

—— l. 4—omit नेनदर्श

—— „ —for प्यात्म read आत्म

—— „ —for प्रत्ययान्तर read प्रत्ययानन्तर

—— l. 5—for कर्मणि read कर्माणि

—— „ —for श्रुतोपभ्यास read श्रुतोऽप्यभ्यासः

—— l. 7—for विकरणः read देहाविकरणः

- l. 8—for तडत्त read ततडत्त
 —— „ —for मृषीरूप read मृषोत्प
 —— „ —for नैतस्य read एतस्य
 —— l. 9—for ज्नेह प्र read जाहम्प्र
 P. 1536, l. 14—for न वक्तु read वक्तु
 —— „ —for श्रोद read श्रौत
 —— l. 14—for दर्शयन्मि read दश्यतद्
 —— „ —for विकारस्य ग्रामस्य read विकारग्रामस्य
 P. 1537, l. 2—for श्रेत read चेत

VERSE CXX

स्वेषु—V. L. खेषु

- P. 1538, l. 2—for यतो read यो
 —— „ —for वाद्वा read वाह्या
 —— l. 3—for कुशलो read तयोः
 —— , —for सर्वतस्य read तेजःप
 —— „ —for ष्यमि read स्नमादि
 —— „ —for स्नेहो read स्नेहे

VERSE CXXI

हरम्—V. L. हरिम्

- P. 1539, l. 2—for ततो read क्रान्ते
 —— „ —for भति read मपि

